

JOACHIMI HOPPERI, FRISII,

EPISTOLÆ

AD

VIGLIUM AB AYTTA ZUICHEMUM

SANCTIORIS CONSILII PRÆSIDEM.

JOACHIMI HOPPERI, FRISII,

EPISTOLÆ

AD

VIGLIUM AB AYTTA ZUICHEMUM

SANCTIORIS CONSILII PRÆSIDEM.

TRAJECTI AD *RHENUM*,

APUD B. WILD & J. ALTHEER.

MDCCCII.

L. S.

Post varia rerum diſcrimina tandem aliquando in publicam lucem prodeunt JOACHIMI HOPPERI, Equitis, ac Philippi II. Hispaniarum Regis quondam, Conſiliarii ac Sigillorum Cuſtodis, Epiſtolæ ad Viglium ab Aytta Zuichemum, Præpoſitum S. Bavonis, Conſilii Sanctioris, & alterius, quod Rerum Status vocabant, Bruxellæ præſidem, & Cancellarium Ordinis aurei Velleris, ſcriptæ, et ex Hispaniis, quorſum ut in rebus Belgicis adminiſtrandis Rex opera ejus & conſiliis uteretur, ex Friſia ſua et Belgio erat evocatus, huc misſæ.

Triginta fere annorum tempus effluxit, ex quo Vir illuſtris, ac Rerum Belgicarum & Hiſtoriæ Patriæ cognitione non minus, quam ceterarum doctrinarum ac eruditionis laude celeberrimus CORNELIUS FRANCISCUS DE NELIS, Episcopus cum maxime Antwerpienſis, & per Dioeceſin Sylva-ducenſem, quatenus Auſtriaci juris fuit, Vicarius Apoſtolicus, quique in Illuſtrium Brabantiæ Ordinum conſesſu poſt Emi-

* 2

nentissimum Cardinalem & Belgii Austriaci Primatem, Mechliniensium Archiepiscopum, primum ex Ordine Ecclesiastico locum jam a multis annis dum in vivis erat, obtinuit, hunc Epistolarum Hopperianarum Thesaurum, huc usque plane incognitum, quemque Clarissimus Mechliniensium Archipresbyter CORN. PAUL. HOYNCK VAN PAPENDRECHT (*a*), deperditum dolebat, felici fato tandem detectum, & repertum, suo sumtu typis describendum curaverat.

(*a*) Anal. Belg. Vol. II. part. II. p. 9.

A D D E N D A

E T

C O R R I G E N D A.

Pag. 46. lin. 23 fœdus *lege* foedus
47. —— 2 in dies —— in dies ibi
48. —— 4 Egmondanum —— Egmundanum
23 ut valeas, uxor —— ut valeas. Uxor
49. —— 12 diurnam —— diuturnam
19 lubentibus —— libentibus
33 cæpit —— coepit
50 —— 6 Cogitatiun —— cogitatum
14 nihil —— non
15 ne —— nec
18 Maria —— maria
53 —— 11 Driutius —— Druytius
55 —— 19 Egmondanum —— Egmundanum
23 Egmondanus —— Egmundanus
33 aures —— aurem
57. —— 30 Celsissimum —— certissimum
60. —— 12 Reverande —— Reverendæ
84. —— 8 Cameraei. —— Cameraci. 24 April 1566.
85. —— 5 festo Palinarum. —— festo Palmarum. MDLXV

Pag. 90.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 90. *lin.* 5 oportet. *add.*

„ Die haedlingen hier ſidze, dattet
„ toch ſtitſen, werck is tuiska vus
„ gruete haedlinghen en dae ora dio
„ in da fesza to Bruſel wieren en
„ dat deen en dora da ſolla lioed
„ ſint, En ju (vel *ja*) frige. Soe
„ folla fen thaedling hier dat hy naet
„ lyts dier yn beſuyrighet is, en
„ naet wol dier trock ken, wy ſinen
„ wol dyr mey belaen is."

Pag. 287. *lin.* 15 moleſtæ imponat. *Add.*

Cura, Reverende Preſul, optime Patrone, ut valeas, teque nobis ac Patriæ conſerves. Madriti XV Septembris. MDLXX. Reverendæ Amplitudinis veſtræ Paratisſimus Servitor Joach. Hopperus!

JOACHIMI HOPPERI, FRISII,

EPISTOLÆ

AD

VIGLIUM AB AYTTA ZUICHEMUM

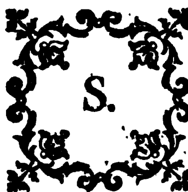
SANCTIORIS CONSILII PRÆSIDEM.

EPISTOLA I.

ARG. *De variis negotiis & personis plura, sed obiter. Donum ab Duce Arescoti Viglio missum dimidius cervus.*

(*Hæc, & sequentes sex Epistolæ, in Frisiam missæ sunt; quam patriam suam visurus ierat Viglius, quum annis prope septem & decem ab eâ abfuisset.*)

(*Hoc anno festum Paschæ, a quo etiam tum anni initium apud Belgas, incidit in diem 6. aprilis.*)

S. P. Dixi Amplissime Domine Præses, me nullam occasionem prætermissurum, quin ad vos scribam; quæ quia nunc prima sese obtulit, tametsi tenuis, ut puta per mulierem aniculam, non volui tamen eam negligere. Itaque si Amplitudo vestra bene valet, quod optamus, nos, laus superis, valemus. Mandata quæ ad Dominum Cardinalem habebam, confeci, pransus cum illo, vocatu ejus, heri & hodie. Heri adfuit Nuncius Apostolicus; hodie filius Olyslager Cancellarii Cliviæ, qui cum Comite a Nuenar huc venit. Rediit quoque Advocatus Hollandiæ Endius, qui me rogavit ecquid Amplitudo vestra cuiquam mandatum reliquerit cognoscendi causam de qua venit. Dixi, ad Reverendis-

simum Dominum Cardinalem ea de re me admonitum, quod feci; qui in diem lunæ proximum rem distulit. Quæ Reverendus Dominus Sancti Bavonis petit placita, post triduum aut quatriduum censui Domino Reverendissimo proponenda, ut pluscululum a professione tua intercedat temporis. Allatus est nudius tertius ab Duce Arschotensi domum vestram dimidius cervus. Quæsitum est multum ac diu quid fieret; tandem visum est Domino Cardinali potiorem partem mittere, reliquum Bavio, reliquisque amicis distribuere; neque enim servando servari, aut rectè ad vos mitti potest. Venit hodie unus nominatorum Mechliniensium, curator rerum Fisci in Geldria, petiturus conditionem ad quam est nominatus. Accepit nescio quam auram de Pamelio inter has, sed ego nihil ei ad hoc censui respondendum, ut per alium potius quam per me sententiam in barbam accipiat. Oravit per literas & coram Petreius, ut quod à vidua Hoxvirii petit pro filio beneficium, intercessu vestro, cum ibi erit, obtineat; quod putavi uno verbo admonendum, ne nescius sis, si forte ea de re loquatur. Cura Amplissime Domine Præses, ut valeas; oroque Deum Maximum, ut te validum ac sanum ducat ac reducat. Uxor quam officiosissimè se vobis commendat, Reverendo Domino Præposito, Stynæque, plurimam optamus salutem. Raptim Bruxellæ 17. maii 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA II.

ARG. *De querelis Consilii Flandriæ adversus Cameram Rationum Insulensem; nec non Cameræ Rationum Brabantiæ adversus Consilium Brabantiæ. Elb: Leonini consilium de novis Episcopis, a Viglio correctum. Cancellarius Ordinis aur. Vell.* NIGRI *auget aliquantulum; & brevius aliud conficit Hopperus.*

S. P. Tametsi hesterna die (a) scripsi, amplissime Domine Præses, nec quicquam nunc habeam, quod scriptione dignum videatur; quia tamen hæ Assonnevilli nostri literæ adi

(a) Epistolam, de quâ hic, reperire non fuit.

vos deſtinandæ erant, non ſum paſſus eas ſolas ſine meis abire. Quod ſcribam nihil ſane habeo, niſi quod omnes laus Deo rectè valemus; Amplitudinique veſtræ heri apud illuſtriſſimum Dominum Cardinalem hilariter adbibimus, ſperamuſque & vos rectè eſſe, una cum Domino Heſſelio, (*b*) uxore, filiola & ſponſa, quam primo loco nominatam oportuit. Cœptum eſt hodie agi in Finantiis de querelis Conſilii Flandriæ contra Cameram Computorum Inſulenſem, nec non Cameræ Computorum Brabantiæ contra Conſilium Brabantiæ. In utroque negotio nihil aliud actum eſt. Nec verò potuit agi quam quod ea quæ ab utraque Camera exhibita fuit, juſſa ſunt communicari utrique Conſilio reſpectivè. Dominus de Meghem valde urget ut negotium illud Geldricum, quod mihi Domini Financiarum in manus dedere, expediatur. Dominus Cancellarius Nigri petiit videre Conſilium Elberti de Epiſcopis, uti ab amplitudine veſtra me ſcribente correctum eſt. Vidit, probat valde, addidit paucula quædam minime mala. Præter illud magnum, conficio aliud breve pro delicatioribus, quo paucis tota res continetur. Ubi confectum fuerit, utrumque communicabo Reverendiſſimo Domino Cardinali & mittam Lovanium, ut quæ reſtant, peragantur. Hodie mihi adfuit Bockholdius ille Zypenſis; cupit neſcio quibus de rebus audiri. Remiſi eum ad Vanden Berghe, qui præcipuus eſt in hoc negotio. Hæc quod ſcribo, Ampliſſime Domine Præſes, non eò ſcribo quod magni momenti eſſe videantur, ſed ne nihil ſcribam. Itaque reſtat ut Amplitudini Veſtræ omnia fauſta precer ac felicia; tantumdem domino Heſſelio, uxorique ac ſorori, domino Præpoſito ac Stynæ, aliiſque optimis. Uxor multo maximam vobis juſſit adſcribi ſalutem. Raptim Bruxellæ 29. maii 1561. Magnificæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

(*b*) Jac. Heſſelius, regius Gandavi Conſiliarius, unà cum Max. Morillonio, Viglio iteris comes erat in Friſiam. Heſſelius Viglii ex ſorore neptem, *Jetsaiam Hoytema*, a quinque menſibus, ſub kalendas ſcilicet Januarii, uxorem duxerat.

EPISTOLA III.

ARG. *In Viglii domo, ut & apud amicos, omnia recte agi, nunciat Hopperus. Tum obiter de certa forma Senatui Transisulano præscribenda. De opusculis aliquot literariis ad Card. Granvellanum missis. De querelis Geldricis.*

S. P. Tametsi nudius tertiùs tertiùm ad vos scripsi, Amplissime Domine Præses, nec quidquam novæ rei supervenit, quod tuâ admodum interesse putem intelligere; quia tamen Quæstor Frisiæ nostræ hinc abibat, ante festum Sacramenti domi, ut ait, illic futurus, mei muneris esse existimavi minime vacuum illum dimittere. Itaque primum sic habe, omnia recte hic esse tum tuæ tum domi meæ, tum apud reverendissimum Dominum Cardinalem, cæterosque notos & amicos, nec non in ipsa Curia. Scripsit ad Ducissam Dominus Arenbergensis de senatu Transissulaniæ Vollenhye collocando, deque Feriis quas Consiliariis ordinarias dari velit. Nostri ut de loco illi consentiunt, ita non tam a feriis auspicandum arbitrantur, quam a generali aliqua instructione ordinatioeque totius Senatus & rationis procedendi, quemadmodum in aliis Consiliis factum est. Qua de re negotium habeo, ut ad Dominum Cardinalem referam. Scio equidem difficile ab Transissulanis impetratum iri ut certa forma Senatus constituatur; sed tamen ut aliquid fiat omnino videtur necessarium. Cruserius Campensis duas de vitis Plutarchi, quas convertit, Phocionis & Catonis minoris, misit ad Dominum Cardinalem (*a*), qui eas, pro sua erga me summa humanitate communicavit. Voirthuysius suam illi Phœnicem misit, multisque modis contendit ut vobiscum in gratiam redire possit. Dominus de Nuenar, qui hic est, multas adfert querelas Geldricas, & in his unam de executione sententiarum in Geldria, quæ non omnino facilis est; sed exhibitis iis quæ exhiberi jussa sunt, puto rem paulo fore faciliorem. Bene vale, optime Domine

(*a*) Literatorum mæcenas habebatur, & haberi gestiebat Granvellanus. Suas illi lucubrationes certatim dicabant, aut ad illum præfabantur, illius ætatis eruditi.

Præses, patrone unice. Te salvum ac sospitem Herlingam applicuisse, summoque honore ut decet, exceptum, heri libentibus ac gaudentibus animis accepimus. Reverendo Domino Præposito, Hesselio, cum uxore, Stinæ, novis nuptis, filiolæ, & denique omnibus amicis me etiam atque etiam commendo, cum quibus sum sæpe animo, tametsi corpore hîc collocatus. Raptim ut vides, Bruxellæ 30. maii 1561. Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA IV.

ARG. *Querimoniæ Ordinum Brabantiæ de novis Episcopatibus; contentio quoque de Aurei Velleris Equitibus, ut & territorio Mechliniensi, in tributi cum Brabantis communionem vocandis. Antverpienses, contra sententiam Magni Consilii jus Gaugiæ Middelburgensibus auferri postulant. Novus Pastor Aldenardensibus datus.*

S. P. Si vos bene valetis, Amplissime Domine Præses, bene habet; nos laus superis valemus, excepto quod suavissima consuetudine vestra caremus. Novæ rei hîc nihil est, nisi quod Status Brabantiæ multas proponunt querimonias, more solito; quas perpurgari volunt, antequam super postulatis Regis respondeant. In his unum caput est de Episcopatibus, ut proximis superioribus literis significavi. Sunt alia tria, de Aurei Velleris Equitibus, ecquid cum Brabantis in tributum venire debeant: de territorio Mechliniensi, quod in agro Antverpiensi est, an & illud cum iis contribuere teneatur: & denique de Antverpiensium desiderio, quo contra sententiam revisionalem magni Consilii, jus Gaugiæ Middelburgensium auferri postulant. Quorum quidem trium capitum, quoniam schedas apud amplitudinem vestram esse contendebant, quæsivit a me dominus Cardinalis, ecquid ego ejusmodi quid penes me haberem. Quod cum negarem, jussit pro sua authoritate (nam aliter ostendi me non posse facere) ut domi vestræ dispicerem, anne ibi essent. Ubi post omnes loculos unà cum domino Cornelio perlustratos, nihil quoque reperi; sic ut id ipsum ad reverendissimum domi-

num Cardinalem quoque retulerim, qui, urgentibus Brabantis, confestim cursorem ad vos misisset, nisi dominus Brusselius & ego, onus suscepissemus apud ipsas partes, hoc est, Middelburgenses Antverpiensesque, inquirendi, anne ibi possint inveniri. Quod dum facimus, nolui interim omittere quin amplitudinem vestram hujus rei facerem certiorem, ut si quid sit, id perscribere dignetur. Quoniam Aldenardenses novum pastorem postulant, qua de re ad dominum Tiletanum scribendum amplitudo vestra censuit: Tiletanus ad id rescribens ad dominum Cardinalem, Pædagogum M. Buchonis junioris, quia Aldenardensis est, commendavit; in quem dominus Cardinalis satis inclinat, etiam intercessu meo, nisi quod scrupulum ei feci, anne amplitudini vestræ placeat ut a M. Buchone discedat: ideoque non alienum videri, si voluntas ea de re vestra expectetur. Sunt plura, quæ tum ad amplitudinem vestram, tum ad dominum Præpositum habeo scribenda; sed vocat me hora in curiam. Itaque ea differo in crastinum quo alius hinc est ad vos profecturus. Bene vale, amplissime domine Præses, cum domino Præposito, Styna, & amicis, cæterisque tibi charis. Uxor se vobis plurimum commendat, aitque solam sibi videri, propter vestram absentiam. Bruxellæ 7. junii 1561. magnificæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA V.

ARG. *Domum sibi Leovardiæ emere meditatur Viglius. Casu equi sui graviter laborat Card. Granvellani frater. De* Represaliis, *quibus usuros se adversus Dordracenses Angli minitantur.*

SP. Quod ex literis meorum intellexi, amplissime domine Præses, te recte valere, omnia bene se habere, & ex animi sententia succedere, equidem jucundissimum mihi fuit agnoscere: oroque Deum optimum maximum ut & in perpetuum id tibi esse possit, & salvus sanusque, ubi animum expleveris, ad nos redire. Revertens, utinam per Stauriam iter sumas, ut nostrum agellum Hemlianum obiter videas. Non quidem quod in eo quidquam te dignum esse existimem; sunt enim vix mediocria, quæ tum illic, tum alibi habeo prædiola: sed quod per am-

plitudinem vestram mihi honorem fieri plane ducam gloriosum. Dedi ea de re meis aliquid negotii, partim ad amplitudinem vestram, partim ad dominum Præpositum, Hesselium, Stynam, ac alios, sed nescio an fecerint officium; scripserunt autem se facturos. Aiunt famam isthic esse amplitudinem vestram in animo habere, ædes Leovardiæ comparare: Quod si ita est, sunt ædes cognatæ cujusdam meæ, Hillæ, viduæ magistri Hermanni Arents, ex adverso quæstoris magistri Gerardi satis luculentæ, quas cupit distrahere. Amplitudo vestra dispiciet, quid opus facto videatur. Reverendissimus dominus Cardinalis, ejusque fratres, rectè valent; nisi quod dominus de Champegny, casu equi sui, satis graviter se offendit: sed res est extra periculum. Multum fuit hic negocii de represaliis, quas Angli de novo contra Dordracenses minari videntur. Re diligenter deliberata, visi sunt Dordracenses non justissimam causam fovere; quod formulas juris magis urgere, quam ipsum bonum & æquum sequi videantur. Itaque inita est ratio, qua & Angli placari, & Dordracenses ad justa facienda, omissa scrupulositate, procedere possint. Bene vale amplissime domine Præses, optime patrone. Reverendissimus dominus Cardinalis plurimam vobis jussit adscribi salutem. Idem uxor quoque petiit; omnes domino Præposito, Hesselio & aliis cupimus esse commendati. Bruxellæ 1561. 9. Junii. Magnificæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA VI.

ARG. *Margarita Parmensis statutum de Viglio ex itinere revocando, Hoppero nequicquam obnitente. Huic interim sigillandi munus demandatum.*

S. P. Si incunditæ hæ literæ videntur, amplissime domine Præses, nihil eris miratus, quia paratus adire Consilium, jussu reverendissimi Cardinalis valde festinantis nec ullam moram patientis, stans pede in uno eas exaravi. Narravit mihi heri dominus Cardinalis apud illustrissimam Ducissam conclusum tum fuisse ut amplitudo vestra revocaretur; quod audiens intercessi quantum potui ne fieret, aut certè ad tempus differretur. Sed quantum colligo, nihil profeci; nisi illud fortassis aliquo modo

solatio vobis esse poterit, quod dominus Cardinalis mihi roganti respondebat se daturum operam ne nimis propera esset vocatio, nec impediretur quo minus ad statum tempus isthic morari liceat. Quod an factum sit, cognoscet amplitudo vestra ex literis ipsius hic junctis, quas eadem sarcina concludi ipse voluit. Adduxit abhinc dies aliquot me dominus Cardinalis ad dominam Ducissam & Consilium status; ubi de Provini cujusdam hîc captivi a Bruxellensibus, negotio, contra dominum de Lichtevelde retuli, deque aliis quibusdam quæ mihi imposuerat. Expeditio eorum quæ sigillantur, tota quoque apud me est; quod nescio an invidiosum sit apud nostros. Secundùm tamen ea quæ apparent, omnes mihi ex animo bene volunt: ipseque quantum possum, officio & benevolentia eos mihi adjungo. Bene vale amplissime domine Præses, unicum decus meum. Literæ domini Præpositi gratissimæ mihi fuerunt, tum quidem quod ab ipso scriptæ, tum quod de vobis patriaque nostra omnia bona prædicant, quibus permolestissimum mihi est non posse per temporis brevitatem respondere. Spero tamen amplissimam dominationem vestram me ipsi purgaturam. Uxor vobis omnibus, cum domino Hesselio, novis nuptis, Styna, & reliquis omnia fausta ac felicia precatur. Raptim Bruxellæ 14. Junii magnificæ amplitutudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA VII.

ARG. *Novis Episcopis Brevia ab Urbe allata. Friderici Tantenburgi postulatum ridiculis satis rationibus nixum. Viglii responsum Ordinibus Brabantiæ datum, ad eorumdem querelas de novis Episcopis, quibus & apud Flandros adversarii parati sunt. Horum partes Joan. Molinæus, doctor Lovaniensis, scribendo & monendo fovet, aliter sentiente utraque Facultate juris, & Theologicâ.*

S. P. Vos omnes bene valere, recteque esse, Snekensesque nostros utcunque officium fecisse, nec non nuptias ex animi sententia transactas, Amplissime Domine Præses, plurimum equidem & ex animo gaudemus. Quod tam sollicite Ampli-

Amplitudo vestra de tribus illis Statuum Brabantiæ articulis rescribit, jubeo vos esse securos; recuperatum enim est quicquid eo pertinet, partim per dominum Brusselium, partim per me, literis ad Pensionarium Mechliniensem scriptis. De reliquis, si quid hactenus rerum prophanarum ad vos scripsi, nunc totus ero ecclesiasticus. Primum, quanta cupiditate Lovanienses nostri designati Episcopi, bullas suas hactenus expectarent, scis. Ea cupiditas nunc aliqua ex parte expleta est; allata sunt enim hesterna nocte ad Ducissam (nam Dominus Cardinalis nondum vidit) Brevia ipsorum, quæ quidem ad capiendam possessionem possent esse satis, nisi de dote adhuc aliquid restaret difficultatis. Pro cujus expeditione Pontifex Maximus Advisum jam primum Ducissæ petit, quanam potissimum ratione literas suas motu proprio debeat concipere.

Ea res, ut aliis fortasse moram injiciet, quo minus confestim possessionem capiant, domino Frederico Tautenburgio, certè, ut ego quidem illum video, nullo modo injiciet. Risimus enim suavissimè abhinc dies quinque aut sex, literas ejus, ad Præsidem, vice Præsidem, & reliquos duos Secreti Consilii; quibus Pontifici Maximo commendari petit, ut, non obstante mora reliquorum Episcopatuum, ipse suum Archiepiscopatum inire possit. Ac, ut Sua Sanctitas intelligat id jure fieri posse; nec quidquam prohibere, quominus Archiepiscopus aliquis sit, licet nondum habeat suffraganeos actu, dummodo potentiam habeat: addit Consultationem juris, quam unà cum literis commendatiis mitti postulat; ubi quinque validissimis legibus (nam de Canonibus verbum nullum) demonstrat, id jure Digestorum licitum ac permissum esse.

Statibus Brabantiæ ad libellum de Episcopatibus responsum est, ex formula, quam Amplitudo vestra apud me reliquerat: quam Reverendissimo Domino Cardinali tradidi. Quantum ex Molinæo intelligo, (nam is, quantum video, Statibus à Consilio est; nescio oblatus ultro ne, potius an vocatus) lecta est apostilla, in conventu Statuum, præsente Auraico Principe, & Comite de Meghem; quibus non omnino satisfacit, sic ut novi aliquid adornent. Et maxime quidem ex consultatione ipsius Molinæi, (ut ait), quam se dicit scripsisse luculentissimam, & ad me missurum. Quod velim sane illum facere, ut videre queamus ecquid nostris responsis desit, quæ jam ab utraque facultate Juris, nec non Theologiæ, sunt sigillata.

Si quid ego video, nihil erit satius, quam Episcopos istos novos quam primùm in possessionem inducere, priusquam Status capita conferant. Nam & de Flandris audio nescio quid susurrari. Multum vereor ne bona vestra nonnihil interpellarit subita vocatio Amplitudinis vestræ per Ducissam. Sed scito edictum non tam citatorium quam monitorium esse; neque opus esse, ut ea re mutes aut minuas quæ semper constituisti: magisque ad condienda, quam interturbanda gaudia vestra, (ut ego quidem interpretor) fuisse comparatum. Itaque velim non omittas, quin agellum nostrum Hemlianum invisas; quod mihi pro leniendo tædio erit, quod per absentiam vestram hic capio.

Retulit mihi heri Dominus Cardinalis, Romæ agi ut Theophilus noster Galerum ipsi adferat. De Aggæo suavissimè hic risimus; miror que, an promissis suis erga uxorem steterit. Cura, Amplissime Domine Præses, ut valeas. Plurimam salutem vobis adscribi jussit Reverendissimus Dominus Cardinalis, cui otium non fuit ad scribendum; nec amplius tam scripta vestra, quam vos ipsos videre cupit. Uxor se etiam atque etiam vobis commendat. Omnes Domino Præposito, Stynæ, Hesselia, nam Hesselius abfit, aliisque, multam salutem. Bruxellæ 22. Junii 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA VIII.

ARG. *Quid de libello, à Neomagensibus oblato, factum sit. De Aggæo Albada, & alio quodam Hopperi familiari, ad Consiliarii munus promovendo.* BRUXELLAS.

S. P. Quoniam de requesta Neomagensium interrogatus, Amplissime Domine Præses, non satis vobis explicabam, ubinam esset, & quid de ea fecissem: non potui animo conquiescere quin Mechliniam veniens, has confestim ad Amplitudinem vestram darem. Itaque, ut heri a prandio domum reversus, misi continuo Lambertum meum cum ipsa requesta ad secretarium Bertii, ut dispiceret ecquid schedas aliquas eo pertinentes penes se haberet; qui respondit, non satis scire se,

sed dispecturum : & si quid haberet, sub vesperam, unà cum ipsa requesta, quam retinebat, ad me missurum. Quod quidem quoniam nondum factum est, poterit Amplitudo vestra, si quid opus erit, eum ad se vocare.

De Aggæo spero vos adlaboraturos, ut voti sui compos fiat; quâ de re nihil tamen ad eum scribam; sed ut cogitet, etiamsi ipsum nominari contingat, electionem tamen dubiam fore & incertam.

Quod de Wrdio Amplitudo vestra nuper quærebat, an ejusmodi sit, ut pro eo, qualem status Consilii Luxemburgensis requirit, probari possit : sane mihi videtur omnino posse. De cujus & eruditione, & probitate, & usu forensi, fideque ac diligentia, liquidè spondeo. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime patrone. Raptim Mechliniæ 17. augusti 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA IX.

ARG. *Suum Antverpiâ reditum spondet. Vectigalium immunitatem, nescio quam, sibi vindicant Antverpienses; sed ita, ut in litis contestatione vinci, quàm vincere, malint. De alia quâdam libertatis possessione nimiùm quoque & ipsi confidenter loquuntur. Dolet, quod Cardinali Granvellano, quum rubrum galerum, ab Roma missum, acciperet, coram gratulari non possit.*
BRUXELLAS.

S. P. Quoniam per negotia nondum hinc movere me potui, Amplissime Domine Præses, committendum non putavi, quin ea de re vos facerem certiores. Non quidem quod quidquam sit, quod scriptione admodum dignum videatur; sed quod officii mei esse existimem, ut, ubi sim, quidve agam, & quando rediturus videar (quod mediâ hebdomade sequente futurum spero,) Amplitudo vestra ex me intelligat.

Cui & hoc accedit, quod negotium istud immunitatis vectigalium, quam Antverpienses sibi competere aiunt, ita tractari video, ut quodammodo perdere litem, quam vincere

Magistratus malit : scilicet ut cives municipes domi potius maneant, exterosque mercatores ad se trahant, quam immunes ipsi aliò mercatum proficiscantur. Porrò, quod de possessione libertatis tam confidenter asserunt Antverpienses, non sine scrupulo esse reperio; adeo ut dubium sit, pluresne actus libertatis ab Antverpiensibus, an servitutis à Publicanis, & eorum mancipibus proferantur.

Galenum doctoris Aggæi nostri censui dimittendum, potiùs quam retinendum; scilicet, ut quo loco res sit, quàm primùm Aggæus intelligat, quem id avidissimè expectare scio.

Quod illustrissimi Domini Cardinalis solemnibus interesse non possum, nec Theophilum adhuc convenire : utrumque peræquè mihi molestum est. Sed ut aliquo modo habear excusatus ad utrumque dedi literas, quas cum his junxi. Bene vale, Amplissime Domine Præses, unice patrone. Antverpiæ 23. augusti 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA X.

ARG. *Procurat negotium, quod Academiæ Lovaniensi erat cum Ordinibus Flandriæ. Aliud Trajectensium, ad Viglii sententiam rejicit : ut & illud Antverpiensium, ad totius Senatus definitionem. De magistris Buchone & Folcardo, Viglii notis aut propinquis, qui Lovanii studiis literarum operam navabant, breviter mentio facta.* BRUXELLAS.

S. P. Tandem absolutis rebus Antverpiensibus, veni Lovanium, Amplissime Domine Præses; ubi in novi Rectoris electionem forte fortuna incidi. Quæ privata hìc habeo negotia, non omnia illa quidem, sed fere omnia, confeci. Publica, quæ sunt inter Universitatem & Ordines Flandriæ, do operam ut quàm primùm conficiantur. Cupio enim quàm potero citissimè ad vos reverti, qua de re certi aliquid constituturum me puto, ubi Dominus Præpositus Morillonus venerit : quod hodie aiunt futurum.

Adiit me quoque Procurator Generalis Trajectensis, jussu Amplitudinis vestræ, ut ait, de duobus illis Medicis, certo-

que privilegio Trajectensium : super quo amplius deliberandum censui, nec quidquam statuendum, nisi re ad Amplitudinem tuam relatâ. Tantumdem feci in negocio Antverpiensi, cujus præcipua capita ad totum Senatum rejeci. Nam illi sic causam agunt, (quod & nuper scripsi), ut cives suos munifices potiùs, quàm immunes esse velint.

Hodie magistrum Buchonem & Folcardum adibo, & examinabo, ut certi aliquid de iis vobis referre possim. Cura ut valeas, Amplissime Domine Præses. In diem crastinum, aut, ad summum, perendinum, quo omnino ad vos cogito. Lovanii 28. augusti 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XI.

ARG. *Narrat, quo ordine, & quâ gratulationis serie, à Mechliniensibus exceptus sit Cardinalis Granvellanus, novus eorumdem Archiepiscopus, quum Cathedram suam adiret.* BRUXELLAS.

S. P. Tametsi rebus cum Senatu, hodie, ut spero, confectis, Amplissime Domine Præses, me crastinâ die ad vos rediturum existimem; officii tamen mei esse duxi has præmittere, ut, quo pacto omnia successerint, Amplitudo vestra non modo intelligere, verùm etiam maturè cognoscere possit. Ordo igitur rei gestæ sic sese habet. Primùm, Illustrissimum Dominum Cardinalem, carrucâ suâ insidentem, à Geerdeghem, ad portas usque Mechlinienses, magno equitum comitatu deduximus. Antequam portam ingrederetur, descendit de carruca, sumptoque galero Cardinalitio, pedes ingressus est, habens ante se sceptrum & crucem argenteam. Ibi adfuit uterque Ordo civitatis, Ecclesiasticus & Prophanus, qui eum luculentissimâ oratione, quam Pensionarius Vercammen latinam habebat, exceperunt. Quâ peractâ, unà cum aliis solemnibus ascendit mulam Dominus Cardinalis. Et præcedente toto fere equitatu, & post eum Magistratu civitatis, cui succedebat proximè ante Cardinalem, cum sceptro & cruce, quæ in equis præferebantur, & duobus utrimque stapiariis, qui pedites cum deargentatis baculis ambulabant, Ordo

Ecclesiasticus, urbem ipsam ingreditur; pone eum sequente domino Faveroneio fratre, cui dominus Cobelius, & ego, utrumque latus jussi claudebamus, comitante nos aliqua adhuc parte equitum.

Hoc ordine a porta, per forum frumentarium, & viam Divæ Virginis, processum est, usque ad Pitzenborch; ubi de mulâ descendit, habitûs Archiepiscopalis sumendi gratiâ. Interea descendunt quoque de equis omnes equites; & depositis penulis, dominus Cobelius, & ego, sumimus vestes longas, jungimusque nos ordini Magni Consilii, qui dominum Cardinalem, summâ gratulatione, in Pitzenborch exceperat. Sumpto habitu Archiepiscopali, progreditur dominus Cardinalis pedes; præcedunt eum equites, jam pedites facti; Magistratus, & Clerus Sancti Rumoldi; sequitur Magnum Consilium; iturque hoc ordine, per Brulam & medium forum, usque ad Templum. Ubi, post nonnullas cerimonias peractas, in cathedra collocatur, fitque Sacrum valde solemne, ipso dante benedictionem, tam ante Missam, quàm post. Celebrabant Sacrum Dominus Decanus, Conthaultius, & Decanus ruralis, frater Elysabethæ vestræ: Cantorem agente, primùm Malpassio, deinde Francisco vestro; & sedente ab una parte chori Clero Sancti Rumoldi, & ab altera magno Senatu, cum quo Cobelius & ego eramus, & Magistratu urbis.

His peractis rebus, egreditur templum Cardinalis, manu prehendens Præsidem. Egressus ascendit mulam, habens ante se magnum equitatum omnis generis nobilitatis, cui dominus Præses, & aliquot Consiliarii nos jungimus, eumque domum deducimus. Ubi postquam perventum, ascendimus magnum cænaculum, ubi pransurus erat Dominus Cardinalis cum suis. Qui postquam post aliquantulum moram ad nos processit, & ad dominum Præsidem, & me, rectâ venit, oblatâ occasione salutavi eum ab Amplitudine vestra verbis, quàm potui, amplissimis, precatusque sum omnia fælicia ac fausta; dicens me a vobis ad hoc speciale habere mandatum: quod illi modis omnibus longe fuit gratissimum. Accumbens, proximè sibi junxit dominum Præsidem, Decanum, Scholtetum, & Burgimagistrum. Inde accubuerunt Consiliarii omnes, & post eos Canonici, & Magistratus; fuitque exhibitum convivium valde amplum ac prolixum, cui nec sermones hilares, nec musici defuerunt. Unum omnes mirificè recreavit, quod Illustrissi-

mus Dominus Cardinalis, cum omnes hilariter invitasset, etiam Amplitudinem vestram solemnitatis & convivii sui voluit esse participem. Nam sumpto pleno vase, cum honoris vestri summâ præfatione, Amplitudini vestræ propinavit, meque ejus sponsorem esse voluit, quod cum eâ quá decuit reverentia accepi; præbibens paulò post, nomine Amplitudinis vestræ, domino Præsidi magni Consilii: quod Domino Cardinali perquam fuit gratum. Peracto convivio dictæ sunt gratiæ, non verbo, sed cantu longè suavissimo. Quo finito, omnes surreximus; abeuntibusque aliis, cùm eos prope omnes dimisisset, tandem me ultrò amplexus est, &, ut Amplitudinem vestram quam diligentissimè ac officiosissimè a se salutarem, injunxit.

Habes, Amplissime Domine Præses, ordinem totius rei gestæ, quæ certè, laus superis, bene & ex animo successit; adeò ut nihil intercesserit, quod ejus solemnitatem aliquo modo retardarit. Unum, in summo gaudio, mortalitatis nos memores esse debere admonuit, morbus scilicet Hannetonii; qui in media Missa, non longè ab Reverendissimo Cardinali, illi accidit.

Alterum contigit ridiculum, quo Mameranus Langium fortassis exercebit, si rescisçat. Euntibus nobis a Geerdighem ad urbem, cum omnia pulcherrimè apparata, & viæ mundatæ essent, quâ rectâ itur ad portam, Langius nos duxit per avia & devia, & viam ad talos usque lutosam. Id Bavius dicit eum fecisse, ne arvum, quod in medio habet, frumento consitum, ab equis conculcaretur. Bene vale, Amplissime Domine Præses; & hæc incondita, quæ effudi verius quam scripsi, boni consule.

Quod fere omiseram, est Bronckhorstius quidam, qui pro conditione Hollandica valde sollicitat. Cujus nomine quum vehementer rogatus sim apud Amplitudinem vestram intercedere, non potui diffugere quin id susciperem; reliqua prudentiæ vestræ & arbitrio committens. Iterùm vale, Amplissime Domine Præses, patrone unice. Raptim ut vides, Mechliniæ, 22. decembris 1561. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XII.

ARG. *Curasse se, & porrò curaturum, ne, quam animi laxandi caussâ Gandavi moram faciebat Viglius, negotiis ullis interturbetur, Sententia lata a Consilio Hollandiæ, in caussa Pastoris Amsterodamensis. Margarita Parmensis, quidquid ipsi libellorum aut literarum offertur, ad Hopperum mittit; is ad Granvellanum, tùm ad Viglium refert.* GANDAVUM.

(*Pascha, hoc anno* 1562. 29. *Martii.*)

S. P. Acceptis vestris literis, Amplissime Domine Præses, (quod fuit heri in cœna) nihil prius habui quàm ut ad Reverendissimum Dominum Cardinalem excurrerem, &, ne ullis negotiis, quorum in prandio meminerat, ocium vestrum interpellaret, rogarem: quod se perlubenter facturum amicissimè respondit, nec aliud ad Amplitudinem vestram, quàm de rebus Gallicis, scripturum. Sunt multi qui propter adventum Statuum Brabantiæ vos vellent adesse; sed ego non video cur ea de re Amplitudo vestra properare, &, quod tam raro conceditur, dulci ocio minus indulgere debeat. Itaque uti in utramque aurem dormiatis, & suavi ista vita solidè fruamini, jubeo. Nam ne majoribus aliquibus negotiis interturbetur, quemadmodum Illustrissimus Dominus Cardinalis facile præstabit; ita, ne quid minorum rerum sit, quod molestiam adferat, ego omnibus modis operam dabo. Allatæ sunt heri literæ a Consilio Hollandiæ, quibus ad decimam sextam hujus mensis, in causa magistri Florentii Pastoris Amsterodamensis, sententiam latam esse significatur; cujus exemplum quoniam transmittit Dominus Cardinalis, unà cum ipsis litteris, nihil opus est quod formam ejus, quæ ad advisum Magni Consilii ferè reddita est, hìc inseram.

Sua Celsitudo eum mihi defert honorem, (quod vobis acceptum ferendum est) ut, quidquid illi offertur supplicationum aut literarum, ad me mittat, ut de iis ad Reverendissimum Dominum Cardinalem referam; quod quàm possum diligentissimè obeo. Itaque omnia annoto, ut promptam Amplitudini vestræ de cunctis redditurus sim rationem.

Cura

Cura, Amplissime Domine Præses ac Patrone, ut valeas, meque omnibus modis totum tuum etiam atque etiam putes. Reverendo Domino Prælato, nec non Domino Præposito, Hesselio cum sua, & Stynæ, plurimam opto salutem. Raptim Bruxellæ 20. Aprilis 1562. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XIII.

ARG. *Chartas omnes quæ ad caussam D. De Chaulnes, ut & Archiepiscopi Ultrajectensis, tùm ad negotia Luxemburgensia pertinent, Viglio remittit.*

MOn tres bonoré Seigneur. Comme moy venant a la maison de Votre Seigneurie, pour vous delivrer les piecbes estans en mes mains, Votre Seigneurie estoit sorty; & que m'avies dict, ce matin, que possible l'on traicteroit aujourdhuy des affaires du Sieur de Chaulnes: ensemble, que le secretaire Vander Aa, ayant esté aujourdhuy vers moy, me dict, que Madame estoit aussy d'intention de mectre en avant les affaires de Luxembourg, asscavoir d'Emmerin, Mebon, & Theonville: y joinct que le messagier d'Hollande est icy, attendant après l'affaire de l'Archevesque d'Utrecht, mentionné par la lettre de ceulx du Conseil d'Hollande; n'ay voulu laisser de vous envoyer les piecbes concernans lesdittes trois affaires, afin que la depescbe d'iceulx par moi ne soit aulcunement retardée. Le tres humble serviteur de Votre Seigneurie JOACHIM HOPPER. *le* 28. *Avril* 1562.

EPISTOLA XIV.

ARG. *Viglii ex sorore neptem, Idam, Clementiæ Hoytema sororem, à Rattaleri fratre ad nuptias exposci nunciat; tum, multam se Mechliniæ voluptatem capere ex elegantissimis novellæ illius Ecclesiæ Metropolitanæ cerimoniis. Cætera de Magistratu Tholnensi innovando, & præviis aliquot negociis.*

S. P. Quod per Dominum Præpositum Morillonum nihil scripseram, Amplissime Domine Præses, partim per abitum ejus nec opinatum acciderat; partim verò, quod scrip-

tione dignum nihil admodum haberem. Nunc autem ab amico quodam hodie aditus, & mihi argumentum ille dedit ad scribendum, & fortassis Amplitudini Vestræ materiam dabit ad cogitandum : quamquam ego non amplius quam nudi nuncii, &, ut nostri Jurisconsulti loquuntur, organi partes, hac in re aut sustinere, aut præ me ferre velim.

Is ergò, qui me adiit, noster est Ratallerus, qui se fratrem habere ait apprimè modestum & frugi hominem, usûs forensis & Rei Quæstoriæ valde peritum; sic, ut pro Graphiario Frisiæ aliquando fuerit nominatus, & commissarius Van Loo non ita pridem laborarit, ut inter Magistros Rationum Hollandiæ referretur. Eum his diebus hìc Mechliniæ fuisse inquit, nec alia de re venisse, quàm ut ambo porrò Bruxellam ad Amplitudinem vestram proficiscerentur. Quod autem petit, est, quod ad Idam, D. Jetsæ & Mintzæ fororem, animum adjecisse videtur; quam ut in matrimonium ab Amplitudine vestra peteret, huc erat profectus. Sed non ausus fuit eam audaciam sumere Ratallerus. Verùm quoniam ego expectabar, censuit in meum adventum rem rejiciendam; quod & factum est. Cui id enixè petenti, respondi, libenter eam me operam sumpturum, ut desiderium hoc fratris Amplitudini Vestræ significarem, sive coram, sive per literas. Sed, quantum ad cætera pertinet, me iis rebus non immiscere; quod nec se quoque postulare aiebat : addens, ultra sexcentos paratos, illum annuos habere aureos circiter centum sexaginta sex; ex quibus centum, & eo amplius, non perpetui redditus sunt, sed liberalitatis Regiæ, ad vitam. Exiguus sane census : nisi hominis industria & virtute valde compensetur; qua de re Amplitudo Vestra pro sua singulari prudentia poterit cogitare, (nam ipse eum nunquam vidi); & quoniam frater Gerbrandus venturus est, cum eo communicare & consilium capere. Planè si fraternizat, non displiceret mihi, nec ingenium nec mores, nec etiam familia. Cui accedit, quod etiam Magister Rationum Hollandiæ effectus, non alienum esset ut Graphiario vestro Berthoutio suo tempore succederet. Sed primum omnium est, ut cuncta prius diligenter explorentur.

Et me non parum movet, quod illum semel conjugatum fuisse Ratallerus ait, (ne quidquam subticeat), idque cum filia graphiarii Boymer, ex qua filiolam habet superstitem. Quamquam addit rationes illius jamdudum explicatas esse, & peni-

tas à paternis separatas. Verum ut ut sit, omnia diligenter perquirenda & exploranda, (quod & Amplitudinem Vestram omnino facturum puto), censeo.

De negocio hìc meo, id satis procedit; sed in quem diem absolvi poterit, nondum constat; urgebo tamen quantùm potero. Interim fruar non modò hoc ocio, (si modò ita dicendum est) verùm etiam elegantissimis istis hujus Ecclesiæ Metropolitanæ novellæ cerimoniis; in quibus dirigendis Dominus Malpassius, & alii, ad quos eæ res pertinent, præclarè funguntur suo officio. Et sanè ita permovent animum meum, ut credam, si ipsi hæretici eas subinde spectarent, multo mitiores & æquiores evaderent.

Quoniam tempus appetit quo Magistratus Tolnensis reficiendus est, volui admonitam Amplitudinem Vestram super quadam supplicatione Magistratus; de novis decanis, ut ipsi aiunt, admissis, visum esse Curiæ, ut, ad finem omnibus querelis semel imponendum, in Curiam vocentur Decanus, Ballivus, & Deputati duo ordinis. Quod an rectiùs ante refectionem Magistratus futurum est, an post, nihil dictum est. Sed quantum mihi videtur, & quidem multis de causis, longè rectiùs fieret ante refectionem Magistratus, possetque interim vetus Magistratus per literas continuari, & eâdem operâ scribi, ut, secundâ septimanâ post Pentecosten, supradicti Decanus, Ballivus, & duo deputati, Bruxellæ adsint. Si autem placet ut refectio fiat ad decimam tertiam hujus mensis, antequam suprascriptum negotium fuerit absolutum: e re videtur, ut, qui ejus rei erunt commissarii, Decanum summariè audiant super dictis novis querelis Tolnensium, & testes per eos allegatos examinent; ipsosque, quos dixi, ad dictam diem Bruxellam venire jubeant. Probatur tamen magis quod supra dixi; quoniam, nisi re compositâ aut decisâ, difficillimum erit aliquos invenire, qui non harum aut illarum sint partium. Cui accedit, quod inter cætera, Tholnis agens, inquisivi in eos, qui maximè ad Magistratum gerendum idonei videantur; quorum nomina habeo annotata: probatque alios Decanus, alius Ballivus. Literas, quæ super vocandis supradictis Decano, Ballivo, & aliis, mittendæ sunt, & quas concipere Curia mihi jussit, nondum, per alia negocia, confeci: confectas cras aut perendie mittam. Bene vale, Amplissime Domine Præses; & si quid est quod Amplitudo Vestra per me confici velit,

dignabitur liberrimè imperare. Mechliniæ 3. Maii 1562. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XV.

ARG. *Valencenis negotium aliquod, quod quale sit haud indicat, terminatum esse, gratulatur. Granvellano multi obloquuntur, auctâ scilicet ab acceptâ infulâ Mechliniensi invidiâ. De Viglii amicis & consanguineis, qui Lovanii studiis literarum incumbebant, quid agerent aut cogitarent.* BRUXELLAS.

S. P. Quod per Nicolaum nihil dedi literarum, Amplissime Domine Præses, eâ de causâ factum est, quod, dum in palatio essem, subitò est profectus; idque me nunc omnium maximè occupato, propter sententiæ dictionem, in qua sumus, ut heri significavi: adeò ut brevi me ad vos rediturum sperem. Valencenis rem eousque deductam esse, sanè gaudeo; nec dubito quin etiam cætera Deus providebit. Tantum opus est ut, quo pacto in futurum bene prospici possit, etiam atque etiam cogitetur. Mira enim mihi Dominus Præses hîc recitavit, quæ à Canonico quodam Leodiensi, qui Valencenis venerat, habebat.

Patroni nostri calumniatores, nusquam non, ut Amplitudo Vestra scribit, venenum suum spargunt; estque is, de quo nuper memini, non solum emissarius eorum, sed & instigator. Verùm dabit Deus his aliquando finem.

Convenit me post decimam Dominus Buesinchemus, noster quæstor, qui Lovanienses vestros omnes se visisse ait, & omnia omnium rectissimè se habere; idque ut ad Amplitudinem Vestram perscriberem, aut certè coram referrem, rogavit. Nominatim de fratre, se cum illo solum collocutum, & liberius monuisse: qui perbenignè respondit, non meminisse se, quod aut verbo aut facto, quidquam gravius peccarit: sed tamen si quid est, se jam totum in hoc esse, ut magno studio, diligentia, modestia, & denique in vos colendo pietate, id resarciat. Joannem dicit ad Jus Pontificium animum adjicere, spemque concepisse, ut brevi tempore Doctor evadat. Bene-

vale, Amplissime Domine Præses, optime patrone. Mechliniæ 11. Maii 1562. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus ac humillimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XVI.

ARG. *Litem, quâ de causâ Mechliniam ierat Hopperus, brevi finiendam esse.* BRUXELLAS.

S. P. Quamquam nihil habeam quod scribam, Amplissime Domine Præses, dans tamen literas ad uxorem, hoc ipsum volui scribere. Sed & illud quoque fortasse non invitus Amplitudo vestra intelliget, processum meum eo perductum esse, ut hodie sententiæ cœptæ sint exquiri: quod hoc biduum fortasse, propter punctorum multitudinem, sed non amplius, durabit. Interim Deum optimum maximum oro, ut Amplitudinem Vestram sanum & salvum conservare velit. Raptim Mechliniæ 11. Maii 1562. Accepi heri literas ab Domino Igrammo, qui omnia in Frisia rectè esse, & Rosseium strenuè procari scribit. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XVII.

ARG. *Litem aliam, quæ jam annos totos quindecim duraverat, ipso coram Mechliniæ finiendam esse. Litteræ ad Tholnenses missæ.* BRUXELLAS.

S. P. Parantem me abitum, Amplissime Domine Præses, convenit Præses hujus Consilii, quærens, ecquid cum exigui temporis, hoc est tridui dispendio, magni alicujus boni causâ esse velim? Roganti quid id esset, respondit, litem hic esse inter Boullinos fratres, quorum alter Graphiarius est, quæ totos annos quindecim variè hic fuit agitata, sæpeque magnas dat turbas in Senatu: eam se cupere, me præsente, definitam. Tum quidem quod olim ea in re relator fuerim; tum quod Graphiarius manifestè præ se fert, se suspectum habere Molenarium, nunc relatorem; nec ullo modo passurum ut ad

ejus relationem lis judicetur, nisi me præsente: quod & ipse uti fieri possit, sæpe ac multùm me rogavit; idem obsecrante quoque parte adversâ, per omnia divina & humana. Quibus omnibus respondi, me, si quid queam, non recusaturum ipsis operam meam: sed sine venia Amplitudinis Vestræ id nec velle, nec posse. Itaque rogarunt ut Vos ejus rei certiores facere vellem; quod recepi me facturum, idque sanè communis boni causâ, ne quid amplius mali, quemadmodum frequenter accidit, inde existat: sperans & confidens Amplitudinem Vestram non gravatè admissurum, ut & huic ordini, & amicis veteribus, istud quicquid est operæ præstem. Quare dilato in hos pauculos dies reditu diu sperato, puto, volente Deo, ad diem sabbati vos videre; nisi Reverendissimus ac Illustrissimus Dominus Cardinalis, cujus solenni officio, si quod celebraturus est, cuperem interesse, in diem Lunæ rem differat; de quo in præsenti consilium capiam. Coram, quæ conferam, habeo permulta; interim rogans Deum immortalem, ut Amplitudinem vestram salvam ac incolumem nobis reipublicæque servare velit; & instans Spiritus Sancti festum, vobis, fratrique, quem audio venisse, fælix præbere & salutare. Raptim Mechliniæ 14. Maii 1562. Tabellarium cum literis ad Tolnenses per Mesdach, jussu vestro, ad me missum, rectà eò pergere jussi. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus ac humillimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XVIII.

ARG. *Plura enimverò esse quæ fratrem Ratalleri a speratis nuptiis prohibere videantur. Dolet Tholnensium pacem malè constitutam; utque redintegrari possit, allaborat. Apud Mechlinienses plerique novo suo Archiepiscopo favent; e malevolorum numero unus eum, inter cœnandum, maledictis proscindit, ægerrimè id ferente Hoppero.* BRUXELLAS.

S. P. Quoniam nihil mihi in vita jucundius, Amplissime Domine Præses, quam Amplitudinis Vestræ lateri assiduo adhærere, do modis omnibus operam ut quàm ocissimè hic absolvi, & ad vos reverti possim. Interim objurgo uxorem

per literas quod minus facit officium; quamquam valetudini & affectioni fororis, optimæ fanè matronæ & lectiffimæ, aliquid eft indulgendum. De fratre Rataleri funt fanè illi fcrupuli minimè leves; & me commovebant etiam ftatim ab initio plurimùm: fed habebit fortaffe aliquid frater, quod ad rem pertinebit, & animum Amplitudinis Veftræ in hanc aut illam partem inclinabit.

Tolnenfium pacem per me conftitutam non firmiorem fuiffe (quemadmodum nimis verè Amplitudo Veftra jocando femper divinavit) vehementer doleo; & quidem eo magis, quod per Decanum fieri videtur, quo minus teneat: quod, propter exemplum, his exulceratiffimis temporibus minimè me hercule convenire videtur. Et quidem Curia, eâ re commota, cenfuit, antequam res longius progrediatur, partes huc evocandas: ut vel finis toti negotio imponatur, vel ad Confilium Hollandiæ remittatur, prout fecundùm merita caufæ videbitur expedire.

Qui huic relationi interfuerunt, plerique omnes abfunt, excepto Domino Cancellario; quem omnium puto optimè meminiffe. Quippe qui ex fententia Curiæ refolvens, inter cætera hoc mihi expreffè injungebat, ut in literis ad Decanum fcribendis, nominatim puellæ mentionem facerem: quod feci, quemadmodum ex exemplis his junctis Amplitudo Veftra intelliget. Quibus & fupplicationem iftam, quam pro concipiendis literis mecum detuleram, adjunxi; ut, quo loco res fit, Amplitudo Veftra plenius cognofcere poffit. Non concepi alias literas ad Ballivum, alias ad Magiftratum; quoniam unæ mihi vifæ funt fufficere. Statuet tamen Amplitudo Veftra, quod pro fua fingulari prudentia videbitur convenire.

Mechlinienfes de fuo Archiepifcopo plurimùm fibi gratulantur. Pauci funt malevoli; ex quibus unus, his diebus, in cœna, fuis maledictis in optimum ac innocentiffimum virum, ita me affecit, ut, quoniam continere me debebam, iramque retinere, idque magna vi, totam noctem infomnem ducerem, & poftridie malè valerem. Tanta erat hominis intemperies & maledicentia.

De fratre meo, fcribit Sickinga nofter, ita actum effe uti voluimus; qua de re amplitudini veftræ immortales etiam atque etiam habeo atque ago gratias: quæ non folum me immeritiffi-

mum, verum etiam meos, tanto affectu, quantum a patre vix liceret expectare, complectitur.

Domini Aggæi nostri uxorem Spirenses mores non satis ferre, doleo : sed spero fore ut tempus multa leniat. Cura, amplissime domine Præses, unice patrone, ut valeas; teque diu reipublicæ ac nobis incolumem conserves. Mechliniæ ipsa Ascensionis 1562. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XIX.

ARG. *Reditum suum in diem crastinam dilatum esse.* BRUXELLAS.

S. P. Quod constitutum erat, Amplissime Domine Præses, ut hoc vespere ad vos redirem, multis modis dedi operam ut id efficerem. Sed, quamquam quidem res eo perducta sit, ut nihil aliud restet quàm ut sententia conscribatur & pronuncietur : quia tamen dies festus est, necessum est ut in crastinum mane differatur. Itaque ne ob tam modici temporis lucrum cum majori dispendio huc mihi sit revertendum : & causæ Brederodianæ unius semidieculæ mora nihil potest adferre detrimenti : contenderunt hîc nostri, ut in horam octavam crastinam, donec sententia pronunciata erit, profectionem meam vellem prorogare. Quod quidem, uti justè denegare non potui, ita mei officii & observantiæ erga vos meæ omninò esse putavi, ut amplitudinem vestram ea de re facerem certiorem; confidens eandem in meliorem æquioremque partem id accepturam. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime Patrone, & me sub horam secundam pomeridianam cras adfuturum certò tibi persuade. Raptim, Mechliniæ, ex ædibus Domini Berquini, qui se Amplitudini vestræ piurimùm commendat, 8. septembris 1562. Magnificæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XX.

ARG. *Theologorum, & Juris Canonici Interpretum sententiam, Lovanii exquirit.* BRUXELLAS.

S. P. Quoniam Dominus Thesaurarius ad vos ibat, Amplissime Domine Praeses, relinquens me hîc solum, donec negotio, nunc pene absoluto, quasi fastigium imponatur; conscripsi hæc tumultuariè, ne vacuus rediret.

Communicavimus hîc cum Theologis, quos in re proposita non modo non difficiles, sed planè faciles reperimus; tradideruntque hodie suum nobis scriptum, quod in eandem penitus sententiam, cum meo responso, quod aliàs dedi, planè convenit. Communicavimus etiam cum Canonistis, sed non eodem successu; nam assentiente nobiscum Elberto, (*a*) dissentit planè Vulmarus, nisi quod, postremo hoc colloquio, facti speciem paulò melius intellexit, quàm prius visus est intelligere. Promiserunt autem responsum hodie admittere; ita ut, omnibus rebus expeditis, cras, volente Deo, ad vos sim reversurus: quod & uxori nunciari per aliquem suorum Amplitudinem vestram curare velim.

Venerunt ad me satis solenniter Theologi, de re non levis momenti. Sed quia properat Thesaurarius, jam petasatus, reservabo in crastinum. In id tempus, Amplissime Domine Præses, bene vale. Tui hîc omnes bellè valent. Raptim Lovanii 6. Decembris 1562. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

(*a*) Leonino.

EPISTOLA XXI.

ARG. *De novo Indulto generali Burgundico. Totum se negotiis publicis, & illustris Viglii, patroni sui, obsequio, vovet Hopperus. Electionem Abbatis de Hennin-Lietart in Viglii reditum rejicit Granvellanus; qui Belgarum quorumdam Procerum de se querelas, & Philippi Regis ad eas responsum, cum Hoppero communicat. De adventu Comitis Arenbergensis; & Cameracensis Archiepiscopi, cum Valencenensibus, disceptatione. Quæstorem Viglio, cui Præpositura S. Bavonis, Beneficium in primis locuples, nuper obtigerat, Hopperus fieri cupit Aertrickium.*

(*Hæc, & sequentes XII. Epistolæ, missæ sunt, pars Gandavum, pars in* Loo Christi, *pagum Gandavo suburbanum: ubi tum temporis morabatur Viglius, occasione novæ suæ Præposituræ.*)

S. P. Ut heri ad Dominum Cardinalem veni, Amplissime Domine Præses, relaturus de quibusdam rebus; & cum eo paulo ante fuisset Castilio noster; negotium mihi dedit, ut ad Amplitudinem vestram quâdam de re scriberem; quam nescio an ipse satis intellexi. Visus est mihi dicere, (nam pudebat denuò sciscitari) quoddam esse vetus, jam tum à temporibus Dominæ Margaritæ, profectum Indultum particulare Burgundicum: cujus, quoniam in novo indulto generali, quod nunc concessum est, nulla est facta mentio: vereri se, ne qua illi fraus fiat; nisi forte Amplitudo vestra aliquid habeat, quod ad eam rem faciat, & scrupulum hunc eximat.

Quod Amplitudò vestra mihi injunxerat, ut, si quid incurreret majoris rei, quod festinatione indigeret, ego ad vos legarer, suavissimè risit: quærens, an ne satis sit, Amplitudinem vestram abesse, ut etiam me ad se alliciat? qui, si quid hactenus feci, duplicare posthac debeam, ut tanto magis magisque Amplitudo vestra sublevetur. Cui ego respondi, eam esse magnitudinem vestrorum in me meritorum, & rursum

meæ erga vos observantiæ, ut nihil imponi possit, quod non & libenter sim subiturus, & non oneris, sed beneficii loco habiturus. Imò decrevisse me, studia intentiora (quorum amore tametsi nunquam omisi officium, minùs tamen ipse mihi visus sum accelerare nonnunquam) prorsùs seponere, ut ad rem gerendam tantò sim expeditior. Sed & pudorem illum statuisse deponere, quo impeditus, & ad referendum minùs audacter me ingero, & invidiam metuo nostrorum: qui, si quid geri a me videatur diligentius, (uti nunc duobus hisce proximis mensibus fere semper primus veni in Senatum; quod jussu vestro facio, & semper facturus sum) id non in optimam partem accipere videntur. Quam quidem invidiam omni officio, comitate & obsequio, studebo superare.

Post hæc retuli ad Dominum Cardinalem de eligendo Abbate de Hennin-Lietart, super quo informationem suam misit Dominus Atrebatensis: sed respondit, se velle rem servare integram in reditum Amplitudinis vestræ. Subjiciens deinde multa de eo qui in Burgundiam mittitur; de aliis, quorum nomine ad Regem querelæ de ipso factæ sint, & quid ad eas Rex responderit. Quod scripto comprehensum legendum mihi tradidit; de quo sane solidè & ex animo gaudeo.

Dominum Arenbergensem in proximum diem Jovis ait expectari.

Negotium Domini Cameracensis contra Valencenenses satis diligenter progreditur, sed nondum totum confectum est.

Mitto cum his binas litteras, alteras domini de Courieres, quantum intelligo, quæ hodie redditæ sunt; alteras domini Baesdorpii, quæ heri. Cujus quidem desiderium, uti non possum non plurimùm Amplitudini vestræ commendare (nam & conjunctio nostra hoc postulat, & meretur fides & diligentia Aertrikii, qui etiam quæstoris vestri partibus in ea regione Flandriæ non male fortasse fungi posset) ita in eam partem commendationem hanc accipi velim, quatenus nemini noceat. Nam ipsius caussâ excludi alios, contra officium est. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime patrone. Uxor se vobis etiam atque etiam commendat; & de salutandi officio, non omisso quidem, nam jam in via erat, sed minus diligenter præstito, excusari rogat. Bruxellæ 24. Januarii 1562. Magnificiæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXII.

ARG. *Solenni ingressui, quem Gandavi proximè facturus erat Viglius, præsens adesse desiderat. Reditum illius expetunt Dux Parmensis Margarita, & Granvellanus. Simonis Regnardi tacitæ machinationes. De Belgarum ad Moscovitas navigatione, cum iisque initis commerciis, queritur Rex Sueciæ. Graviora negotia ferè omnia in Viglii reditum rejicit Card. Granvellanus.*

S. P. Literæ vestræ, Amplissime Domine Præses, unice Patrone, jucundissimæ mihi fuerunt. Tum quidem quod sani salvi iter perfeceritis; tùm verò, quod omnia succedunt ex sententiâ; de quibus, ita me Deus amet, non minus gaudeo, quam de meis propriis peculiaribusque rebus. Solenni ingressui vestro, utinam interesse mihi liceat! (a) Sed, quantùm illustrissimum Dominum Cardinalem video, & negotiorum, si non magnitudinem, multitudinem certè, difficile poterit impetrari. Utcumque res cadat, (nam tentabo quid queat impetrari) licet corpore absens, optimâ tamen mei parte vobis adero, & in media pompa, mediisque comitantium ordinibus versabor.

Literas vestras ad suam Celsitudinem, ipse hoc mane reddam; nec dubito, quin eam satis facilem Amplitudo vestra sit habitura.

Sed fert absentiam vestram molestiùs Dominus Cardinalis; sed facile eum placatum reddam: erat enim heri multo mitior, quam fuerat superioribus diebus.

Novarum rerum hic nihil est, nisi quod Reynardùs apud Dominam Ducissam heri fuit, & proceres nostros adit, prehendit; nolo dicere cætera.

Quantum audio quotidie, allatæ sunt literæ Regis Suecorum, quibus de navigatione nostrorum ad Moscovitas, & de commerciis cum iis conqueritur.

Allatæ sunt quoque Literæ Procuratoris Regiæ Majestatis Spiræ, de Comite Bergensi, aliisque quibusdam de rebus. Cæ-

(a) Solennem hunc ingressum Gandavi habuit Viglius die 3. Februarii proximâ.

tera minutiora sunt, quam ut iis perscribendis Amplitudini vestræ velim esse molestus. Et si quid subinde offertur majoris momenti, id in adventum vestrum Dominus Cardinalis ferè rejicit, quemadmodum & superioribus literis significavi. Literas ad Nepotem, & Damantios, eâdem horâ, quâ accepi, Lovanium perferendas curavi. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime parens ac patrone. Bruxellæ 27. Januarii 1562. Ne quid solitarum facetiarum vobis desit, heri ad vos profectus est Mameranus, ut & Styna habeat quem exerceat. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS. —— Inscriptionem literarum nondum ausus sum mutare, quod nesciam an Amplitudini vestræ placeat. (*b*)

EPISTOLA XXIII.

ARG. *Antverpienses Duci Parmensi libellum offerunt, novi sui Episcopi caussâ. Gratulantur Viglio honorum ac fortunarum incrementum; adduntque, inter cæteras laudes ejus, se plus solidi responsi ab eo ferre, quartâ parte horæ; quàm ab suo Cancellario, quum loquendo, duas aut tres horas integras absumsit. Baesdorpii impudens petitio retusa.*

S. P. Tametsi de omnibus rebus, tam publicis quam privatis, prolixè hesterna die, per famulum Blaserii, scripsi, Amplissime Domine Præses; tamen, acceptis hoc mane vestris literis, omni amore & benevolentia erga me immerentem plenis, & proficiscentibus vestris, non potui ullo modo committere quin hæc, tametsi incondita, exararem. Nihil ab eo tempore supervenit scriptione dignum, nisi quod Andoverpiani libellum illustrissimæ Ducissæ exhibuerunt, de Episcopatu suo, super quo rogant ut advisum dare velit favorabile: petentes unà expeditio-

(*b*) Inscriptio hæc ferè erat hujusmodi: *Amplissimo ac clarissimo Jurisconsulto D. Viglio Zuichemo, Equiti Aurato, Consilii Status ac secreti Regiæ Maj^tis Præsidi meritissimo, Domino ac Patrono suo semper plurimùm colendo.* Hanc postmodum ita immutavit: *Reverendo, ac modis omnibus venerando Præsuli, D. Viglio Zuichemo, Præposito S. Bavonis, &c.* Et, quum gallicè literas inscriberet; *à Monseigneur de Saint Bavon &c.*

tem negotii sui de duobus captivis, & de confirmatione privilegiorum. Tradidi libellum illustrissimo Domino Cardinali, jussu Ducissæ; qui super eo, ut credo, communicabit.

Adierunt me quoque Antverpienses, (*a*) eadem de re; unàque rogarunt ut Amplitudinem vestram suo nomine congratularer, omniaque bona precarer: addentes inter cæteras laudes vestras, quas commemorarunt mihi plurimas, se plus solidi, & bene resoluti responsi, ab Amplitudine vestra ferre, quartâ parte horæ; quam ab suo Cancellario, cum totas horas, duas aut tres, solus loquendo consumpsit.

Quæ de Indulto Amplitudo vestra mihi perscripsit, referam ad Dominum Cardinalem.

Baesdorpii impudens petitio, optimè mihi retusa videtur.

Arenbergensis nondum venit; sed adfuit, quantum audio, Canonici Cameracenses, cum quibus brevi erit agendum. Plura scribere vetat festinatio eorum, qui has adferunt; sed, si quid erit amplius, per Bavium, qui cras abibit, curabo.

De sollicitatione mea apud Dominum Cardinalem, ut solennibus vestris interesse possim, & de illius aperta recusatione, quæ mihi permolesta est, heri scripsi: itaque nunc non repetam. Adibo autem tertiò, ecquid fortasse queam impetrare; tametsi nimis malè metuò ne nihil efficiam. Bene vale, Amplissime Domine Præses, unice Mæcænas. Uxor plurimam etiam atque etiam remittit salutem. Raptim Bruxellæ, pridie Calend. Februarii 1562. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

(*a*) Quid inter Antverpienses, & quos ante commemorat, eâdem hâc Epistolâ, Andoverpianos, intersit, parum certè intelligo.

EPISTOLA XXIV.

Arg. *Gratulatur Viglio Margaritæ Parmensis nomine, ejusque jussis mittendum nunciat tantum ferinæ carnis, quantum commodè conquiri potest. Negotium commissariorum Occiduæ Flandriæ mitius definitur a Consilio. Comes De Dampmartin, Gallus, Antverpiæ insidiarum aliquid molitur; sed detectus est. Rex Sueciæ postulat, ne Belgis ultra Rivaliam & Vyburgum navigare liceat; aut Nervam, & ad alia loca Moscovitica proficisci. Cum Ærarii Præfecto agit Hopperus, ut, quæ ad generalem mensam argentariam, tùm & Monetam adtinent, & minus rectè constituta sunt, corrigantur. Controversia Dordracenses inter & Neoportuenses, Publicanorum quoque negotia, quæ Hoppero demandata erant, confecta sunt. Hopperi operâ crebriùs utitur Margarita Parmensis; atque hinc vacuum illi non est ad Viglium excurrere. Totius interim Privati Consilii nomine Senatores duo deputantur, Brusselius & Assonnevillius, qui Gandavum eant, Viglio gratulaturi.*

S. P. Quo die literas vestras, Amplissime Domine Præses, illustrissimæ Ducissæ curaveram reddendas, (nam propter Consilium Statûs non erat ad eam aditus) eodem sub vesperam me ad se vocavit; & nonnulla de Amplitudine vestra, quàm honorificentissimè præfata, jussit ut ad Amplitudinem vestram suo nomine perscriberem ea quæ sequuntur. Primùm, se vobis de Præpositurâ etiam atque etiam congratulari; deinde optare, ut introitus, cæteraque omnia fœlicia ac fausta esse possint. Ad hæc negotium se suis dedisse, ut, quantum commodè conquiri queat ferinæ carnis, pro epuli vestri instructione, mittatur. Denique petére ac jubere, ut quieto ac tranquillo, omnibusque curis publicis soluto vacuoque animo, solennia vestra peragatis; nec, nisi omnibus rite peractis, de reditu cogitetis; quæ est summa eorum quæ me scribere voluit ac mandavit.

Quantum ad negotium Commissariorum Occiduæ Flandriæ,

quod Amplitudo veſtra ad me miſit, retuli ea de re ad Conſilium; quod reſcribendum cenſuit ita, uti literarum exemplo, cum his juncto, cognoſcetis. Ego quidem in alia eram opinione; & pro delicti magnitudine pœnas augendas, conſervandamque pœnarum æqualitatem cenſebam. Sed aliter placuit majori parti, cui ſtandum eſt.

Blaſerius vehementer ab Amplitudine veſtra contendit, ut ad diem octavam Februarii Reviſioni intereſſe poſſit, & ſucceſſor ipſi aliquis detur ex Conſilio Flandriæ; quod minimè illi cenſeo denegandum.

Adfuit his diebus Novelmannus, Antverpiâ reverſus; qui omnia rectè & ex animo apud Sanctum Michaelem ſucceſſiſſe commemorabat; idque ut ad vos perſcriberem rogabat.

Heri adlatum eſt adviſum Domini Arenbergenſis de Gennemuda, quod totum pro Unia noſtra facit.

Non ſine ſuſpicione eſt Comitem illum Gallum, de Dampmartin, aliquid Antverpiæ ſtruere voluiſſe; quod poſtquam vidit detectum, (nam adiit illum Marcgravius) diſceſſit, rediturus in Galliam.

Dominus de la Thieuloye vehementer inſtat, ut Fiſci procuratorem ſub ſe habeat; quod pleriſque noſtrûm non videtur. Res rejecta eſt in veſtrum reditum.

Rex Sueciæ, cujus nuper memini, hoc agit, ut ne ultra Rivaliam & Vyburgum navigare noſtris liceat; nec Nervam, aut ad alia loca Moſcovitica, commercii causâ, proficiſci: idque ait ſe edicto publico interdixiſſe, petens ut Domina Duciſſa idem faciat.

Theſaurarius, & ego, tam de generali menſa argentaria, quam de Monetâ, contulimus: in utroque quoddam iniquum eſſe fatetur; ſed neceſſitatem illud ad ſe trahere, & ex iniquo æquum facere, ſubinde contendit: ait tamen ſe, & Conſilio, & rationi velle acquieſcere.

In Conſilio Secreto, expedita ſunt pleraque publica quæ habebamus; & in his publicanorum negotia, quæ ego habebam, & alia controverſa inter Dordracenſes & Neoportuenſes, cum nonnullis aliis; quorum omnium Regiſtrum ſervo, quemadmodum & eorum facio quæ ab Duciſſa veniunt, nec non eorum quæ ſigillanda ad Amplitudinem veſtram mittuntur.

Quæ quidem omnia jucunda mihi ſunt, minimèque moleſta. Sed illud longè longèque moleſtiſſimum; quod, quantum adhuc

huc rem ire video, solennibus vestris non videor posse interesse. Bis illustrissimum Dominum Cardinalem enixissimè rogavi ut liceret; bis apertè, nullâque circuitione usus, negavit : addens secundò, per jocum, etiam se velle ire, si ego eam. Sperarem Dominum Cardinalem adhuc posse expugnari; sed quoniam Domina Ducissa non solùm ad me mittit quotidie, verùm etiam illum mihi habet honorem, ut nonnunquam ad se vocet, & mandata quædam ore det ad Dominum Cardinalem : illud me plurimùm habet sollicitum; nec ullo pacto, ut videtur, patitur abesse. Plane hoc effecimus, & quidem libentissimis, & ultro se offerenribus omnibus, ut duo ex nostro Ordine Secreti Consilii, totius Senatûs nomine, ad vos eant, & actum vestrum cohonestent. Electi sunt Brusselius & D'assonnevilius. Fuissem quidem ego electus; sed sciens Cardinalem nullâ ratione, ut dixi, velle, ut absim; & cupiens tamen hoc ipsum nostros celare : detorsi id hac arte, quod dicerem, neque Domini Faveronneii in dandis suffragiis rationem esse habendam, qui jam ipse ire decreverit, neque mei, qui & ipse omni jure ad hoc teneor. Quâ ratione factum est, ut illi, quos dico nominati sint. Cæterùm nunc illud multis modis me sollicitat. Si adveniente die profectionis videant me non ire; quam tandem causam sim dicturus? Nam id, quod revera est, omnibus modis cupio nostros, propter invidiam, ignorare. Sanè excogitare nondum aliud potui, quàm ut dicam, Amplitudinem vestram, quibusdam privatis specialibusque suis de causis, me hîc jussisse manere; quamquam tamen adhuc tertiùm statui interpellare Dominum Cardinalem, ecquid fortasse queam vel tandem impetrare. Nam si quid unquam in vita, nihil certè ardentius cupivi, quam ne tantis solennibus honoribusque vestris desim. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime sanctissimeque parens. Uxor se vobis etiam atque etiam commendat. Bruxellæ 30. Januarii 1562. Magnificæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXV.

ARG. *Simoni Regnardo, libellos duos supplices, quos porrexerat, obsignatos reddi jubet Margarita Parmensis, nullo dato responso. Querebatur is, se ab Granvellano diffamari, petebatque, adversùs eum, regium* salvum conductum. *Hoppero, qui ab Gubernatrice ad Regnardum missus erat, multa hic regerit, tùm verbo, tùm scripto; sed frustrà. Excusat se denuò Hopperus quod Gandavum proficisci nequeat. Joci in Maneranum.*

S. P. Scripsi ad Amplitudinem vestram, Amplissime Domine Præses, & heri, & nudius tertius, & alias. Sed non patitur meus erga vos amor & observantia, ut quemquam isthuc proficisci sinam, cui non aliquid dem literarum, ac maximè quidem, novâ materiâ subministratâ, de qua scribam. Cujusmodi est id, cujus summa capita, nam reliqua in reditum servo, subjeci. Vocavit me heri illustrissima Ducissa. Post pauca alia mandata, cœpit de negotio Renardi latè agere: aiens, in animo non habere, tametsi libellos duos supplices porrexerit, ad eos respondere, aut Regis mandatum egredi. Itaque, post multa, primùm jussit ut eos libellos, quos me presente consignabat, ei redderem: deinde, ut de salvo conductu, contra Dominum Cardinalem petito, dicerem, Dominum Cardinalem respondisse, nihil esse quod ab se, suisque metuat; imò, contra obstiturum, & obstitisse iis, qui illi vim molirentur.

Porrò, quod ab Cardinali se diffamari ait, nihil esse; sed hoc solùm dixisse Cardinalem, quamdiù de Quicleti indiciis se non purgaverit, non posse se bonam de eo habere opinionem. Denique, si quid velit, ut primùm omnium obtemperet voluntati Regis; deinde non defore illi jus & justitiam.

Cum his mandatis mox ad Renardum eundum mihi fuit; cui rem omnem, ordine, uti jussus eram, quantâ tamen potui moderatione, exposui. Is primùm verbo latissimè respondit; deinde, sub horam noctis decimam, scriptum ad me misit, quo summam rei erat complexus. Conclusio huc redit: primùm petit sibi dari provisionem diffamationis contra Cardinalem, aut

saltem supplicationes suas communicari Consilio Statûs & Secreto : vel, ut minimùm, supradictum mandatum meum scripto dari. Si horum nihil impetrari queat, ut, ad purgandum se, juri se sistere, & in carcerem ire liceat : sperans se innocentiam suam, tam de Quicleti negotio, quam de Proceribus nostris contra Cardinalem concitatis, (quod negat) clarè demonstraturum. Si nec illud concedatur : ut, resignatis omnibus muneribus publicis, in his regionibus privatus vivere possit. Quod si etiam denegetur, ut denique duorum mensium spatium habeat ad se purgandum Regi; nam ut in Burgundiam post dies quatuordecim eat, neque valetudinem, neque ætatem liberorum, neque rem familiarem, neque alia multa ferre. Rogans obnixè, ut de his omnibus velim ad suam Celsitudinem referre; ne aliter, quam jure, secum agatur.

Hodie, ad ipsam vocatus, ita feci; sed illustrissima Ducissa, auditis omnibus, perstat in sententia; ut scilicet voluntati Regiæ Majestatis primùm & ante omnia satisfaciat : quo facto, non defuturam Clementiam Regis, ut prolixè & ad longum audiatur. Hæc volui breviter hîc perstringere, ut ne quid sit, quod quidem per me fiat, cujus Amplitudo vestra non mox sit certior.

De meo ad vos adventu, equidem, quanto desiderio optarem vobis adesse, credo Amplitudinem vestram non ignorare; nam haud scio an unquam in vita quidquam magis optarim. Sed quoniam illustrissimus Dominus Cardinalis nequaquam passus est se flecti, & sanè negotia, quæ quotidie occurrunt, non satis admittunt, nihil aliud restat, quàm ut id, quod corpore nequeo, animo saltem præstem, omniaque Amplitudini vestræ, vero parenti meo, fausta ac fælicia, salutariaque optem; sperans nihil opus esse excusatione, ubi, in ardentissima utriusque nostrûm voluntate, sola necessitas facit, quo minus pro voto agere possimus. Cura, Amplissime Domine Præses, idemque Præsul reverendissime, mihi sanctissime Pater ac Patrone, ut valeas. Conjunx suo nomine omnia vobis bona dicere jussit. Domino Præposito Morillonio, Vironioque, & Stynæ, multam optamus salutem.

An tam parvi apud vos sit Mameranus, ut, si quod inconsuetum exhibeat carmen, id mox aliam, quàm Mamerani venam, habere dicatis? Meo judicio, si non Flandrensem, certè Duffelensem aut Weerdensem pannum, bene meruit. Raptim

Bruxellæ, ipsis Calendis Februarii 1562. Magnificæ ac Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor, JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVI.

ARG. *Ultimo jam, sed irrito rursum conatu, apud Granvellanum agit Hopperus, ut Gandavum ire liceat, solemnem Viglii introitum visuro. De Revisione litis, quæ Blaserio erat cum Douchio. Canonici S. Bavonis, sibi & Viglio plaudunt, apertis tabulis Testamenti Lucæ Munich, qui Abbatum S. Bavonis postremus fuerat.*

S. P. Ne quidquam relinquerem intentatum, Amplissime Domine Præses, adii hodie adhuc illustrissimum Dominum Cardinalem, ut vel solum triduum abesse mihi liceret: sed, quemadmodum priùs, ita & nunc apertè recusavit. Quod quàm fuerit molestum, Amplitudo vestra ipsa potest æstimare. Et quidem eo magis, quod & literis vestris, quæ hâc nocte redditæ sunt, & hortatu uxoris incitatus, jam equos & currum paraveram ad proficiscendum. Et re divinâ mane auditâ, nihil aliud deerat, quàm una vox Domini Cardinalis. Quam quidem, cum minus ad hanc rem habuerim propiciam, feci quod potui; scripsi continuò has literas, quas puero proprio tradidi perferendas, ut eques ad vos proficiscatur: & ille quidem corpore, literæ autem animo me aliquo modo repræsentent.

De Blaserio ita faciemus, ut Amplitudo vestra jussit; nisi fortasse tota revisio in aliud tempus differatur. Quia enim Molenarius, Sasboutius, & Dimenus, alii propter valetudinem, alii aliis de causis, se excusarunt: scripsit ad illustrissimam Ducissam Senatus Brabantiæ de aliis in eorum locum sufficiendis. Douchius contrà supplicavit, ut tempus habendæ Revisionis in proximas Calendas Martias rejiciatur. Super quo petitum est advisum Consilii Brabantiæ. Quo accepto, & re per Dominam Ducissam definitâ, curabo ut in negotio Blaserii fiat, prout res feret.

Canonicos vestros, apertis tabulis testamenti, bene contentos esse, gaudeo; nec dubito, quin, ubi virtutem & benignitatem vestram aliquantulùm experti fuerint, magis ac magis sint

fituri contenti. Bene vale, Amplissime Domine Præses, optime parens ac patrone; &, ut solennia vestra, quibus, dum hæc legitis, peragendis, ut suspicor, intenti estis, vobis & Ecclesiæ salutaria esse possint, Deum optimum maximum etiam atque etiam oro. Uxor omnibus votis eadem precatur. Bruxellæ, postridie Calendas Februarias 1562. Domino Hesselio, cum lectissima uxore, multam optamus salutem. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVII.

ARG. *Cameracensis Episcopus, Archiepiscopi titulum & munus detrectat; sed suasu tandem Gubernatricis suscipit. In idem consentiunt Deputati a Capitulo Cameracensi; sic tamen ut sua sibi privilegia salva sint, utque Archidiaconatus duos in Ecclesia sua servare liceat, Bruxellensem unum, alterum Antverpiensem. Queritur Episcopus de ratione quam inierant Consiliarii Gubernatricis, in negotio Pastoratûs S. Gaugerici, Valencenis; quam rationem denuò examinatum iri respondet Margarita. Comitis Arenbergensis adventus sollicitè exspectatus.*

S. P. Eunti ad vos Domino Archidiacono Porry, Amplissime Domine Præses, non potui non aliquid literarum dare. Quod quidem eo magis faciendum duxi, quod Dominus Episcopus Cameracensis, & Deputati Capituli, apud illustrissimam Ducissam heri fuerunt; ut scilicet ejus actionis Amplitudinem vestram faciam certiorem. Illustrissimus Dominus Cardinalis ipse quidem adesse noluit; sed, quid mihi dicendum esset, admonuit, & me instruxit; quod, relatum ad Dominam Ducissam, perplacuit. Summa autem erat: ut, quoniam propter disciplinam ecclesiasticam constituendam, & Sacramenta administranda, primùm Paulo Quarto Pontifici & Cæsareæ Majestati, deinde Pio Quarto & Regi nostro, necessarium visum erat, Episcopatum Cameracensem in Metropolitanum statum erigere, eique quatuor Episcopatus subjicere; nec non propter Mechliniensem & Antverpiensem Præsulatus, recens erectos, quædam illi in-

Brabantia detrahere : suam Celsitudinem petere, ut ei rei se accommodare, & tam sanctum institutum promovere velint. Cui primùm respondit Dominus Cameracensis, se, de beneficio in se collato, magnas gratias agere; sed non sentire se idoneum, ad tantum munus, quantum est Archiepiscopi, sustinendum : ideòque orare, ut excusatus esse possit ; & simul Ducissa declarare velit, suo instigatu hanc mutationem non esse factam : cum nonnullis aliis (*a*). Quibus quid me respondere vellet, Ducissa jussit. Est que, ut paucis dicam, res eo deducta, ut impositum onus Dominus Cameracensis susciperet.

Deputati Capituli responderunt, se in potestate esse summi Pontificis & Regiæ Majestatis, nec illorum authoritatem ullo modo velle diffugere; rogantes tamen, ut privilegia sua salva habere possint : & cum his, Archidiaconatus duos, quos habent in sua Ecclesia, unum Bruxellensem, & alterum Antverpiensem.

Super quo Domina Ducissa respondere me jussit : non eam mentem esse suæ Majestatis, ut quidquam illis privilegiorum eripiatur; sed ut omnia, quoad ejus fieri potest, salva maneant & integra : & quantum ad Archidiaconatus, in simili causa cum Trajectensibus specialiter fuisse tractatum; & ideò, si quos illi quoque mittere velint, qui specialiter eâ de re tractatum veniant, suam Celsitudinem libenter operam daturam, ut, quod bonum æquum est, fiat, nec ulla justa quærimoniæ causa relinquatur. Quâ de re, & de cæteris omnibus, illi ad suos se relaturos dixerunt, omneque, quod queant, officium facturos. Estque hoc modo discessum.

Dominus Cameracensis nudius tertiùs dixerat Ducissæ, sibi non placere rationem, quam super Pastoratum Sancti Gaugerici Valencenis inivimus; nec videri ad effectum deduci posse. Super quo Domina Ducissa prudentissimè, meo quidem judicio respondit : ut, si quid noverit rectius, *Candidus* (ut inquit ille) *impartiatur; si non, his utatur nobiscum :* condixitque mihi hanc horam ut cum ipso super eo communicatum veniam.

Dominus Arenbergensis, neque venit adhuc, neque scripsit; quod miror. Dominus de Meghem ad decimam quintam hujus se adfuturum significavit. Bene vale, Amplissime Domine Præ-

(*a*) Intellige, *rationibus;* quas scilicet Episcopus Cameracensis identidem allegabat.

ſes, ac patrone. Raptim, Bruxellæ 4. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVIII.

ARG. *Viglio lætum ac felicem Gandavi introitum gratulatur. Domini Arenbergenſis adventum nunciat. Negotium Comitiſſæ Teklenburgenſis in Viglii reditum dilatum. Tornacenſis Epiſcopus, litem, ab Veneta muliercula ſibi in Conſilio Brabantiæ intentatam, ad Conſilium Privatum, cujus ipſe membrum erat, evocari poſtulat; contrà nitente Cancellario Brabantiæ.*

S P. De introitus veſtri fælici ac fauſto lætiſſimoque ſucceſſu, Reverende Domine Præſul, etiam atque etiam ex animo vehementiſſimè gaudeo; oroque Deum immortalem, ut hoc gaudium perpetuum nobis ac proprium eſſe poſſit. Quod quidem nos non ſolùm, qui tui ſumus; ſed omnes, quotquot hîc ſunt mortales, uno ore optant : qui, tantum abeſt ut rebus veſtris auctis & amplificatis invideant, ut etiam multo majora ſplendidioraque virtutem tuam mereri clament.

Literæ veſtræ, publicè ad Senatum ſcriptæ, pergratæ fuerunt, ſuntque Domino Hermeti traditæ, ut eas, tamquam ſenior, conſervet.

Dominus Arenbergenſis abhinc biduum venit; quem ut ad ſe vocet illuſtriſſima Duciſſa, & mandata Regiæ Majeſtatis ei exponat, juſſit prius conſignari omnes Epiſtolas Regias, ad diverſos ſcriptas; quas eâdem operâ in manum illi tradet : ut, quemadmodum oportet, dirigat.

Venit quoque abhinc triduum quidam ab Comitiſſa Tecklenburgenſi, miſſus de negotio Lingenſi. Non cenſent cum illo rei ſeriæ quidquam tractandum Domina Duciſſa, & Dominus Cardinalis, antequam Amplitudo veſtra redierit; juſſeruntque in illud uſque tempus rem integram ſervari : & interea loci, illo audiendo & aliud ex alio quærendo, tempus extrahi, ne nihil agi videatur.

Conqueſtus eſt per libellum ſupplicem Dominus Epiſcopus

Tornacensis, litem sibi fieri in Consilio Brabantiæ ab Veneta illa Muliercula : quam litem ad Consilium Secretum, cujus ipse membrum est, evocari postulat. Missus fuit cum supplicatione ad Cancellarium Assonvillius, ut desiderium supplicantis ei exponeret; nec non videri Consilio secreto, quoniam manifestum est Episcopnm ejus esse Ordinis, æquum esse, ut in actione personali non alio loco quam coram eo ipso Consilio Secreto stet juri. Respondit Cancellarius, sibi non liquere eum ex Ordine hujus Consilii esse; aut, si sit, honorarium tantùm esse; & ideò, si forum Brabantiæ declinare velit, (quod tamen hactenus in plurimis litibus, quas ibi habet, nunquam fecit) ut in judicio id proponat. Assonvillius ea de re retulit ad Senatum; cui visum est, mali fore exempli, si Consiliarius hujus Senatûs coram Consilio Brabantiæ causam dicere cogatur, ibique exceptionem declinatoriam proponere, ut de ea illi cognoscant. Itaque denuò fuit missus Assonvillius, & ego cum illo, ad Cancellarium; ut saltem differrent, ad octo dies, Dominum Tornacensem declarare contumacem, (nam hoc heri agebatur) donec pleniùs cum ipsis communicassemus. Quod primum omnino rejecit : deinde ad Senatum relaturum, contemptim respondit, recipiens se in Musæum suum, nobis insalutatis. Nos relationem ea de re fecimus, omissis tamen illis odiosis. Visum est Consilio nostro, expectare & videre, ecquid declarationem contumaciæ dilaturi sint, nec ne. Bene vale, Reverende Domine Præsul, Amplissime Patrone. Uxor plurimam vobis jussit nunciari salutem. Bruxellæ 7. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXIX.

ARG. *Novam rationem proponit, quâ Pastori S. Gauderici Valencenis, (de quo in Epist. XXVII.) provisum est. Optat, ut quæ cum Comite Arenbergensi brevi agenda sunt, magno ipse animo exsequatur.*

S. P. Scripseram heri de quibusdam rebus, Reverende Domine Præsul; tamen quia postea supervenit Virgilius cum literis, censui & has illi dandas. Significaram nuper de Pastoratibus Valencenensium, quid obiter actum esset. Ab eo tempore

pore fuerunt hîc duo ex Capitulo Palatino Valencenensi, unàque Canonicus Prat anus, Procurator Prioris Sancti Salvii. Qui omnes, & cum ipsis ego, convenimus apud Dominum Cameracensem, ubi alia ratio proposita fuit, quâ Pastori Sancti Gauderici provideri possit: quæ sanè minimè mihi aliena videtur. Est autem, ut Canonicatus quem ibi conferendum Prior habet, Pastori detur, sine onere tamen Horarum, & remissis duabus Marchis argenti, & unâ unciâ auri, ab Episcopo & Capitulo Valencenensi: solus omnes oblationes, cæterosque proventus, tam ordinarios quam extraordinarios, habeat; quæ in unum omnia collata, sufficere ipsis videntur Pastori, ad se, statumque suum tuendum.

Cum Domino Arenbergensi hodie aut cras agendum erit: Deus det ut, quemadmodum Amplitudo vestra etiam optat, tam eum promptum habere possimus, quam sua Majestas rem cordi habet.

Ab Domino Abbate Sancti Petri Amplitudinem vestram boni aliquid reportaturam valde confidò. Cura, Reverende Domine Præses, Amplissimeque Patrone, ut valeas. De reditu vestro nihil dico; sed quam gratus & expectatus suæ Celsitudini, & illustrissimo Domino Cardinali, futurus sit, Amplitudo vestra satis intelligit: erit enim & gratissimus, & expectatissimus. Raptim, Bruxellæ 8. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXX.

ARG. *Nihil adhuc cum Comite Arenbergensi actum est, ob Nuptias quæ apud Com. Egmontium celebrantur. Cupit Hopperus ut exemplaria quædam Historiarum Salustii Manuscripta, quæ Gandavi habebat Viglius, secum adferat. Bruhesii scrupulus, de Assessore quem Archidiaconus habiturus est in Zelandia.*

S. P. Quod de Domino Arenbergensi heri scripseram, Reverende Domine Præsul, nondum factum quidem est, propter Nuptias quæ hîc apud Egmondanum celebrantur. Sed suspicor fore ut hodie, aut ad summum cras, aliquid fiat; qua de re Amplitudinem vestram statim faciam certiorem. Qui has

attulit, famulus est Domini de Wel, de cujus causa nihil aliud scio, quam quod Dominus de Meghem, abhinc triduum, ad illustrissimam Ducissam scripsit, se, quod ea de re sibi mandatum est, curæ habiturum, & ubi venerit relaturum. Refert Crypius, inter libros vestros, isthic, aliquot exemplaria esse Salustii manuscripta: ea pervelim Amplitudinem vestram unà huc adferre, ut videamus ecquid in iis sit, notatu dignum, ad vulgaria exemplaria emendanda.

Dum hæc scribo supervenerunt literæ, cum fasciculo literarum Aggæi, quas non est otium, (propero enim in curiam,) nunc perlegere. Quod autem, in vestris ad me literis, de Bruchesio scribitis: unus tantum est scrupulus, quemadmodum & aliàs Amplitudini vestræ dixi, qui illum malè habet: qui est de assessore, quem Archidiaconus est habiturus in Zelandia. Quod illum pessimè initio afficiebat. Sed ubi intellexit mentem curiæ, quæ etiam scripto dabitur, si postulet; aut etiam, si nec illud placeat, ei rei remedium dari posse per relationem ad Regiam Majestatem: planè mitis est factus, seque de omnibus ad suos relaturum ait; estque heri mecum pransus unà cum nepotibus vestris, qui continuò, post mensam, Lovanium sunt profecti; ipse verò Trajectum. Nam venit ad me petasatus, non alia de re, quàm, ut valedicendi causâ, cum Domino Præposito Sancti Joannis, & me, pranderet. Literas ad eum vestras, ut rectè dem, curabo. Bene vale, Reverende Domine Præsul, optime Patrone. Raptim, Bruxellæ 9. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXI.

ARG. *Ad Comitia, quæ de novo Episcopo eligendo Leodii indicta erant, mittitur Comes Arenbergensis, veteris moris servandi causâ. Hinc schedas aliquas, quas habere credebatur Viglius, ad res Leodiensium pertinentes, Gubernatricis jussu repetit Hopperus.*

S. P. Qui has attulit, Reverende Domine Præsul, ea sola de re, jubente illustrissima Ducissa, missus est, & quidem nocte prope intempesta, ut literas meas ad Amplitudinem ves-

tram perferret. Causa autem mittendi hæc est : heri in Consilio Statûs placuit, ut, quoniam Leodii Comitia indicta sunt, de novo Episcopo eligendo : aliquis, de more, ex curia nostra mittatur, qui Comitiis intersit. Ad eam rem visus est idoneus Dominus Arenbergensis; qui hoc vespere, vocatus ad Ducissam, accepit conditionem, deliberaturus cum Domino Barlemontio, quem potissimùm ex Consiliariis sibi sumpturus sit Comitem. Porrò quoniam & aliàs similem legationem obiit : petiit instructionem, quam tum habebat, & alias schedas, ad res Leodiensium pertinentes, recuperari; ut iis convenienter nova instructio, quam nunc habiturus est, tanto facilius confici possit. Ducissa ea de re ad illustrissimum Dominum Cardinalem misit, ecquid ille fortasse habeat : cum mandato, ut, si ille non haberet, ad me iret Secretarius van der Aa, quæsitum anne Amplitudo vestra ejusmodi aliquid in manibus meis reliquerit. Cui quidem, quoniam respondi non reliquisse, electa est tandem hæc via mittendi ad Amplitudinem vestram; ut, si quid apud vos fortasse sit, vel Amplitudo vestra sciat ubi siet, ejus, quàm primùm fieri poterit, copiam vel certiorationem facere dignetur. Quoniam autem ego scio Amplitudinem vestram nullas schedas publicas apud se servare, (quod etiam hîc admonui.) Sed ferè Secretariis custodiendas tradere : dispiciam cras, ecquid apud Secretarios quid queam reperire. Bene vale, Reverende Domine Præsul, Amplissimeque Præses. Raptim Bruxellæ 11. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Dum hæc scribo, dicit mihi Vitius, Amanuensis Secretarii vander Aa, Ducem Parmensem hoc vespere advenisse, per equos dispositos.

EPISTOLA XXXII.

ARG. *Quid in Mandatis habeat Comes Arenbergensis, in Episcoporum caussâ. Literæ Ducis Brunsvicensis. Multi à Zelandia profugi. Abbas Villariensis multa & ipse conqueritur, de ratione quâ novis episcopis è bonis Abbatiarum provisum est.*

S. P. Tametsi jam in procinctu vos esse sperem, Reverende Domine Præsul, ne quid tamen omittam, quod operæ pretium videatur, censui ad rem pertinere, ut, quid cum Domino Arenbergensi actum sit, Amplitudo vestra quàm primùm intelligat. Illustrissima Ducissa exponens illi satis amplè voluntatem, & rationem instituti, Regiæ Majestatis, primùm accipiens a me literas ad Consilia Provinciarum, & Magistratus oppidorum, ubi Episcopatus erigentur, in manum ipsius dabat, ut, suo loco & tempore, vel reddat ipse, vel reddendas curet. Deinde multis modis, tam Regiæ Majestatis quam suo nomine, contendebat, ut jussum Regis, & diligenter, & libenter, exequi vellet, quemadmodum etiam confidebat.

Ad hoc ille respondit, se jussa facere paratum quidem esse, nec unquam Principis & Gubernatricis authoritatem diffugiturum: sed tam literas Regias, quàm ea quæ audivisset, generalia tantùm esse, sine speciali explicatione; quo modo & via, quibusve mediis, rem aggredi debeat: & ideò videri sibi necessarium, cum Domino Præside, aut aliquo alio, ea de re communicare Illi Ducissa respondit: Præsidem abesse, sed sperare brevi rediturum, si quid autem interea velit conferre, me operam illi daturum. Estque hoc modo ab ea discessum.

Hoc facto, continuò me solum vocat; & se mirari ait, cur ipse plus hac in re gravetur, quam cæteri Gubernatores, Hollandiæ, Flandriæ, & Namurci gravati fuerunt; nec posse videre, rem aliò tendere, quàm, si quid minùs succedat, ut ipsi imputetur: & tum quidem invidiam populi, tum verò indignationem Regis solus subeat. Addidit & illud, se mirari quod ab Rege nunquam super hoc negotio fuerit consultus. Ac maximè quidem, cum constet, quàm sint Groningenses & Daventrienses difficile genus hominum, qui longè minoribus in re-

bus, quam sunt Episcopatus, continuò clamant privilegia sua violari. Quid multa! Post longum sermonem, multasque difficultates, tandem se summam rei tantùm aperuisse dixit, reliqua prolixiùs, uberiùsque persecuturum, post diem unum aut alterum, cùm a nuptiis plus erit otii: quod mihi significabit.

Ego de his rebus omnibus retuli ad illustrissimum Dominum Cardinalem; qui mox respondit: mentem Regis & Ducissæ non tam esse, ut ipse rem episcopalem exequatur: nam id fieri debere per alios Commissarios togatos: quàm ut sit in Provincia, tùm cum executio fiet; ut, si quid incidat difficultatis, authoritatem ille suam interponat; & ad eum receptum habeant illi, ad quos ea res pertinebit.

Allatæ sunt, abhinc biduum, literæ Ducis Brunsvicensis; quarum exemplum, jussu Domini Cardinalis, his adjunxi. Domina Ducissa in Consilio Statûs ea de re referri jussit; quod nondum factum est.

Auxtruysius & Diesius, cujus ad vos literæ hîc quoque adsunt, reversi sunt ex Zelandia. Retulit Auxtruysius, qui hîc fuit, captos esse duos; profugos supra triginta; absentes in mari non pauciores, jussi ut summam rei descriptam apud me relinqueret; quod fecit.

Commissarium Tecklenburgensem audivi quid velit. Respondi, ad Ducissam me de ea re relaturum. Interim expectatur reditus Amplitudinis vestræ.

Heri forte fui in convivio apud Brusselium cum Domino Vilariensi; qui post mensam prehendit me solum, & multa de incorporationibus conquestus est. Quibus ego continuò respondi, quàm potui quidem brevissimè, sed ita tamen, ut facile intelligere potuerit quid rerum agatur. Singula coram exponam latiùs. Cura, Reverende Domine Præsul, Amplissimeque Præses, ut valeas; & nil mihi rescribe, sed ipse veni. Raptim, Bruxellæ 11. Februarii 1562. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIII.

ARG. *Senatus populusque Ruræmundensis, Instituto Regio, de novo Episcopo apud eos collocando, obsistit; aut certè moras nectit.* GANDAVUM.

S. P. Tametsi ante diem crastinum non constitueram scribere, Amplissime Domine Præses, tamen nactus hanc opportunitatem Francisci Hesselii nostri, volui illi aliquid literarum dare: eo magis, quod Secretarii nostri, per quos scribi jussit illustrissima Ducissa, absunt, & res ejusmodi est, ut Amplitudinem vestram ejus certiorem fieri conveniat, antequam in ulteriorem Flandriam proficiscatur. Allatæ sunt abhinc fere biduum literæ Domini de Meghem, cum actis Cancellarii Geldriæ apud Ruremundam; quorum summa hæc est: auditâ per Magistratum oppidi relatione Instituti Regii, de novo Episcopo illic constituendo: deliberatione facta, mox respondit: se, inconsultis præpositis artificum, nihil audere statuere; verùm, iis auditis, continuò certi aliquid responsi daturum. His auditis, conatus quidem est Cancellarius impedire, quo minus ad eos ea de re referretur; sed frustra. Itaque statim indictus est conventus. Quo quidem paucis habito, revocatus est Cancellarius in curiam; ubi, pleno concessu, ex communi consensu responsum illi est: quoniam res magna est qua de agitur, & pertinens ad fœdus Venloense, Senatum populumque Ruremundensem nihil velle constituere, nisi re cum Ordinibus totius Geldriæ deliberata. Ad hæc verum Cancellarius multa respondit, conatus omnibus nisibus populo persuadere, ut oblatam conditionem, tam gloriosam ac magnificam, acceptaret. Sed nihil profecit. Adeo ut interroganti ipsi, quid causæ esset, quod eos moveret, nihil amplius post multam deliberationem responsum sit, quàm ita videri. Quo facto discessit e curia.

Paulò post venit ad illum domum, invocatus, (*a*) Decanus Capituli, dicens, sibi ac suis factum Senatus & Populi mirificè displicere: putare autem malum ortum ab nonnullis præpositis opificum, & paucis aliquot decurionibus, qui dubiæ fidei & religionis sunt; majorem tamen partem plebis sanam esse, & fa-

(*a*) Non vocatus.

vere Instituto Regio. Non dissimilia postea narravit Pastor, qui & ipse Cancellarium ultrò adiit : addens malum in dies crescere, idque se sentire ex numero communicantium qui quotannis decrescit.

Hic nunc quæritur, quid porro agendum sit, nam id expectat Comes a Meghem; seque ad omnia paratum scribit. Illustrissima Ducissa censuit exempla Actorum ad Amplitudinem vestram, simulque ad Reverendissimum Dominum Cardinalem, mittenda, & utriusque vestrum sententiam per literas exquirendam. Ego proposui, ecquid conveniret Comitem a Meghem ire Ruremundam; eoque ibi præsente, Episcopum, quodam vespere, inscio populo, oppidum ingredi, & postridie mane in Ecclesiam, e domo Decani, vel alterius, ita uti oportet, publicè, & cum cerimonia ecclesiastica tantùm introduci : quod ut ad Amplitudinem vestram perscriberem, Ducissa mandavit; quod non volui omittere, cætera prudentiæ vestræ relinquens.

Plura habeo aliis de rebus quæ scribam; sed exclusus brevitate temporis, censui ea in proximas literas reservanda, quæ has propediem consequentur. Interim, Reverende Præsul, Amplissime Præses, optime Patrone, vale. Raptim Bruxellæ 12. aprilis 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIV.

ARG. *Viglium ab Gandavo reducem optat Margareta Parmensis. Literæ Ernesti, Ducis Brunsvicensis, de rumoribus Bellicis apud Saxones, quas ad Consilium Statûs refert Gubernatrix.* GANDAVUM.

S. P. Vocavit me hodie illustrissima Ducissa, Reverende Domine Præses, & inter cætera, magno meo dolore de Amplitudine vestra revocanda dixit; addens insuper, ut & ipse aliquid literarum ad vos darem, suoque nomine enixè rogarem, ne id Amplitudo vestra gravatè ferat. Voluissem quidem deprecari, ac maximè quidem; quoniam res non omnino maximi momenti videtur, refectio videlicet Magistratus Gandavensis, quam propter profectionem suam in Hollandiam Comes Egmondensis petit anticipari : sed id nondum voluit succedere.

Spero Amplitudinem vestram aliquid inventuram, quo aut supradicta refectio Magistratus vobis absentibus fiat, aut in reditum Domini Egmondani ex Hollandia differatur. Ego interim die crastina adibo Dominum Egmondanum, ut videam quid animi sit, & quid ab eo possit impetrari. Nam ut verè dicam, non tam meâ causâ possem esse sollicitus, quam sum vestræ Amplitudinis; ut ad res suas curandas, animumque relaxandum, aliquid otii possit habere & temporis. Alia negotia sunt hic quidem satis multa; sed nulla quidem, quod sciam, quæ valde urgeant : ita ut non magno incommodo (nisi quod ipsum abesse per se semper incommodum est) Amplitudo vestra videatur adhuc ad dies aliquot posse abesse.

Rediit his diebus frater Theophili nostri, piæ memoriæ, Româ. Is commemorat in Germania rumorem esse, militem in Saxonia conflari, & esse qui nobis male minentur. Putabam nugas esse, cum audirem : sed tradidit mihi hodie Ducissa literas Ducis Brunsvicensis, Ernesti, eadem de re, de quibus ad Consilium Status referri jussit, quod in diem crastinum indixit. De pluribus aliis scribam diligenter, si intelligam Amplitudinem vestram nondum redire. Quam si ullo modo, meâ operâ, quæ pertenuis est, potero sublevare, sentiet me in omnibus & ad omnia esse paratissimum. Cura, Reverende Præsul, Amplissime Præses, mi Patrone, ut valeas, uxor se vobis etiam atque etiam commendat. Bruxellæ 13. aprilis 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXV.

ARG. *Viglii ab Gandavo reditum tantisper differri, Gubernatrix acceptum habet. Probat etiam, in negotio Ruræmundensium, Viglii sententiam; cui omnis ista tergiversatio, & conatus adversus Principis Consilium, in Episcoporum caussa, ex animo displicet. Idem Hoppero placitum. Margarita Parmensis Brabantiæ Cancellarium verbis gravissimis objurgat.* GANDAVUM.

S. P. Quo momento literas vestras accepi, Reverende Præsul, eodem properavi in curiam, ut suæ Celsitudini, literas Amplitudinis vestræ offerrem. Quibus perlectis, mihique commu-

communicatis, visum est eidem suæ Celsitudini, in omnibus per vos cumulatè satisfactum. Itaque mandavit, ut continuò ad Amplitudinem vestram scriberem se cùm omnibus, tum præcipuè amplitudini vestræ cupere gratificari; ac potissimum quidem in hac re; & proinde placere, ut reditum suum differat in id tempus, quo commodè res suas queat explicare, peractura crastinâ die cum Domino Egmondano, quæ ad renovationem Magistratûs Gandavensis pertinent.

De negotio Ruremundensi, perplacet suæ Celsitudini Consilium Amplitudinis vestræ. Sed quoniam illustrissimus Dominus Cardinalis nondum respondit, censuit illius literas adhuc expectandas. Mihi idem quod vobis videtur, diurnam istam moram plurimùm nobis adferre detrimenti, & Malevolorum Consilia firmare. Accedit etiam, quantum mihi quidem videtur, quod haud sciam an expediat voluntatem subditorum hac in re exquirere; qui parva occasione data, continuò multum authoritatis sibi arrogant: an verò satius esset, tanquam re confectâ, ad eos mittere, nec aliud agere quàm hortari, ut voluntati suæ Majestatis se accommodent, & Episcopum suum lubentibus animis suscipiant: quemadmodum Buscoducis fiebat. Ac quoniam quidem Dominus Arenbergensis nunc hic est, dedit negotium Sua Celsitudo, ut super ea re ad vos scriberem; quænam scilicet formula instructionis illi danda videatur: ea ne, quâ apud Ruremundam usi sumus; an vero illa Buscoducensi, quâ, præsente pro portis Episcopo, res agebatur. Non video quo minus Leovardiæ ita facere liceret. Sed de Groningensibus & Daventriensibus sane valdè dubito. Utrumque & commoda sua habet, & incommoda.

Dum hæc scribo, vocat me Ducissa; ad quam ubi veni, narrat mihi res suas cum Cancellario Brabantiæ gestas, quas ad Amplitudinem vestram jussit perscribere. Hæ igitur sic habent. Expositis per suam Celsitudinem iis, non sine frequenti interpellatione, quæ scedulâ continentur, cæpit Cancellarius adornare magnam orationem. Quam amputans sua Celsitudo, dixit, justificationum se audisse satis; reque plenissimè in Consilio Statûs deliberatâ, nihil aliud restare, quàm ut obediat. Cui ille respondit; non posse se obedire, sed opus esse ut ad totum Consilium ea de re referatur, cum nonnullis aliis. Quibus accensa sua Celsitudo, ait, recordari se, quibus verborum minis, & quassationibus capitis sit usus; non posse se id impunitum relinquere

in iis, qui ipsi simile factum in advocato quodam, qui nulla ex parte tam graviter peccasset, vindicassent. Ideò scripturam se ad suam Majestatem, ut pro meritis in Cancellarium animadvertat; & in locum nec obedientis alium obtemperantiorem sufficiat. Interim jussa ille faciat; ac maximè quidem, cùm adversum jura Brabantiæ, nihil nec factum, nec Cogitatum sit.

His iterum multa multis ille respondere parat, nec posse se voluntati suæ Celsitudinis obsequi, cum quibusdam aliis ejusmodi. Quid multis? Non ferens amplius sua Celsitudo hominis impudentem audaciam, proripit se foras in porticum, relinquens eum in cubiculo solum, cum Secretario Armenteros : cui de suis meritis, & exprompta voluntate, multa commemorat, mittens eum ad suam Celsitudinem, ecquid aliud velit. Cui illa dici jussit, nihil aliud quàm ut obtemperet : alioqui incontinenti ad regem se missuram; ne tam impudens & audax factum impunitum relinquat. Quo audito perstitit adhuc in sententia non posse se obtemperare; & ita abiit. Hic juvaret exclamare, & cælum pariter & terram & Maria Neptuni appellare; sed appetente nocte nolo moram adferre cursori quo minus has quam citissimè perferat, ut sciat amplitudo vestra revocationem remissam; qua de re jam secundo sua Celsitudo me admonuit, quæ medio tempore secundas vestras literas jam acceperat. Nec est opus ut Præses Flandriæ, quemadmodum postulatum est, suum de Magistratu Gandavensi advisum mittat, quando id jam per amplitudinem vestram est factum.

Quæ hic junctæ sunt, literæ sunt Domini Assonnevilii, quas illustrissima Ducissa mihi tradidit. De Aggæi nostri filio sanè gaudeo. Ego salustios vestros in reditum expecto. Dominus Cobelius se plurimum amplitudini vestræ commendat, ad vos excursurus, si Gandavi commorari contigisset. Bene vale, Reverende Præsul, unice patrone. Uxor vobis plurimam salutem. Raptim Bruxellæ 15. Aprilis 1563. Reverendæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA XXXVI.

ARG. *Rumores à Galliâ, magnum illinc bellum imminere, cujus Dux regni Admiraldus. De Anglis & Germanis eadem jactitata. De Christophoro Frum, in Belgio custodiæ mancipato, amicè expostulat Angliæ Regina.* GANDAVUM.

S. P. Literas vestras, ad decimam quintam hujus mensis scriptas, Reverende Præsul, hoc momento horæ undecimæ, ante prandium diei decimæ sextæ, accepi; ac quamquam quidem desiderio amplitudinis vestræ jam satisfactum est (nihil enim prætermisi diligentiæ, prout debeo, quantum in me fuit) per literas meas hesternas, sub noctem scriptas, tamen nolui hunc tabellarium vacuum ad vos redire: scilicet ut amplitudo vestra plenè intelligat, placere suæ Celsitudini ut in sabbathum sequentis hebdomadæ, & si opus est paulo amplius, reditus vester differatur.

De Re Episcopali, & Cancellarii Brabantiæ Tragedia, quoniam iisdem literis scripsi, nihil est hic opus repetere. Non accessit ab eo tempore quidquam scriptione dignum, nisi una Epistola Assonnevilii nostri, quâ multa commemorat, tam de statu illius regni, quâm de iis quæ de rebus nostris constanti satis famâ illic feruntur. Summa eorum est: Admiraldum Galliæ magnum nobis Bellum machinari, idque prætextu Religionis. jam illum scire numerum eorum quos hic habet rebus suis faventes: dispositas esse insidias, quæ brevi pluribus locis in ipsis visceribus nostris erumpent: ipsum, cum ingentibus copiis Huguenotarum, non Gallorum modò, sed & Germanorum (nam eo pertinere collectionem militum in Germania) superventurum, & omnia igne & ferro vastaturum: Anglis interim mare infestantibus, quibus amodo persuasum est, restitutionem Calesii per nullum alium quàm per Regem Catholicum impediri: hæc omnia expectanda esse ante menses tres; *quod Dii prius omen in ipsos* authores hujus Rumoris convertant.

Addit quædam ibi quoque mussitari de Christophoro Frum, captivo illo nostro; quod ità esse re ipsa compertum habemus per literas Reginæ Angliæ ad suam Celsitudinem; quâ amicè

quidem, sed tamen expressè petit, ut dimittatur, aut certè causa scribatur cur in carcerem sit datus, & ibidem adhuc detineatur.

Literas amplitudinis vestræ ad suam Celsitudinem mox post prandium ipse reddam. Cura, Amplissime Domine Præses, optime Patrone, ut valeas. Bruxellæ 16. Aprilis 1563. Reverendæ amplitudinis vestræ Paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA XXXVII.

ARG. *De Feione, Viglii Amico & conterraneo, ex nimio esu carnis porcinæ, gravi morbo laborante.* GANDAVUM.

S. P. Hactenus de publicis ferè scripsi, Reverende atque Amplissime Præsul, nunc de privatis scripturus sum. Feio vester ex nimio esu carnis Porcinæ, quam voravit magis quàm comedit, his feriis Paschalibus in gravem morbum incidit. Quem quidem quoniam vidit ingravescere Mathisius, qui sanè diligentissimam illi præstat operam, tres alios sibi heri adjunxit medicos; cum quibus heri, me præsente (nam ita volebant) latissimè communicavit. Omnes doctissimè dixerunt sententiam; &, quod rarissimum est in medicis, ejusdem fuerunt opinionis. Ea erat, morbum, qui levior initio fuit, nunc conversum videri in Pleuritidem; debilitatem virium non pati sanguinis missionem, aut etiamsi fieret, non profuturam propter totum sanguinem jam in crudum humorem conversum. Itaque non aliam spem superesse, quàm in pectore purgando quod perdifficile est factu. Adeô ut heri, administrata Sacro-sancta Eucharistia, hodie extremam unctionem de Consilio Mathisii illi curaverimus administrandam. Et, quantum ad cætera attinet, habetur tam diligenter, ut si filius domûs esset, non posset diligentius. Bene vale, Reverende Præsul, optime parens ac patrone. Salutat amplitudinem vestram plurimùm Dominus Van der Aa, qui nunc hic est de quibusdam negotiis, cænaturus mecum cum Domino Boesbekio. Raptim, Bruxellæ 18. Aprilis 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXVIII.

ARG. *In Hollandiam trajicere cogitat Hopperus, brevem illic moram facturus. Driutius, Brugensium Episcopus, rerum adhuc suarum incertus.* BRUXELLAS.

S. P. Absoluto Negotiolo, quod hîc habebam, Reverende Domine Præsul, hodie Antverpiam cogito, & inde in Hollandiam; ubi, quantùm intelligo, non ita multorum dierum nobis labor est; nisi fortasse Status à parte sua quoque procedere velint. Qui tamen & ipsi facile expedient; saltem uti ita fiat, & quam citissimè ad Amplitudinem vestram revertar, etiam atque etiam operam dabo.

Driutius valde avet cognoscere quid de Episcopatu suo futurum sit: nondum quidem otium fuit ea de re colloquendi; sed exponam illi rem omnem quo loco sit, ut sciat quam rationem rerum suarum inire debeat aut non debeat. Isthinc abiens quærebam Scheltonem à Liaukema, ut illi valedicerem; sed non reperiebam, quod dolebam. Scripsi ad uxorem ut pro me faciat officium. Conjunxi cum his schedulam de iis quæ in negotio Flandrensi resoluta sunt, nam uti ita facerem, Amplitudo vestra mandarat. Bene vale, Reverende Domine Præsul, unice Patrone. Mechliniæ Calendis Maiis 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIX.

ARG. *Consilium Brabantiæ tergiversatur, quo minus Revisionis suæ Principi rationem reddat. Antverpiæ magna contentio inter civitates fœderis Hansici, & Bremenses cives.* BRUXELLAS.

S. P. Reverende Domine Præsul, tametsi heri scripsi, nec quidquam interea loci se obtulit quod Amplitudinem vestram scire magnopere opus videatur, tamen nactus hanc oportunitatem, quâ Stelandius, nobilis Illustrissimi Domini Cardinalis, in hoc diversorio, medio itinere, inter Antverpiam & Bredam,

nobis occurrit : censui eâ utendum & Amplitudinem vestram de via salutandam esse.

Refert Vlierdenus Consilium Brabantiæ tergiversari quo minus revisionis suæ rationem suæ Celsitudini reddat; quod uti suo more facit, ita contra omne bonum & æquum; cum *jucundi introitûs* articulus expressè dicat : Ducem Brabantiæ, vel ejus Vicarium, justitiam debere administrare per Consilium : ita ut Consilium nihil aliud sit quam instrumentum : Dux autem revera ille, qui justitiam administrat. Qui quidem uti non facile præter consuetum quidquam admittere debet : ita omninò ad ipsum pertinet, si quæ aliquando querelæ de justitia malè per Consilium administrata fiunt, uti causam cognoscat, &, si opus videatur, remedium adhibeat

Antverpiæ magna contentio est, inter Civitates fœderis Hansici & Bremenses. Illos dico qui expulsis Magistratibus, nunc rerum potiuntur; quos non modo privilegiis Hansæ privari volunt, donec Magistratus restitutus sit; verum etiam omni Commercio & Negotiatione prohiberi. Cura, Reverende Præsul, optime patrone, ut valeas. & uxorem quæso à me salutari jube. Raptim è Westdoorn postrid. Calend. Maii 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XL.

ARG. *In Beyerlandiam celeri itinere ierat Hopperus, componendi negotii caussâ, quod habebat Comes Egmontius. De metu in Galliis à copiis Germanorum. Egmontii; potentiam Granvellani Card. ægrè ferentis, cum Hoppero colloquium.* BRUXELLAS.

S. P. Reversus huc ex Bavaria, unde tamen scripsi (sed scio literas non redditas) nihil prius habui, Reverende Domine Præsul, quam Amplitudinem vestram ejus facere certiorem: nec non earum rerum quæ illic actæ sunt. Primum, quantum ad Negotium de quo profectus eram, expleta sunt omnia ex parte Domini Egmondani, quæ effici potuerunt : idque quantâ potuimus diligentiâ qui diebus decem tantum perfecimus, quantum alioqui, nisi properassem, & ad Amplitudinem vestram

quam primum reverti cuperem, vix viginti aut viginti quinque perfici potuisset. Pars adversa præsens quidem fuit, & sanè justo numero; sed propter absentiam Cobelii negavit se quidquam posse agere. Itaque perstitit in eo, quod isthic petierat, ut dies prorogetur, & duo Commissarii dentur. Post causam auditam ac cognitam, reservavi definitionem ejus senatui; ut ad eum ea de re referatur.

Exploratis obiter animis ac voluntatibus partium, periclitari volui, ecquid super negotio principali inter eas possit convenire. Egmondanus minus alienus esset à concordia, si non hæc dilatio nonnihil illum exacerbasset, ostendit.tamen sibi placere, ut ductus aquæ, quo de agitur, eo statu maneat quo nunc est, dummodo de damno, & eo quod interest, sibi satisfiat, arbitratu Principis Auriaci, Marchionis Bergensis, & meo. Deputati Statuum, nec ipsi ab ea re sunt alieni; & jam mihi satis seorsim declararunt, si de decem aut duodecim millibus agatur, per ipsos non futurum quo minus transigatur : de reliquo verò ad Status ipsos se relaturos dixerunt, & mihi brevi responsum missuros. Nec displicet ullo modo conditio per Egmondanum oblata; nisi quod in locum Bergensis, Consiliarium aliquem dari mallent.

Hæc de negotio quo de iveram. Jam horis subcesivis sæpe Dominus Egmondanus me solum apud se reservavit, & quædam quæ ex curia allata essent, & potissimùm de metu à copiis Germanicis in Gallia communicavit. Inter cætera quoque, & quidem multa multis, de Domino Cardinali. Summa Rei huc tandem redit, privatæ offensæ nihil inter eos intercedere : de bono Reipublicæ tantum agi, eamque in unius manu esse non debere ; hoc se non posse perpeti. Illi ego respondi, quantùm ego videam, non videri mihi Cardinalem hoc agere, ut solus imperet; sed potius ut omnes, ad quos ea res pertinet, in suam quique partem vocentur. Multa à multis malevolis aliter atque res est narrari. Rectè facturos proceres, si illis aures non præbeant, sed ex vero rem expendant. Quid multa? Quamvis malevolorum invidiâ rem exasperari sæpe fatetur, redit tamen ad primum, nec non ad Renardum; me nihilominus collaudans, & gratias habens eo nomine, quod Rem ad pacem & concordiam, quam ad majorem dissensionem deduci malim. Discessique tandem ab illo peramicè, & cum summâ gratiâ, quantum videtur.

Veniens heri Bredam, intellexi Ducem Clivensem pridie ejus diei illinc discessisse; ibique cum Meghano Comite, & Bergensi, totum biduum apud Principem fuisse. Quid Rei inter eos forte actum sit, non quivi intelligere; & aberat tum quoque Montanus, Steenbergham cum Principe profectus. Qui si domi fuisset, aliquid fortasse, nisi secretum fuisset, potuissem rescìscere.

Hoc mane huc appuli, daboque operam ut quamprimum intelligam, quid tàm Antverpienses, quàm publicanus, qui adventum meum sæpe ac multum desiderarunt, per me fieri velint. Quo quam celerrimè confecto, quod omnibus modis adnitar, dabo operam ut quam primum me vobis sistam; quamquam diem aliquam statuere in potestate mea penitus non est. Ubi autem erit, continuo significabo. Bene vale, Reverende Præsul, optime patrone; & me, ut facis, ama. Raptim, Antverpiæ 13. Maii 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLI.

ARG. *Antverpiense negotium lentè procedit. Episcopus Middelburgensis Tholnis magnâ cerimoniâ rem divinam facit. Lindani Episcopi qui Cathedram suam necdum ascenderat, cum Librariis contentio. Tornaci & Valencenis tumultuari pergunt Sectarii; sibique ab Geneva Ministros, quos vocant, mitti postulant.* BRUXELLAS.

S. P. Literas vestras, ad sextam hujus mensis scriptas, Reverende Domine Præsul, heri rediens à cæna primùm accepi; quod culpâ eorum accidisse scribit Ballivus Tholnensis, qui in Beyerlandiam ad me missi non fecerunt officium: adeò ut dies renovandi Magistratus jam præterierit. Rògans tamen, ut, quoniam necessitas Reipublicæ sic postulat, vel nunc eo excurrere velimus. Ego quid facturi simus vehementer sollicitus sum; nam ab una parte movet me cupiditas redeundi domum, ac potissimum quidem ad Amplitudinem vestram; cujus me amor & observantia indies magis ac magis sollicitum reddit, ne qua forte in parte officio desim; ab altera, Rei evidens necessitas;

ceſſitas; quæ quoniam triduo confici poteſt, ulteriorem moram admittere non videtur. Statui diſpicere quid res feret, ubi Antverpienſe negotium erit confectum; quod poſt triduum, ut puto, futurum eſt; ſperans interim aliquid ab Amplitudine veſtra ſuperventurum literarum, quibus de voluntate veſtra certior fiam.

Iſti homines lentè hactenus proceſſerunt, cauſantes abſentiam Hallii noſtri; qui & ipſe plus movere quam promovere ſolet. Sed cæpi jam ipſe eos incitare; ita ut brevi rem confectam iri exiſtimem.

Scribit Ballivus Tholnenſis, Epiſcopum Middelburgenſem poſſeſſionem Tholnis accepiſſe, ibique rem divinam, ſeptima hujus menſis, magnâ cerimoniâ celebraſſe. Tantundem Lindano noſtro, qui adhuc hîc eſt, optarem; qui cum non habeat quod agat in ſuo Epiſcopatu, hîc librarios exagitat. Non injuriâ quidem; nam creſcit, quantum video, nimium eorum audacia; ſed non ſatis, ut puto, prudenter; propter invidiam, non hîc modo, ſed & apud ſuos. Itaque admonui ut rixas cum librariis, quas intelligo nonnullas interceſſiſſe, miſſas faciat: ſi quid verò non rectè videat fieri, ejus curiam faciat certiorem; ut per eam remedium, quod oportet, adhibeatur.

Malè me hactenus habuit cunctatio Germanorum in Gallia; ſed refecerunt me plurimum literæ amplitudinis veſtræ, quibus bona ſpes oſtenditur, quam Deum oro ut fortunet; quem & Rebus Tornacenſium, & Valencenenſium, per vos & prudentiam veſtram, opem laturum confido. Quanquam nunquam concoquere potui, & neſcio quam mihi ſemper ſuſpicionem injecit, Eſpringallii liberatio; quæ aut nimium favoris habuit, aut multorum aliorum condemnatio nimium rigoris. In ſumma, fuit ea apud me, Reipubicæ non bene repurgatæ, Celſiſſimum ſemper argumentum; quod & eventus docet. Quin & Genevam ab iis ſcriptum audio pro miniſtris mittendis; adeo ad res novas omnium animi ſunt erecti. Cum hæc & alia ejuſmodi cogito, cuperem, relictis rebus omnibus, vobis adeſſe, & de iis ſermones conferre; quod volente Deo brevi futurum eſt. Interim, Reverende Præſul, optime parens ac patrone, plurimum vale. Antverpiæ 16. Maii 1563.

Novorum librorum non multum hîc eſt, præter opera Bedæ, digna ſane lectu. Eſt & nova Genealogia Chriſti, quam nondum vidi. Adferam corpus utrumque juris quod Senatus emi juſſit. Iterum vale.

Domini Arenbergensis intemperiem, Amplitudinem vestram tam bene concoquere, sanè gaudeo. Quod ad reliqua attinet, quum ante Nuptias non vult discedere in suas provincias, non video quid jure possit conqueri. Certè ne qua in me mora sit, etiam atque etiam operam dabo. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLII.

ARG. *Optat ut Viglio Gandavi moram aliquantisper trahere liceat. Literæ Comitis Arenbergensis, de ingenti militum manu Belgio imminente; Marchionis item Bergensis de turbis Valencenensium, de quibus Consilii Privati sententiam exquirit Gubernatrix.* GANDAVUM.

S. P. Vos bene valere, & paterni nominis memoriam etiam in Flandris constituisse, Reverende Domine Præsul, vehementer gaudeo. Illustrissima Ducissa heri quærebat, ecquid ab Amplitudine vestra accepissem; &, quantum ego rem video, nihil adhuc causæ est, cur non ad Joannis usque istic manere liceat. Et si quid fortassis oriatur, uti averti possit, quantum in me erit operam dabo.

De Marchione Rethiensi, & Fritzmano nostro, uti omnia, ut oportet, procurentur, curæ habebo. Jamque Bertyum semel atque iterum admonui, ut ejus memor esse velit.

Quæ hic à profectione vestra nova se obtulerunt, scriptione digna, sunt literæ Domini Arenbergensis, & Marchionis Bergensis; quorum ille de copiis scribit, quas Emdensis, Holstensis, uterque Bruynsvicensis, & Georgius ab Holl cum Monickhusio habent ingentes; hic vero de Rebus Valencenensium. Ait re bene perpensâ ac deliberatâ, videri sibi remedia, quibus hactenus utimur, non aliò pertinere, quàm ut in diem malum abeat; & quod Ducissa ab ipso quæsivit, quid porro Consilii capiendum videatur, se, post omnia cogitata nihil habere quod dicat. Placuit suæ Celsitudini, de Consilio Reverendissimi Domini Cardinalis, ut in Consilio secreto ea de re deliberetur; in quo nunc toti sumus. Quod apud Dominum Cardinalem officii fieri amplitudo vestra postulat, jam factum est. In negotio Lichtenveldico placuit, ut, dum reditus vester expectatur, dispicia-

mus ecquid rem inter partes componere, & ad pacem & concordiam deducere queamus. Cura, Reverende Domine Præsul, optime patrone, ut valeas. Bruxellæ 18. Junii 1563. Reverendæ Dominationis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLIII.

ARG. *Præses Frisiæ non favet instituto novorum Episcoporum. Dicteria, (Pasquillos vocant) ad Gubernatricem occultò missa. Dux Ericus cum exercitu suo propiùs indies ad Belgicæ fines accedit. Tornaci Concionatores Hæretici capite plectuntur. Pastorum Catholicorum, Valencenis magna inopia.* GANDAVUM.

S. P. Quod plurimum gaudeo, Reverende Domine Præsul, nulla hîc mentio hactenus de Amplitudine vestra revocanda. Negotium Marchionis de Renty, & Domini de Bryas, heri cæpimus agitare, Dominus Egmondanus & ego. Lis est, si bene inspiciatur, vix de tribus Capellis.

Fuit hîc Præses Frisiæ; sed quoniam Amplitudo vestra aberat, excurrit in Patriam; unde post pauculos dies huc est reversurus. Ab Episcopatibus alienior videtur; aitque omnia apud nostros tranquilla esse, nec videri convenire ut moveantur. Ego dixi, nimiam illam tranquillitatem multis bonis displicere; valdeque metuere, ne quid monstri alat. In summa, tota res rejecta est in ejus reditum & vestrum, quem expectari Reverendissimus Dominus Cardinalis jussit.

Allatæ sunt heri literæ ad Illustrissimam Ducissam, quæ intus non aliud quàm Pasquillum continent, ex Psalmis & Prophetis consarcinatum, nullo nec ingenio nec gratia. Quoniam Dominus Cardinalis ibi potissimum appeti videtur (quamquam id admodum dubium, tam apud ipsum Dominum Cardinalem, quàm apud me est) jussit diligenter sua Celsitudo perquiri unde profectæ sint, nam constat Magistro cursus Antverpiæ datas. A quo autem, quæritur.

Quoniam Dux Ericus cum suis copiis in dies propiùs ad nos accedit, jussit Ducissa, rogatu Domini Arenbergensis, Cursorios equos disponi, inter Lingiam & Bruxellam; quo tanto expeditius literæ & Nuncii ultrò citrò possint commeare.

Tornaco heri allatum est, filium cujusdam Concionatoris Hæretici captum esse, & de tribus aliis ultimum supplicium captum iri. Dominus Bergensis, rogatus ab sua Celsitudine, quid porrò Consilii capiendum videatur, respondit, se nihil habere. Quâ causâ factum est quod Consilium nostrum jussum est super ea re deliberare; iri quo totum fere triduum fuimus occupati.

Dominus Cameracensis scribit se nullos idoneos pastores invenire, qui Valencenis collocentur; quod tamen apprime videtur necessarium; aut saltem vt boni aliquot Concionatores quærantur, qui ad tempus populum doceant. Bene vale, Reverende Domine Præsul, ac patrone, Raptim Bruxellæ 20. Junii 1563. Uxor se vobis etiam atque etiam commendat. Reverende Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLIV.

ARG. *Hæresis à Metensium Concionatoribus in Vicinas Belgii partes propagata. Liber aliquis, censuræ obnoxius, ementiti Privilegii favore impressus; in quam fraudem acriter inquirendum Hopperus censet. Trudonopoli turbarum quoque nonnihil ab novarum opinionum assectis.* GANDAVUM.

S. P. Literæ Domini de Courieres, & cum iis Procuratoris generalis, quas Amplitudo vestra ad me misit, Reverende Domine Præsul & Patrone, pergratæ suæ Celsitudini fuerunt; rogatque ut Amplitudo vestra ipsis respondens, suo nomine gratias agere, ac diligentiam fidemque eorum (maxime vero Domini de Courieres) collaudare velit. Ut autem ex iis ad eam referebam, quærebat, ecquid de reditu vestro haberem. Cui cum respondissem, Dominicam proximam reditus dictam esse diem, cœpit placidè ridere. Et ergo, inquiens, paulò diutius emansurus est, quàm putarat. Sed bene habet, quoniam nihil est quod nos admodum urgeat; tuque ad eum scribens, multam illi à me salutem dicito.

Heri renovatus est Magistratus Lovaniensis nec non Bruxellensis, præsente ex more Cancellario; quem plurimum metuerat Illustrissima Ducissa ne quid turbarum daret. Sed gessit se

modestè; adeò ut cum discessisset, plurimùm se lætari sua Celsitudo diceret, rem sic abiisse.

Variæ allatæ sunt literæ ex Luxemburgo, de Metensium Concionatoribus, & aliis Gallis vicinis, qui fines nostros corrumpunt & inficiunt. Positum est in deliberatione, quidnam remedii adhibendum videatur.

Sylvius, quem huc evocari reverendissimus Cardinalis voluit, ait, librum, quo de agitur, non ante ab se impressum, quàm jam ab duobus aliis, Plantino & Wasbachio quodam, multo ante semel atque iterum fuisset impressus, & privilegium expirasset; quæ res fecit, quo minus eum unquam legerit, aut ante impressionem aut post; propterea quod semel approbati libri, quemadmodum Plantini impressio præ se fert, in perpetuum habentur pro approbatis; sanctissimè jurans, nihil se scivisse, nec ulla ratione quidquam tale in se velle admittere. Dolus mihi esse videtur in Privilegio Plantini impresso; ubi posterioris libelli mentionem inseruit. Quod falsum esse, inde planum est, quod Sylvius admonitus ab Domino Tiletano, inquirens in eam rem, non nisi prioris libelli mentionem in ipso autographo privilegio invenit. Itaque in eam rem acriter videtur inquirendum.

Adjunxi his literas Comitis Emdensis; sed id quod petit jam procuratum est. Scripserat enim quoque ad suam Celsitudinem.

Crypio idem quod Aggæo ferme in ~~nato~~ filio contigit; sed venia, inquit vetus proverbium, primùm experienti.

Quin in Cellyck me vobis sistam, nullo modo, volente Deo, prætermittam; obviam iturus Teneramundam usque, si Illustrissima Ducissa pateretur.

Apud Sanctum Trudonem aliquid videtur gravis motus propter sectarios fuisse; sed nihil habeo adhuc certi. Bene vale, Reverende Præsul, unice patrone. Uxor plurimam vobis jussit adscribi salutem. Bruxellæ 23. Junii 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLV.

ARG. *In Hollandiam properanti Hoppero, obex injectus.* GANDAVUM.

S. P. Nondum intraveram portam Mechliniensem, Amplissime Domine Præses, cum mihi occurreret tabellarius Statuum Hollandiæ, cum literis, quibus diem inquisitionis differri desiderant, seque ad eam rem penitus imparatos esse significant: sed brevi advocatum huc venturum, ut cum eo de die statuatur. Quantum ad me attinet, meumque desiderium, quo à vobis nè pedem quidem movere opto, sanè gaudeo: sed vereor ut Dominus Egmondanus nimis ægrè id ferat; & haud scio an immerito. Tum autem negotio Episcopi Harlemensis hac re mora injicietur non exigua. Quamquam ad id dici queat, rem non usque adeo festinatione indigere; & per eos, qui Bruxellam quotidie ex Hollandia commeant, aliquo modo quid rei sit posse resciri.

Omninò ad vos hodie revertissem, (*a*) nisi Negotiolum unum atque alterum, quod nunc obiter confici posse existimo, me hic retineret. Quo hoc vespere, aut cras mane expedito, cras, faventibus superis, ad vesperam vobis adero. narrant mei Stynam hac iter fecisse rectaque ad vos contendere; quod gaudeo. Bene vale, optime ac modis omnibus observande Pater & Patrone. Mechliniæ 27. Julii 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

(*a*) *Revertissem*: unum è multis ab Hoppero in re Grammatica erratis; sed calamo properanti, animoque rebus magis seriis intento, condonandum. Hopperus nullius liberalis eruditionis expers erat, quod alia ejus scripta demonstrant, quæ cum non mediocri ingenii ac doctrinæ famâ typis vulgavit.

EPISTOLA XLVI.

ARG. *In Zuytlandiam profectus erat Hopperus; incertum quâ de causâ. Prælati Brabantici, novorum Episcoporum adversarii, consilia conferre pergunt. De maritandâ Viglii consanguinea, Hopperi cogitatio.* BRUXELLAS.

S. P. Nactus hanc occasionem, Reverende Domine Præsul, nihil prius habui quàm has exarare, & quo loco res nostræ sint perscribere. Peracta loci in rem præsentem inspectione, sumus nunc in Zuytlandia, pago, cui etiam Westenryck nomen est; ubi audiendis testibus occupamur. Urgeo quantum possum, ut absolvamus; scilicet ne profectioni Amplitudinis vestræ diuturniorem moram adferam. Et proficio nonnihil, sed non quantum velim. Tantum tamen effectum est; ut, quæ hîc agenda sunt, hodie perfici posse videantur. Cupiunt & aliis nonnullis locis compluscu1is testes producere; sed ego tantum præscindam, quantum ex bono & æquo quoquo modo potero; nec cessabo donec me vobis, quod Deus fortunet, reducem sistam.

Quid de Prælatis Brabanticis actum sit, valde avidè in reditum expecto. Nam scio, ex quo ab Illustrissima Ducissa discessum est, eos quorundam hominum (quos coram nominabo) Consilio usos: à quibus boni-ne plus an mali expectari debeat, in dubio est.

Crypius hîc est cum cæteris; &, præterquam quod bellè valet, bene partes suas quoque sustinet. Transiens Mechliniâ, Igrammi (a) uxorem, (nam ipse prior me adiit) salutavi, cum filiolo & sorore. Omnes mihi visi sunt valde rectè valere, placuitque, non plus macularum in facie superesse; nec dubito, quin magnam voluptatem Amplitudini vestræ suâ præsentiâ sint allaturi.

Dum hæc scribo, & de marito juniori sorori quærendo cogito, venit in mentem cujusdam adolescentis non malè docti, &

(a) Igrami ab Achelen, primum in Frisia, post Bruxellis in Consilio privato Senatoris, tunc Supremi Senatûs Mechliniæ Præsidis. Duxerat is uxorem Clementiam Hoytema, Viglii ex sorore neptem.

valde locupletis; & qui non aliud quærit, quàm ut honestâ aliquâ conditione decoretur. Is est filius Joannis Caroli Bruxellæ; cujus sororem duxit Doctor Dionysius Schroots. Quantum enim ego eos novi, videntur ambabus manibus hanc occasionem amplexuri, dummodo vestra sit certa voluntas. Qua de Re cum Reverendo Domino Præposito Morillono Amplitudo vestra, si videtur, consulere poterit, eum enim, & juvenem ipsum bene nosse, & bonam operam hac in re navare posse, scio. Bene vale, Reverende Domine Præsul, optime patrone. Ex Zuytlandia 13. Septembris 1563. Reverendæ Dominationis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLVII.

ARG. *Nihil admodum esse quod Viglii reditum festinare debeat. De Minoribus aliquot negotiis obiter mentio facta.* GANDAVUM.

S. P. Primum illud præmitto, Reverende Domine Præsul, his literis, quantumvis festinæ illæ sint (nam ita voluit Illustrissimus Dominus Cardinalis), nihil agi, quod aut institutum, aut quietem vestram, debeat interturbare. Solùm enim hoc agitur, ne Amplitudo vestra earum rerum, quæ literis hisce inclusis continentur, sit ignara; & ut commissarii, destinati ad Negotium juxta Gravelingam, ad diem sint parati. Cujus rei curam Secretarius Vander Aa in se suscepit, juxta formulam sibi datam.

De Re vinaria non solùm cum Reverendissimo Cardinali, verùm etiam cum Illustrissima Ducissa egi. Ajunt ambo, ab Dominis nihil expectandum esse querimoniarum; quoniam Dominus Egmondanus abhinc paucis diebus magno studio eam rem egit. Et quod de Mercatoribus dicitur, verius de illis ipsis accipiendum & intelligendum esse, qui tam sollicitè, cùm in curia, tum apud Amplitudinem vestram, hoc negotium tractarunt; eosque non tam publicum, quam suum bonum spectare. Itaque placere, ut, quod cæptum est, peragatur. De Scholteto Hagensi, inquisivi. Retulit mihi Van Loo, qui reliquis omnibus absentibus solus nunc Financias sustinet, advisum (quemadmodum & Amplitudo vestra dixerat) petitum esse

Sumus

Sumus nunc toti, Dominus Assonnevilius, & ego, in Bousbecano & Haulterivano negotio. Res difficilis quidem, sed tamen aliquos progressus habet; ita ut non omni spe destituamur. Cura, Reverende Domine Præsul, optime patrone, ut valeas. Raptim, Bruxellæ 24. Septembris 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLVIII.

ARG. *Dolet Hopperus novorum Episcoporum instituto*, tam sancto, *inquit*, tam necessario, *non malos modò, sed & qui putantur boni, adversari. Frisii, nî Magister Haio ipsis Episcopus detur, quemcumque alium repudiant. Valencenis & Tornaci Religionis dissidia aliquantisper sedata. Monachum Hispanum, qui Brugis custodiæ mandatus fuerat, Rex in Hispaniam mitti postulat, si salvis id Belgii legibus fieri possit: si secus, ad triremes damnatus, ipse, & alii quidam concaptivi, vel sic in patriam mittantur. De Daniæ Rege conqueruntur Amsterodamenses. Joan. Molinæus, Doctor Lovaniensis, qui novos Episcopos totis viribus oppugnabat, Lovaniensem D. Petri Præposituram petere audet, indignante Hoppero.* GANDAVUM.

S. P. Literas vestras, ad vigesimam octavam hujus mensis scriptas, Reverende Domine Præsul, eâdem die sub nocte accepi. Ex quibus video Wellemannum antiquum obtinere, & semper eodem revolvi. Ego nescio quodnam novi hujus Episcopalis instituti, tam Sancti, & tam necessarii, sit fatum, quando ei, non mali modò, sed & qui putantur boni, adversantur. Certè perpauci inveniuntur, qui se fautores & adjutores ei rei præbent.

Scit amplitudo vestra de Leovardiensi Episcopatu omnia bona nos semper sperasse. Allatæ sunt nudius tertius literæ Domini Arenbergensis, cum Adviso Consilii Frisiæ: aiunt, & in eo persstant, non convenire huic tempori, ut novus Episcopus in Frisiam introducatur: nisi forte Magister Haio Commissarius

Episcopus creetur; illum enim cùm bonâ gratiâ nostrorum hominum posse introduci; alium autem, si quis fortasse creatus est, nequaquam. Quemadmodum advisum ipsum valde miror, ita vehementissimè miror de Præside, illum Magistri Haionis ullam mentionem audere facere, qui sciat jam alium constitutum, quem ipsemet convenit.

Res Valencenenses satis sunt tranquillæ, quemadmodum sunt & Tornacenses; estque heri scriptum ad Dominum de Montigny, de equitibus dimittendis, & peditibus minuendis. Allatæ sunt literæ ab Regia Majestate, de monacho illo Hispano, qui Brugis captus fuit, unà cum Davalos, & tertio quodam, in Hispaniam mittendo: si quâ modò per leges licet. Sin minus, ut in triremes damnati, hâc ratione saltem in Hispaniam deducantur.

Adsunt Amsterdammenses, de Rege Daniæ conquesturi; & expectatur in dies adventus Knoppardi, qui jam Bredæ est, apud Principem Auriacum. Fuit hîc heri Molinæus, & obtulit Libellum Suæ Celsitudini pro Præpositura Lovaniensi, quam rumor est per mortem Præpositi vacare. Ego hominis nimiam impudentiam non ferens, graviter cum eo expostulavi de inexplebili aviditate.

Toti sumus cum Domino de Wacken in negocio nautico, quod valde procedit; estque nunc domi meæ ipse Dominus de Wâcken, (nam noluit ad se veniri) ut, quod cœpimus, continuemus; quæ res manum quoque mihi de tabula tollere cogit. Illud tamen addam, Illustrissimam Ducissam heri, cum Buscoducensis Magistratus renovaretur, amantissimè de amplitudine vestra rogasse & quæsivisse, ecquid primitias suas Amplitudo vestra Gandavi esset celebratura: cui respondi, me nescire. Illustrissimus Dominus Cardinalis salutem vestram quam lubentissimè accepit, & quàm plurimam renunciat.

Res Hagensis nonnihil nunc quiescit; sed advigilabo ne qua occasio pereat. Bousbecanum negotium, ut fere in omnibus causis injuriarum fieri solet, difficiles progressus habet; sed aliquid tamen, ut spero, efficiemus. De Prælatorum Brabantiæ negotio, unde cœperam, faciam diligenter quod Amplitudo vestra jubet; & quid actum erit perscribam. Bene vale, Reverende Domine Præsul, Sanctissime mihi Pater & Patrone. Uxor, & vobis, & omnibus vestris multam jussit adscribi salutem. Raptim Bruxellis 29. Septembris 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLIX.

ARG. *Pax composita inter Bousbecanos & Haulterivios, privatam ob injuriam dissidentes. Adversus eos, qui Regem Philippum Ecclesiasticis rebus manum autoritatemque admovere ægrè ferebant, Consilium Privatum censet*: Quæ hîc fiunt, (*apud Belgas*), partim jure communi niti, partim antiquis Privilegiis & Concordatis, longâve consuetudine: & partim denique sententiâ juris communis, quod jubet, ut Principes se protectores præstent Religionis & Ecclesiæ; quæ utique aut funditùs interiret, aut certè magnam plagam (*in Belgio*) acciperet, nisi Rex manum admoveret. *Litteræ querimoniarum plenæ ab Mansveldio.* GANDAVUM.

S. P. Quod de commendatore Nessensi ad me scripsisti, Reverende Domine Præsul, protinus, ut accepi, curavi. Placuit autem ut Scholteti advisum quoque habeatur; ut, si res minus succedat, saltem intelligat commendator, non studium sibi, sed jus defuisse.

Heri composita pax est inter Bousbecianos & Haulterivios. Relatione ad Illustrissimam Ducissam facta, jussit, ut nomine Regiæ Majestatis Haulterivio interminetur, ne, aut verbo, aut facto, nec sui quoque excusandi causâ, famam puellæ lædat.

Quod ad Prælatos Brabantiæ attinet, jussit sua Celsitudo, & ita visum quoque est Reverendissimo Domino Cardinali, ut, vocato Wellemanno, videamus ecquid convenire inter nos possit; quæ & Amplitudinis vestræ, nisi fallor, est sententia.

Relatum est tam ad Consilium Secretum, quam Statûs, de articulis ex Consilio missis, & annotationibus Amplitudinis vestræ ad marginem appositis: utrobique omnium consensu approbatæ sunt annotationes, nullo dempto, nec mutato. Unum tantum additum est in capite: quæ hîc fiunt, partim jure communi niti, partim antiquis Privilegiis & Concordatis, longâve consuetudine; & partim denique, sententiâ juris communis; quod jubet, ut Principes se protectores præstent Religio-

nis & Ecclesiæ; quæ utique, aut funditus interiret, aut certè magnam plagam acciperet, nisi Rex hîc manum admoveret. Quinimò, si ex eorum præscripto agendum esset, non tam restaurationem immunitatis Ecclesiæ sperandam, quam rerum omnium confusionem metuendam esse.

Allatæ sunt heri literæ, & in senatu Statûs recitatæ, ab Mansveldio, plenissimæ omnis generis querimoniarum. Ultimus articulus est de Consilii inter se dissidio, & de Procuratore in numerum Consiliariorum per Commissarios restituto. Quâ re & authoritatem suam vehementer læsam ait, & in ordinationes, quæ de numero Consiliariorum extant, graviter peccatum.

Negotium Scholteti Haghensis silet; nisi quod substitutum Procuratoris Hollandiæ hîc vidi, quem scio inter competitores esse. Si quid opus erit, curabo ne desim officio. Bene vale, Reverende Domine Præsul, optime patrone. Bruxellæ 3. Octobris 1563. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA L.

ARG. *Privata quædam de Viglii amicis aut consanguineis, & Hopperi itinere Batavico.* BRUXELLAS.

S. P. Quoniam hic tabellarius ad vos ibat, Reverende Domine Præsul, non potui omittere, tametsi occupatus, quin verbulo uno aut altero amplitudinem vestram salutarem. Non quidem quod quidquam habeo scriptione dignum, sed ut amplitudo vestra intelligat nos salvos & sanos, per fœdas has tempestates, Delphos, laus superis, heri venisse, ubi Dominam Hesseliam invenimus. At quantum ad negotium nostrum attinet, quo de huc profecti sumus, id ita cœpimus, ut, nisi quid interveniat, intra triduum, volente Deo, finem ei imposituri videamur: in quâ re nullam partem studii ac diligentiæ omittemus, ut mox ad vos, quod sanè antiquissimum mihi est, redeamus.

Iter faciens Roterodamo, nihil prius habui quàm Stynæ Domum lustrare, quam eleganter equidem & bellè ædificatam reperi, nec non fenestras vitreas satis bene ornatas. Et quidem eo magis, quod utriusque Buchonis arma, Galero Cardinalitio

tecta sunt; quod ex præscripto Stynæ & Elysabethæ se fecisse Hubertus nobis retulit. Credo Protonotarii Galerum esse debere; vocatoque pictore Vitrario, jussi colorem mutari. Bene vale, Reverende Domine Præsul, ac patrone unice; & me nihil magis optare, quàm ut ad Amplitudinem vestram quàm primùm redeam, & debita officia, quibus nihil mihi suavius est, faciam, certo vobis persuadete. Raptim, Delphis. 3. Augusti 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LI.

ARG. *Daventrienses & Groningenses de subsidiaria pecunia Regi numeranda conveniunt. Daventriensium querelæ de consessu Quæstoris, inter XXIV. judices, quos* Etten *vocant. Philippi Regis insignis victoria, in ipso freto Gaditano obtenta. Cantoneius, Card. Granvellani frater, ad Cæsarem legatus destinatus, ingentia dona ab Rege accipit.* GANDAVUM.

S. P. Quoniam ab discessu Amplitudinis vestræ, Reverende Domine Præsul, nova huc allata sunt, non indigna memoratu: censui pergratum me vobis facturum, si paucis ea perscriberem. Primùm literæ sunt heri redditæ Domini Arenbergensis, quibus Daventrienses duodecim millia, Groningenses viginti millia, subsidii causâ, Regiæ Majestati concessisse significat. Daventrienses, inter cæteras querelas, de consessu quoque quæstoris inter viginti quatuor judices, quos *Etten* vocant, conqueruntur. Sed Dominus Arenbergensis ad cæteras quæstiones respondens, eam silentio, (nescio an de industria, & fortasse in favorem Quæstoris) transmittit.

Cursor ab Hispania hodie venit specialis, cum novis de victoria, quam in ipso freto Herculeo, deo approbante, Rex obtinuit. Cœpit autem arcem munitissimam, ut ajunt, toti illi oræ maritimæ imminentem; cum oppido, (quod emporium dicunt esse percelebre) subjecto. Nomen illi dant Hispani hîc nostri *l'Esprignon de Vezes*. Ferunt permagnam esse rem, & à qua non freto tantùm Gaditano, sed & Magnæ parti maris Mediterranei contrà Hispaniam perpetua pax sit constituta.

Regina meliusculè, sed nondum bene dicitur valere. Principem nostrum nova febris invasit, neque non Principem Parmensem; quod Illustrissimam Ducissam in hoc tanto gaudio, minus quidem, sed tamen aliquo modo, videtur malè habere.

Addit mihi Armentarius ad hæc, privatum quidem, sed tamen bonum quoddam, & quod amplitudini vestræ puto fore perjucundum, qua de causa etiam ad vos perscribi jussit. Ait Chantoneium, fratrem Illustrissimi Domini Cardinalis, res omnes suas planè ex voto peregisse; præterque legationem ad Cæsarem, ingentia dona ab Rege accepisse, cum aliquot millibus annuis.

Ut ad Dominum Egmondanum ab Domina hodie forte missus sum, ultrò mihi sermonem de Colloquio vestro intulit: seque his paucis diebus cum ipsa Domina Ducissa ea de re communicaturum ultrò obtulit; quâ de re ingentes illi habui atque egi gratias; cætera Deo Optimo Maximo, & Amplitudini vestræ, pro suo plusquam paterno in me immeritissimum amore, committens.

Multitudo negotiorum non est passa, ut negotium de Mouchet his jungerem; sed id cras, favente Deo, subsequetur. Bene vale, Reverende Domine Præsul, optime Pater & patrone; & quod istic datur temporis sine curis lætus & hilaris transige. Raptim, Bruxellæ 23. Septembris, imâ vesperâ 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LII.

ARG. *Dominus Andreas, (sic Hopperus vocat) Jesuita, malè à Snecensibus tractatur. Literæ ab Oratore Angliæ, quibus paratam Reginam scribit vim Edictis suis tantisper abrogare, modò in Belgio idem fiat. Lovanienses in tributario subsidio concedendo tergiversantur.* GANDAVUM.

S. P. Mitto, Amplissime Domine Præses, Schedas ad negotium Mouchet pertinentes, quas Domino Andreæ nostro, Jesuitæ, tradidi; qui huc venit ut rerum suarum historiam vobis recitet, & quàm indignis modis ab meis Snecensibus, quod permolestum mihi est, sit tractatus.

Lectæ sunt heri literæ in Consilio Status, ab Oratore Angliæ; quibus paratam Reginam scribit Edicta sua, quibus gravari nos querimur, suspendere, dummodo idem à parte nostra fiat: & ita pari jure ad communicationem perveniatur. Addit, jam rem fuisse confectam, nisi Edictorum Reginæ Mariæ mentio à nobis fuisset facta, quod Anglos mirificè turbasse, & totum negotium propemodùm rupisse ait. Rejecta est deliberatio in hodiernum senatum. Mihi semper visum est, & adhuc videtur sufficere, ut, quemadmodùm ipsi præ nobis semper tulimus in Edictis nostris, ea suspendantur ab Anglis Edicta, quæ nostris causam dederunt: reliqua autem communicationi reserventur.

Negotium subsidii nondum ex sententia Lovanii procedit. Scribit Dominus Princeps, hodierno conventu rem in hanc vel in istam partem inclinaturam. Reliquum est ut Reverendam Amplitudinem vestram quàm optimè & lætissimè valere jubeam. Bruxellæ, 26. Septembris 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LIII.

ARG. *Lovanienses tributi petitioni annuunt. Consilii Privati sententia, conditiones, ab Angliæ Regina oblatas, acceptandas esse, si melius aliquid obtineri non possit. Valencenenses in XX. millia florenorum Regi pendenda consentiunt; quod ultra petitur, abnuunt.* GANDAVUM.

S. P. Quod fœlix faustumque sit, Amplissime Domine Præses, Lovanienses, quantumvis duri & præfracti, tandem se passi sunt expugnari; redieruntque Dominus Princeps, Cancellarius, & Thesaurarius cum triumpho.

De negotio Angliæ heri frequenti senatu tractatum est. Omnes convenimus sententiis, excepto uno Domino Assonnevilio; qui novas iterum conditiones proponi volebat. Mihi Domina Ducissa hoc imposuerat oneris, ut, quamnam viam ab initio instituissemus, & ad quem finem semper contenderimus, demonstrarem: quod feci, scriptis ipsis in medium adductis; quibus auditis, omnes reliqui uno ore dixerunt, & ita quoque defini-

tum est, tam communicationis quàm suspensionis, (si nihil aliud liceat impetrare, quod tamen prius tentandum est) Conditionem acceptandam esse. Et ne, quod Amplitudo vestra prudentissimè metuendum esse ait, verba nobis dentur, visum est, nullam fieri debere suspensionem, antequàm perventum sit ad ipsam communicationem.

Cardinalis Illustrissimus, de re quam Dominus Egmondanus movit, latissimè scripsit ad Dominum Præpositum Morillonum. Ego, ut superioribus literis scripsi, totum me Deo vobisque dedo ac committo; nec à me quisquam hac de re unquam scivit aut sciet.

Syricum Denianum apud Dominum Cameracensem collocavi, qui eum Reverendæ Amplitudinis vestræ causâ libentissimè suscepit; estque jam profectus Cameracum.

Valencenenses adduci non possunt ut amplius quam viginti millia pendant; pro reliquis sexdecim millibus spes est eos fidejussuros. Non quidem apud suos cives creditores militum, quod nos intenderamus; nam id sibi cupiunt reservare; sed apud mercatorem, à quo mutuum petetur.

Rem Varlenii & Godardi à Reede, ita uti Amplitudo vestra jubet, curæ habeo; neque non quod de Reverendissimo Domino Cardinali eadem mandat. Bene vale, Reverende Domine Præsul, & Patrone: uxor plurimam vobis jussit adscribi salutem. Bruxellæ 29. Septembris 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LIV.

ARG. *Lovanienses multa sibi concedi postulant, occasione subsidiariæ pecuniæ Principi dandæ. Brugensium, adversus D. Titelmannum, inquisitorem, gravamina; ut & civium Amsterodamensium adversus Magistratum. Libelli famosi, Brugis. Gubernatrix quotidianas Tragœdias omnes ad Regem perscribit, mirè illarum pertæsa. D. Andreæ, Jesuitæ, facultas data, in Monasterio Ilslensi ludum literarium aperiendi.* GANDAVUM.

S. P. Scripsi nuper, Reverende Domine Præsul, de subsidio ab Lovaniensibus concesso. Quod quidem uti verissimum est, ita tamen nunc comperimus esse factum, ut, aut ad nihilum prope recidere debeat, aut iniquissimæ conditiones subeundæ sint. Adeo nihil non ausi sunt postulare. Credo tamen fore, quantum sua Celsitudo heri mihi dicere videbatur, ut hodie certi aliquid statuatur; quod quidem hactenus dilatum est propter Domini Egmondani absentiam: qui Domino Vaudemontio, sororio suo, Diestam usque obviam processit, ut illum huc cum sorore Ducissa Aerschotensi adducat.

Est hic ab aliquot diebus Dominus Titelmannus Inquisitor, ut Brugensibus, qui suum huc Pensionarium miserunt, respondeat. Quantum adhuc rem quivi intelligere, (nam cunctantur Brugenses) non omninò optimè de eo conqueruntur, sed forte Inquisitori jure non deesset quod ipsemet conqueretur.

Venit huc Schultetus Amsterodamensis, cum aliquot civibus, si non primariis, minimè infimis certè; qui graves querimonias adversum Magistratum, nullis tamen expressis nominibus accusatorum, exhibuerunt: quarum quæsitorem Dominum Principem postulant. Adversum eos venerunt Burgimagister & Pensionarius; qui ne quid durius in eos, nisi auditos, statuatur, supplicarunt: quod quoniam rationi & æquitati visum est consentaneum, ita quoque decretum est.

Præter superiores, allati sunt his diebus alii libelli famosi, qui Brugis inventi sunt, passim contra Pastorem ibi quemdam pro-

positi : quod mirificè suam Celsitudinem offendit ; adeò ut non contenta Bruxellensi, Antverpiensi, & Rupelmondanâ historiâ, Brugensem quoque ac Middelburgensem ad Regem perscribi jusserit : quem vereor ne tot malorum accumulatione nimium commoveatur, & rem hic planè desperatam esse, suspicetur. Postquam Anglicani negotii impetum sustinuimus, ne ea de re Amplitudo vestra revocaretur, aut consuleretur : spero in reliquis non difficile nos curaturos, ne quid sit quod otium & tranquillitatem vestram interpellet.

Domino Andreæ, Jesuitæ, literas dedimus, ut in Monasterio Ilflensi (sine præjudicio tamen ordinis Carmelitarum) ludum aperire ei liceat. Bene vale, Reverende Domine Præsul & Patrone. Bruxellæ 4. Octobris 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LV.

ARG. *Viglii reditus maturandus, si itineris sui consilium exsequatur Gubernatrix. Brugensium & Amsterodamensium expostulationes, (de quibus in Epistola praecedente) non satis justæ. Tumultus ingens Antverpiæ ortus, ob supplicium de Fabricio sumptum.* GANDAVUM.

S. P. De profectione Illustrissimæ Ducissæ Amplissime Domine Præses, nihil adhuc, quod sciam, est constitutum. Quod quidem in primis Amplitudinem vestram scire ex re putavi, ut ex eo & ipsa de sua profectione mansioneve statuat. Interim hoc adhuc mane suam Celsitudinem adibo, (nam heri cum redderentur literæ, nox erat) & quod imperatum est, curabo. Cujus mox Amplitudinem vestram faciam certiorem. Nec video cur, si ita commodum est vestræ Amplitudini, non ad biduum aut triduum isthic posset commorari, donec Ducissa resolverit. Ratio Brugensium non placet, nec quoque Amsterodamensium ; quantum ad eos attinet, qui veteres querimonias novis criminationibus refricant. Burgimagister & Pensionarius, tametsi nihil admodum amplius habent hic quod agant, tamen reditum vestrum expectare dixerunt.

Quid Antverpiæ in executione Fabricii factum sit, jam credo communi rumore audivistis. Qui hic sunt Antverpienses rem valde extenuant. Et, ne quis præveniret, ipsi primi suam Celsitudinem adierunt, & quanta potuerunt elevatione narrarunt. Veritas autem, quantum ab Endio nostro, Advocato Hollandiæ, qui tum illic erat, accepi, neque non ab aliis, hæc est: cum pridie condemnatus esset, tota nocte sequenti magnus concursus fuit circa carceres, omnis generis hominum, frementium & dira minantium. Id ita affecit cives, ut postridie tabernæ omnes clausæ manserint, nec quisquam merces suas exponere auderet. Quo autem tempore producendus reus erat, concurritur ad forum: ubi primùm mirum silentium, in tanta multitudine; etiam cum jam produceretur, & struem lignorum circumiret. Ingressurus verò struem, ut ascenderet ad locum supplicii, convertit se ad populum, quasi concionaturus. Quod quoniam prohibebatur, fremitus & murmur ingens natum est, quod tamdiu durabat donec in locum supplicii ascendisset, & ad palum magna celeritate constrictus esset: concionante interim Marcgravio, & non suum, sed Regis & Ducissæ factum esse prædicante. Inter hæc laqueus summa festinatione collo circumdatur, ut strangnletur. Quod animadvertens quidam, continuò in locum ipsum supplicii se proripit, strictum pugionem manu tenens, quo primùm tortorem invadit, quem leviter vulnerat. Mox funes, quibus ligatus reus erat, discindit. Quo facto, corpus semivivum, & adhuc palpitans in terram cadit: super quo aliquantisper pugnatur, donec quidam ex lictoribus facem ardentem in materiam ad hoc præparatam infert, quæ accensa ingentem mox flammam dedit. Quâ toto foro apparente, clamor excitatur vehemens: volant saxa incredibili impetu: tortor & reliqui lictores graviter vulnerantur. Et cum his Scholtetus, Marcgravius ter quater lapide percussus, tandem fugam arripere, & sibi consulere cogitur. Atque hæc omnia in conspectu sagittariorum, quos vocant, qui armati suis in stationibus domesticis otium agebant, nec in publicum à Marcgravio se produci patiebantur; quòd unius Burgimagistri, (qui tum hîc erat cum suo collega) non autem Marcgravii imperio se subesse ajebant. Sua Celsitudo Berchemio Burgimagistro negotium se dedisse heri mihi dicebat, ut quid rei sit intelligat. Malim Procuratori Generali, aut alii datum. De Domino Assonnevilio & Virglio quod jussit Amplitudo vestra, curabo. Cura, Reve-

rende Domine Præsul, & patrone, ut valeas, teque nobis incolumem conserves. Bruxellæ 6. Octobris 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LVI.

ARG. *Gubernatrix profectionem suam ad veris initium rejicit. Lovaniensium Postulatis, etiamsi minùs æquis, quoquo modo satisfactum. Reginæ Angliæ promissis; de tollendis Edictis, non satis fiditur. Fabricii corpus, in profluentem projectum, ne quid ampliùs inde tumultus oriatur. Rumor incertus, insidias strui Duacensibus à Gallis.* GANDAVUM.

S. P. Statuit heri Illustrissima Ducissa, Reverende Domine Præsul, hac hyeme, nisi aliud quid incurrat, hinc non movere; idque tum quidem propter cœli incommoditatem, tum propter Principis & Egmondani absentiam: quorum hic in Hollandiam properat, ille Bredam ad uxorem parturientem.

Lovaniensium postulatis, tametsi iniquis, quoquo modo satisfactum est; itaque non restat aliud quam ut ea res tandem concludatur. Valencenenses, ultra viginti millia, quæ dabunt, fidem suam interponent apud Mercatores pro sexdecim millibus. Sed dixit mihi obiter heri Thesaurarius, nullum inveniri Antverpiæ mercatorem, qui cum illis hoc modo, id est, quia spondent pro Principe, contrahere velit.

Orator ex Anglia scribit, Reginam contentam esse, quantum Sicelius dixit, promittere, se sua sponte, post aliquantulum temporis, Edicta Reginæ Mariæ sublaturam: sed nolle videri coactam Edictis nostris id fecisse. Rescriptum est, ut acceptet promissionem; & suspensis utrimque Edictis, de quibus agitur, quam brevissimè ad communicationem veniatur. Quod ita placuit, non quidem quia illi promissioni multùm videtur credendum; sed quia jam prope constitutum erat, quæstionem illam de Edictis Reginæ Mariæ non ampliùs urgendam esse, sed communicationi reservandam. Titelmanni Inquisitoris causa hic variè agitatur; tametsi nihil videam in quo excesserit: & quod de quatuor Membris Amplitudo vestra nuper præsagierat, evenit.

Querimonias Amsterodamensium in consilio status sua Celsitudo audire postulat.

Recitatæ sunt heri literæ Marcgravii, de Fabricio, consentaneæ fere iis quæ nuper scripsi; nisi quod addit, sæpius cœptum fuisse cantari: & corpus non consueto loco se posuisse, sed in profluentem se projecisse, ne quid ampliùs tumultûs inde oriatur.

Sunt quoque recitatæ literæ Suendii, de quibus coram malo quam per literas agere. Mirum enim quo res vergant, nisi prudenter obviam eatur.

Juvenalis noster suo more multa hîc de insidiis, quæ Duacensibus à Gallis struuntur, conqueritur; quæ uti non magni facienda, ita non omnino negligenda sunt. Essent plura, sed aliquid in reditum est reservandum, quem cupidè in singulos dies expectabimus. Interim Amplitudo vestra, Reverende Domine Patrone, etiam atque etiam valebit. Bruxellæ 8. Octobris 1564. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LVII.

ARG. *Insula Melitensis à Turcis tentata. Flandri centum quinquaginta millia florenorum sibi condonari postulant. Cum Assonnevilio de negotio Anglico tractatum. Querelæ Optimatum de iis quæ literis regiis continentur, &c. &c.* IN LOO CHRISTI.

S. P. Quod nihil hactenus scripsi, Reverende Præsul, partim per absentiam & occupationes propè continentes contigit; partim quod nihil esset quod scriptione admodum dignum videretur. Quæ de Melitensi bello feruntur, tametsi jam ad vôs pervenisse arbitror, non abs re tamen visum est verbo indicare, verissima ea esse, & è Sicilia & Roma à gravissimis auctoribus ad suam Celsitudinem perscripta. Arx Sancti Helmi quinque gravissimos assultus fortissimè sustinuit. Periêre Turcarum non minus quatuor millia, exceptis vulneratis. De nostris non ita multi desiderantur. Arx Sancti Angeli, quæ munitissima est, nec adhuc à Turcis tentata, novo præsidio ad septin-

genitos usque aucta est. Aucti & animi nostrorum; tùm quidem accessione commeatus & præsidii, tùm vero fœlici rerum successu. Cui additur fons in ipsa arce de novo repertus: quod pro miraculo habetur. Turcæ, amissis uno ictu Bombardæ octo aut novem præcipuis Ducibus; in quibus & ille erat qui Rhodum ceperat, minus se ostendunt animatos; seque jam in naves suas plerique omnes receperunt, relictis in terra tribus millibus ad impedimenta bellica tuenda. Gesta sunt hæc medio mense junio. Quæ equidem, si quæ alia, digna supplicatione videntur, tam ad gratias Deo agendas, quàm ad preces faciendas, ut & reliqua fortunare velit.

De Negotiis nostris: auditi abhinc triduum Flandri, qui hoc attulerunt, destituros se de posterioribus postulatis suis, dummodo de quadringentis quinquaginta millibus, quæ adhuc restant solvenda, remittantur centum quinquaginta millia. Quæ conditio periniqua visa est, nec ulla ratione accipienda; nisi quod placeat, de tota summa centum quinquaginta millia inpendere in ea debita Regis, pro quibus civitates & respublicæ Flandrorum spoponderunt.

Lectæ sunt eodem die in senatu literæ, quæ ad Regem scribuntur; nec aliud expectatur quam ut tandem finis huic tam diuturnæ scriptioni imponatur.

Ad horam octavam vespertinam ejusdem diei in curiam revocatus, mandatum accepi, ut Assonnevilium per literas accerseret, ad finem negotio Anglico imponendum, ejusque rationes, quas semper ursit, coram audiendas. Quod ipsius rogatu factum esse, postea deprehendi. Nec aliò videntur multi tendere, quàm ut tota hæc actio irrita reddatur, & infructuosa: quod neque Ordini nostro, neque Financiis, re heri plenè deliberatâ, placet: Ubi venerit, videbimus quid rei sit.

Accepi eodem tempore aliud mandatum, literis suæ Celsitudinis ad Regiam Majestatem inserendum. Graviter scilicet tulisse Optimates nostros, quod posterioribus literis regiis, de Inquisitione, Anabaptistarum punitione, Brugensium cum Episcopo quæstione, & Pensionariis Germanicis perscribitur: quibus aliud remedium quærendum esse censetur. Estque de posteriori parte, quæ ad Pensionarios pertinet, nudius tertius plenissimè tractatum; nec ulla ratione placuit ut dimittantur.

Heri literas ex Anglia accepimus, quibus significatur, jam convenisse cum Reginâ ut omnium instrumentorum exempla nostris dentur.

Relatum est heri quoque de Inquisitoris causa contra Brugenses. Visum est ut ex sententia Secreti Consilii res conscribatur, & deinde apud suam Celsitudinem recognoscatur.

Damonenses paratos se quidem aiunt, ut de æquis conditionibus pacis hîc agatur, cæterùm, ut Dominus Cobelius ea de re in Frisiam eat, nullo modo se consentire.

Neptem, ubi venerit, quàm potero amicissimè, ut debeo, accipiam: rebusque omnibus quibus opus erit juvabo. Fac, reverende Præsul, optime patrone, ut valeas; teque nobis diu conserves. Bruxellæ 21. Julii 1565. Reverendæ Amplitudinis vestræ. Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LVIII.

ARG. *De novo Consiliario Brabantiæ, Damantii filio, defuncto Hammio subrogando. De Negotio Anglico Senatorum sententiæ, secundò, tertiò, exquisitæ. Hollandici cujusspiam negotii procuratio Senatori Bruxellio demandata.* GANDAVUM.

S. P. Mortuo Hammio, Consiliario Brabantiæ, optaret Dominus Damantius filium in locum ejus succedere. Ego Dominam ea de re conveni, cùm adhuc Hammius ægrotaret. Respondit satis benignè. Nunc censuit Damantius ea de re ad Amplitudinem vestram scribendum, ut & judicii vestri testimonium apud Ducissam accedat. De quo quidem quoniam voluit ad Amplitudinem vestram ut scriberem, non potui, tametsi occupatissimus (nam ne horulæ quidem moram ille, uti homo est, patitur) denegare. Nec dubito quin eadem vestra Amplitudo omnem illi favorem libentissimè impendet.

Toti sumus in Negotio Anglico; bis hoc enim, tam in Finantiis, quàm in Consilio Status, omnium sententiis deliberatum est, contra sententiam commissariorum. Quia tamen nondum destiterunt urgere, (quod nimià importunitate Mercatorum puto accidere) censuit sua Celsitudo tertiò repetendam deliberationem. Voluisset autem Domina Amplitudinem vestram adesse; sed quando id fieri non potest, meas partes esse putavi vel literis saltem significare; non quidem ut otium vestrum interpellem, sed ut

his & aliis commemorandis (nam varia nunc jactatio est undarum civilium) quietem istam vestram tanto reddam suaviorem.

Decreta est quædam commissio Hollandica in Dominum Bruxellium, ex causâ, quam Amplitudinem vestram, cùm adferetur, illi spero non recusaturam: quod tùm ipsi gratum erit, tùm & alias non incommodum. Bene & fæliciter suaviterque vale, Amplissime Domine Præses, sanctissime Patrone. Raptim Bruxellæ 25. Julii 1565.

Circa Stinam omnia rectè esse, omnes speramus & optamus. Amplitudini vestræ uxor se etiam atque etiam commendat. Reverendæ Dominationis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LIX.

ARG. *Familiarem quemdam suum festivè commendat. Multa iterum de rebus Anglicis: pauca de Damonensium, Groningensium & Amsterodamensium querelis. Quæ ab Insula Melitensi prospera nunciata fuerant, in fumos abeunt. Patres Consilii Provincialis Cameracensis sarta tecta tueri cupiunt, quæ Rex sibi suisque judicaverat servanda. Jurgium in Senatu Bruxellium inter & Cobelium.* GANDAVUM.

S. P. Vix tandem, Reverende Præsul, Summa noster caudam genitivi pluralis nactus est, quam sperat Amplitudinem illi vestram explicaturam, eâ lege qua dictum est. Accessêre quinquaginta; sed quando aliter fieri non potuit, confidit, tantillam accessionem Amplitudini vestræ non fore molestam. Cupit enim vobis omnibus modis inservire; non solum hâc in re, in qua grandiora, ab aliis oblata, eam ob causam se ait contemnere; sed in cunctis, semperque & ubique, sine exceptione. De Rebus Anglicis multis diebus, magna contentione, actum est. Stetit quæstio, in pannorum vectigali Commissariorumne Judicium, an curiæ, sequi oporteret. Cessit facile rationi, & communi opinioni, Princeps legationis: alter non item. Ab omnibus tamen, uno illo excepto, consideratum: siquidem invitâ reginâ id fieret (præterquam quod proprios Ordines nos-

tros

tros haberemus adverſos) neceſſariò fore, ut magna id incommoda ſecum traheret. Primum enim, communicationem hanc ruptam iri, & ad Edicta Navigationis, Manufacturarum, Negociationis pannariæ prohibitæ, & alia id genus, rediri. Deinde intercurſum ipſum ex conſequenti quoque eſſe rumpendum: quod an rebus noſtris conveniat, incertum eſt. Certum autem non ſine cauſa eum conſtitutum, nec malè hactenus res noſtras ejus obſervantiam ſe habuiſſe. Accedit tertium, Reginam procul dubio, (tametſi non bono jure) in eam partem id interpretaturam, ut, cum intercurſu, fædera quoque Pacis, & arctioris amicitiæ, rupta cenſeantur. Quod ſi non bellum, (propter res ipſius non minus quam noſtras acciſas) certè multa incommoda poſſet adducere, & magnam partem negociationis aliò derivare; maximè quando Angli ita jam ſibi proſpexerunt, ut proximo anno nullâ à nobis neceſſitate premi, aut certè in leges noſtras facile cogi poſſint. Itaque in hoc itum eſt, ut Curiæ ſententia ſequenda ſit: niſi Regina ab ſe impetrari patiatur, ut ſuis hîc vectigal amplius, pro modo auctorum vectigalium in Anglia, imponatur.

Damonenſium & Groningenſium querelas vix tandem per negotia recognoſcere potuimus. Pauculis quibuſdam mutatis, ſecutum fere eſt Conſilium opinionem Amplitudinis veſtræ; placuitque ut ad Dominum Arenbergenſem, qui hîc eſt, & deinde ad Amplitudinem veſtram eâ de re referatur. Re auditâ, probavit Conſilii ſententiam Arenbergenſis; nec puto Amplitudinem veſtram improbaturam. Non placet tamen Domino commiſſario; qui pacem ab ſe factam omninò hac ratione in dubium venturam putat: quod equidem non ſpero; ſed contrà, illius ſi judicium ſequeremur, planè de eâ eſſe actum, Amplitudo veſtra videbit & judicabit.

Amſterodamenſes hîc adhuc hærent; ſed multitudo negotiorum, & eorumdem magnitudo, non patitur ut illis operam dare poſſimus: niſi quod de laſtagio non nihil ſeorſim agi cæptum eſt, propterea quod accelerationem ea res indigere videtur. Nihil adhuc abſolutum.

Nova Melitenſia, de quibus Amplitudinem veſtram puto audiviſſe, vereor (& quidem non incertis argumentis) ut vana ſint. Dragutum tamen mortuum, verum eſt, quemadmodum & alia nonnulla nimis ſunt vera.

Hâc horâ Epiſcopus Namurcenſis de Concilio Provinciali Ca-

meracensi retulit ad suam Celsitudinem. Optant Patres, quædam sibi ab sua Majestate integra sartaque & tecta conservari : quæ planè illa ipsa sunt, quæ nos contrà suæ Majestati, ejusque vasallis putavimus conservanda.

Egredienti mihi ab Domina Ducissâ retulit Dominus Hermes, absente me, grave jurgium intercessisse inter Dominum Bruxellium & Dominum Cobelium, de Re Groningensi, & ad injurias usque processum. dabo operam ut res componatur, &, quâ oportet modestiâ, gravitate, & æquitate tractetur.

Uxor & tota familia omnia bona vobis dicere jusserunt. Fac, Amplissime Domine Præses, unice Patrone, ut valeas, & isthoc otio jucundè perfruare. Bruxellæ 2. Augusti 1565. Reverendæ Dominationis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

JOACHIMI HOPPERI, FRISII,

EPISTOLARUM

AD

VIGLIUM AB AYTTA ZUICHEMUM

PARS SECUNDA.

EPISTOLÆ AB HISPANIA.

EPISTOLA I.

ARGUMENTUM. *Epistola ex itinere; Cameraco.*

TAMETSI gener omnia vobis de itinere commemoraturus est, Reverende Præsul, tamen ut vacuus omnino sine meis literis rediret, non potui committere, eo minus, quod Amplitudini vestræ nihil gratius esse sciam, quam hoc quidquid est officii. Cogito, ubi in Galliam nonnihil fuero progressus, tentare, ecquid cursu publico uti queam. Sin minus, illud nullo modo, approbante Deo, omittam, quin post tergum relictis impedimentis, quàm maximis itineribus in Hispaniam rectâ contendam. Quod prolato non est opus, propter uxorem, quæ in contraria est sententia.

Mussitatur quidem hîc de iis, quæ isthic nuperrimè fuere sparsa; sed incerto & obscuro rumore. Ita ut sperem non tantum esse malum, quantum ostensum est. Episcopus tamen Atrebatensis, qui ad me officii causâ excurrit, paulo amplius metuit. Verùm ita, ut, si diligenter prospiciatur, non putet subesse periculum. Illud valde urgit, plurimumque Amplitudinem vestram orat, & ad Rempublicam pertinere existimat, ut Duacensis captivi, quem ab errore totum revocatum, & ex

animo pœnitere asserit, ratio habeatur : quod quin significarem, quemadmodum receperam, non volui omittere.

Plura nunc scribere, neque tempus patitur, neque res suppeditat, sed neminem invenero, cui rectè dem literas, per quem non de omnibus, approbante Deo, scripturus. Interim, Reverende Præsul, optime Parens & Patrone, vale, & me, meaque omnia precibus apud Deum, aliisque rebus omnibus, uti semper fecisti, juva. Raptim, Cameraci. Reverendæ Paternitatis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA II.

ARG. *Epistola altera ex itinere. In Gallia omnia plena rumoribus de Tumultibus Belgicis. Jesuitæ Belgæ Parisiis. Spifamius Genevæ capite plexus, procurante Beza.*

SP. Reperiens hîc Tarquinium nostratem, qui has reddidit, non potui, reverende Præsul, quin aliquid ei literarum darem. Quod hactenus lentiùs progressi sumus, partim lassitudine equorum, partim difficultate itinerum factum est. Nunc verò expeditiores magis, Deo approbante, accelerabimus. Qui me convenerunt, omnia hîc plena rumoribus esse aiunt de tumultibus Belgicis. Sed quantum quivi ex iis, quæ narrantur, suspicari, inde magis procedunt ii rumores, quod multi sic optant fieri, quàm quod ita factum sit. Quomodocumque tamen res sese habet, valde id aveo cognoscere : essetque longè gratissimum, si, antequam in Hispaniam venirem, de omnibus possem fieri certior. Nec dubito quin Loius noster id operam daturus sit. Circa nos omnia hactenus, laus superis, rectè, quemadmodum & de reliquo in Domino confido.

Quoniam pro equis reficiendis heri hîc subsistendum fuit, visi collegium Jesuitarum; quod commodum in ea ipsa domo repperi, ubi olim habitavi. Habet viros multos insignes, tam nostrates, quàm alios; discipulos autem quàm plurimos, quos vidi (nam duxerunt me per omnia) optimè institui.

Quæ de Scoticarum rerum mutatione, eversioneque Catholicæ Religionis hîc feruntur, isthic pervagata jam esse puto; ideòque hic non repeto. Spifamium, qui Genevam se contulerat,

ibidem vigesimâ tertiâ Martii capite truncatum publicè in foro aiunt, idque procurante Beza; quid autem revera sit, ignoro. Bene vale, Reverende Præsul, optime Patrone; Stinamque meis verbis velim plurimum saluta. Raptim, Lutetiæ Parisiorum, festo Palmarum. Reverendæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA III.

ARG. *Templorum, Monasteriorum, &c., in Gallia miseranda facies. Comitem Nogarollum itineris socium nactus est Hopperus.*

S. P. Oblatis his tabellariis, Reverende Præsul, tametsi ignotis, duxi officii mei esse, aliquid illis dare literarum. Quod scribam nihil aliud habeo, quàm omnia hactenus, laus Deo, ex animo successisse; quemadmodum & reliqua, eodem authore, confido successura. Uti cæli & terræ lætissima hîc, in Gallia, est facies : ita templorum, monasteriorum, & aliorum religiosorum locorum, planè miseranda : adeò ut vel hosti misericordiam movere debeat. Non commemoro singulatim, quid in via, quid in pagis, quid in oppidulis, quid Aureliæ, quid hîc viderim. Sed hoc tantum exclamo : *Dii talem nobis avertite pestem.*

Comes Nogarollus, qui jam prope quatriduum nobiscum est, propterea quod ob locum curiæ mutatum cursu publico commodè uti nequeat, omnia mihi ordine, quæ isthic gesta sunt, commemoravit. Ac tametsi quidem longâ observatione videam quo res tendat : spero tamen Deum nos respecturum, &, quo pacto malo huic occurri possit, Regi in mentem missurum. Meum certè studium tanto magis accensum est, quanto statum istum vidi miserabiliorem. Singula, quo modo acta sint, primis vestris literis expectabo. Bene vale, Reverende Præsul; &, cum commodum erit, amicos communes, quæso, a me plurimum saluta. Raptim, Pictavi 16. Aprilis 1566. Reverendæ Paternitatis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA IV.

ARG. *Libellus confœderatorum ad Regem delatus. Epistola quarta ex itinere.*

S. P. Tametſi nullum unquam diem ceſſavimus, niſi in Paſchate, religionis causâ, & bis pro jumentis & impedimentis reficiendis: tanta tamen itineris eſt longinquitas, ut non ulterius, quàm huc uſque, hactenus potuerimus pervenire. Heri primùm a nobis diſceſſit Comes Nogarollus, cujus ſuperioribus literis memini; tranſiitque hac, ut audio, nudiuſtertius curſor ordinarius, quem libellum illum, ſi diis placet, ad Regem portare puto.

Scripſi per ſupraſcriptum dominum Comitem ad dominum Tiſnacum, & Cortevillium, de meo adventu; quem non magno intervallo poſt ipſius in curiam appulſum, ſpero, Deo auſpice, ſubſecuturum. Sum enim nunc expeditus, ut relictis impedimentis, iiſque ſequi juſſis, rectà ad Regem contendam. Nihil hinc ſcribo novi; ſed reſervo omnia integra, ut, ubi in Hiſpaniam ventum erit, tantùm non Iliada malorum vobis referam.

Dum prandemus, ſupervenit Chacon, Hiſpanus; qui certè fœliciſſimo curſu hactenus uſus eſt. Manet hodie nobiſcum, omniaque ordine, quo acta geſtaque ſunt, commemoravit. Cras unà ibimus, ille quidem celerrimis, nos verò celeribus equis; datis iterum literis ad Tiſnacum & Cortevillium, ejuſdem argumenti, quo ſuperiores. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone; & communes amicos etiam atque etiam ſaluta. Burdegalæ, 21. aprilis 1566. Reverendæ Amplitudinis veſtræ partitiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA V.

ARG. *Mantuam Carpetanorum (Madritum) pervenit Hopperus. A Rege honorificè habitus, hoſpitio excipitur a Cortevillio. Omnia quæ in Belgio geſta ſunt, Regi ordine narrat.*

S. P. Quod fœlix fauſtumque ſit, Reverende Præſul, veni in hanc curiam ſanus & ſalvus, cum rebus meis omnibus, ad octavam hujus menſis: quod tam Regi, quàm noſtris om-

nibus, præter expectationem accidit. Qui, tametsi bis admoniti a me de via, non ante finem, aut certè medium mensis, me expectarunt. Itum est obviam honorificè. Recepit me quàm amicissimè Cortevillius, donec de domo prospectum sit. Utimur inter nos, Dominus Tisnacus, alii, & ego, valde familiariter: præstatque omnia luculenter, quæ ab homine amico præstari possunt.

Eo fere puncto, quo ego urbem ingredior, Rex rus proficiscitur, ubi biduum commoratur. Interim Tisnacus & Cortevillius omnia mihi communicant, quæ super rebus isthic gestis jam Rex statuerat. Et maximè quidem de profectione sua, aliisque eo pertinentibus. Dixi rectissimum id mihi videri, & unicum esse remedium, ad malum patriæ nostræ, quo laborat, sanandum. Cæterùm, dum adornatur hæc profectio, valde videndum esse, ne quid medio tempore tumultus oriatur. Id autem quibusdam ex rebus pendere, quas coram suæ Majestati exponerem, si ita videretur.

Reversus Rex, confestim, post necessaria quædam negotia expedita, vocat me, accipitque supra quàm dici possit, humaniter. Trado literas suæ Celsitudinis & Amplitudinis vestræ: legit: ait pergratas eas sibi esse, deque meo servicio omnia bona confidere. Expono deinde mandata quæ mihi sua Celsitudo dederat, & item Amplitudo vestra; jubetque historiam narrari eorum per quæ ad novissimas has difficultates, (nam cætera in aliud tempus servavit) sit perventum. Quæ omnia in promptu habens, narro ex veritate; ordine orsus a tempore allatæ resolutionis suæ Majestatis super adviso (*a*) .... ex iis non difficile esse colligere .... revera rerum agatur; & quonam, ubi advenerit sua Majestas, opus sit remedio; & quid facto opus sit ne quid interea turbarum detur. Quod ea re potissimùm tenetur, ut nostri pro se quisque paci & tranquillitati studeant, omniaque integra suæ Majestati conservent; quæ procul dubio bonis rationibus ita omnia ordinabit, ut ne cui mortalium justæ querelæ causa relinquatur, idque non durâ & rigidâ, sed miti viâ & benignâ, pro innatâ sibi clementiâ. Rex his auditis, pergratum sibi fuisse ait, rei gestæ ordinem tam clarè ac distinctè, minutèque audivisse: cogitaturumque, quia res mag-

(*a*) *In autographo Hopperi pars charta exesa locum hunc mutilum reddidit.*

na esset, quanam ratione potissimùm fieri possit, ut, donec ipse veniat, omnia maneant tranquilla; collaudans interea Amplitudinem vestram de optimo in se studio; & de carta gratias agens, cum aliis nonnullis, omni lenitate & mansuetudine plenis.

His peractis rebus, postridie renuntiat, per literas sua manu scriptas, se diligenter super relatione mea cogitasse : videri convenire, ut ad quosdam ipse sua manu scribat, ad quosdam per nos, sub suo tamen nomine; ad quosdam per suam Celsitudinem, quæ est summa eorum quæ hactenus hîc acta sunt, quæ Amplitudini vestræ tribus verbis putavi perscribenda. Ego hodie Principem Ducem Albanum, & alios nonnullos salutare, Deo volente, cogito; nec patiar quemquam ad vos ire cui non aliquid literarum tradam.

Dominus Tisnacus considerans statum rerum nostrarum, non valde properat; & sapit, meâ quidem sententiâ. Cura, Amplissime Præses, unice patrone, ut valeas, & amicos omnes quàm amicissimè meo nomine salutandos cures. Proximis literis de omnibus singulatim, quoad ejus fieri poterit, perscribam. Raptim Madriti 13. maii 1566. Reverendæ paternitatis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA VI.

ARG. *Lovaniensis cœnobii Rector Regem Philippum adit, quo tempore recens eodem advenerat Montinii Dominus. Dissimiles ipsorum narrationes de rebus Belgicis. Viglii ad Regem literæ. Hujus iterata promissio quam primùm in Belgium proficiscendi. Tisnacus, qui Viglio successor destinabatur, tantisper in Hispania remanere jussus, dum Marchio Bergensis ibi exspectatur. Hispanicam linguam discit Hopperus, & quod a negotiis tempus vacuum est litterarum studiis impendit.*

S. P. Quod non sæpius scribam, Reverende Præsul, inopiâ eorum fit quibus rectè literas tradam. Et quod nuper duo tresve hinc ad vos profecti sunt, nobis certè inscientibus factum est. Malum isthic in dies crescere, multorum & sermo-

ne &

ne & literis accipimus; nec minuit metum, verùm multum auxit adventus Gardiani Lovaniensis. Qui cum illis ipsis duobus capitibus, de quibus ad Amplitudinem vestram me præsente referebat, Regiam Majestatem adiit; quæ perbenignè, me per Vandenessium aditum parante, illum accepit & audivit. Haud scio an commodè accidit, quod sub idem tempus, quo Monteniacus advenerat, ipse supervenerit; nam non omninò similis eorum est oratio.

Literas vestras ad Regem jam tum acceperam, sed nondum reddideram; tùm quidem ob Regis absentiam; tùm verò, quod non opportunum (nam id mihi permiseratis) videbatur. Cæterùm quia urbem ingressus dominus Monteniacus, mox de literis vestris rogabat, ecquid redditæ essent : & intelligens non esse redditas, subjiciebat, oportunas videri ad id conficiendum, quod res postulat : non volui omittere, quin officium facerem, & continuò Regem cum literis & mandatis vestris adirem. Qui perhumaniter suo more, & erga Amplitudinem vestram amore, eas accepit.

Scripsi nuper quid primo congressu cum sua Majestate egerim, expositis summis capitibus eorum, quæ superiore hieme acta sunt. Sequentibus diebus omnem historiam ab ovo audire voluit. Quam quidem, mandata vestra, & iterata jussa suæ Celsitudinis, ipsamque adeò veritatem, quam solam specto, secutus, certis capitibus comprehensam, claram & apertam, nulla circuitione usus, recitavi : de facto nihil, quod quidem ad rem pertineret, reticens, personas autem nullas lædens. Rex non modò omnibus gestubus & nutubus, sed & verbis quàm amplissimis ostendit, pergratum sibi fuisse officium; idque non apud me solum, sed & me absente apud Ducem Albanum; qui id primùm Cortevilio, deinde mihi commemoravit. Si, quid effectum sit, roges : certè tantùm, ut vix dubitem, quin, si quâ ratione fieri possit, hoc adhuc anno profecturus Rex videatur; constituturus non solùm de Religione, (quamquam hoc primum & maximum caput est) sed & de aliis quæ Amplitudo vestra non ignorat summâ quoque ope indigere.

Non ignoro ante omnia quæri quid interea temporis fieri debeat; ac maximè quidem de moderatione, quam tantopere plures urgent : sed quantum hactenus videre potui, integra sibi omnia manere mallet sua Majestas usque in adventum suum. Certè, antequam dominus Marchio Bergensis advenerit (quem,

ſecundùm ſuperiores literas ſuæ Celſitudinis, Adviſa Conſiliorum & Ordinum allaturum putat) nihil omninò ſtatuendum decrevit; quamquam tùm dominus Monteniacus valde inſtet, nec nos omittamus officium noſtrum facere, quemadmodum oportet. (*a*)

Dominus Tyſnacus nondum hinc abiit; ſed urget quotidie ut abeat. Verùm Rex meo ſuaſu juſſit expectare donec dominus Marchio advenerit. Nec ille valde reluctatur, cùm propter calores Hiſpanicos, tùm propter tempeſtates Belgicas, quas ante profectionem ſuam nonnihil cuperet ſedatas. Quotidiè, dum unà ſumus, laborum Amplitudinis veſtræ miſerti, de iis commentamur; jamque Regem iteratò commonefeci, plus quàm neceſſarium eſſe, ut Amplitudo veſtra vel tandem exoneretur.

De trium Folcardorum promotione ſanè gaudeo; ac dum vos bonas literas iſthic perſequimini, nos hiſpanicæ linguæ toti incumbimus; in quâ aliquos progreſſus, Deo adjuvante, fecimus; licet non tantos quantos velimus.

Aerem hîc invenimus valde clementem, (niſi quod a caloribus cavendum eſt) & quæ ad vitæ neceſſaria pertinent, valde bona; rectèque, laus Domino, hactenus valeo, quemadmodum & in futurum bene ſpero.

Cùm ad ſtudia colenda plurimum ſit temporis, tùm hoc ſolum moleſtum eſt, quod ab uxore & liberis, veſtraque ſanctiſſima ac ſuaviſſima conſuetudine abſum. Quam tamen moleſtiam lenit ſpes brevis reditus, & cogitatio malorum ac difficultatum in quibus verſamini. Bene vale, reverende Præſul; & communes amicos, & in his dominum Morillonium, plurimùm ex me, quæſo, ſalutato. Scripſiſſem ego ad plures; ſed veritus fui eum, qui has attulit, nobilem juvenem Germanum literis gravare. Quid Stina valeat & agat, ex ipſius literis cupio cognoſcere. Madriti, 25. junii 1566. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

His ſcriptis Rex Segoviam profectus eſt, & nos ſubſequi juſſit cum ſchedis ad res Flandricas pertinentibus, auditurus de omnibus relationem: ſed neſcio an adhuc quidquam certi ſtaturus. Dominus Monteniacus ſubægrè tulit, quod adve-

(*a*) *Quatuor aut quinque lineas vernaculò idiomate hic inſeruit Hopperus; quas quum difficulter in autographo legere eſſet, prætermittimus, ne forte aliena promamus ab ſenſu autoris.*

nienti non mox omnia declaraverimus, quamquam isthuc erant perscripta; sed id nominatim Rex prohibuerat, qui post, nobis id flagitantibus, jussit omnia communicari. Cras, volente Deo, Segoviam cogito. Madriti, penultimâ junii.

EPISTOLA VII.

Arg. *Quæ Regis consilium, de sua in Belgium profectione, maturare prohibent, rationes enarratæ. Moderatio Edictorum, quæ impensè flagitabatur, non rejecta, sed dilata. Alternis diebus coram Rege de rebus Belgicis actum ab Hoppero. Rex ipse, tùm Consiliarii cæteri, harum rerum, præter exspectationem, scientissimi. Montiniacus Consiliis non adhibitus, nequidquam flagitante Hoppero. Multa Belgarum postulatis data, de Inquisitione tollenda, de Edictorum moderatione, de veterum culparum abolitione; sed conditionibus quibusdam propositis. Nulla argenti inopia Fisco Hispanico; à quo addicta trecenta millia Ducatorum, Regis & Religionis caussæ in Belgio tuendæ; & multo interim major vis pecuniæ, si opus sit, promissa. Nulla Comitia generalia haberi vult Philippus. Quæ de* Religionsfrid *coram populo disputata, egregiè Hoppero displicent. Is in Equestrem ordinem ab Rege adlectus; sed nullo addito annuo censu; de quo modestè conqueritur. Didaci Covaruvias, Segoviensis Episcopi, & Joannis Paccii, regii Historici, laudes. Cœnobiarchæ Lovaniensi viaticum ducentorum Ducatorum à Rege datum. Archiepiscopi Bizuntini ad Pontificem Romanum querelæ, Regem, ac Margaritam Parmensem incusantis, quod officio defuerint in promulgando Concilio Tridentino.*

S. P. Reverende Domine Præsul, decimas vestras literas accepi scriptas hoc ordine, XX.ª XXI.ª & penultimâ aprilis: I.ª & XXII.ª maii, XIIII.ª XIX.ª & XXVII.ª junii, &

V.ª & XVIII.ª julii; ſuper quibus, quominus reſponſum hactenus accepiſtis, non meâ equidem voluntate, imò verò ſummo dolore factum eſt. Sed partim quod non eſſent quibus rectè literæ darentur : partim quod jam a pluribus ſeptimanis de die in diem exſpectavimus quiſnam tandem harum rerum eſſet exitus, & quid conſilii Regiæ Majeſtati videretur capiendum. Quæ quidem, inter cætera graviſſima, hoc ſemper perplexum invenit, quod iiſdem literis & reſponſum abſolutum peti videretur, & tamen Adviſorum, tam Ordinum quam Conſiliorum, miſſio promitteretur, quorum utique nullus putabatur fore uſus, ſi non ante reſolutionem examinarentur. Quâ re factum eſt, ut, tametſi creberrimis literis Dominæ, noſtriſque interpellationibus prope continentibus, ipsâque adeo rerum triſtiſſimâ facie impulſus, reliqua jam Rex definierit : ſuper moderatione tamen nihil potuerit certi ſtatuere; quanquam tamen id, quod ſtatutum eſt, ejuſmodi eſt, ut bonis meritò debeat ſatisfacere.

Et quidem jam ſunt ſeptimanæ tres, quod alternis diebus, e Segovia, Boſcum ad Regem proficiſcimur; ubi dè ſingulis ordine, cùm in Conſilio Status, tùm apud ipſum Regem, qui, ſupra quàm dici queat, eſt intelligens, accuratiſſimè fuit tractatum. Nec unquam potuiſſem in animum inducere, eos qui hîc ſunt, tam eſſe cùm omnium tùm harum rerum peritos, niſi ipſe eſſem expertus. Egimuſque ſedulò apud Regem, ut Monteniacus particeps eſſe poſſet Conſilii; verùm id nunquam quivimus impetrare : ſed poſt omnia diſputata, reſolutionem ei juſſit per nos communicari.

Ejus ſumma hæc eſt, primùm, ut Inquiſitio ceſſet, dummodo jurisdictio Epiſcopalis ante fuerit conſtabilita. Placere, ut veterum placitorum, pro ratione temporum, moderatio fiat, dummodo Adviſa prius iſtic examinentur, & quorumdam articulorum, legibus quidem proditorum, ſed in moderatione omiſſorum, diligens ratio habeatur, ex iiſque omnibus, nova iterum forma concipiatur. Remiſſionem generalem non diſplicere, ſi modò cætera rectè ſe habeant, & reſciſſis omnibus conjurationibus ac fœderibus, Domini promittant ſe curæ habituros, ut conventiculis, concionibus, & aliis ſimilibus obviam eatur. Regem totum in hoc eſſe, ut quamprimum iſtic adſit, ut tardiſſimè, proximo Vere. Interim videant ut concionantium & confœderatorum inſolentia reprimatur, armaque, ſi quid per vim tentave-

rint, adversùs eos capiantur: additis trecentis millibus Ducatorum ad sumptus ei rei suggerendos, & promissâ majore vi pecuniæ (a qua hîc nullo modo laboratur) si qua opus erit. De quo tamen pleniùs scribetur proximis literis, quas nunc paramus, quibus de aliis multis hìc omissis tractabitur. Simul etiam de illo, quod de re Antverpiensi & Trudonensi, Comitiisque generalibus omnium Ordinum, nuperrimè perscriptum est. Super quo multi multa commentantur, avidèque expectant quemnam exitum res sit habitura.

Dum autem super eo hîc deliberatur, interminandum Rex censuit, ne qua Comitia generalia indicantur aut habeantur. Hæc sunt summa capita eorum, de quibus nunc scribitur; tametsi Domino Monteniaco non admodum placeant, quem hîc manere Rex jussit, donec Dominus Marchio advenerit: Ad quem sua manu scripsit, ut, quatenus per valetudinem liceat (laboravit enim graviter) velit accelerare.

Porro disputatum hîc fuit super moderatione, anne conveniret, ut, si res moram non pateretur, Dominæ ea certis legibus committeretur. Sed non placuit ob certas causâs, quas ex Literis meis hìc junctis, quas Madriti scripseram, amplitudo vestra intelliget; ea nimirum parte, quâ Frisicè sive potiùs Gaestmannicè loquor. Literas amplitudinis vestræ plerasque omnes Regi ipse legi; cui officium hoc, secundùm quod re & verbo ostendit, longè fuit semper gratissimum, deque die in diem magis magisque demonstrat, quanti fidem & judicium vestrum faciat.

Et de iis, quæ non tam ratio quam ultima necessitas exprimit, & importunitas quorumdam, sic aliquando dixit: *yo lo he muy bien entendido, pero no es el parescer del presidente.*

Quoties de missione vestra fit mentio, quam omnibus occasionibus inculco, leviter annuit & arridet subinde, cum doloris tamen significatione: spero autem proximis literis aliquid me certi bonique perscripturum. Si quid enim in vita opto, nihil est quod magis optem, quàm ut amplitudo vestra malis istis & periculis, in quibus pro Religione & Republica conservanda versatur, quàm ocissimè possit liberari.

Quod de *Religionfrid* istic nunc disputari scribit amplitudo vestra, haud scio an inter perniciosissima meritò debeat haberi. Quippe quod populo concitato quasi suggeri videatur, quo pacto, specie quadam juris, tametsi falsi, scelestissimi voti sui queat fieri compos. Quemadmodum amplitudini vestræ, ita & mihi, semper

visi sunt hujusmodi sermones, (quorum tamen ille plenus est) planè pestiferi in Republica; & maximè quidem his temporibus tam exulceratis.

Aggæum nostrum isthic cum reliquis amicis fuisse, omniaque rectè se habere gaudeo. Ad me scribit, ut, si non veræ ac divinæ, communis saltem ac humanæ justitiæ memores esse velimus. Respondebo, ut suis opinionibus contentus, de nobis judicare desinat; &, si, uti aliquando cum Protagora sensit, id cuique verum est quod putat esse verum, ne nos deteriore loco habeat quàm ipse sit.

Regem perbenignum quotidie erga me experior, valdeque placere, quod liberè omnia exposuerim; quæ uti verissima ipse semper judicavit, ita nunc eventu quoque & experientiâ comperit. Cum ad XIV. Julii Dominus Joannes ab Austria Eques aurei Velleris crearetur, Rex proprio motu, ab nullo interpellatus, eadem die me in ordinem Equestrem adlegere voluit. Si & censum Equestrem adjecisset, plenius fuisset beneficium.

Reginæ partum in dies expectamus, & jam paulatim dolores sentiscere incipit. Ubi pepererit, rectà ad vos ibimus: tantùm hoc dubitatur, Oceanum-ne navigabimus, an Mediterraneum mare: quanquam tamen neutrum facilè ante Novembrem, aut Decembrem, diesque ipsos Alcyonios, sperare audeo. Si quid melius acciderit, in lucro deputabo.

De Domino Arenbergensi, & Meghano, quæ scribitis, initia videntur & scintillæ; quæ nisi Deus avertat, in magnum incendium tandem erumpent. Nec vitupero consilium Domini Morilloni, qui in tempore sibi providerit; egoque in parte fælicitatis pono quod huc me Deus evocarit, quem quotidie etiam atque etiam oro, ut, quod planè confido, amplitudinem vestram nobis salvam & incolumem servare velit.

Ni per istas turbas fieret, altissimum hîc haberem otium, & ad linguam hispanam excolendam (quam tamen non omnino negligo) & ad vetera studia repetenda. Usus mihi est cum Episcopo hujus Urbis, Didaco Covaruvias, homine doctissimo & humanissimo; cujus multa passim extant in Jure scripta. Is amplitudinem vestram summis laudibus in cælum ferens, quàm officiosissimè & verbis quàm amplissimis jussit salutari. Idem facit Joannes Paccius, Historicus regius; qui amplitudinem vestram mecum subinde compellavit. Homo non modò doctissimus, sed &, ut nunc sunt res, sapientissimus. Etenim relictâ aulâ, rus

concessit; & duobus miliaribus à Complutensi Universitate, dieculæ itinere à Madrito, in prædio quodam suo (quod elegantissimum esse Denneterius refert, quem officii causâ eò miseram) sibi canit & Musis.

Propemodùm omiseram, Gardianum nostrum Lovaniensem, cujus superioribus literis memini, comiter ab Rege dimissum, dato viatico ducentorum Ducatorum. Mihi autem hoc negotii Rex dedit, ut, ubi isthuc advenerit, de Lovaniensibus controversiis ipsum commonefaciam. De Domino Tisnaco nihil scribo, quoniam ipse se scripsisse refert.

Biduum est quod ab Domino Cardinali binas acceperim literas; unas familiares, cum optimis præceptis, quid in hac vita civili magis sequendum, quid declinandum videatur: alteras de Archiepiscopi Bizuntini literis ad summum Pontificem, plenis injuriarum adversùm Regem ac Ducissam; quasi per illos factum sit quo minus Concilium Tridentinum solidum publicari potuerit. Unde Dominus Cardinalis graviter metuit, quatenus ingenium novit Pontificis, ne quid majoris querelæ possit existere. Interim Regem voluit per me præmonitum, ut cogitet quid potissimùm responderi possit, si quando Pontifex super eo scribat. Stipulatur porro silentium, ne Romæ rescifcatur tale quid ab se huc perscriptum.

Uxorem & liberos adhuc suspicor esse Goudæ. Et sapit meâ quidem sententiâ quod gravida illic in otio & quiete, quàm Bruxellæ in turba esse malit. Stiram scire velim anne pelli suæ ac thesauro metuat. Plura nunc non addam, ne desit quod proximis literis abhinc triduum aut quatriduum scribam. Interim amplitudinem vestram etiam atque etiam salvere jubebo, & me illi, amicisque omnibus, majorem in modum commendabo. Segoviæ Calend. Augusti 1566. Reverendæ amplitudinis vestræ deditissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Viro optimo & amicissimo Domino Bavio, item Damantiis, multam velim à me dictam salutem. Quod de Frisiis nostris, ab Geusianis sollicitatis, amplitudo vestra mihi scripserat, tam gratum fuit Regi, ut ad Dominum Arenbergensem, & Consilium Frisiæ, super ea re scripserit. Quoniam Dominus Egmondanus valde sedulò mecum egit per literas, censui ei non socorditer respondendum, ejusque exemplum ad amplitudinem vestram mittendum.

EPISTOLA VIII.

ARG. *Natâ filia Philippo Regi, qui iter Belgicum se meditari magis magisque ostendit. Belgarum ordines rogari non vult, seque veniæ facilem ostendit, modo hæreticorum concionibus obviam eatur. Externum militem non hostili animo ab Rege parari. Tisnacum brevi venturum. De Antverpia & Trajecto ad Mosam trepidatum.*

S. P. Quæ nunc scribo, Reverende Præsul, raptim scribo, & ex insperato, propterea quod Rex hunc tabellarium subitò proficisci voluit, omnibus insciertibus, exceptis nobis solis. Causa subitæ hujus profectionis est partus Reginæ, quæ hac nocte, inter duodecimam & primam, filiam peperit, ipsâ salvâ & bene valente, pro status sui ratione, ut addi volunt mulieres. Omnino putamus fore (quantùm res videmus præparari) ut Rex de die itineris ineundi brevi statuat. Interim jam iteratò prohibet, ne Status Generales vocentur, nisi aliud ipse mandaverit.

Dominus tamen Monteniacus eam solam viam esse putat quâ conciones hæreticorum possint cohiberi. Interrogatus quo modo, [& si non ille locum habeat, etiamsi Status non vocentur; tacet, nec quidquam expedit: recurrens semper ad illud ultimum, nullam esse spem rei istic bene gerendæ per Dominos, nisi animo ipsorum qui offensus est satisfiat; (*a*)] Rexque ostendat, se illis planè confidere. Super quo cum iterum arguitur; nullam ab Rege offensionis causam esse ortam; & si multum ab Rege sibi concredi velint, id nulla re magis posse effici quàm si supradictis concionibus obviam eant: iterum hæret. Tandem ad illud itur, nullo modo convenire ut vis paretur. Quod & hîc probatur; dummodo officium istic fieret per eos quos oportet. Sed dum istic arma domi forisque expediuntur, Regem cessare, & tandem se nudum & inermem pati opprimi, id-ne rectum ac sanum consilium sit, cum quæritur, filetur. Quantum tamen ad me attinet, spero supe-

(*a*) *Videtur hîc esse aliquod præcipitis calami vitium, quod orationem interturbat.*

rioribus

rioribus literis ita omnibus fore satisfactum, ut nihil opus erit ad asperiora illa remedia venire. Quæ & ipsa tametsi non indiligenter Rex parat, non alio tamen quam defendendi, nullo autem modo invadendi animo, parat; &, ut si internæ copiæ Dominis ad rem bene administrandam non sufficiant, externis quoque, si opus est, utantur.

Quis rerum Antverpiensium, & comitiorum Geusianensium fuerit exitus, valde avidè hîc expectatur. Multi multa mala metuunt; sperant alii meliora. De negotio Amplitudinis vestræ, longè latèque cum sua Majestate egimus. Qui, quanti vos faciat, multis rebus ostendit, tandemque decrevit ad vos scribere, uti brevi videbitis; speroque literas fore non ingratas; erunt enim & amoris & bonæ spei plenæ, ac maximè quidem ex eo, quod Dominum Tisnacum, rebus jam absolutis (in quibus expediendis per proximum cursorem toti sumus) brevi puto profecturum.

Celebrat Dominus Tisnacus cum familia (nam Cortevillius in scribendo totus est) hoc vespere apud me natalem filiæ Regiæ, quod non fiet sine vestri mentione, cui largiter adbibemus.

(a) *Tzelle dat coebel dier is, det de fox sirc, en bat folle peteer, maer lytz bytioed. Mis bier graetelick besuyriget foer Antverpen en Maestricht; Godt wolt to en better weynde.*

Plura non scribo propter otium; & quod superioribus meis, quas jam prope redditas puto, de omnibus egi non indiligenter: & quod has brevi aliæ, ut puto, Deo volente, consequentur. Bene vale, Reverende Domine Præsul, optime patrone, & me amicis omnibus etiam atque etiam commenda. Segoviæ 12. Augusti 1566. Reverendæ Dominationis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

(a) *Quæ bis Epistolis patrio idiomate hic illic inspersit Hopperus, iisdem planè syllabis ac litteris exhibebimus; nisi quando nimium corruptus erit locus, aut a tineis exesus. Sunt arcaniora quædam consilia; nonnumquam trepidationes.*

EPISTOLA IX.

ARG. *Gubernatrix Viglii operam & Consilia, præter solitum, adhibet, idque ex peculiari mandato Regis. Viglius interim curarum publicarum parte exsolvi, etiam atque etiam flagitat. Ad confœderatorum postulata, Philippi responsum. Qui a Belgio missi venerant, Marchio Bergensis, & Monteniacus, queruntur se ab Hispanorum Consiliis excludi; licet seorsim participes fiant eorum quæ geruntur. Hispanico idiomate non satis peritè scribit Hopperus.*

S. P. Litteras vestras, ad tertiam hujus mensis scriptas, decimâ octavâ sequente sub noctem accepi. Quod rumor isthic est, interdictum nobis esse aut fuisse, ne quid scribamus, nihil est. Sed causa moræ nostræ fuit, quam ex ternis superioribus literis meis, quas jam spero redditas, Amplitudo vestra cognovit. De invidia, quam metuistis, ex eo quod, præter solitum, operâ vestrâ Domina Ducissa multùm utitur, nihil puto laborandum. Nam quod ipsa facit, expresso jussu facit Regiæ Majestatis; quæ, audita prima mea relatione, mox sua manu ad eam scripsit, idque nominatim (quantum retulit Dux Albanus) mandavit.

Et quod de missione sua toties Amplitudo vestra repetit, sciat non solùm nullas ea de re literas me accepisse, de quibus non retulerim; sed & aliis occasionibus sæpius id admonuisse. Quare commota sua Majestas, scribendum tandem etiam sua manu ex parte duxit, quemadmodum ex ipsius literis Amplitudo vestra cognoscet. Quas, tametsi cum iis scriptis conjunctæ erant, quæ abhinc biduum sequentur, tamen cum his præmittendas censui: ut tanto citius de voluntate & summa affectione, & amore Regis amplitudo vestra certior efficiatur. Cui spero non illibens se accommodabit, donec Dominus Tisnacus venerit, qui de die in diem absolvi optat.

Quantùm ad negotia: literis acceptis mox omnem lapidem movere cœpimus: ut quàm primùm expedirentur. Nec sanè Rex (tametsi gravissimè ægrotante, & prope desperatâ Reginâ, quæ nunc meliùs habere & extra periculum esse dicitur) ullam in se moram esse voluit; & perlectis scriptis omnibus, reque plenè perfectèque deliberata, hoc censuit, quod sequitur.

Primum, securitatem, a Geusianis petitam, nullo modo videri necessariam, propter remissionem generalem, quam jam concessit: ejusque formulam Dominæ Ducissæ commisit.

Triumviratum nullo modo concedendum, ob causas plurimas ac evidentissimas, & quas Amplitudinem vestram non dubito per se satis perspicere:

Ac de Comitiis Generalibus se jam bis scripsisse: ne quid se absente hujusmodi fiat aut tentetur. Super quo, tum quidem dilatoriè, nunc autem absolutè scribitur.

Causæ quæ Majestatem suam moverunt, partim literis ad Dominam Ducissam exprimuntur; partim, & quidem præcipuæ, reticentur. Certè si hii, ad quos ea res maximè pertinet, officium faciunt (ut sanè meritò debent) nihil est metuendum. Sed ut fiat, valde me habet sollicitum; maximè cum eos video & audio, qui hîc sunt; qui longè aliter, quam hii nostri Hispani, sunt affecti; & unà cum iis, & nobiscum, Consilio se non adhiberi, valde conqueruntur: Quamquam tamen nihil geritur, cujus non seorsim fiant participes. De quo fortasse plura, proximis literis, nec non de profectione Regis, cujus aliqui apparatus videntur apparere.

Uxorem & familiam Goudæ esse, beneque valere, gaudeo. Sed ad denas prope meas literas non ampliùs quam semel adhuc respondit, quod non ipsi quidem, sed locorum intervallo tribuo; sperans propediem aliquid me accepturum.

Junxi his literas ad Colinum nostrum, quibus pro Hispanico non optimo, quo ad me scripsit, pessimum illi reddo ejusdem generis, ne peccem in regulam: *quo casu quæris* &c. Rogo autem illum, ut, si quid sit quod offendit, partim brevitati temporis & occupationibus imputet, partim ingenii tenuitati, qua factum est, quo minùs ab ipso, quem toties Hispanicè loquentem & recitantem audivi, profecerim. Scribam proximis diebus ad Stinam; & miror quid de Mamerano factum sit, quo minùs, in tanta abundantia argumenti, quidquam de illo audiam; nisi fortasse in Germania adhuc hæreat, aut ad expeditionem Hungaricam contra Turcas profectus sit. Bene vale, Reverende Præsul & Patrone; & me Domino Bavio, aliisque amicis communibus, etiam atque etiam commenda. Raptim Segoviæ 22. Augusti 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA X.

Arg. *Bergensis & Monteniacus malorum caussas liberè aperiunt, ex sua quidem sententia loquentes. His ab Hispanis contradicitur; tum sententiam mutant, & grata ac placida consilia promunt; quibus annuitur. Hispaniarum Regina, quæ gravi morbo ex partu laboraverat, convalescit. Classis Indica immensum auri pondus tum Regi, tum mercatoribus, advehit.*

S. P. Ne quid, Reverende Præsul, debiti officii prætermittam; non patiar quemquam ad vos ire, cui non aliquid literarum tradam, &, quid quoque tempore actum sit, exponam. Nam sic ad ordinem rerum texendum, & rem meliùs gerendam, planè mihi videtur convenire. Ex quo his diebus ad vos scripsi, adierunt Regem Bergensis & Monteniacus, planèque ad eum retulerunt de omnibus negotiis quæ in mandatis a Domina Ducissa habebant. Is, re cognita, ad Albanum & Gomezium eos legavit, ad singula penitus discutienda. Ubi prima die, (quantum postea cognovimus) acriter disputatum est, maximè super origine horum malorum, quam ad literas Regis, super Placitis & Inquisitione illi referebant; neque non super diffidentia Regis erga se, & Comitiis omnium Ordinum celebrandis: negantes, ea quæ super Inquisitione & moderatione Placitorum nuper Rex respondit, nunc sufficere ad remedium istis malis adferendum: quibus omnibus ab aliis valde acriter, sed modestè tamen, responsum est; procuratumque per nos interea ut Literæ ipsis ostenderentur, neque non rationes Regi darentur, per quas penitus convincebatur nihil ex Literis mali extitisse; sed si quid esset, id ex divulgatione earum, & sinistra interpretatione, esse ortum.

Quid multis? ubi post diem unum aut alterum ad secundam communicationem ventum est, tota fabula mutata est. Fateri ingenuè, Literas nunquam ab se quam plenè visas: nihil habere mali, quod meritò possit offendere. Si Comitia Generalia non placeant, aliam rationem posse iniri. Moram Regis in respondendo non tam ipsius esse, quàm quod Advisa non essent missa;

& si quæ sunt alia similia, quibus se & rationem agnoscere, & quod bonum & æquum est, quærere, apertis verbis ostendebant. Nec refugere, quin in medium deliberetur, quo ad otium & concordiam tandem possit perveniri; addentes porro, re bene agitata, invenire se, super articulo Inquisitionis plenè per Regem esse satisfactum: nec aliud restare, quo minùs Domini officium faciant, quàm ut moderatio Placitorum acceleretur. Super quo recipiebant, se ad Dominos scripturos, ut his rebus se, (quemadmodum ipsi) accommodare velint, & pro malis dissolvendis omnem debitam operam Regi & suæ Celsitudini præstare.

Quæ quidem oratio, cum aliis honesta videretur, omnisque æquitatis & humanitatis plena, & ipsi aliud insuper addiderunt: placere scilicet, ut, ad moderationis negotium accelerandum, Dominus Tisnacus, & ego, cum ipsis communicemus; nec non super forma Comitiorum ab omnibus cogitetur, quidnam præcipuè statui possit: ut, ubi responsum Dominæ allatum fuerit, omnia hîc sint parata, & quàm primùm aliquid certi statui possit; & interim Domini tam hîc quam istic, omne officium faciant, quemadmodum bonos vasallos & Equites Ordinis decet.

His ita transactis, indictum est in posterum diem Consilium Status; cui, ut in omnibus rebus nostræ Patriæ, Dominus Tisnacus & ego intereramus. Relatum est ibi, per Albanum, de omnibus prolixè, distinctè, & eleganter. Post cuncta audita & discussa, paucis mutatis, placuerunt quæ supra commemorata sunt. De quo, uti per Gomesium & nos ad Regem relatum est, decrevit ita faciendum: nimirum ut Domini ad suam Celsitudinem, & Dominos, hac de re scribant, eosque placatos reddant. Nos interim, tum cum ipsis, tum cum Consilio Status, reliqua præparamus ad finem iis imponendum, ubi primùm per Dominam fuerit responsum. Quo quidem uti perveniri possit, & id statui, quod ad conservationem Religionis, & servitium Regis, bonumque publicum, cum honore & bona pace Dominorum, maximè pertineat; nullam partem studii nec officii prætermittemus.

Habes, Reverende Præsul, totam historiam; quæ, si stet, non parvus ad pacem & concordiam progressus factus est, quam totam vobis perscribere volui; ut, si opus sit, meæ

literæ ad Dominam, quo generatim (*a*) res sunt, meliùs intelligi possint. *En yoft jaet aeck duuen schilla dat jae schieret habbe.*

Regina convaluit, nosque post paucos dies Madritum (quantùm res ire videmus) cogitamus, unde Barcinonam fortasse proficiscemur. Sed neque de die, neque de ratione itineris, quidquam est certi constitutum.

Fertur Classis Indica, sed rumore nondum certo, pro Rege adducere mille ducenta millia ducatorum: pro Mercatoribus, quatuor Milliones; quos Rex, si volet, sibi sumere poterit, ex lege rerum Indicarum, dummodo Redditus solvat. *Dio baedlingen habbe better kaep youn noy dat ya siom habbet socke en licka singha.* Cura, Reverende Præsul ac patrone, ut valeas, & me, ut facis, ama. Segoviæ 29. Augusti 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ servitor paratissimus JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XI. (*b*)

ARG. *Amicum suum, Dionysium à Wesenhage, enixè commendat.*

S. P. Qui has reddidit, Reverende Præsul, vetus amicus meus est, & collega studiorum, Magister Dionysius a Wesenhaghe, Bruxellensis; homo doctus, probus, diligens, & qui diu in Geldria versatus, morum illius Regionis valde est peritus. Is in locum Domini Hieronymi Lettini, Consiliarii defuncti, cuperet succedere, & quam posset operam Regi & Reipublicæ navare. Ac quanquam quidem, isthinc abiens, Amplitudini vestræ eum verbo, in incertum, si quid forte occurreret, commendavi: tamen quia nunc hæc speciatim se offert occasio, duxi amici & amantis Reipublicæ esse officium, eam non negligere, & ad generalem illam commendationem hanc specialem addere; in qua re, si quid Amplitudo vestra commodè præstare

(*a*) *omissum verbum orationem hic biulcam reddit.*

(*b*) *Prætermissurus fuissem hanc Epistolam, nisi breviuscula esset.*

poterit, nec ferum est quod petimus officium, (quod valde metuo) non folùm homini amico commodabit, & mihi rem faciet gratiffimam; fed & Rempublicam, meo judicio, juvabit. Bene vale, Reverende Præful, Segoviæ 3. Octobris 1566. Reverendæ Amplitudinis veftræ deditiffimus fervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XII.

ARG. *Rex Philippus, corpore tantifper æger, ex mifero rerum Belgicarum ftatu percepto in febrim femel & fecundò incidit. Interim itineri Belgico fe accingit. A Comitiis Ordinum generalibus, quæ totis animis Belgæ urgebant, non nifi malorum incrementum, & Religionis damna exfpectari poffe. Vera remedia indicata, fed vix fperanda. Marchio Bergenfis e graviffimo morbo reftitutus; quocum, ut & cum Montinii Domino, frequens Hopperi & Tyfnaci diffenfio. Minora alia negotia, non item publica. Hopperus temporum illorum, & Patriæ fuæ ærumnis preffus; in folis litterarum ftudiis acquiefcit.*

S P. Literis veftris, Reverende Præful, ad XIX. Augufti fcriptis, nuper, nifi fallor, refpondi. Itaque iis nunc fatisfaciam, quæ XXVI. ejufdem menfis, & VIII. Septembris datæ fuere. Quod autem hic repetam, quo pacto lamentabilis ille ftatus rerum noftratium nos hic omnes afflixerit, ac confternarit, nihil puto effe opus. Unum dicam, quod Rex, leviter priùs ægrotans, accepto priore nuncio, in tertianam febrem mox incidit: quodque, eâ liberatus, allato fecundo nuncio, recidivam paffus eft: cum qua adhuc, tametfi non graviter, conflictatur. Multos putare id non alia re, quam hac fola, effe factum; in quo tamen hoc, ut puto, dignum eft relatu, quod in hac ipfa adverfa valetudine, nullum diem præterire fua Majeftas paffa eft, quo non his de rebus vel in Confilio tractari, vel ad fe referri jufferit.

Omnibus autem plenè perfectèque cognitis, primùm vifum

est, nullum his malis verum inveniri posse remedium nisi ipse in rem præsentem veniat, ibique statuat quod ex usu esse videbitur. Ad hanc rem & Classis jam instruitur in ora maris Mediterranei, aliaque ex Sicilia accersitur, & diem profectionis suæ dicere Rex statuit, ubi primùm Madritum fuerit reversus; quod abhinc pauculis diebus futurum speramus, ex eo, quod Regina & soror Regis, unàque juniores Principes Bohemiæ jam præcessêre; nec aliud Regem hîc detineat, quàm ut leviter a medicis purgatus, expeditior sit ad proficiscendum.

Jam quid inter has moras, dum sua Majestas isthic expectatur, fieri debeat; de ea re, post multam & repetitam deliberationem, sic ipsa tandem statuit. Comitia generalia, quæ tantopere urgentur, neque celere in se videri habere remedium, neque huic malo accommodatum; nec aliud quam Libertatem, hoc est interitum Religionis, & confusionem Reipublicæ, polliceri: & ideo quidvis potiùs subeundum; &, si vis fiat, eam ipsam potiùs ad tempus ferendam, quàm committere ut Regia Majestas consensum ei rei tulisse, aut vel fenestram ad eam aperuisse, videatur. Verum autem remedium neque difficile esse, neque longè petendum, si officium faciant hii, ad quos ea res pertinet, & in quibus maximè fides esse deberet. Qui quidem siquidem vim vi repellere parati sint, idque se ita facturos palam & ex animo ostendant, primum fore, ut boni se illis adjungant, &, recuperatis animis ac viribus, majores ad rem bene gerendam fiant. Deinde ut mali destituti spe, quam conceperunt, debilitentur; & paulatim dilapsi, aut penitus frangantur, aut certè, ne quid rei magnæ audeant, cohibeantur: in quam sententiam Illustrissimæ Ducissæ responderi Rex decrevit. Super quo disceptatum est, acrioribusne an levioribus verbis esset utendum; ostendentibus nonnullis, tempus videri, ut, quæ cujusque Domini voluntas sit, & an imperata facturi sint, in potestateque Regis futuri, exploratum habeatur. Quibus alii respondebant, eò quidem cum tempore esse veniendum: cæterùm hoc tempore, Rege adhuc imparato, & in Hispania agente, videri præmaturum.

Itaque in hoc itum est, & Rex approbavit, ut lenior via eligeretur; additis porro literis ad Ordines earum Provinciarum & Magistratus Civitatum, quæ in fide manserunt, quibus factum eorum collaudatur, &, ut in eo persistent, admonentur.

Dominus Marchio Bergensis gravissimè ægrotavit; adeo ut Medici

Medici omnes, quos habet doctissimos Regios, desperarent. Cæterum valet nunc, Deo approbante, melius, & evasit omne periculum.

Est Domino Tysnaco, & mihi, magnus sæpe cum illis conflictus; dum Consilio Regis se non adhiberi, & Comitia generalia, in quibus unicam spem continendæ Reipublicæ collocant, rejici conqueruntur. Præterea, si quid per Dominos istic effectum Rex velit, id non per literas, sed per se, quos ad hoc Rex mittere deberet, confici posse.

De missione domini Tysnaci vix video Regem constituturum, antequam de die itineris sui decreverit. Idque eo minùs, quod ipsum, sive pudore, sive alia de causa, non admodum videam urgere. Ego de singulis literis Amplitudinis vestræ diligentissimè ad Regem refero; sed ut aliàs discessum ipsius importunè postulem, percipit Amplitudo vestra, neque me decere, neque carere invidiâ. Unam viam inveni, meo judicio certissimam, per Ducem Albanum, pro summo favore quo Amplitudinem vestram ille complectitur; qua utrumque me puto effecturum: scilicet, ut dominus Tysnacus quam primùm eat, & simul Præsidatûs & Sigilli onere Rex Amplitudinem vestram liberet; in quo ipsa sibi persuadebit, me, quemadmodum omnibus modis, & si quid est amplius, debeo & agnosco, nullam partem studii & officii, (uti hactenus me puto fecisse) prætermissurum.

Frisiam nostram integram adhuc esse, verè sanè & ex animo gaudeo; quamquam nescio quid rumoris ad se allatum fuisse scribit dominus Commissarius Van Loo, qui non parum me perterruit. Spero tum, si quid est, id Dominum Arenbergensem mox diligentiâ suâ oppressurum.

Proximis superioribus literis Ducissæ, additæ erant aliæ ejusdem, de domino Assonnevillio in Consilium Status adsciscendo. De quo admirati eramus, nullam in literis Amplitudinis vestræ fieri mentionem; aut, si id sine scitu ejus factum est, multò magis admiratione dignum videri. Quod non eo quidem dicebamus, quod non ei favendum duceremus, sed quod propter statum temporis, quod ad ejusmodi res agendas satis alienum videtur, rationem tractandi negotii non satis quibamus intelligere. De sancti Bavonis æde dilacerata graviter doleo, quemadmodum certè & de omnibus, quorum Amplitudo vestra minutatim in literis suis meminit; cui de cura, quam circa

uxorem & liberos habet, ut quo modo de iis sit, intelligat, quam maximas etiam atque etiam ago gratias.

De Stynæ triumpho, ob rem à Rotorodammensibus bene gestam, non possum non illi gratulari; quanquam quo rerum redacti sumus, qui præclarè nobiscum actum putamus, si tecto latere discedere, &, ne a malis diripiantur, bonis templa nudare, & eorum ornamenta in spem melioris temporis adservare liceat.

Mihi his de rebus sæpe cogitanti, irarum ardor exardescere, &, ut ait ille, cor in pectore latrare incipit; sed id frustra, quando nihil ad manum est remedii. Itaque ad studia me refero, in quibus solis post Deum quietem invenio.

Cura, reverende Præsul, optime & sanctissime Patrone, ut valeas, bonoque sis animo, & rebus melioribus te serves Qua de re Deum optimum maximum quotidie appellare, enixèque precari nunquam desistimus. Segobiæ 4. Octobris 1556. Reverendæ Amplitudinis vestræ addictissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XIII.

ARG. *Margarita Parmensis Ordines Belgii ut vocare liceat, petit à Philippo Rege, cui sua stat sententia. Hopperus ad Comitem Egmontium & Principem Orangium scribit, eósque officii sui memores, quâ licet, facit.*

S. P. Reverende Præsul, mactus hanc occasionem, quum is, qui has reddidit, ultro sese obtulit ad epistolas nostras perferendas, non censui penitus eam omittendam. Non quidem ut de singulis accuratè perscribam, sed, quid rerum nunc agamus significem. Accinctus itineri, ut Regem, pridie Madritum profectum, sequerer: commodum fasciculum accepi suæ Celsitudinis, unà cum literis vestris. Quibus perlectis, visum est è re fore, ut, quidquid esset literarum, ad Regem continuò mitteretur. Quod & factum eodem vespere, Notis ante explicatis: ac non multò post me dedi in viam, iter faciens per *Lescorial*, ubi memorabile illud opus Monasterii exstruitur.

Regem illic inveni, qui jam se ad literas meas sua manu respondisse aiebat: quod responsum propter errorem cursoris nondum acceperam; sed antequam illinc discederem, fuit redditum.

Id insequendo, in eo nunc sumus, ut de omnibus statuatur, tam quæ ad diem profectionis pertinent, quam ad convocationem Statuum Generalium, quam denuo sua Celsitudo tantopere urget. Ac quanquam quidem, quis Regiæ Majestatis ea de re sensus sit, satis Amplitudo vestra ex proximè superioribus meis literis potuerit cognoscere, qua de re & ad Egmondanum, & Principem, nonnihil scripseram: obnixè utrumque orans & monens, ut officium facere, & quemadmodum bonos Vasallos decet, ad Domini voluntatem se accommodare velint: tamen quia sic sua Celsitudo vult, & sollicitè a domino Tisnaco, (super cujus itinere nunc fortasse quid statuetur) & me, postulat: non patiar in me quidquam desiderari quo minùs in negotiis agendis, mandatisque perficiendis, omne studium & operam contulisse videri possim.

Dominus Bergensis, & Monteniacus, nondum quidem huc advenêre, sed quemadmodum de superioribus omnibus factum est, ita & hic fiet; ut, quidquid Rex statuerit, ipsis communicetur. Quoniam brevi alias scribam, ut spero, Deo approbante, quæ has fortasse antevertent, non ero nunc prolixior; idque eo minùs, quod tabularius properans, ad uxorem, & alios, scribere non patitur. Bene vale, Reverende Præsul, unice Patrone; & te Reipublicæ, nobisque, qui brevi reduces fore putamus, conserva. Raptim Madriti 16. Octobris 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XIV.

ARG. *De proxima Regis in Belgium profectione, eadem perpetuò cantilena. Frustra agitur de vocandis Belgii Ordinibus.*

S. P. Reverende Domine Præsul, nihil nunc scribam, (scribo enim cum summa festinatione) quam literas vestras, ad X. & XIV. hujus datas, accepisse me nudiustertius; nec quid-

quam nunc aliud agi, quam ut brevi nova de profectione nostra habeatis. Ac quanquam quidem de convocatione Statuum frequenter actum est, tamen non desistimus idem apud Regem repetere, &, quantum possumus, efficere. Denique quemadmodum Amplitudo vestra me bene admonet, ita potest certissimo scire ac confidere, me nullam partem studii, officii, curæ, laboris & pietatis denique omittere, quo miseræ Patriæ pro mea tenuitate prodesse possim. Accipietis autem Deo volente brevissimè nova, & ut spero bona. De Uxore sanè gaudeo, creatorique summas gratias ago. Plura non patitur tempus, ideoque in proximam occasionem reliqua rejicio. Bene vale, Reverende Præsul. Madriti 28. Octobris 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ deditissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XV.

Argumentum hujus Epistolæ non multum absimile a præcedenti.

S. P. Reverende Præsul, jam scribo tertium extra ordinem. Non quidem, quod multum habeam quod his literis, de quibus tam incertum est quid fieri possit, committere velim aut audeam; sed ne quam prætermittam occasionem officii præstandi, quatenus queam. Sumus hic in summa rerum omnium expectatione, quæ ad profectionem Regis pertinent; de cujus die, itinere, apparatu, & reliquis, brevi erimus certiores, quantum speramus. Dico autem, speramus: quia cum cætera per Dei gratiam apud nos rectè sunt, nihil nos magis affligit, quàm hæc mora & diutina expectatio; tametsi vix diem præterire sinamus, quo non vel coram, vel per literas, id faciamus quod oportet: rogando, exhortando, obtundendo denique. Quæ omnia in optimam partem Rex accipit; sed nihil promovemus hactenus, nisi quod brevi se finem facturum jam toties respondit. Scio quidem sedulo hìc omnia agi ac provideri; nec quidquam omitti, quod ad profectionem adornandam ac instruendam pertinet. Sed interest Reipublicæ, ac maximè quidem in tanta Bonorum istic expectatione, & quorumdam desperatione, ut publicè sciatur. Deum oro ut id quàm primùm fieri possit.

De omnibus & ad omnia ſcribam diligenter, primo curſu publico, quem jam hebdomadibus quatuor plus minus urgemus. Diuturnum veſtrum ſilentium miramur, niſi fortaſſe omnia jam rectè, quod nonnulli hìc augurantur. Sed mihi in tempeſtate valde ſemper ſuſpecta ſubita tranquillitas. Cura, Reverende Præſul, ut valeas, & amicos, cum opportunum erit, plurimùm ſalutandos cura. Raptim Madriti 14. Novembris 1566. Reverendæ Dominationis veſtræ Paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XVI.

ARG. *Jam certo promiſſa Regis profectio, numquam tamen futura. Friſiæ ſuæ caſum dolet. Comitia Regni Caſtallæ indicta Madriti in Cal. Decembres. Ducis Albani laudes. Card. Granvellanus Belgicæ rebus operam navare ſe cupere dictitat, & Viglio ſuccenturiari. Tyſnacus diſceſſum ſuum procraſtinat.*

S. P. Quod felix & fauſtum bonumque ſit, Reverende Præſul, poſt tot veſtras ſcriptiones, noſtraſque preces & exhortationes, tandem Regia Majeſtas de profectione ſua ſtatuit. Credo equidem tempus, quod ad eam rem ſumpſit, longum vobis viſum iri, quemadmodum & nobis ſanè videtur: ſed qui tardiùs ſolvit, tametſi tempore minus ſolvit, re tamen ipſa utique ſolvere dicitur. Nec dubito, quin, quemadmodum re certò cognitâ & intellectâ, multi boni reſpirare, animumque paululum reſumere audebunt, ita contra ex malis nonnulli debilitari ac frangi, ex dubiis reſipiſcere ac confirmare ſe incipient. Ad vigeſimam primam hujus menſis, referentibus nobis ad Regem de Senatus, qui eodem die habitus erat, ſententia, ſuper profectione ſua, decrevit eam ſua Majeſtas; tempus itineris ineundi dicens totum menſem Februarium, quo ultimo vere iſthic poſſit adeſſe. Addidit & alia quædam, de ratione itineris inſtituendi inſtruendique; quæ, quòd publicis literis ad Duciſſam amplè perſcribuntur, nihil hìc opus eſt inſerere. Tantùm Deum oro, ut, ubi venerimus, non in eum locum res redacta repe-

riatur, ut, si omnes omnia consilia conferant, auxilii nihil adferant. Quod sanè ex iis, quæ nonnullorum literis huc quotidie perscribuntur, vehementer metuo. Quæ quidem, tametsi nonnullis ad tranquillitatem & otium spectare videantur, mihi contra videntur ejusmodi, ut, post eversam Religionem Catholicam, & adversam constitutam, ad eam firmandam ac constabiliendam pertineant : eoque actiones præcedentes omnes spectasse, ut, petendo quod manifestè iniquum esset, id quod opinionis errore æquum sibi finxerunt, impetrarent.

Ad literas Amplitudinis vestræ, quoniam tribus epistolis, extra ordinem datis, respondi, nihil habeo quod dicam amplius, nisi quod Frisiæ nostræ casum præ cæteris unà vobiscum doleo, de qua tamen miror, nihil unquam, aut certè perparum, huc allatum speciatim. Nam quæ Domini Arenbergensis literis continentur, & ipsa generalia sunt.

Libellum Episcopi Atrebatensis, quem Amplitudo vestra ad me misit, Regi dedi, cui fuit pergratus; voluitque eum retinere. Comitia Regni Castallæ indicta sunt in Calendas Decembres in hac urbe.

Faciens Rex iter per Regnum Arragoniæ, Principem videtur velle curare inaugurandum, pro more illius gentis.

Cum Duce Albano omnia mihi sunt, præstatque cuncta officia hominis amicissimi, tam apud Regem, cujus summam in me voluntatem experior, quam alubi. Reliquos, uti debeo, colo; Albanum, propter egregiam virtutem & prudentiam, & insignam erga Amplitudinem vestram voluntatem, etiam observo.

Dominus Cardinalis noster ad me scribit, optare se isthic esse, non aliam ob causam, quam ut partem onerum & laborum odiosissimorum cum Amplitudine vestra sustineat.

Dominus Tisnacus, ob animum uxoris ea in re frigidiorem factum, abitum suum non admodum videtur urgere. Accedit, quod postulata ipsius tam dicuntur esse grandia, ut Rex non satis videat quomodo cum bona gratia se possit absolvere : quam ferunt causam esse moræ; quæ (nisi ob Amplitudinem vestram) his temporibus tam difficilibus non potest mihi non esse gratissima. Sed, ut dico, hoc solum me sollicitat quod interim in Amplitudinem vestram totum onus redundat, quod nunquam desino admonere.

Quod per duos cursores proximos, qui extra ordinem venerunt, nihil a vobis receperim, nescio quo pacto sollicitum me

habet. Non quidem quod non videam, id vobis, vel inscientibus, vel occupatis, vel alio denique modo, potuisse accidere: sed animus ipse per se nescio quem scrupulum injicit, quem excutio quantum possum, & duco vanum.

Archiepiscopum Toletanum aiunt Romam mitti, ut ab ipso Summo Pontifice de ejus causa cognoscatur. Quod nunc scribam, nihil ampliùs in mentem venit; sed quum alium cursum adornamus, qui hunc pone sequetur, non desinam officium meum facere. Cura, Reverende Præsul, ut valeas, & me, ut facis, ama. Albanus magnam spem salutis nostræ in Amplitudine vestra semper habet repositam. Ab Styna expectò responsum ad literas meas. Dominum Bavium, integerrimum & amicissimum hominem, per ipsum, meis verbis cupio salutatum. Madriti 28. Novembris 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

Mittitur istuc supplicatio duorum Burgundionum nobilium, qui ob servitia non parva, ut videtur, præstita, ex salinis in singulos annos aliquid sibi præstari postulant. Hii quidem me rogarunt ut advisum huc, quod petunt, remitti possit, idque ita fieri, Amplitudinem vestram rogare vellem. Non volui illis hoc quidquid est officii denegare.

EPISTOLA XVII.

Arg. *Præparantur quæ ad Principis Hispaniarum in Arragonia inaugurationem necessaria. Dux Albanus jam jam in Belgium profecturus, ducens secum senatorem Cortevillium. Frisiæ calamitas. De Cancellario Geldriæ in Cobelii locum sufficiendo, rejecto Molinæo. Qui apud Hispanos sunt, Duumviri Belgæ, Marchio Bergensis & Montiniacus, infaustis clamoribus omnia replent. Gaudium de rebus à Noircarmio & Rassinghemio bene gestis; at non sine gravioris mali formidine.*

S. P. Reliquis literis minoris momenti absolutis, sumpseram, Reverende Præsul, otium ut ad Amplit. vestram de omnibus quàm prolixissimè & accuratissimè perscriberem. Sed id præscin-

dens feſtinatio Regia, facit, ut breviter ſtrictimque, & quaſi per furtum agere cogàr; ſic tamen ut utrique epiſtolæ veſtræ in Decembri ſcriptæ, ſatisfacere conabor. Quæ de periculis inſtantibus graviſſimè Ampl. veſtra admonet priore epiſtola, non minùs vèra ſunt, quàm curatu difficillima; non modo per ſe, ob mali ipſius naturam, quàm ob longam moram noſtram, & magnam loci diſtantiam, quæ celere adferre rebus remedium prohibet. Quamquam tamen ſperem fore ut ultimo Februario, aut certè primo Martio, hinc moveamus: præparanturque nunc ea quæ ad Principis in Arragonia inaugurationem videntur neceſſaria.

Dux Albanus abhinc tribus ſeptimanis videtur profecturus, ducens unà ſecum Cortevillium noſtrum; ſperatque ſub finem Aprilis iſthic adfuturum. Nominatim autem negocium mihi dedit, prout perfamiliariter mecum agit, ut Amplitudinem veſtram ſuis verbis ſalutarem; ſimulque rogarem, ut omnia amiciſſimorum hominum, & Regis ac Reipublicæ, potiſſimùm autem Religionis, amantiſſimorum officia, inter vos conſtare poſſint, & invicem de negociis, & eorum recta tractatione, reſpondere: addens, non ſe habere alterum, cujus virtute, prudentia & fide, magis niti poſſit, quàm unius Amplitudinis veſtræ. Quod uti libentiſſimè pro officio meo vobis debito audivi, ita mox recepi me quam diligentiſſimè perſcripturum.

De Friſiæ optimæ Patriæ noſtræ miſero ſtatu unà vobiſcum graviſſimè doleo. Et certè, longè rectius fuiſſet moderatè rem gerere, quàm poſt magnos ſpiritus conceptos animum remittere, & quaſi foro cedere. Mirorque Dokonem a Martena, poſtquam Amplitudini veſtræ affirmaſſet ſe ſcripturum, nihil tamen præſtitiſſe.

Domini Cobelii noſtri mortem doleo. De ſucceſſore ne quid hîc ſtatuatur, antequam Rex iſthuc advenerit, facile me puto procuraturum. Nec ſanè puto Reipublicæ ullo modo convenire, ut alius quàm Cancellarius Geldriæ vocetur; minimè autem omnium Molinæus: de quo tum metuo, ne quid iſthic per ſuos moliatur; & tam vobis, quàm nobis inſcientibus, res tranſigatur: in quo cautio adhibenda eſt, ſi quà fieri poterit.

Cripii dolorem doleo; & ſanè, tametſi diſſoluta affinitate, dignus tamen omnino videtur, cui data occaſione ab Amplitudine veſtra bene fiat.

Ab Tzommone noſtro, quod valde miratus ſum, nihil unquam

quam accepi; gaudeoque participem me factum literarum quas misistis.

Domini van Loo causa justa certè, (nisi meâ causâ erro) videtur. Sed & hìc vereor, ne Rege inconsulto res isthic peragatur.

Mameranus gravissimè ad me scribit, nisi ad arma contra rebelles capienda Regem incitemus, Dominus Tysnacus & ego, iniquos nos & injustos, prorsusque indignos fore Consiliarios.

Rem Burgundicam Rex in proximam consultationem rejecit; nec puto aut Granianum, aut Vulpianum de Evangelio nunctis lætitiæ præbendo debere laborare; quamquam tamen de hoc non semel est hìc injecta mentio, ut hac ratione ei de injuria, quam dicunt, satisfiat.

Quæ de armis non opportunissimè sumptis, & Edictis prohibitoriis editis, Amplitudo vestra dicit, non mihi solùm, sed & Regi ipsi, universoque Consilio verissima videntur. Atque utinam non quæsita res sit, quâ armis ac tumultibus omnia impleantur, antequam Rex veniat; ut, ubi advenerit, ita omnia dissipata reperiat, ut non de conservando, sed de restituendo tantùm sit cogitandum. Qui hìc sunt Duumviri, hujus modi infaustas voces quotidie nobis inculcant, & nunc cum Hispanis, nunc nobiscum expostulant.

Ad literas Ducissæ, super eorum missione, non censuit hoc tempore respondendum; sed differendum in aliud tempus.

Scripserat ad me Domina de Decanatu Gerrulietensi. Res est decreta; sed non habuit Cortevillius otium ad literas expediendas. Interim Amplitudini vestræ velim significatum, Regem jussisse, ut M. Petro D. Buchonis deferatur. Si nolit, ut tum ad Georgium Lestanier eatur.

Plura quæ nunc scribam, non habeo; sed de iisdem pluribus cupissem agere, nisi otium, uti dixi mihi fuisset ereptum. Unum addam, quod Rex inter cætera mihi dixit: optare se, ut quemadmodum cœpit, ita pergere velit Amplitudo vestra esse bono animo: sperare se, fore ut Deus brevi finem his malis faciat.

De Noircarmii & Rassinghemii rebus bene gestis, uti omnes gavisi sumus, ita non tamen sumus absque metu, ne quid gravioris mali hoc nobis importet. Bene vale, Reverende Præsul, &, quod accuratiùs hoc tempore non scribo, quæso, condona. Raptim, Madriti 26. Januarii 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XVIII.

Arg. *Eo tendere Confœderatorum machinationes, ut, quantumvis de ponendis armis, & Concionibus tollendis, consentire videantur, domesticam tamen religionis libertatem sibi vindicent. Commentarium suum de Tumultibus Belgicis adornat Hopperus, rem Regi pergratam. Arenbergius quoque Regi gratum facit. Multi Noircarmio invident. Brevi se ad Belgas iturum, promittere pergit Philippus; sed ludos facit. Monteniacus fratrem suum apud Regem a criminis macula purgat. Cortevillius mille ducentorum ducatorum annuum beneficium accipit.*

S. P. Quaternas literas vestras, Reverende Præsul, extremo Januario & medio Februario scriptas, accepi. Unis his respondebo; ac primùm quidem hoc dicam, cum desiderium vestri hactenus, uti potui, tulerim, nunc planè videri mihi succumbere; maximè quidem amore vos videndi, uxoremque & liberos; sed non minùs tamen causâ Reipublicæ, quæ me dies & noctes habet sollicitum. Speciosa videntur, & sanè sunt, quæ de armis positis, & Concionibus tollendis perscribuntur. Sed quid hæc ad rem, si domestica libertas maneat, cujus pacandæ causâ reliqua omnia plerique hic credunt machinata. Ac quoniam quidem Domina Ducissa dubitans in quam partem conatus suos Rex accipiat, satis sollicitè ad me scripsit, (quod Amplitudinem vestram scire existimo) ut quid id rei sit, a me intelligat: e re putavi, responsum, quod suæ Celsitudini dedi, hic adjungere; quod non omnino tamen sine scitu & voluntate facio suæ Majestatis; ad quam non quidem nomine Ducissæ, sed in genere, eâ de re retuli.

Eadem expressim mandavit, ut Amplitudini vestræ suo nomine quàm maximas gratias haberem de cura, labore ac sollicitudine, quam suscipit, & nunquam prætermittit. Nec verò, quâ est humanitate incredibili & prorsus singulari, unquam omittit, sed sæpius repetit, ut gratias mihi agat de exiguâ opellâ præstitâ, in rebus, quæ nunc aguntur, ab exordio ad hæc us-

que tempora describendis; quæ a me Hispanicè conscripta, (exerceo enim me nonnunquam, rariùs tamen, in eo genere) d'Enneterius in Gallicum transtulit, (*a*) & his meis literis junxi, ut Amplitudo vestra videat, corrigat, emendet, addat, demat, mutet; prout videbitur; quamquam hoc omnibus modis dedi operam, ut ex vero omnia narrentur. De quibus quid vobis videbitur omnino avebo cognoscere; certò sciens nihil opus esse ut silentium hac in re stipuler.

Res nostras Phrisicas meliùs se habere, ex animo gaudeo. Et sanè placuit Regi factum Arenbergii; & est verissimum quod dicit Amplitudo vestra, multos Noircarmii, & aliorum, qui res bene gesserunt, gloriæ invidere; quod & hîc sentimus.

Magister Ham planè dignus videtur, cui bene fiat. Atque haud scio anne conveniret D. Petrum Dekama ad Consilium secretum evocare. Mihi certè & ille locum hunc mereri videtur, & in rem fore Patriæ, si fieret. Quo facto dispici posset, anne eâdem operâ Magistro Ham liceret commodare.

Dux Albanus, cum quo omnia mihi sunt causâ vestrâ, brevi iter videtur ingressurus, nec multo post Rex, si nobis credet, subsecuturus. Ostendimus enim omnibus rationibus, non modò infructuosam, sed omni periculo plenam fore Ducis profectionem, nisi id fiat. Sua Majestas in optimam partem orationem nostram accepit; sed minùs apparatûs videmus, quàm velimus; aliquid tamen. Et sanctè affirmat mihi Dux, nihil fore dubium, quin continuò post suum discessum, Rex in viam se sit daturus.

Valde sollicitos habuit, Dominum Tysnacum & me, quod ad Germanorum adventum de parte militis nostri dimittendo hîc actum est. Vestrum erit dispicere, quid in rem fiet, & an commodè executioni queat mandari; quod nobis vix videbatur.

De libro Domini Atrebatensis magnas habeo atque ago gratias. Et sanè de altero illo perbene factum, quod ad Dominum Lindanum eum Amplitudo vestra misit: quem & ipse adhortatus sum, ut nunc ostendat, qui vir fiet: & in hostes istos internos, quos habemus, aciem stringat.

Dominus Monteniacus multis argumentis conatur demonstrare, ex suorum literis, non potuisse fieri, ut suus frater conven-

P 2

(*a*) *Edita est hæc opella inter Analecta Belgica V. CL. Hoynck à Papendrecht.*

tui Bredano interfuerit. Cum hoc nemo quisquam refellit, vincit.... Et sanè omnes optamus ut vanum sit : sed id difficile persuadeas Hispanis; qui non solùm ipsi nostris hîc odio sunt, sed & nos, dominum Tysnacum dico, Cortevillium, & me, faciunt odiosos : non quidem suis factis & dictis ; sed quia cum iis sæpè in Consilio agendum nobis est.

Quod Amplitudo vestra dominum Colardum mihi commendat, Rex, dum in tanta multitudine competitorum dubius hæret, negotium mihi dedit expressim, ut ab Amplitudine vestra discam, ecquid Claudium Bellinum, Ballivum Daumontanum noverit; & quid hominis, quantum ad hoc munus, quo de agitur, administrandum pertinet, videatur.

Da operam, Reverende Præsul, optime patrone, ut valeas : & te Regi ac Reipublicæ, nobisque, in adventum nostrum, serves. Petri Ostiarii vestri negotium peractum est, sed reservamus mittendum proximo cursu. Iterum valeat Amplitudo vestra. Madriti 14. Martii 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Ab hesterna nocte, quâ hæ scriptæ sunt, aliquanto plus affulsit bonæ spei super profectione nostra, sed non est fatu dignum. De Albano ita, uti jusserat Amplitudo vestra, curavi. De Aggæo nostro nihil, nec audire me, nec literarum accipere, valde miror. Jam, credo, meditatur quo pacto Frisiam nostram reformaturus sit. Proximâ occasione, volente Deo, ad eum scribam. Commentarii, de quibus Amplitudo vestra scribit, paulò nunc videntur restrictiores fuisse, quàm olim, & sanè uti dicitis, affinitati aliquid est condonandum. Nam puto hoc exercitii ipsos inter se capere, ut Asiatici esse studeant. Cortevillius noster Duci it comes, ut scitis. Et dedit illi Rex beneficium mille ducentorum ducatorum in singulos annos. Velim sanè domini Tysnaci, pro suis optimis quoque meritis, rationem etiam haberi : quod speramus brevi futurum. Nam his proximis diebus Rex se missum illum facturum dicebat; quod non est futurum sine honesta remuneratione. Franciscus Hesselius, Hesselii nostri filius, nuper ad me scripsit ex Salamantica. Perplacent mihi juvenis studia; & quibuscumque rebus potero, illum juvabo.

EPISTOLA XIX.

ARG. *Fama est, Reginam Hispaniarum gravidam Gallias peragraturam, dum alio itinere Rex in Belgium tendit.*

S. P. Reverende Præsul, & Patrone. Hodie binas vestras literas accepi, unas XXV. Februarii, & alteras Quartâ hujus mensis scriptas. Quantis omnia difficultatibus isthic obsita sint, tam foris, quam intus, non, me hercule, ignoro: & sæpe apud Regem commemoro, non nisi divinitùs fieri, & ab animo pleno omnis officii, studii & pietatis, erga Religionem & suam Majestatem, bonumque adeo publicum, proficisci, quod Amplitudo vestra tot tantosque labores, & tam diuturnos & continentes, solus sustinet. In quam partem & Rex ipse, pro summa sua humanitate, & reliqui omnes rem accipiunt. Speroque me hodie aliquid jecisse fundamenti ad id perficiendum, quod succesfere Amplitudo vestra tantopere à me contendit; speroque proximo cursu certi aliquid ea de re me perscripturum. Et quidem eo magis, quod Rex de profectione sua seriò jam agere videtur. Cui diem dixit, ut vulgo fertur, XXI. diem, ut verò Dux Albanus abhinc duas horas mihi affirmavit, extremum mensis Maii. Habeturque cras mane apud illum conventus totius familiæ Regiæ, ut illis mandata, quæ super ea re habet, exponat. Oro Deum optimum maximum, ut, quod tantopere Amplitudo vestra optat, & ego sanè multò magis, brevi unà esse, & de omnibus rebus sermones conferre possimus. Plura scribere vetat festinatio Secretarii domini Hornensis, qui has defert. Nisi quod hoc addendum est, Ducem, quantum mihi hodie dixit, ante Pascha omnino se putat profecturum. Aiunt, dum nos per Italiam aut Oceanum imus; (nam multi ambigunt de itinere) Reginam per Galliam ituram, ut apud nos pariat. Nam gravidam eam esse, jam pridem, ut puto, scitis. Per Mediterraneum tamen nos ituros Dux ait, eâque de causâ jam Triremes adesse, aut brevi adfore, Barcinone quinquaginta, & eo amplius. Bene vale, Reverende Præsul & Patrone, nobisque te conserva. De rebus nostris Frisonicis etiam atque etiam lætor; meliùs se habere. Raptim Madriti 18. Martii 1566. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XX.

ARG. *De privatis negotiis Marchionis Bergensis, ad Viglium commendatoria.*

MONSEIGNEUR. *Après mes aultres lettres escriptes, est venu vers moy le Maistre d'hostel de Monseigneur le Marquis de Berghes, me requerant de la part de son Maistre (lequel estant arrieve ung peu malade, quelques heures auparavant avois esté visiter) d'escripre en sa contemplacion à votre Seigneurie ce mot de lettre; que à sa requisition ay faict très volontiers. Et est, Monseigneur, que ledit seigneur Marquis me mandoit dire, comment partant de delà, pour venir icy à l'instance de Madame & aultres, il estoit dit expressement, que ce ne seroit à ses despens, mais du Roy; luy faisant son Alteze bailler la somme de quattre-mille florins, lesquels sont esté despendus bientost; tant pour la cherté du temps, par le chemin, que a cause de ses très griefves maladies, qu'il a eu, partie en chemin, & partie à Segovia, & aussi partie icy, à Madrid. De maniere que, après avoir tout despendu, & plus, luy a faillu prendre d'ung gentilhomme Anglois jusques à vingt deux mille reaux d'argent, luy assignant son payement sur le thresorier Schetz: lequel depuis en ayant parlé aux Finances l'a refusé tout plat, comme il a entendu ces jours passés par lettres dudit gentilhomme, qui s'en resent grandement. De sorte que ce luy a causé ladite maladie, & causera encoires d'avantaige, s'il n'y soit pourveu: pour a quoy parvenir luy a semblé nestre personne plus propre que votre seigneurie. Laquelle il a bien voulu prier par moyen de ces lettres miennes, qu'il lui plaise faire le mieulx, vers Madame & Messieurs des Finances, afin que ledit gentilhomme soit contenté & payé. Disant en oultre que, combien sa Majesté luy a faict icy donner deux mille ducats, qu'ils ne sont encoires receus, & qu'il lui fault aussy de l'argent pour vivre. Et a tant, Monseigneur, en me recommandant bien humblement à votre seigneurie, prieray Dieu le Createur de l'avoir en sa saincte garde, & donner bonne vie & longue. En haste, de Madrid ce 18. jour de Mars 1566. de vostre Reverende Seigneurie, très-humble serviteur* JOACHIM HOPPERUS.

EPISTOLA XXI.

ARG. *De literis Philippi Regis subobscuris, & qua ex caussa. Scripserat Viglius, unius Regis adventum pro L. millibus esse: atque hoc Regi, ejusque Consiliariis æternum occinit Hopperus; at quo successu, eventus docuit. Brusselii & Assonvillii in Rep. laboribus sua laus tributa.*

S. P. Tametsi aut nihil, aut perparum certè habeam quod scribam, Reverende Præsul; ne tamen a consuetudine mea recedam, quæ est, ne quisquam hinc ad vos me sciente abeat, cui non aliquid literarum tradam, has properè scripsi, quibus ad proximas vestras, XXIV. Februarii & IV. hujus datas, respondebo. Quantum ad obscuriorem sensum literarum Regiarum puto Amplitudinem vestram jam cognovisse id, quod ad suam Celsitudinem ea de re perscripsi: cujus exemplum ad vos dedi. Nec verò habeo quod amplius addam, nisi ut certum habeat Amplitudo vestra, Regiam Majestatem gratissima habere omnia studia, consilia, & officia vestra, de armis ponendis, & Concionibus tollendis. Sed ne quem ipse assensum ferre videatur his, quæ inde dependent, ad privatam libertatem pertinentia: ideò obscuriùs hactenus, sive potiùs generaliùs locutus est. Subveriti quoque sunt nonnulli, ne hanc occasionem arriperent mali, movendorum armorum, & perturbandæ Reipublicæ: quam, si non tranquillam, certè minùs turbulentam manere optaret Rex, donec ipse adsit. Quamquam non dubitem, quin præter hæc adventus Ducis Albani satis erit illis occasionis, ad populum concitandum. Cui accedunt & alia illa, quæ Amplitudo vestra optimè animadvertit. Meditatur abitum sub *Quasimodo.* Præcedit Cortevillius die lunæ post Pascha. Spero autem, antequam Dux hinc decedat, fore, ut super negotio Remissionis generalis, quod solum restat, Rex resolvat.

De Domini Tysnaci missione (quem meâ causâ malim manere; vestrâ autem, quam longè præfero, jam illic adesse) egi cum Domino Confessario; nec dubito quin aliquid sit effecturus. Nisi fortasse in abitum suum, quem sub finem Maii, aut certè principium Junii speramus, uti jam scripsi, Rex profectionem

ipsius differat. Quod argumentis quidem nullis, sed tamen animo auguror.

Quod Amplitudo vestra prudentissimè scribit, unius Regis adventum pro quinquaginta millibus esse; & absque illo reliqua non solùm frustra suscipi, sed & malum ipsum acceleratura, quotidiè & Regi inculcamus, & Dominis istis occinimus; qui omnes verissimum fatentur. Et addidit aliquando mihi Dux, se non tam alienum mente esse, ut hanc expeditionem vellet suscipere, nisi certò sciret, Regem continuò & in ipsis quasi vestigiis, subsecuturum. Quod utinam ita fiat! Sed nimis metuo ne fiat. Non cessabo tamen in eo perstare; & Regi literas vestras, quàm primùm ex agro redierit, exhibere, aut certè legere.

Scripsit his diebus paucis ad me Rex, inter cætera de collectaneis illis meis, quæ sibi dicit esse gratissima; uti latiùs significabit, ubi posteriores partes duas (nam priores jam perlegisse se ait) absolverit. Interim jubet, ut Duci Albano exemplum detur Hispanicè conscriptum, in quo emendando nunc versor.

Sua Majestas summâ vestrâ fide, diligentiâ, vigilantiâ mirificè delectatur; nec dubito quin non modo literis, sed & verbo coram publicè gratias Amplitudini vestræ sit acturus. Et sanè in tantis optimis laboribus Domini Brusselii & Assonvillii, æquum mihi videretur, Regem aliquando in suis literis ad Dominam Ducissam honorificam ipsorum facere mentionem; cujus, ut nonnunquam sit data occasio per literas suæ Celsitudinis, velim id denuo suo tempore fieri; aderoque mox, ut eorum ratio, prout decet, habeatur.

Res nostras Frisonicas tranquilliores esse, multum meritò gaudeo. Et bene quidem habet, quod Achelium nostrum Comes Arenbergensis misit, ut de singulis ad Ducissam referat.

De Brederodianis copiis multa hic feruntur, præter ea quæ publicis literis perscribuntur. Et miror in tanta occasione rei bene gerendæ, aut certè bonæ gratiæ ineundæ, Rollomanum nostrum tam silere; adeò ut ne unam quidem literam, ex quo hic sum, ab ipso acceperim. significat tamen mihi Dominus Berlaymontius, (tametsi subobscurè) quædam sibi ab illo suggeri, ad salutem Valacriæ plurimùm pertinentia, quæ jam ille mihi dicit omnia esse cognita; ita ut suspicer, literas, si quas fortè scribit; (nam minimè restrictus in hoc genere esse solet) intercipi, aut aliquid iis accidere, quo minùs ad me perferantur.

Instituens

Instituens scribere nihil habere me putabam, & ecce aliquid tamen habui; nec dubito quin, antequam Rex veniat, plura simus habituri, quæ tum, volente Deo, perscribemus. Interim, Reverende Præsul, optime Pater ac patrone vale, & felix faustumque sit vobis, quod instat Pascha. Madriti 27. Martii, qui erat anno superiore dies meæ profectionis 1566. ante Pascha. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXII.

ARG. *De rebus in Belgio lætioribus, Hopperi diffidentia. A Comite Meghano pax Harderovicæ constituta. Dux Albanus jam Mantuâ Carpetanorum profectus est, ex quorumdam opinione non rectà in Flandriam, sed in Africam iturus. Huic comes ire in Belgium, multis expetit Hispaniarum Princeps, qui quidem Patri suo Regi non satis placet.* Dissimillimis moribus, *liberè inquit Hopperus,* sunt Pater & Filius. *Legati Tunetani in Hispania. Libertati Frisiæ timetur. Hopperus, cui Rex in primis, & Aulici favent, de Dominio Daelhemensi in Geldria a Rege obtinendo cogitat.*

S. P. Quod tarditatem nostram accusatis, Reverende Præsul, equidem haud scio an paulò meliori jure in vos regerere possimus, qui jam toto ferè mense ne unam quidem literam accepimus. Quod quidem eò magis miramur, quod plurima quotidiè nova, eaque bona, multorum sermone huc perferuntur; quorum sanè non minùs quàm malorum, participes nos fieri debere non injuriâ quis dixerit. Mihi nescio quid auguratur animus, aut non vera esse quæ dicuntur, aut non eo modo quo dicuntur; aut certè aliquid latere scrupuli, quod impediat quo minùs solidum hoc sit gaudium. Visa enim mihi est semper hæc fabula eo tendere inter cætera, ut domestica libertas Religionis saltem Augustanæ constituatur. Cujus impetrandæ causâ, cum directè obtineri non posset, res ad tumultum publicum & arma deducta est. Scilicet ut iis jam reprimendis illa modo stabiliatur, sed &

magnum beneficium Reipublicæ præstari videatur; eoque nomine vel triumphos sibi decerni postulare audeant.

Ex omnibus legibus ac conditionibus pacis, quas hactenus videre contigit, sola Meghani, quam Amplit. V. nuper ad me misit, placuit: qui unus Hardevicæ leges dedisse, Religionemque in integrum restituisse videtur: reliqui autem accepisse leges, & Religionem quodammodo deseruisse.

Quid jam cum Valencianis, Antverpiensibus & Trajectensibus ad Mosam, actum sit, qui in potestate Ducissæ esse feruntur, avidè expectamus: nec minùs de Buscoducis, Amsterodamo, Frisia nostra, & aliis, quid agatur.

Nostri hîc dicunt, omnia pacata esse; nec aliud restare quàm ut Rex eat; idque sine milite, maximè Hispano. Quod ni fiat, & Dux cum suis Copiis, ut instituit, ire pergat, fore, ut res non modò ad arma redeat, sed omnino ad extrema deducatur.

Dux ad XV. hujus mensis hinc profectus est, scripsitque ad me de via, amicissimè, de sermonibus cum Rege in Arenxues habitis. Nunc Carthagine esse fertur, indeque XXVIII. cum Classe soluturus. Quo iturus multi ambigunt: vulgò creditur non rectà in Flandriam, sed in Aphricam primùm ad Argyrium. Quod tametsi non caret suis argumentis, mihi tamen non fit verisimile; asseruit enim semper contrarium, & Regem citiùs subsecuturum quàm quisquam mortalium putaret: cujus tamen (quod inter nos sit) hactenus signa videmus perexigua; nec, si omnino profecturus est, ante Septembrem, aut extremum Augustum, profecturus videtur, ubi successum Ducis viderit. Qui si ex voto sit, & Valacria in potestate, Oceanum navigaturi videmur. Interim in Arragoniam fortasse ibimus ad Principem inaugurandum, qui multis modis hoc agit, ut unà in Flandriam eat. Quid impetraturus sit, nescio; scio multa esse quæ Regi in eo non placeant. Adeo dissimillimis sunt moribus Pater & Filius.

Quid Imperator ad Regem scripserit, quid Rex responderit, videbitis per exempla quæ ad Ducissam mittuntur. Summa disputationis super Mandatis est, quibus carere Rex mavult, quàm clausulam ullam Religionis admittere.

De remissione generali post multas communicationes cum Duce, tandem visum est, expectandas esse proximas literas Ducissæ, ut tanto certiùs deliberari ac statui possit. Sat scio animum Regis esse, ut summâ clementiâ utatur, quoad ulla

ratione fieri queat : sed optare tamen eam rem sibi manere integram, quoad ipse veniat.

Venit nudiusterius legatio Tunetana, cum Camelis, Leonibus, & aliis id genus donis. Fertur non modo de se pacem adferre, sed & de Rege Argyriensi, ut in clientelam Regis recipiatur. Quod nondum certè constat, propterea quod Legati nondum auditi.

Res nostras Leovardienses & Snekenses eo statu esse, ut præsidium illis imponere necesse fuerit, vehementer sanè & ex animo doleo. Nec minùs etiam quod nostri ad Brederodium Amsterodamum se recipiant. Vereorque ne per istos homines fiat, ut quam hactenus tam bellè tutati sumus libertatem, si non totam, aliqua ex parte amittamus, quod Deus nolit. Nam post causam Religionis in omnibus istis malis hoc mihi accideret acerbissimum.

De rebus meis (nam & privata tangenda sunt) nihil sanè est aliud, quod meritò desiderem, quàm uxoris & liberorum suavissimam consuetudinem, & unius Amplitudinis vestræ. Quo solo excepto, cætera per Dei gratiam rectè. Regis erga me benevolentia & magna semper fuit, & in dies eam ostendit magis & scriptis & dictis : maximè cum solus ipsum adeo. Qui circà eum versantur Primores, non modò peramicè sed & cum aliqua existimatione, tametsi immerentem complectuntur. Privatim cum doctissimis quibusque Hispaniæ, qui quidem in Aulam veniant, amicitia est. Inter nos, quotquot sumus nostrates, familiariter degimus ; quotidièque Dominus Tisnacus & ego mussitamus ; doque sedulò operam, ut ætatis, dignitatis, temporis & loci habita ratione, animum senilem & subsuspiciosum (rectum, tum planè integrum) observando, cedendo, & quæcumque vult permittendo, devinciam. Nam ita omnino, etiam cum aliquo meo incommodo, censeo convenire.

Quod nunc sequitur, non in eam partem accipiet Amplitudo vestra quasi titulos quæram (nihil enim minùs cogito) sed ut aliqua ex parte meis prospiciam. Scripsit ad me aliquando de Dominio de Daelhem, in Geldria, Dominus van Loo noster. Id visum est Cortevillio ego ut peterem, locutusque est ea de re Duci Albano ; qui hinc abiens Regi ita rem commendavit, ut non solùm annuerit, sed & libenter, & cum aliqua favoris erga me sui testificatione, (ita enim scripsit ad me Dux) sic tum, ut, quid rei sit, ab Domina Ducissa cupiat cognoscere.

Qua de re cum nudiustertius Majestati suæ gratias agerem, eadem repetiit, & memoriale postulavit; quod datum continuò ad Dominum Tisnacum misit (nam ipse in mea causa Judex esse non possum); addens manu propria scriptum, ut continuò per hunc cursorem mittatur: quo quamprimum res possit confici. Dominus Tisnacus nullâ morâ interpositâ ita fecit; literasque ex communi formula concepit, cui non censui contradicendum, ne quid ambitiosiùs agere viderer, aut præjudicium Dominæ adferre. Sed res tamen ita gesta est, ut dixi. Misi ad Dominum van Loo omnia, ut ex sententia Amplit. vestræ (cui jam dudum me meaque omnia dedidi ac commendavi) vel proferat, vel supprimat. Nam si aut minoris momenti res videtur, quàm si postulari debeat; aut jus ejus, qui eam sibi asserit ejusmodi, ut bonam causam fovere videatur, nolim ego vel in rebus parvis consectandis multum operæ ponere, vel in alienis appetendis meam conscientiàm lædere. Sin verò aliter res sese habeat, totum me vobis permitto ac dedo.

Velim si quid istic prodeat novorum libellorum, sive malorum sive bonorum, Amplitudinem vestram (quemadmodum hactenus fecit) nonnunquam ad me mittere; nam ea res pergrata est Regi, & delectatur eorum lectione.

Reliquum est, Reverende præsul ac Patrone, ut Amplitudo vestra valeat, & nos, ut facit, amet. Allatum est ad me hoc momento, conscribi novum Militem, quem Hispani ad Argyrium mittendum sperant, nos autem ducem fore Regis, & nostrum, in Patriam. Deus orandus est ut, quod optimum est nobis, largiatur ac tribuat. Iterum valeat Amplitudo vestra. Madriti 26. Aprilis 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

MONSEIGNEUR, comme le Roy depuis cestes escriptes a trouvé en Conseil d'escripre de l'affaire icy mentionnée, y ay bien voulu adjouster ce mot, que la cause en general est telle comme la lettre de Sa Majesté dict; mais particulierement est entierement celle de la scelte que votre Seigneurie cognoict. Si parva magnis licet componere, & habet in quibusdam dilucida intervalla.

EPISTOLA XXIII.

ARG. *Regis profectio denuo nunciata. Viglii consilia Philippo Regi utilia æquè & accepta. Filios suos primæ tonsuræ coronâ insigniri vult Hopperus, de quorum alterutro in Canonicum S. Bavonis assumendo agitur.*

S. P. Quoniam toti in hoc sumus, Reverende Præsul, ut Dominum de Robles rebus omnibus instructum ad vos remittamus, nihil nunc ad literas Amplit. vestræ respondebo, solumque hoc mihi sufficiet, ut Comes Nogarollus, cum quo amicitia mihi est, non omnino vacuus a me redeat.

De bono rerum nostrarum successu, omnes plurimùm, uti debemus, gaudemus, Deoque gratias agimus: nec aliud jam meditamur, quàm ut isthuc quamprimùm advolemus: quod tamen ante extremum Augustum, aut principium Septembris non est futurum.

Rex (ut proximis literis scribam latiùs) summas Amplit. vestræ gratias habet & haberi jubet, non solùm de rebus isthic optimè administratis, sed & de optimis consiliis, quæ ad me perscribit; quorum ita semper suam Majestatem facio certiorem, ut nemo mortalium, præter ipsum, quidquam sciat, & tum plurimum res suas secundùm ea dirigat.

De his quæ illustrissima Domina Ducissa sollicitè nuper scripsit, non parum laboravimus, nec parum effecimus; non tantum tamen quantum voluissemus: sic utique ut aliquo modo contenti esse possitis. Non addam de rebus publicis quidquam, ac nec de privatis quidem', nisi ut Amplit. vestræ maximas etiam atque etiam habeam atque agam gratias, de bonis novis circa Præbendam Sancti Bavonis perscriptis. Quæ quidem eo gratiora mihi sunt, quod verè testari possum, non solùm mea omnia, sed & liberorum meorum, ab Amplit. vestra esse profecta, & quotidiè proficisci. Placet consilium ut in secundum potiùs quàm primum filium conferatur beneficium; sed videtur secundi, hoc est Tidemanni, ea esse ætas, ut nondum ejus sit capax. Scribo autem de utroque ad uxorem, ut primæ Tonsuræ coronâ insignentur. Sed ne qua re erretur, securius fore videtur ut in Gregorium fiat expeditio, nisi secus Amplit. vestræ videatur; in cujus manu rem omnem pono

Mitto Titæ filiolæ meæ, absente me genitæ, vestem primam Hispanâ formâ, sed à Frisiis tamen nostris qui hîc sunt, confectam. Eam Dominus Comes Nogarollus domum Amplit. vestræ se deportaturum dixit. Ego Stinam cupio rogatam, ut ad uxorem porrò velit mittere. Jam ipsam audio murmurantem, & me Hispanum totum factum queritantem: sed placare illam dignabitur Amplit. vestra, &, si volet, similem me ipsi togam missurum, cum qua Roterodami in processione ambulet. Bene vale, Reverende Præsul, optime Patrone, & nos brevi vobis adfuturos confide. Madriti 26. Maii 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXIV.

ARG. *Res tantisper secundæ summo gaudio acceptæ. Princeps Hispaniarum Consiliis in speciem Præsidis adhibetur. His quoque intervenit Joannes Austriacus. De re pecuniaria, de gratia generali, & quo quantoque milite Rex in Belgium proficiscens se munire debeat, deliberatum. Mitigata ab Hoppero jussio quædam Regis, de cujus indole ac ingenio judicium suum profert. Maturandus, è Viglii & Noircarmii sententia, Ducis Albani in Belgium adventus. Cætera privata.*

S. P. Tametsi ad literas Amplit. vestræ, ad medium Aprilis & principium hujus mensis datas, jam breviter strictimque, & quasi tumultuariè, per Comitem Nogarolum respondere cœpi, Reverende Præsul: iterum tamen id ipsum faciendum duxi paulò pleniùs; & quidem, quod res isthic singulari Dei munere, summâque vestrâ vigilantiâ, tam præclarè gestæ sunt, ad Valencenas, Trajectum Mosæ, Antverpiam, Buscumducis, Amsterodamum, ita ut omnia jam penè pacata, & ex horribili tempestate in tranquillum deducta videantur: mirum dictu est quantopere nos omnes, totamque adeo Hispaniam exhilararit; ac maximè quidem præ omnibus Regem ipsum, qui nihil in vita jucundius sibi accidere potuisse sæpe voce testatus est. Ac uti fortè de aliis rebus ad illum scribens (jam enim pluscculis die-

bus abest in Escuriali suo) obiter addebam, Dei istud videri opus, nec abs re fore, si non publicæ, privatæ certè gratiæ illi agantur; ita mihi respondit, & tam gratam suggestionem hanc sibi fuisse ostendit, ut si ingentissimos thesauros repertos commonstrassem, non potuissem magis; addens, post literas meas acceptas continuò ita fieri procurasse, & uti continenter observetur, jussisse.

Post Ducis Albani abitum Princeps noster in Consilio præsidere cœpit, præsente quoque Domino Joanne ab Austria. Hactenus permodestè se gerit, & rem intelligere, aut sanè intelligere velle ostendit, itque nobiscum ad Regem; & quæ acta in Consilio sunt, summatim refert. Reliqua nos supplemus.

Inter cætera minutiora, præcipua Capita, de quibus hactenus tractatum est, fuêre Res pecuniaria, Gratia generalis, & quo quantove milite Rex isthuc proficiscens se munire debeat. Circa primum caput, quod ad Regem Consilium rejiciebat, paulò restrictiùs sua Majestas nobis responderat: sed scriptis aliis literis tantum effecimus, Dominus Tisnacus & ego, ut non nihil se reserarit. Veremur tamen ne satis; nisi quod Dominus de Billy paulò amplius mandatum operâ Ruisy Gomelii impetrasse se ait. De gratia ac remissione nihil laboratur. Omnino enim Rex, non pro jure suo, sed bonitate & clementia, agere constituit, suasque Civitates ac Ditiones non perdere sed servare. Nec alio pertinet dilatio, quàm ut adveniens ipse beneficium hoc conferat, populoque suo suam benignitatem ostendat.

Profectioni non dies, sed Mensis dictus est, extremus Augustus, aut primus September. Naves parantur in Lusitania; retinentur in Asturia. Subducuntur rationes ut satisfiat familiæ Regiæ. Hæc signa sunt ad proficiscendum non omnino incerta, maximè cum certissima Regis ipsius asseveratione conjuncta. Verùm, qui penitus rem inspiciunt, & Aulæ Regiæ consuetudinem norunt, nihil constitutum iri certi existimant, antequàm Dux Albanus isthuc advenerit, & quo in statu res sint renunciarit; deque sua sententia Regem fecerit certiorem. A quorum opinione ipse non longè absum, tametsi ad accelerandam profectionem non semel dixerim: quoniam Deus, pacatis tumultibus exterioribus, quantum Regem amet, demonstravit: ipsum vicissim, maturando abitu suo, & restituenda vera Religione debere ostendere, quanti Deum & ipsius fidem faciat; ne, si id minùs fiat, & (quod absit) aliquid interveniat, non solùm

hac occasione tam ampla malè usus; sed & adversùm Deum ingratus fuisse videatur, & novissimus error fiat pejor priore.

Cum quibus copiis eundum Regi sit, communis omnium in Senatu fuit sententia, uti magnis illis nihil opus est, ita sine aliquibus Suam Majestatem ire non posse: tum quidem ob tutelam corporis, tum verò propter metum rerum novarum, quæ tanto incendio, quantum conflatum erat, quamquam non nihil represso, non tamen extincto, facilè suboriri possent: & ut in Republica ordinanda leges dare possit, non autem accipere cogatur.

Fidendum nostris hominibus esse omnino visum est, solis autem nequaquam; non propter bonos, sed malos. Et ideo quemadmodùm sinè necessitate nullum peregrinum militem intra limites nostros inducere placuit; ita pro necessitate, quæ exoriri possit, ad manum aliquem habere, cuncti censuerunt. Id si aliquibus ægrè est, & non satis sibi fidei haberi, jugumque Hispanicum parari conqueruntur; næ injurii ipsi erga Regem videntur. Qui, cum sibi credi volunt, Suæ Majestati non credunt.

Hæc in Senatu, ut dico, sinè ulla variatione tractata fuère, & in eamdem sententiam Rex conclusit. Extra Senatum autem non nihil audio ab aliquibus variatum; sive ut quibusdam placerent, sive odio aliorum.

Quod per notas Domina Ducissa perscripserat, &, ut mihi peculiariter curæ esset, magna cum sollicitudine mandarat, Sua Majestas ea de re in Senatu nihil unquam tractari voluit, nec ipsas literas recitari; sed post rem apud se ad aliquot dies cogitatam, suam nobis voluntatem per literas significabat. Quæ quidem cum durior nobis videretur, cum summa diligentia & cura rescripsimus, & alia occasione data repetivimus, remque eo deduximus, quemadmodum Amplit. vestra ex publicis literis videbit. Et sanè est ejusmodi, ut si bonos æquosque interpretes nanciscatur, & qui prudenter exequantur (qua de re quantum ad suam Celsitudinem attinet, & vestram Amplitudinem, nihil equidem dubito) nihil inde mali oriturum; aut si quid metuatur, facilè declinari posse videatur.

Atque ut una de re cum Amplit. vestra liberiùs agam, quatenus in his rebus, tam arduis ac difficilibus, indolem ac naturam Suæ Majestatis observare potui, ea fere videtur ejusmodi, ut quantumcumque pius ipse, clemens & taciturnus sit, nec

unquam

unquam animi irati vel minimam dederit significationem, hoc tamen habeat Regium & generosum, & fortasse etiam paternum, ut nihil per minas & metum facere velit, & minùs etiam videri facere; sed sola ratione & judicio animi, aut pro bonitate ac benignitate sua. Quod qui norunt, ita cum eo agunt, ut rationem & justitiam, bonitatemque præcipuè urgeant: malum autem & periculum non omittant.

Mos mihi est, quædam ex literis Amplit. vestræ subinde excerpere, & ad Regiam Majestatem mittere. Id cum nuper fecissem, peramicè respondit, libenter se vidisse, quod de igne sub cineribus latente Amplit. vestra admonebat; & ideo è re esse ut Dux Albanus cœptum iter prosequatur, isthicque sit, dum ipsa veniat. In eandem sententiam scripserat quoque Noircarmius; addens, magis quàm unquam esse nunc vigilandum, propter simulationes & dolos quos videret.

De navi ab Domino Arenbergensi ad Harlingiam capta, plurimùm gaudeo. De Beymani casu, & item Hartmanni Galema, vicini mei, non minùs doleo; non quidem ne pro meritis præmia digna accipiant, sed quod in partem hujus indignissimæ fabulæ se passi sunt deduci. Si quos alios nostrates harum rerum participes Amplit. vestra norit, libenter eorum nomina cognoscam; atque ejus quidem etiam, qui se Grietmannum & affinem vestrum apud Latorrium ferebat. Nam is qui sit, ne suspicari quidem possum, certè non audeo.

Hæc de publicis; nunc ad privata veniam. Ex quibus primum erit, quod dolorem Amplit. vestræ & Aggæi nostri, de uxoris morte, plurimùm doleo; quem vos ita ferre spero, quemadmodum eos decet qui rerum humanarum fragilitatem & mutationem jam dudum consideratam habent & provisam; quibus nihil non cogitatum meditatumque accidere potest. Itaque plura hic non addam; nisi quod ad Aggæum paulò latiùs in eandem sententiam scribo.

Librum Domini Tiletani nostri libentissimè vidi; est enim doctissimus, omnibusque numeris absolutus. Misi autem ad Regem unà cum Domini Sonnii libello, & item mentione libelli Domini Lindani, quem nostrate linguâ edidit. Omnibus Sua Majestas gratias agi atque haberi jussit.

De Domini Marchionis Bergensis morte jam audivistis ipsi. Quod de re pecuniaria Amplitudo vestra perscripserat, communicare non audebam, ne hoc ad morbum etiam. Sed vocabam

œconomum; qui jam alias, eâdem sententiâ ab aliis scriptas, ad dominum suum venisse aiebat.

Canonicatum Sancti Bavonis filio meo obvenisse, cum re ipsa gaudeo, tum verò maximè quod ab Amplit. vestra venit, (cui omnia mea debeo) & sub eadem est constitutus. Quæ res facit ut non possim quin iterum atque iterum gratias vobis habeam atque agam. In Tydemannum cuperem conferri, motus ratione Amplit. vestræ; sed ejus ætas non fert. Itaque Gregorium jussi primâ tonsurâ insigniri: habeboque Amplit. vestram obnixè rogatam, ut quæ porrò agenda sunt (quod sine molestia ejus sit) dirigere dignetur.

Joanni Corpel omnem quam potero operam libenter navabo; ac quoniam Sigonetus nihil hactenus dixit, nec Domino Tysnaco, nec mihi, curabo ut quid ejus sensus sit, intelligam.

Agit Rex gratias per literas omnibus qui rem bene gesserunt, ac nominatim quidem Amplit. vestræ, cum nonnullis aliis. Sed faciet id ipse multò cumulatiùs præsens.

Restat, Reverende Præsul, ac patrone, ut Amplit. vestram etiam atque etiam valere jubeam, Deumque orem omnibus precibus, ut brevi salvi ac sani unà esse possimus. Quod & ipsum de illustrissimo Domino Cardinali Granvellano valde optarem, quemadmodum Amplit. vestra dicit; qua de re nunc ad illum scribo. Madriti, penultimâ Maii 1567.

Vidimus hîc literas Principis Auraici ad Regem, ubi omne obsequium offert, quatenus salvâ conscientiâ licet. Id sua Majestas subductâ virgulâ notarat, & in margine "1° posuerat.

Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus Servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXV.

ARG. *Regiæ profectionis apparatus narrantur; & nihilominùs multi eam futuram non credunt. Rectè Hopperus aliqua se spe nutrit. Quæ pacandæ Civitati Antverpiensi remedia adhibita fuerant, mutanda aut minuenda Hispanis visa. Viglii inceptum, de instruendo Lovanii Collegio, meritis laudibus ornatum.*

S. P. Accepi literas vestras, Reverende Præsul, ad XXIII. Maii scriptas, quibus antequam respondeam, hoc præmuniam,

nos nunc totos in eo esse ut hinc quamprimùm abeamus. Classis ad caput Finis Terræ apud Sanctum Jacobum tota fere instructa dicitur. Hîc omnia ad proficiscendum necessaria parantur. Principes Bohemiæ ad XV. Julii eo profecturi dicuntur. Rex ad XX. secuturus cum Principe; navem conscensurus ad XXV. Augusti. In summa, nihil prætermittitur quod ad proficiscendum videtur esse opus.

Et tamen plures invenias, ut fit, qui non credant Suam Majestatem profecturam, quàm qui credant. Ego cum iis, qui credunt, errare malo, quàm qui non credunt, verum dicere. Quanquam navem ingressurus Rex non videtur, nisi de successu Ducis (de quo hactenus nihil habemus) certi quid priùs cognorit. De octo navibus bene instructis obviam mittendis ad vos scribitur, & ut ad XX. Augusti ad Gobeum promontorium quod in Britannia est, (*Cabo de Ugente* vocant) adsint. Monteniacus hanc sibi curam mandari valde optavit, sed nihil obtineri potuit. Nunc ad literas Amplit. vestræ veniam.

Legatio Principum Germaniæ multis hîc magnam admirationem movit, & responsio vestra multis placuit, displicuit nonnullis. Quo jure, quâ injuriâ, non est meum judicare. Ego semper ex iis sum, qui bene factis cupio honorem haberi. Sed non omnibus eadem sententia est. Mandata Imperatoris nondum vidimus; sed quia clausulam habent exceptionis Religionis: procul dubio hîc non placebunt, ut ex superioribus literis potuit intelligi.

Quæ pacandæ civitati Antverpiensi adhibuistis remedia: hîc magnas (ut ex literis intelligetis) turbas dederunt. Et fuit per nos res semel atque iterum ad æquitatem deducta, ita ut & Regis voluntati, & rei ipsi, & vobis fuisset satisfactum. Sed tandem, cum nihil minùs expectaremus, prævaluit quod videbitis: quod Amplit. vestram pro summa sua prudentia ita directurum spero, quemadmodum hactenus fecit in aliis, ut aut in bonum vertat, aut certè nihil, aut quàm minimum pariat mali. Multi studio quodam & zelo pietatis elati, & se ipsos fallunt, & Regem longiùs quàm oportet fortasse, (nam pientissimus est) deducunt, ubi nihil est opus. Quod quoniam nos semper corrigere non possumus, vestrum est manum in ea re medicam præbere. Satis intelligo, etiam isthinc quædam processisse, quæ animos istorum exacerbarint. In summa nihil spero fore periculi, quando tam brevi Sua Majestas adfutura

eſt, & ratio aliqua commoda inveniri poſſe videtur, qua & voluntati ipſius ſatisfiat, & turba evitetur.

Legi ſuæ Majeſtati particulam unam aut alteram literarum Amplit. veſtræ, quæ mirificè placuerunt; & ut gratias vobis ſuo nomine haberem, mandavit.

De caſu noſtrorum, qui captivi detinentur, vehementer doleo. Sed quemadmodum Amplit. veſtra dicit, quomodo res expediri poſſit, non ſatis video; niſi fortaſſe in Regis adventum differri queat. Quod ſi fiat, aliquid bonæ ſpei ſupereſſe poterit.

Rollemanum noſtrum nihil unquam ad me ſcripſiſſe valde miror; de Hakio autem, triumphare, & rem ita gerere, ut illuſtriſſimæ Dominæ Duciſſæ gratus ſit, ſanè quoque gaudeo. Et ſi quis eſt mortalium qui ex aliorum incommodis, (ſponte dico quæſitis) ſuum ſciat facere commodum, ille unus erit; & ſi quid Snecæ amiſit, Middelburgi facilè recuperabit; cujus partem conſumemus, ubi primùm, deo volente, appulerimus; nam ad illum rectâ divertemus.

De Munificentiæ Regiæ congratulatione, magnas habeo gratias. Sed quem illa ſucceſſum ſit habitura, ex reſponſo veſtro pendet, quod expecto.

Schema Catechiſmi Hunæi ſanè placet, & ad meliora illum promotum gaudeo. Commendatione autem Molinæi id eſſe factum, miror; nam vidi tempus quo inter ipſos non optimè conveniret. Sed ejuſmodi res commutatione temporum & ipſæ commutantur.

De inſtituto veſtro Lovanienſi ſupra quàm dici poſſit gaviſus ſum. Et hortor planè ut Amplit. veſtra urgeat, nec omittat. Regi autem non volui quidquam ea de re dicere, niſi præparata occaſione, quâ ſolus illum adeam; quod hoc biduo aut triduo, Deo approbante, futurum eſt. Nam antequam hinc moveamus, Univerſitatem Complutenſem, & Toletum, aliaque nonnulla loca inſigniora, ubi & amicos habeo, videre cupio; qua de re ſuam Majeſtatem adibo.

Groningenſes in viam reductos lætor. Et eſt hic Hugo Heltius Groningenſis; homo doctus, domi dives ac nobilis; qui poſt viginti duorum plus minùs annorum hìc apud Hiſpanos voluntarium exilium, poſtquam Amplit. veſtram cognovit Lovanii domum emiſſe (nam utor eo familiariter) planè ſtatuit redire; & Lovanii, ubi annis vixit propè viginti, ſedem collocare, & ſe Amplit. veſtræ in clientelam dedere, & ex bo-

nis suis (nam habet plus quam octingenta annua) liberaliter vivere.

Proximè, aut ex itinere scripturum me spero, aut certè petasatum & oneratum. Interim, Reverendam Amplitudinem vestram etiam atque etiam valere jubebo, & me ipsi toto animo commendabo. Madriti. penultimâ Junii 1567.

Rex nondum declaravit Terrâne an Mari nos velit proficisci, sed puto eum brevi facturum.

Conveni Regem de laboribus utriusque secretarii Vander Aa, & Bertii, & quod planè digni etiam Amplit. vestræ remuneratione videntur. Qui perbenignè respondit, se in memoria habiturum; nec dubitandum, quin, ubi venerit, liberaliter cum illis sit acturus.

Hesselium nostrum quæstioni præpositum gaudeo. Si quis alius, ille funditus explorabit veritatem. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVI.

ARG. *Edicti Antverpiensis (de quo in Epistola præcedenti mentio) excusatio. Magnopere probat Rex Philippus Collegium à Viglio Lovanii institui.*

S. P. Reverende Præsul. Tempus non patitur (nam extra ordinem & ex inopinato hæc conjicio) ut plura scribam; itaque condonabit Amplit. vestra quod sum brevis. Literas vestras omnes accepimus, ad quas Rex ante proximi cursoris adventum non statuit respondere. De Edicto Antverpiensi meritò succensetis. Et sanè unius est factum hominis, non omnino intelligentissimi, qui nobis inscientibus scriptum hoc Latinum & Hispanicum Regi obtulit, quod, ut per literas illustrissimæ Dominæ Ducissæ cognovimus, ad ipsam misit. Rem omnem perscribam proximis literis. Nunc tantùm addam, neque Amplit. vestram, neque quemquam Collegarum nostrorum, aut etiam Dominorum, vereri debere, vel minimam Regiæ Majestatis adversùm se esse suspicionem; sed contra, omnino optimè de vobis sentire, & summas habere gratias de re bene gesta, ut re ipsa Amplit. vestra intelliget, & alii non minùs. Sed, ut

post intellexi, res eo modo gesta est, ut proximè scribam; quemadmodum de Domini Noircarmii negotio quoque faciam: qui cum multa aliis, tum plurimum Amplit. vestræ debebit; cujus literæ & judicium gratissima Regiæ Majestati fuerunt. Et nominatim dixit, gaudere se plurimum quod Amplit. vestræ sententiam etiam iteratò cognorit. Ego rem omnem jam fratri ipsius, honestissimo sanè Nobili, hìc indicavi (præest enim nomine Hornensis Equitatui Palatino) qui longè gratissimo animo rem accepit.

Mirificè placuit suæ Majestati quod Amplit. vestra Lovanii Collegium instituit: & nominatim jussit vobis renunciare, se re ipsa etiam ostensurum, quàm id sibi sit gratum. Plura habeo; sed tempus non patitur. Illud solum addam, expectare quidem nonnullos profectionem nostram ante hiemem, sed plerosque desperare. Rex tum adhuc nudiustertius (nam nunc rus abiit) satis certò nobis affirmavit, & ob eam causam plurima negoçia maximi momenti, (inter cætera illud etiam Sancti Petri, ex suggestione mea, ex vestris literis) in adventum suum in Flandriam rejecit.

Illud quoque non possum omittere, quod Rex Dominium de Daelhem, secutus advisum vestrum, mihi concessit: idque non modo perlibenter, sed cum demonstratione, se plura cupere mihi cum tempore præstare. Velim id scire Dominum Cortevillium, ut tum ipse gaudeat, nam peramicus est, tum Domino Duci renunciet, qui principium huic rei dedit, & cui non desinam summas per literas agere gratias. Ad van Loo nostrum constitueram quoque scribere, sed tempus nequaquam patitur. Itaque dignabitur me excusatum habere, & simul, si opus est, apud alios me facere excusatum. Non committam quin omnibus, volente Deo, proximis literis quam uberrimè satisfaciam, & in his Amplit. vestræ de Gregorio nostro, & item Domino Langio nostro, cujus amantissimas literas accepi, quibus non omittam respondere, cum gratiarum actione de optimo officio quod in ea re præstat. Bene vale, Reverende Præsul, optime Patrone. Raptim, Madriti 11. Septembris 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVII.

ARG. *Monteniacus in Arce Segoviensi detentus, seorsim a Vandenessio. Cognitores causæ Comitum Hornani & Egmontii, quales feruntur in Hispania. Regia profectio ad mensem proximum Aprilem rejecta; eaque de re missæ epistolæ ad summum Pontificem, Imperatorem, cæteros. Hopperus unà cum Tysnaco adlaborat, ne quam petierat missionem Margareta Parmensis, concedatur. Edicti Antverpiensis ingeminata excusatio. Noircarmius, ad Hannoniæ præfecturam obtinendam, à Viglio commendatus. De Abbatis Sti. Bernardi ad Scaldim moribus jam dudum mali aliquid præsagiebat Hopperus.*

S. P. Tametsi, Reverende Præsul, tandem jam incipimus aliquem facere apparatum, ut tot vestris literis ac scriptis respondeamus; nactus tamen hanc occasionem nolui omittere quin hæc præmitterem, reliqua ordinariæ scriptioni reservaturus.

Mirificè omnes hîc affecit, alios alio modo, quod de Dominis isthinc fuit allatum. Cui mox eadem die successit, ut de Domino Monteniaco idem statueretur, qui non multo post ad Arcem Segoviensem deductus est, ubi Vandenessius quoque est, sed seorsim collocatus. Quid isthic, quid hîc de illis futurum sit, ab omnibus expectatur. Hactenus nihil auditum, nisi quod schedam hodie vidimus, ubi cognitores harum rerum assignantur: Cancellarius Geldriæ; Præsides Flandriæ & Arthesiæ; Consiliarii Blaserus & Hesselius; Joannes Vergas, & Doctor Del Ryo. ¡Fiscales autem de la Porta, Claudius Bellin, Boes & Bruin. Graphiarii, la Torre, Mesdach, Vlierden & Praets. Quid rei sit, verumne an falsum, & a quibus profectum, ignoramus.

Qui annum cum dimidio in diem viximus, hoc est, incerti, proficiscendumne nobis esset, an manendum, nunc certi sumus ante Aprilem non profecturos. Sic enim sua Majestas iis quibus oportuit partim ipse declaravit, partim declarari jussit: datis literis ad summum

Pontificem, Imperatorem, & alios, quibus causæ retardatæ profectionis exponuntur. Et jam in eandem sententiam literas ad vos adornamus. Veram causam Amplit. vestra fortasse apud se satis cogitat; hoc est, ut postquam rigori per alios satisfactum erit, Rex cum gratia & clementia adveniat: sed ea ad vos non perscribitur; nam non convenire visum est. Sed quæ de adventu suæ Majestatis proximo vere adjicientur, procul dubio hujusmodi sunt, ut fidem facere debeant. Præterquam enim quod verissima & gravissima sunt, necessitatem quoque & obligationem inducunt.

Illustrissimam Dominam Ducissam nolim hoc tempore tam alieno missionem petiisse. Ne impetret, adlaboramus Dominus Tysnacus & ego. Alii aliud sentire & suadere videntur; nec nihil possunt. Quid futurum sit, brevi res indicabit. Plus metûs quàm spei habeo.

De negotio Domini Bergensis piæ memoriæ, idem quod vobis, visum nobis est; & sic, pauculis exceptis, obtinuimus. Nec aliud de Edicto Antverpiensi factum est, ubi omnibus modis, ut puto, vobis fiet satis. Nunquam enim vel minimam suspicionem mali non solum de Amplit. vestra, quam Patris loco ducit, sed nec de aliis nostri ordinis sua Majestas habuit. Sed sunt nonnunquam homines, ac maximè quidem in Aulis Regum, qui cornicum oculis configendis sibi laudem quærunt. Quinam in hac parte hii fuerint, satis me perspectum habere arbitror. Sed, ut dixi, vobis ex omni parte satisfiet.

Nondum efficere potuimus ut de gubernatione Hannoniæ, & aliis Statibus, per mortem Domini Marchionis Bergensis vacantibus, Regia Majestas statuerit. Appliùs, non de personis quibus dandi sunt, sed de lege quâ dandi, deliberandum censet. Cæterum quantum ad personas, præterquam quod mihi ex literis Amplit. vestræ, quibus Dominus Noircarmius ita, uti decet, commendatur, referenti bis respondit, quàm commendatissimum ipsum sibi esse: tum his diebus proximis idem ad relationem Domini Tysnaci & meam repetiit; addito, & hoc & amplius eum mereri. Nec minùs de Amplit. vestra sua Majestas prædicat, quam non mihi modò, quod sæpè fit, sed & Hispanis mirificè laudat. Et addiderunt ei rei etiam multum proximæ literæ Ducis Hispanicè scriptæ, quibus plurimùm ab Amplit. vestra se juvari prædicat. De Daelhemensi Dono, quod Rex in me contulit, scripsi nuper. Nunc vero literas Regias

ea

ea de re ad Dominam Duciſſam mitto, quas Dominus van Loo illi tradet; rogatamque habeo Amplit. veſtram, ut rem, quoad poteſt, promoveat, ut quæ reſtant peragantur. Nam omnes opes meæ in vobis ſitæ ſunt.

Quin & uxori animum nonnumquam addi velim, quo minus hæc mora moleſta ei ſit. Nam, quod Deus approbet, primo vere omnino unà erimus: ſive nos iſtuc veniamus, quod planè ſpero; ſive illa huc, quod, ut puto, non erit opus.

Regia Majeſtas Dominum Tyſnacum adhuc ſubſiſtere juſſit: quod, ut meâ causâ mihi pergratum eſt, ita veſtrâ contra. Velim ſemel vos iſtis moleſtiſſimis negociis liberatos; ſi non in totum, certè ex parte.

Accepi literas Domini Præpoſiti Arienſis Morillonii, quibus Domini Torezii cauſam commendat. Quæ & ſua ſponte, & ipſius Domini Præpoſiti gratiâ, mihi eſt commendatiſſima. Nec omittam partem ullam officii quantum in me erit. Brevitas temporis non patitur ut nunc illi reſpondeam, ſed faciam proximè.

Sceleratum factum Abbatis Sancti Bernardi valdè miratur Dominus Tiſnacus, propter ſummas commendationes quas in nominatione habebat. Sed mihi, antequam inde diſcederem, jam tum cœperat neſcio quid in illius moribus diſplicere. Illuſtriſſimus Dominus Cardinalis ſcripſit, optare ſe, ut vel unum diem cum Regia Majeſtate, præſente Amplit. veſtrâ & me, eſſe poſſet. Ego, ſi votis certandum ſit, vel totum ipſum ad nos rediiſſe velim. Et ſanè putarim eum non modò conſilio mirificè prodeſſe, ſed & authoritate ſuâ multa calidiora & duriora conſilia mitigare ac moderari poſſe. Nec ſanè omittam quin de ejus reditu paulatim agere incipiam.

Cura, Reverende Præſul, ac Patrone, ut valeas, & me ut facis ama. Stinæ proximis literis donariola ſacra mittam. Bavio, optimo & amiciſſimo homini, multam opto ſalutem. Ad Langium tua verba de Gregorio meo ſcribo. Raptim Madriti 7. Octobris 1567. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXVIII.

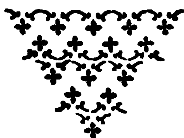
ARG. *Filia nata Philippo Regi. Dux Albanus in abeuntis Margaritæ locum cum Gubernatoris titulo in Belgio suffectus. Monteniacus cum Vandenessio in arcta custodia apud Hispanos detenti.*

S. P. Dies sunt, Reverende Præsul, quatuor aut quinque, quod ad Amplit. vestram scripserim; & cras iterum, Deo approbante, per nostrum cursorem ordinarium sum scripturus. Itaque quæ nunc scribam, non alio pertinebunt, quàm ne quis hinc sine meis literis abeat.

Nudiustertius Regina peperit filiam, cui Magdalenæ nomen fore aiunt. Heri Regiæ Majestati congratulati sumus, Dominus Tysnacus & ego; & inter cætera negotia, quæ tractata fuêre, hoc unicum de Officiis actum est, quod Dominum de Toraise Capitaneum Dolanum creaverit sua Majestas. Reliqua in aliud tempus rejecit, quæ paulatim se expedituram dixit.

De Illustrissimæ Dominæ Ducissæ petitione dolui, & magis etiam de Regis ad postulata rescriptione, quâ, quod petit, ei conceditur. Deus det ut omnia fœliciter ac faustè cedant.

Quî hîc sunt, arctè habentur. Quid de aliis isthic fiat, varii huc rumores perferuntur, quos vanos putamus. Venit heri Steenlandius, ex Comitatu domini de Wacken Capitaneus. Eum remittimus, ut in Zelandiam cum Domino suo, indeque primo vere ad nos recurrat. Brevitas temporis plura non patitur. Itaque in crastinam usque scriptionem Amplit. vestram valere jubebo. Raptim Madriti 12. Octobris 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ semper paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXIX.

ARG. *Ad senas Viglii epistolas iterata responsio, summa tantùm capita tangendo. Lucubrationes aliquot & inceptas opellas proximo hyemali tempore perficere cogitat Hopperus: harum alteram Viglio inscribere. Mille quingenti Ducati annui Gandavensi Episcopo assignati, ex Episcopatûs Januensis proventibus.*

S. P. Senæ sunt omnino literæ, Reverende Præsul, quas partim mense Julio, partim in Augusto, partim in Septembri scriptas, ab Amplit. vestra accepi, ad quas superioribus literis tumultuariè, & prout quoque res sese obtulit, nunc verò particulatim distinctèque respondebo.

De Edicto Antverpiensi, quo de primâ Epistolâ agitur, quoniam aliquoties jam scripsi, nihil hìc repetam: eo minus, quod Rex ipse suis literis vobis plenè omnique ex parte, uti quidem ego puto, satisfacit. vidit sua Majestas tam literas Dominæ Ducissæ super ea re, quàm scriptum vestrum: quod & authoribus ipsis eam communicasse scio. In Senatu literæ lectæ sunt, & expositæ diligenter; ut autem scriptum legeretur, impetrari non potuit: hoc colore, quod disputationes contineret, quæ captum militarem excederent, quamquam tamen non omnes milites sint qui adessent. Ut tamen vobis in totum satisfieret, omnibus uno ore placuit.

Dominum Hesselium rebus hisce adhiberi gaudeo; speroque commodam hanc fore occasionem, quâ operam illi, uti optamus, navemus. Statuit enim Rex omnibus rebus diligenter prospicere, quoad ejus fieri poterit.

De Munificentia Regia jam semel atque iterum scripsi; nec dubito quin Amplit. vestra solitum suum favorem, plusquam paternum, in ea re mihi præstiterit; de quo summas etiam atque etiam ago gratias, nec non de òpera Gregorio meo egregiè navata.

Quid de Frisiis nostris vos statueritis, avidè expectamus. Heltium, qui uti Amplit. vestra dicit, revera vicinus vester fuit, cuperemus hinc extrudere; sed usque adeo Hispanus factus est, ut

S 2

hîc malit miser, quàm in Patria beatus vivere: multumque certè distat ab Homerico Ulisse, qui vel fumum Ithacæ videre optabat. Jam totis annis duodecim est in lampade fabricanda, quæ oleum ipsa sibi subministrabit, & horas vi flammæ indicabit. Dico, vereri me, ut oleum & operam perdat. Commendat se Amplit. vestræ quam officiosissimè, & profectionem primo vere seriò se meditari ait, & Lovanii sedem velle collocare. Interim gravatim abiturus est de liticula quam instituit, quæ metuo ut illum perpetuò illic detineat.

De liberalitate Regia tantum abest ut spem deponere Amplit. vestra debeat, ut contra nihil apud me magis sit exploratum, quàm longè amplissima esse quæ sua Majestas in vos conferre cogitat; cujus rei non exiguum possunt esse argumentum literæ ipsius ad Amplit. vestram, quæ meis hisce junctæ sunt. Absoluta est prima Epistola.

Quæ secundâ continentur, ejusdem ferè argumenti sunt cum superioribus, nisi quod multa occurrere quotidiè dicuntur, quibus Commentarii nostri augeantur. Quod sanè ita est. Nec verò diffugiam laborem; quo ad exitum fabulam deducam, si modò est otium. Nam quæ hactenus hîc conscripsi, Juris & Philosophica opuscula, hac hieme, Deo volente, expolire, & verbis ornare statui; & quam de Patria nostra Frisia istic historiam institui, hîc in Hispania absolvere, vobisque opus ipsum inscribere.

Noircarmii res quo loco sint (nam de iis tertiâ epistolâ agitur) nihil est opus repetere, quando jam sæpiuscule certior per me de iis facta est Amplit. vestra. Summa huc redit, ut nihil dubium sit, quin, quod volet, obtinebit. Dicit enim nobis Rex, & hoc illum mereri, & amplius. Sed deliberat sua Majestas de forma quâ Provincias posthac sit traditurus.

Ad Augustum mensem nunc ventum est, ubi de exercitu Domini Ducis Albani fit mentio, & necessitate adventus Regii, cum nonnullis aliis, quæ rerum ac temporum successus prorsus immutavit. De quibus superioribus literis perscripsi; & jam pleniùs à Rege ipso cognoscetis.

Abbatis Sancti Petri Gandavensis negotium ex sententia vestra in Regium adventum dilatum est; mihique Rex imperavit, ut ad Amplit. vestram perscriberem, Episcopo Gandavensi pensionem assignatam esse mille quingentorum Ducatorum, (nisi fallor), in singulos annos, super Episcopatu Jannensi, a tempore va-

cationis ; & jam literas Romæ, uti putat, esse expeditas. Dixi Amplit. vestram rebus Domini Episcopi impensè favere ; ipsumque adeò virum esse insigniter eruditum, pium, & probum, & muneri cui præpositus est, prorsus idoneum, quod suæ Majestati mirificè placuit.

Mortem Julii Procuratoris nostri, optimi sanè viri, valde dolui. Nec minùs displicet quod rejectis nostris hominibus is successor datus est, qui neque linguam, neque mores novit, neque ea videtur gravitate, ut nostris hominibus placere possit.

Supersunt mense Septembri scriptæ literæ ; ex quarum sententia laboravi de mansione Illustrissimæ Dominæ Ducissæ, quantum potui, & unà Dominus Tysnacus : nam res non Consilio (certis nobis præsentibus) sed jussu Regis per nos duos, cum Comite Feriano, & Domino Antonio de Toleto magno Priore, acta est. Sed id Regiæ Majestati placuit quod videtis. Quid causæ sit, nescio ; nisi quod virum iis rebus, quæ instituuntur, idoneiorem fortasse Rex putat, quàm mulierem. Ego suæ Celsitudinis virtutem, fidem & vigilantiam, nunquam cessavi prædicare, ut debui ; propositis porrò difficultatibus quæ in mutatione se offerent.

Uti ad Dominam quàm potui officiosissimè scripsi, gratiasque egi de summis in me beneficiis ; ita omittere non potui quin Domino Duci gratularer, de novæ dignitatis accessione : qui quidem uti intuitu Amplit. vestræ summa me semper voluntate complexus est, ita operâ ejusdem, uti spero, eam non deponet, sed & cumulabit. Hactenus res singulorum sua Majestas distulit ; nunc verò paulatim finem illis imponere velle ait.

De cura Amplit. vestræ, quam de uxore & familia suscipit, ingentes habeo gratias, & ut hanc moram nostram minùs gravatè ferat, uti hortando & consolando procurare velit, oro. Etenim nisi primo vere veniamus, omnino eam huc vocabo.

Restat, Reverende Præsul, ut valeas, & me, ut facis, ames. Quoniam literas omnes uno tempore absolvere non potuimus ad omnes Status & Civitates ; post discessum hujus mox alium cursorem adornabimus. Quid isthic rerum agatur, post principia tam grandia, summa aviditate expectamus. Iterum valeat Amplitudo vestra. Madriti 14. Octobris 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ semper paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXX.

ARG. *Rumores de rebus Gallicis frequentes & graves. Itinera inde non satis tuta, & Cursores publici intercepti.*

S. P. Reverende Præsul, quarta hæc epistola est, quam paucis his proximis diebus ad Amplit. vestram scribo. Primam Ducis Erici servitori dederam, qui ex itinere quicquid habebat literarum huc remisit, propter tumultus Gallicos. Alteram Secretario illustrissimæ Dominæ Ducissæ tradidi, qui in via propter valetudinem subsistere dicitur. Tertiam cursori huic ordinario, qui & hanc quartam defert primo fasciculo inclusam.

Rumores de rebus Gallicis huc præferuntur frequentes & graves; quod hic referre res non patitur. Hoc dicam, nostratium causam nihilo iis fieri meliorem. Adderem amplius, si auderem.

Quod tanto tempore sine vestris literis sumus, permolestum sanè est. Sed non aliud in causa esse suspicamur, quàm ut ob motus supradictos itinera tuta non sunt. Agitur hîc ut, tum quidem per Oceanum, tum verò per Mediterraneum & Italiam, cursus publicus destinetur. Idem vos facturos putamus, & quo res magis in tuto sit, binis exemplaribus & itineribus posthac usuri videmur: quemadmodum & de iis actum est quæ nunc portantur.

Valdè sollicitum me habet quid de optima Republica nostra futurum sit, quanquam bonam spem præbet illustrissimi Domini Ducis prudentia & virtus. Quo minus tamen speciatim & de Amplit. vestra, & de uxore mea ac liberis angar, effugere non possum: oroque majorem in modum, ut, quod de se Amplit. vestra statuit, de iis quoque statuere velit, illisque opem suam, quam hactenus plus quam paternam præstitit, impertiri.

Allatus est huc nescio quis rumor de morte Domini de Mol, Locumtenentis Curiæ feudalis Brabantiæ, quo commotus Dominus de Tisnacq, Statum illum filio suo sub conditione, si ita est, petiit: de qua re sua Majestas post reditum suum, (nam est in Arenxues) ad meam relationem se constituturam respondit; jubens interim isthuc perscribi, ne quid ibi statuatur, sed

integrum fibi refervetur. Eas literas nunc conficimus, & per mare cum duplicata mittemus. Quas, fi iftas ut fperamus, antevertant, velim Amplit. veftram, causâ Domini Tifnaci & meâ (nam amicorum omnia funt communia) rogatam, ut ne quid præjudicii ei rei fiat, curæ habere velit: uterque enim, & Pater & Filius, hoc favore, ut ex parte fcitis, longè eft digniffimus. Curet Amplitudo veftra ut valeat. Raptim 20. Octobris 1567. Reverendæ Amplitudinis veftræ paratiffimus fervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXI.

ARG. *Joannes Auftriacus creatus Præfectus* Univerfi Maris, *&* Vicarius Italiæ. *Cardinalis Granvellanus Neapolim miffus, titulo & autoritate Proregis.*

S. P. Quintum jam, nifi fallor, fcribo, Reverende Præful, hoc menfe. Ac quanquam quidem ordinario curfori traditæ funt literæ Regis ad Amplit. veftram, fi quid tamen illis fortaffe accideret, quod non fpero, cenfui exemplar hìc addendum. Jam enim tribus exemplaribus idem argumentum tractamus, per Oceanum, Mediterraneum, & Galliam. Et haud fcio an inter cætera quidquam mihi acciderit moleftius, quàm quod vias interceptas videam, quo minus tabellarii liberè poffint commeare.

De manfione noftra per hiemem, profectione primo vere, aliifque tam publicis quàm privatis de rebus, quoniam aliis literis fignificatum, hìc non repetam; nifi quod pofthac, fi impedimenta durant, aliam rationem inftituturus mihi videor: quæ erit, ut, queadmodum fua Majeftas facit, ita & ipfe eandem epiftolam, pluribus exemplaribus fcriptam, per diverfa itinera mittam; quanquam fpero nihil fore opus.

Quid ifthic eorum agatur, valde avemus cognofcere. Hìc nihil eft aliud, quàm quod Dominus Joannes ab Auftria his diebus Præfectus univerfi Maris creatus eft, & Vicarius Italiæ; cui Confiliarius datur Ludovicus Quexada, ob eam rem Vice Rex Siciliæ, ut fertur, creatus: & Comes, five, ut nunc eft,

Dux Ferianus, quem Vice Regem Neapolitanum aiunt futurum: de quo tamen dubitatur; jamque illustrissimum Dominum Cardinalem Granvellanum eo missum ferunt, ut Proregis munere fungatur.

Scripsi de solutione ad Dominum Berlaymontium Thesaurarium, & Van Loo. Si quam Amplit. vestra ea in re uxori operam navare poterit, erit longè gratissimum. Simulque rogo etiam atque etiam, ut ipsam hac hieme animare velit, quo moram tanti temporis minus gravatè ferat. Proximo vere spero, volente Deo, omnino futurum, ut aut nos ad vos accurramus: quod omnino puto; aut certè illa huc veniat. Cura, Reverende Præsul, ut valeas, cum amicis communibus, reliquisque tibi charis. De Domini Toræsii promotione & ante scripsi, & jam suspicor vos intellexisse. Raptim Madriti 29. Octobris 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXII.

ARG. *Itinera omnia, etiam Italica, obsessa. Queritur Hopperus, quod, ipso nequicquam properante, negotia nonnumquam in longum protrahantur. In Gallia tumultuatum ab Hæreticis. His Catholici resistunt, & jam aperto Marte. Regis Philippi in rebus agendis diligentia.*

S. P. Tantum scripsi, Reverende Præsul, ut quod amplius scribam nihil habeam, ne unam quidem literam; nisi hoc ipsum fortasse in aliqua scriptionis parte ponendum est, dum nihil a vobis accipimus, neque Terrâ neque Mari, neque etiam aliunde. Nam omnia itinera, etiam Italica, obsessa sunt, & ipsi flaccessimus; quemadmodum ex Data earum, quæ his junctæ sunt, Amplit. V. videbit. Ita subinde properamus, ut ne punctum quidem temporis perdere velle videamur. Id ubi a nostra parte diligenter administratum est, intervenit nescio quis, qui non modò in dies, verùm etiam in hebdomadas, rem distrahat. Idque haud scio quanta cum re. Sed sic hìc vivitur.

Nudius tertiùs hâc iter fecit Cursor quidam Lusitanus, e Roma

ma veniens; qui magnam partem Oræ Maritimæ in Gallia, quæ ad Mediterraneum pertinet, a malis teneri nunciavit; quod & priùs audiveramus. Nam Monſpeſſulus, Nemauſium, & aliæ Civitates multæ occupatæ ſunt; Epiſcopi aliquot & Canonici trucidati; bona eorum direpta. Arces nonnullæ obſidentur; ſed magna vi defendere eas dicuntur Catholici, & bene de rebus ſuis ſperare: adventare enim exercitum Regium, in quo magnum præſidium ponunt.

Rex nondum ex agro reverſus eſt; ſed hâc ſeptimanâ ſperamus adfuturum. Et verò eum morem habet, ut, ſive adſit, ſive non adſit, ne minimam quidem partem temporis, in rebus cum ſumma diligentia adminiſtrandis, amittat; nec quidquam ad illum perſcribimus tam parvum, ad quod non continuò ſua manu reſpondeat. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone, & hæ, ſi breviores videantur, jam ſextam eandem me cantilenam cantare ſcito. Ita nullam occaſionem mitto, quâ de omnibus rebus omni tempore ad vos ſcribam. Raptim, Madriti 2. Novembris 1567. Reverendæ Amplitudinis veſtræ Paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIII.

ARG. *Rerum earumdem, quæ ſuperioribus literis tractatæ ſunt, brevis mentio. De amico privato quædam.*

S. P. Literas veſtras, Reverende Præſul, calendis Octobrib. ſcriptas, Idibus Novembrib. ſub noctem accepi. Quæ tanto fuêre gratiores, quanto major earum, poſt tantum intervallum, fuit expectatio. Et ſanè, circa vos omnia rectè eſſe, etiam atque etiam, ut debeo, gaudeo.

De Edicto Antverpienſi, Domino Noircarmio, profectione Regis dilata in proximum ver, & aliis id genus, nihil nunc dicam, quando de illis perſcriptum eſt pleniſſimè ſuperioribus quaternis aut quinis literis, quas pluribus exemplaribus per Galliam, Angliam, Italiam, miſſas, jam aliqua ex parte ſpero redditas. Cæteras verò reddendas, antequam hæ perferantur.

De illuſtriſſimæ Duciſſæ poſtulatis, de abitu ſuo, & aliis ad

eandem rem pertinentibus, quia illis quoque epistolis tractatum est, nihil hic repetam. Tantùm dicam, & ipsius, & Reipublicæ causâ maluisse me, rem in adventum Regis fuisse dilatam.

Morbum communis amici nostri van Loo, valde doleo, & magis etiam mœrorem animi, quem nullâ omnino de causâ suscepit. Nam neque quidquam scripsit reprehensione dignum, neque mihi mos est de aliis referre ex privatorum literis, (saltem in hac parte), quàm quæ certò scio non solum illis nocere non posse, sed etiam prodesse, & favorem apud Regem inducere. Ac tantum quidem abest, ut de mala Regis erga se voluntate vereri debeat, ut contra omnino debeat esse certus, officia, quæ fecit, suæ Majestati accidisse gratissima. Quod partim jam re ipsâ declaravit, & magis etiam, Deo volente, brevì, me impulsore declarabit. Nec est quod imposterum metuat; quia omnes literæ igni sunt traditæ. Hæc, si fortè meis literis solis non placatur, velim etiam Amplit. V. illi confirmare

Qui has defert Walsingius, est vir nobilis & honestus, amicusque in primis; qui & Amplit. V. plurima se debere profitetur. Quia autem per Galliam iturus est, non audeo omnia committere literis; sed si quid erit, ipse recensebit. Nec sanè quidquam accessit scriptione dignum, ex quo postremas dedi literas.

Natalem hodie apud me celebrat Dominus Tisnacus, cum cætera multitudine nostratium. Non deerunt vota, quibus vobis adbibamus largiter; quemadmodum tum quoque factum est, cum vestrum natalem, qui non minùs mihi quàm meis charus est, apud me ageremus.

Rex ex agro rediit; & jam literas ad Imperatorem & Principes Germaniæ adornamus.

De reliquis, quæ his diebus isthinc sunt allata, brevì scribemus. Itaque nunc finem faciam, & Amplit. V. etiam atque etiam valere jubebo. Raptim, Madriti 11. Novembris, sive ipsis Martinialibus, quæ hìc, nisi domi meæ, non sunt cognita. 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIV.

ARG. *Nihil de rebus Belgicis nunciatum. Viglius, Sacerdotii titulo, à rerum criminalium cognitione exemtus. Regis profectionem, quotidiè promissam, quotidiè nunciatam, aliquando futuram credit Hopperus. Card. Granvellanus, de Hopperi Commentariolo scribens, credit turbarum omnium apud Belgas originem, & quasi fomitem, jam à Caroli V. & Reginæ Mariæ temporibus, repeti debere. Legatus Æthiops ad Pontificem Romanum & Hispaniarum Regem missus, qui socios Legationis in Gallia ab Hæreticis interfectos narrat, se ipsum, accepto vulnere, ægrè evasisse. De rebus Abyssinorum multa commentitia.*

S. P. Tametsi ad literas vestras, Reverende Præsul, Calendis Octobr. scriptas jam responderim, ipso festo Martini, per Walsingum, quem salvum ad vos venisse, & literas reddidisse spero: tamen quia alias ab eo tempore non accepi, penuriâ Cursorum, & de successu Walsingi incertus sum, non potui non earum facere mentionem.

Nos jam ab aliquot ferè mensibus, de die in diem, multa à vobis expectamus; sed nihil adfertur, neque mari, neque terrâ. Et si quid adfertur, tam est tenue (quod quidem nobis videre contigit) ut indignum scriptione videatur. Nescio an alii majora certiorave recipiant; sed ne auditione quidem nos quidquam accipimus, non magis de rebus Gallicis quàm nostratibus. Credo aliquando uno impetu omnia eruptura.

Quæ recentissimæ huc perlatæ sunt literæ publicæ, ad XXIV. Octobr. scriptæ erant. Sed cum iis nihil erat ab Amplit. V. nec ab uxore. Credo accidisse, quia non ab Illustrissima Ducissa, sed a Duce nuntius mittebatur; quem vobis inscientibus mittere potuit.

Quod ordinem Sacerdotalem ab rerum criminalium cognitione excusare scribit Amplit. V., id sanè verissimum est. Nam nuper, in relatione proxima, Rex ipse quærebat, anne qua ra-

tione effici posset, ut ipsa interesset. Cui id quod res est, respondimus; quo contentum se ostendit. Et verò certissimum habere potest Amplit. V., omnia bona Ducem quotidiè ad Regem, de summis vestris officiis, perscribere; ut mihi sæpè commemorat Dominus Antonius a Toledo, sororius ipsius.

Scribit sua Majestas ad Imperatorem & Electores, & plerosque alios Principes Germaniæ, ut videbitis. Partim ut rerum suarum, quatenus opus est, rationem reddat; partim ut qui de novo fœdere illic sparsus est falsus rumor, eum diluat.

Ad vos quæ perscribuntur, non ita magni momenti sunt; quum nihil sanè isthinc adfertur, ut dixi, quod magnam consultationem aut responsionem exigat. Atque utinam verò jam res eo deducta esset, ut omnibus detectis, & malo repurgato, ad vera tandem remedia constituendæ Religionis, & justitiæ, atque adeo totius Reipublicæ, perveniretur. Quod cum nonnunquam inculco, alterum necessariò præcedere oportere respondetur; & hoc non alii, quàm soli suæ Majestati, convenire: ut malis exhaustis, illa omnia bona adveniens apportet; & cum gratia generali rem omnem componat ac constituat. Quod tam certò quotidiè nobis affirmatur, & sanctè promittitur, ut fidem omnino habeamus.

De amici nostri Loii casu graviter dolui; & quanquam quidem per literas, quas Walsingo tradideram, omnem omnino scrupulum illi putem exemptum: si quid tum illis fortè acciderit, quod non spero, denuo in eandem scribo sententiam.

Nudius tertius literas accepi ab Illustrissimo & Reverendissimo Cardinali; qui amplissimè ad me scribit omnibus de rebus. Inter cætera de Commentariolis rerum præsentium, quarum originem paulò altiùs repeti optaret, jam tum ab Imperatoris & Reginæ temporibus, & aliis, quæ ante Regis discessum, post intervenêre. Et sanè, rectè mihi sentire videtur. Atque utinam illud aliquando tempus videamus, quo omnes unà esse; & non modo de origine, sed & de iis, quæ ex principiis orta sunt, coram commentari possimus. Equidem studium mihi non deerit, quo, qui Reipublicæ causâ temporibus cedere coacti sunt, iidem, mutatis jam temporibus, ejusdem Reipublicæ causâ, in pristinum locum restituantur. Et verò bona spes me tenet, Regiam Majestatem, rei tam æquæ benignas aures præbituram. Nec etiam omittam, quin cum res ita dabit, fratri ipsius omnem operam navem, quo uxoris & liberorum ratio præ cæteris habeatur. Credo Amplit. V. intelligere quid velim.

De filiolo Gregorio, quid apud Sanctum Bavonem factum erit, præsidio Amplit. V., à quâ unâ nostra omnia: & item de Daelhemensi Dominio, proximis literis expectabo.

Quædam habeo, ad Rempublicam pertinentia, quæ optarim Amplit. V. communicare; sed tempora non ferunt ut literis committantur. Rex quædam ita probavit, ut mox mandarit executioni: quædam ejusmodi sunt, ut non nisi in constituenda universa Republica iis possit esse locus. Quàm primùm tutè mitti poterunt, ad Amplit. V. perferentur.

Novarum rerum nihil est; nisi quod nuper quidam huc advenit, Monachus Æthiops, à *Presbijtero Joanne* (quem vocant) missus ad Papam & Regem nostrum. Is collegas in Gallia ab Huguenotis crudelissimè interfectos conqueritur: se, accepto gravissimo vulnere in collo, vix evasisse. Narravi per interpretem (nam visit me his diebus), in Historiis nostris referri, Imperium illud a filio quodam Regis Frisiæ olim constitutum: respondit nihil se ejusmodi audivisse, ferri tum Boreales quosdam populos illuc aliquando venisse; præter hæc de Regina Sabæ, quod cum Salomone consuevisset, & ex eo concepisset; & item de Alexandro quodam commemorans. Ut cætera non conveniant, illud certè nobiscum commune habent, quod cornibus Boum bibunt, & Gordeo, non in farinam redacto, sed in partes comminuto, vescuntur; addito, nescio an butyro, an oleo. Nos *Potmargo* vocamus, ut scitis.

Cura, Reverende Præsul, optime patrone, ut valeas, & me, ut facis, ames. Madriti 15. Decembris 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXV.

ARG. *Majoris operæ & argumenti expectari jussa Epistola. Comes Lalangius Legatorum unus, qui ad Bavariæ Ducem novas nuptias gratulaturi mittuntur.*

S. P. Quoniam de rebus omnibus, quæ quidem nunc occurrunt, perscripsi latiùs, Reverende Præsul, iis literis quæ per mare deportantur, quà præcipua quæque negotia transmitti Rex

voluit, quæ sunt ad Imperatorem & Principes Germaniæ: ero hìc brevior, idque eo magis, quòd nesciam quid istis per Franciam deferendis accidere possit; & quòd Rex huic Cursori multa committi noluit. Nec sanè multum habemus scriptione dignum; nisi quod sua Majestas certò affirmat, proximo vere se ituram: cui fidem non adhibere nefas esset.

Nullis hic de rebus, quæ quidem alicujus momenti sint, aliquid statuetur, antequam à vobis de omnibus certiores facti simus, quod de die in diem expectamus; nam jam annus mihi videtur quod nihil ab Amplit. V. receperim.

Nudius tertius quidam advenit ex familia Ducis Bavariæ, qui Regem & Principem ad nuptias invitat. Tantum effecimus, ut Comes Lalangius unus ex iis sit futurus, qui mittentur: reliqua ad Dominum Ducem Albanum rejiciuntur. Bene vale, Reverende Præsul & Patrone. Raptim, Madriti 18. Decembris 1567. Proximis his diebus literas accepi a Domino Cardinali, qui rectè valet. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXVI.

ARG. *Turcæ ad Bellum navale se accingunt. Ejusdem argumenti, quod jam præcedentibus epistolis, retractatio.*

S. P. Scripsi, Reverende Præsul, per Cursorem ordinarium, qui per Oceanum proficiscitur. Scripsi itidem per alterum, qui it per Galliam. Denuo scribo per hunc tertium, qui Mediterraneum est navigaturus. Primus literas & Mandata perfert ad Imperatorem & Principes Germaniæ, de rebus in Belgio gestis, & falso rumore de fœdere Pontificis & Imperatoris, & Regis nostri. Paucula sunt alia non ita magni momenti. Quoniam nihil hìc videmur acturi antequam omnia isthic parata & instructa sint, & ad nos transmissa, eo tota res tendere videtur, ut, si quid rigoris exoriendum erit, quod, ut spero, parum aut nihil futurum est, id absente Rege fiat: inde verò ipse cum gratia generali adveniat, ad Religionem & Rempublicam constituendam. Et quidem omnino se iturum quotidiè nobis affirmat; nec volumus dubitare.

Turca bellum navale parare dicitur.

Quoniam Bavarus huc misit nobilem quendam suum, qui Regem & Principem ad Nuptias filii invitaret, tantum effecimus ut Comes Lalangius, optimus certè & modestissimus juvenis, unus futurus sit ex iis, qui nomine utriusque sunt ituri.

Pauci sunt dies, quod ab Illustrissimo Cardinali literas acceperim, de quibus latiùs scripsi superioribus epistolis. Itaque non aliud nunc restat, Reverende Præsul, quam ut Amplit. V. plurimùm valere jubeam, &, ut patri, me & uxorem, liberosque ipsi (solito meo more) commendem. Raptim Madriti 19. Decembris 1567.

Amico nostro communi Loyo ternis jam literis non modò satisfecisse me puto, exempto scrupulo, sed insuper animum addidisse, ob operam bene præstitam. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXVII.

ARG. *Gratissima Philippo Regi Viglii consilia, a quo non Simeonis, sed Zachariæ canticum se auditurum sperat, quum advenerit. Censet rem omnem ratione & consilio apud Belgas potissimùm componendam esse, & si fieri possit, arma tantùm ostentui habenda. Præclarè & gravissimè Hopperus, se,* quo ætate studiisque longiùs progreditur, eo veriora certioraque comperire, *quæ sacrosancta Ecclesia, a Patribus accepta, longo usu comprobavit. Præclarum & illud:* Regium esse, ubi bene feceris, malè audire; *quod quidem occasione calumniarum, quas tum ipse, tum Viglius, immeritò patiebantur?*

S. P. Ut ad ternas vestras literas, Reverende Præsul, nunc respondeam, quas superioribus meis jam significavi me recepisse: inde incipiam, quod nunquam satis magnas vobis queam referre gratias, quod ad cætera immortalia in me beneficia, hoc etiam addere dignamini, ut non solùm rerum quæ ibi aguntur, verum etiam prudentissimorum consiliorum vestrorum particeps

efficiar. Quibus tantum luminis nobis accedere A. V. sibi persuadeat, ut in tanta rerum omnium confusione, ac densissimis tenebris pro Solis luce habeantur. Et quidem Regia Majestas ipsa, ad quam, uti occasio postulat, his de rebus refero, non solùm verbis coram, sed & per literas, propria manu scriptas, expressè mandavit, ut summam fidem operamque vestram longè sibi gratissimam esse A. V. intelligat, &, quemadmodum est, bono animo esse pergat: sperareque se, non Simeonis, sed Zachariæ canticum, a vobis auditurum.

Quid de nostra cum Rege profectione statutum sit, quid de Duce Albano, ut præeat ad exercitum comparandum; quid de muneribus Mansfeldio, Meghano, Arenbergensi & Berlaymontio impositis, quoniam publicis literis continentur, nihil hìc dicam, & sunt ordinaria. Tantùm illud addam, eam omnino mentem esse Regis, ut, si quo modo ratione & consilio res componi queat, non censeat ad arma veniendum. Quibus ad terrorem solùm uti statuit, & ut libera ipsius & Bonorum, quos consiliis suis adhibebit, possit esse deliberatio, & eorum quæ deliberata & conclusa erunt, efficax executio.

Cætera autem, ne unum quidem militem in Provincias nostras belli gerendi aut duriùs agendi causâ introducere constituit, nisi ab adversariis vi & armis ad hoc compellatur. Ac quoniam quidem tam brevi Rex ipse adesse sperat, quantùm ex superioribus & istis literis potuistis cognoscere, nihil censuit esse opus, ad provisionalia illa, quæ proponuntur, remedia descendere: eoque minùs, quod pleraque de iis ejusmodi sunt, ut præter summum præjudicium, & certum metum majoris mali, quem secum trahunt, sine gravi vulnere conscientiæ concedi non posse videantur. Denique rebus omnibus diligenter expensis, siquidem hoc obtineretur, id ipsum obtineretur, de quo hactenus certatum est, & in quo impetrando omnis victoria ponitur.

De misera Patria nostra gravissimè doleo, & Aggæo nostro, cum suis propheticis sermonibus, mentem meliorem opto. Et quo ætate studiisque longiùs progredior, tanto veriora certioraque comperio, quæ Sacrosancta Ecclesia a Patribus accepta, longo usu comprobavit.

Quemadmodum vos istic, ita & nos hìc, non sine gravissimis calumniis degimus. Sed non minima pars beatitudinis est pro justo & recto calumniam pati: & Regium esse vulgo dicitur

dicitur, *ubi bene feceris*, *male audire*. Libellus, ab Lovaniensibus editus, Regi fuit pergratus; & visis summis illius capitibus, quæ in gratiam ipsius Gallicè conscripseram, totum ita reddi jussit: quam provinciam Denneterio delegavi, ut occasionem paulatim quæramus, quâ in notitiam suæ Majestatis insinuetur.

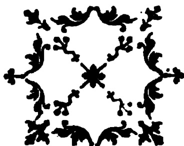
De Vironii nostri, optimi viri, morbo, multum doleo; spero autem meliora.

Dominum Morillonium ad vos rediisse, & ipsius, & vestrâ causâ gaudeo. Et sanè velim illum pro amicitia nostra nonnunquam ad me scribere. Utrumque etiam atque etiam cupio salutatum.

De Vulpiano quod quæritis, latet in pago suo fere suburbano, unde in urbem perrarò commeat. A me bis invitatus, nunquam venit, nec Dominum Tisnacum ferè unquam adit. Inter Dominos autem & illum plurimum intercedit familiaritatis & communicationis, maximè autem si quis nodus vindice dignus occurrerit.

De Idzardo, & ad Idzardum nostrum scribam proxima occasione, ubi schedas meas perlustraro, ecquid ibi fortasse Nobilitas ipsius delitescat, quam certe meâ culpâ in obscuro manere non deceret. Et sanè verendum esset, quemadmodum dicitis, ne pro interesse mecum ageret. Ut Juvenali satisfieret, misi nuper nomina omnia meorum, excepto uno, qui in mentem non venerat, servo servorum, *Cornelio Gravio*, Lovaniensi, qui coquo servit.

Plura, si quæ erunt, scribam proximè, post Regis in urbem reditum Nunc autem annum hunc novum faustum vobis ac felicem optabo. Bene vale, Reverende Præsul ac patrone, & me communibus amicis plurimum commenda. Madriti Calend. Januar. 1567. Reverendæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXVIII.

ARG. *Regina Hispaniarum gravida. Caroli filii conclave profunda nocte dormientis Rex ingreditur, eumque custodiendum tradit. Caussas inexspectati illius eventus Rex ipse se perscripturum pollicetur; tum quoque Hopperus.*

S. P. Nihil quidem habeo quod scribam, Reverende Præsul; nam ad literas vestras, XX. Octobris scriptas, post quas nullas alias accepi, jam septies aut octies respondi: sed tamen hoc ipsum, quàm nihil, malo scribere. In magna sumus expectatione, quid tandem, post tantam moram, nobis parietis. Quod antequam cognoverimus, vix video quid publicè ad vos queat perscribi.

Rex post menstruam absentiam, abhinc triduum, in urbem rediit; & bellè valet, quemadmodum & Regina, quæ iterum pregnans est.

Quæ sequuntur, tametsi multorum literis perferuntur, non alii ego censui, quam uni A. V[æ] quod ad me attinet, credenda. Proxima nocte superiore, sua Majestas ingressa cubiculum Principis, cum Consilio status Castellæ, sub horam ferè primam, in custodia eum posuit, ne cubiculum egrediatur, aut quisquam ad eum ingrediatur, nisi quibus id negotii datum est; qui sunt pauci, ex Primoribus hujus Regni. Manè nos vocavit, Dominum Tisnacum & me, dicens, non voluisse omittere quin nobis facti sui rationem redderet; ut intelligeremus quanta necessitate coactus id fecerit: addens, brevi de omnibus his rebus perscripturum se in Belgium, quo etiam ibi, non modo generaliter, sed & particulatim, res intelligatur. Quod cum fiet, non omittam quin de cunctis, etiam extra literas publicas, A. V[am] faciam certiorem: quæ his committere nec potui nec volui, nesciens quid iis possit accidere. Nam qui has perfert, extra ordinem mittitur.

De Profectione nostra quid certò sperandum aut non sperandum sit, tum etiam A. V. cognoscet. Quamquam mihi semper stat sententia, omnino Regem iturum. Bene vale, Reverende

Præsul ac Patrone, & nos, ut facis, ama. Raptim Madriti 19. Januarii 1567. Reverendæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XXXIX.

ARG. *Miratur Hopperus, novis in Belgio Consistorianis, quos vocat, (Consilium Turbarum intelligit) neminem adhibitum ex Secreto Consilio, neminem ex Consilio Brabantiæ. Ut conterranei sui Snekenses, qui insolentiùs se gesserant, præsidiario milite, si fieri possit, liberentur, Comitem Arenbergensem orat. Consilium Hispaniarum censet, ante generalem gratiam concedendam, ex re esse, ut in autores mali animadvertatur; sed* animadversionem brevem, & in paucos: gratiam autem amplam, & in universos esse debere. *Timet Hopperus ne mandata criminalia, in Proceres aliquot Belgas decreta, novi tumultus occasionem adferant; sed tamen quod factum est, faciendum fuisse censet. Princeps Hispaniarum in arctiori custodia detentus, sub Præfecto Rogerio Gomesio. Commodianæ schedulæ plures in illius scriniis repertæ, ubi nomina multorum sua manu annotaverat. Duces Belli creati XXX., Navales Turcarum copias debellaturi. De Profectione Regis, omnia in dies magis incerta. Cætera ferè privata.*

S. P. Literas vestras, Reverende Præsul, ad IV. & XX. Novembris scriptas, sub finem Januarii accepi, cum exemplis literarum Calend. Octob. IV. Novemb. & IX. ejusdem datarum. Ad singulas ordine respondebo. Primùm, incredibile est, post tanti temporis intervallum quo nihil a vobis acceperamus, quàm gratæ ac jucundæ mihi fuerint literæ A. V.æ quæ vel ipsâ vitâ mihi est charior, & cujus nunquam de animo mihi discedit memoria.

Ad literas Calend. Octob. ſcriptas, nihil hìc dicam, quandò ſexies aut ſepties ad eas reſpondi. Et quidem abhinc etiam paucis diebus, ex quibus nonnullas ſalvas evaſiſſe, & ad vos perlatas, famâ accepimus.

De novis Conſiſtorianis, quorum epiſtola ad IV. Novembris ſcripta meminit, jam audiveramus; & puto ſuperioribus literis de iis me perſcripſiſſe. Placetque electio; nec dubito quin Heſſelio noſtro occaſio hinc naſcetur ad majora perveniendi. Cui ſtudium & officium meum nequaquam deerit. Miror ex ſecreto Conſilio nullum adhibitum, nec quenquam ex Conſilio Brabantiæ: Qua de re aliquid fortaſſe potuiſſet evitari difficultatis, prout gens illa ſuorum privilegiorum eſt tenax.

Demiror quid Dominus Everardus ex Friſia noſtra ſit allaturus: ac potiſſimum quidem de Snekenſibus meis, ex quibus non nullos, quos probè novi, inſolentiùs ſe habuiſſe intelligo. Non potui autem omittere, quin apud Dominum Arenbergenſem pro ipſis intercederem; ut, ſi quando ſervitium Regis & bonum publicum id pateretur, non ſint poſtremi, qui præſidiario milite liberentur.

Quid de gratia generali effecerimus, jam puto A. V^am^ cognoviſſe. Communis eorum qui Conſilio adhibentur, ſententia eſt, non convenire ut ad gratiam generalem perveniatur, antequam in nonnullos authores mali ſit animadverſum. Addunt autem animadverſionem brevem, & in paucos eſſe debere, gratiam autem amplam, & in univerſos.

De cauſa A. V^æ^ jam cum nonnullis egi ſæpius. Omnes omnem operam pollicentur liberaliter; nec dubito, quin brevi aliquid Rex ſtatuet. Quem ipſum etiam ſtatui iterum convenire: nam nihil omittam, quo A. V^æ^, cujus totus ſum, ſerviam etiam cum aliquo pudore meo.

Literas nona die Octobris ſcriptas intercidiſſe, certè nondum redditas doleo; eo magis quod Domini Janſenii libellus nuper editus, cum eis conjunctus erat, quem valde aveo cognoſcere: & item alterum illum majorem, ad Proverbia Salomonis, quem A. V^æ^ dedicavit. Ejus cauſam jam ſæpè egi mea ſponte; & ſunt menſes tres, plus minus, quod Rex diceret (uti etiam credo ſcripſiſſe me priùs) Romæ omnia acta tranſacta eſſe de penſione Hiſpanienſi; ſed nec in negotio Sancti Petri illius oblitus ſum; nec, cum uſus feret, obliviſcar, quantumcumque importunè id hìc ſollicitetur & urgeatur.

De domo empta, (nam hoc epistola XX. Novembris continet) sanè gaudeo, non quidem ut ob id minuam quod de re A. Væ facio; sed quod domum in Curia habere, in aliqua parte habitationis ponitur; quod mihi non potest de A. V. non summæ esse voluptati.

Dum hæc scribo, superveniunt literæ vestræ ad XXVI. & XXVIII. Decembris, & VI. Januarii scriptæ, quæ de superioribus conceptam voluptatem cumularunt. Non quidem rebus ipsis; nam quid potest esse jucundum in tanta rerum confusione? Sed quod vos rectè valere intelligimus.

De Domini Cancellarii Geldriæ, optimi ac amicissimi viri, valetudine valde doleo. spero autem Deum, & ipsum, & Rempublicam, cui plurimùm semper profuit, respecturum. De Varrousio quod accidit, semper metui; fuêreque illius actiones quædam, & societas cum Casembrotio, mihi valde suspectæ.

Loum, amicissimum nostrum, convaluisse, vehementer etiam atque etiam lætor, sed utrum literas meas acceperit, & quid apud eum valuerint ad scrupulum eximendum, nihil intelligo.

Bellum me hercule, quod de uxore A. V. scribit, quasi verò muneri corporeo non cumulatè satisfecerim, qui quatuor filios & totidem filias genuerim, & non anni unius aut alterius ab illo labore excusationem meruerim. Sed nolo sanè hac uti ampliùs excusatione; jamque mitto Denneterium, ut illam cum omni familia huc adducat, nec ab incœpto desistat, etiamsi in itinere jam nos esse intelligat. Nam tantum de adventu nostro mentiti sumus, ut, etiamsi verum dicamus, non credendum nobis esse censeam. Omnino boni ominis puto quod Regina apud vos uxor fuerit.

Faciunt amplissima merita Illustrissimæ Ducissæ erga me, ut ejus abitum non possim non dolere; quanquam sperem Domini Ducis non malum quoque, imo justum & æquum, prudensque fore imperium.

Mandata criminalia, erga Dominos illos decreta, vereor ut turbæ aliquid adferant. Sed meo judicio, aut illis, qui in manibus sunt, facta fuisset injuria; aut ita faciendum fuit.

Res per Arenbergensem in Gallia gestas, planè cognovimus per exempla literarum, quas ad Ducem dederat. Quoniam D. Abbas Sancti Petri mortem obiit, certum habeat A. V.

me nihil ſtudii officiique prætermiſſurum, quo Domino Janſenio proſim. Hoc enim & res ipſa, & virtus ac doctrina illius ſpectata meretur; & ſupra omnia favor ac deſiderium tam enixum A. Væ.

De ſucceſſu novi Regiminis libentiſſimè cognoſcam quid ſiet; & de Vergaſo quid rei ſit, quoniam de illo ſuſpitio injecta vobis eſt, quædam non indigna fortaſſe ut ab A. Va cognoſcantur, perſcribam.

Placere A. Væ quod Rex deliberandum cenſet, quo pacto Provinciæ poſt hac gubernandæ ſint, gaudeo. Nam mihi certè ſemper ita viſum eſt, & magnum momentum ea in re eſſe poſitum. De Domino Noircarmio, qui amiciſſimè ad me ſcripſit ob literas meas apud A. Vam viſas, nihil eſt dubium quin ſummam ipſius rationem ſua Majeſtas ſit habitura. Quod de Condianis A. V. metuit, ſi res inter Regem Galliæ & ipſum tranſigatur; nos itidem valde veremur. Nec minùs metuimus; ne a profugis quid magni mali oriatur. Sed non dubito quin Dominus Dux pro ſua ſumma prudentia hæc prævideat, & remedia contra paret.

Hactenus ad literas veſtras reſpondi. Quæ ampliùs addam, perpauca ſunt. Nam quod ad Principem noſtrum attinet; id jam ex ſuperioribus literis cognoviſtis. Poſt demum in arctiori cuſtodia poſitus eſt; ubi ſatis ſtrictè habetur, ſub præfecto Rogerio Gomeſio, qui jam degit in Palatio, ea parte, qua Princeps degere ſolebat: ut tanto diligentiorem ipſius curam agat.

Cauſas quæ circumferuntur non auſim nunc perſcribere. Sed illud ſatis certum habetur, Commodianas ſcedulas multas in ipſius ſcriniis repertas, ubi nomina multorum ſua manu annotaverat. Proximis literis plura fortaſſe ſcribam.

Maximam a Turca claſſem inſtrui, certum habemus. Quo iturus ſit, neſcitur. Melitenſes plurimùm ſibi metuunt. Et dubitatur, ne quem portum noſtrum in Aphrica invadat, aut etiam quid majoris rei moliatur. Duces belli hîc creati ſunt triginta, qui propediem ad mare dicuntur profecturi.

Quemadmodum ante Princeps ſolet, ita nunc Dominus Joannes ab Auſtria in Conſilio præſidet. Et eſt novus additus Conſiliarius, Dominus Garcia de Toledo, Præfectus Maris qui fuit: nam ſuffectus eſt illi Dominus Joannes ab Auſtria.

De negotio Daelhemenſi literas eſſe perlatas, plurimùm gau-

deo. Nec dubito quin A. V., unà cum Loo nostro, omnem mihi favorem impartiet.

Quantùm ad nostram profectionem, omnia quidem mari parari feruntur. Et verò Dominus Antonius de Toledo nuper mihi sanctè affirmavit, omnino se putare Regem profecturum, & Rex ipse quotidiè id præ se fert. Sed hîc nihil est adhuc apparatûs; & quotquot sumus metuimus, ut Principis negotium, & adventus Turcæ, moram ei rei adferat. Quicquid sit, planè censeo, ut ad proficiscendum uxor se paret; nam desiderium ipsius, & liberorum, sanè ampliùs non fero. Ut autem satisfieri ei possit, confido A. V^am^ & Loum, curæ habiturum. Regi, ne quid succenseat, dicam id quod res est, velle illam venire: nec par esse ut ego contradicam. Ante tum quàm parata esse possit, certò sciemus, ut spero, quid de nostra profectione sperandum sit, aut non sit.

Dominus Tisnacus quotidiè rem suam sollicitat, cum alubi, cum apud Regem ipsum. Nec dubito quin aliquid dignum illius optimis meritis dabitur; sed hactenus nihil adhuc factum est; fore autem ut brevì fiat, illius causâ spero.

Bene vale, Reverende Præsul, optime patrone, & me, ut facis, tuum esse, tibi etiam atque etiam persuade.

Est hîc Mathematicus quidam Regius, meus amicus, qui de navigatione Anglorum ad Moscovitas per septentrionem aliquid cuperet cognoscere. Si quid isthic ejus rei extaret, aut aliunde sciri posset, pergratum esset intelligere. Sed nolim tamen A. V^am^ ea re ullo modo gravare. Iterum vale, Reverende, omnibusque rebus colende Præsul. Madriti 7. Februarii 1567. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XL.

ARG. *Viglius senatorium munus abdicare cupiens, tantisper adhuc exspectare jussus. De Regis profectione rumor incertus. Gallia turbata, atque inde etiam literarum commercia, Belgium inter & Hispanias.*

S. P. Literas vestras, Reverende Præsul, mense Januario scriptas, accepi; & item alias in Decembri datas; quæ aliquan-

to poſt, cum illuſtriſſ. Duciſſæ literis ex Luxemburgo redditæ fuerunt. Ad neutras nunc reſpondebo, quoniam in hoc ſumus ut curſorem mittamus; qui, niſi mora ſit a Rege, qui a vobis neſcio quid exſpectare videtur, has, ut puto, antevertet. Jam autem quia Coquus meus ad vos it, cui quatuor menſium commeatum dedi, nolui illum vacuum ſine meis literis venire.

De Negotio Amplit. V^æ^ Regem ipſum per literas (nam aberat tum in Pardo) compellavi. Qui poſtquam præter morem diutulè eas retinuiſſet, tandem reſpondit perbenignè, & ut per alias meas epiſtolas Amplit. V. intelliget. Tradidi etiam veſtras literas; nam ita omnino videbatur convenire, propterea quod cum iis quæ priùs egeram conveniebant. Libenter eas Rex accepit & legit, & reſponſum adornari juſſit. Summa huc redit, ut miſſionem honorificam omnino deberi exiſtimet. Sed optaret Amplitudinem veſtram iſtic manere, donec Reſpublica meliùs ordinata ſit ac conſtituta : addens, ſe ad Ducem perſcripturum.

Janſenii negotium egi diligenter; eſtque res eo loco ut meliore eſſe non poſſet. Nam cum omnibus Eccleſiaſticis plurimùm, tum Janſenio egregiè favere ſua Majeſtas videtur; ut pleniùs aliis meis literis, cum Amplitudo veſtra, tum ipſe, cognoſcet.

De profectione omnes quidem, maximè Hiſpani malè ſperant; ſed Rex perſtat in ſententia, & qui proximè circa eum ſunt. Claſſis ad decimam quintam Aprilis adeſſe juſſa eſt. Quid deinde fiet, videbimus. Qui maximè itioni favent, circa Nonas aut Idus Julii conſcenſuros navem nos putant. Omnino quid toto anno ſperandum ſit, ante finem Maii ſciemus.

Conveni ſuam Majeſtatem de uxoris graviſſimo deſiderio, & meo, ut unà ſimus, illaque huc veniat; nec aliud obſtare, quàm ſervitium ipſius : ne, ſi illa iſtinc moveat, ſcrupulum noſtratibus injiciat de deſperato adventu ejus: quod privatæ affectioni meæ dicebam præponendum. Collaudabat Rex conſiderationem & voluntatem meam; addens, ſperare ſe iſtic adeſſe, antequam illa hîc poſſet : & tum quo uxori interim ſatisfiat, rectè facturum me ſi aliquos de meis præmittam qui illam bono animo eſſe jubeant, aut ſi quid interveniret, quo minùs ſua Majeſtas adeſſet (quod minimè ſperat) confeſtim eam huc adducant. Id verò, ut dixi, ante finem Maii omnino conſtabit. Ac ſecutus quidem voluntatem Regis, ſtatui poſt paucos dies Denneterium, cum aliquot aliis, quorum operâ minùs indigeo ad vos mittere, a quo omnia pleniſſimè cognoſcetis.

Quid

Quid rerum istic agatur, tam circa captivos & absentes, quàm ordinationem Religionis & Justitiæ, omnino avemus cognoscere. Malè sit pessimis istis, qui rebus Gallicis perturbandis, omnem nobis scribendi & mittendi, & res ultro citroque cognoscendi, commoditatem auferunt. Sed dabit his Deus aliquando finem. Bene vale, Reverende Præsul, optime patrone; & me amicis plurimùm commenda. Madriti 12. Martii 1568. Reverendæ amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLI.

ARG. Dum alubi totis, *inquit Hopperus*, turbatur agris, nos hîc in utramque aurem, si non dormimus, dormire certè multis videmur. *Turcarum exercitus Italiæ imminens.*

S. P. Tametsi abhinc diebus paucis scripsi, Reverende Præsul, per quendam ex meis, qui ad vos profectus est, & brevì per cursorem & Demeterium ampliùs sum scripturus; nolui tamen Capellanum nostrum istuc euntem vacuum dimittere. Heri plurimæ literæ extra ordinem huc delatæ sunt, ex quibus hac hora pauculas accepi ab uxore, Loïo, & nonnullis aliis. Vestras, quantum ex uxoris epistola colligo, suspicor cum alio cursore esse, qui in via est.

Dum alubi totis turbatur agris, nos hîc in utramque aurem, si non dormimus, dormire certè multis videmur. Quid de profectione futurum sit, toto mense Maio omnino sciemus. Nunc in hoc sumus, ut, quo statu Episcopatus nostri sint, ad suam Majestatem referamus. Idem etiam isthic ab Domino Duce agi, & de executione Concilii Tridentini cogitari, ex Cortevillii literis cognovimus. Omnia rectè, si is adesset, qui rectè posset mittere executioni.

Quid de postulatione Amplitudinis vestræ egerim cum sua Majestate, quid responderit, quam benignè literas vestras acceperit, & quid brevì sperandum sit, partim attigi superioribus illis literis, partim, & quidem accuratè, perscribam proximis. Capitanei Hispani, quos Dux misit, nudius-tertius appulerunt. Præfecti triremium Maris Mediterranei post pauculos dies viden-

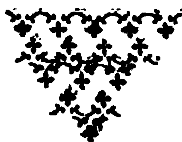
tur profecturi; nam qui prorsus venturus Turca negabatur, nunc venturus omnino dicitur. Certè, nisi Deus avertat, turbulentus videtur imminere annus. Cura, Reverende Præsul, ut valeas & te nobis ac Reipublicæ, & rebus melioribus, quas brevi speramus, etiam atque etiam conserva. Quid de Jansenio actum sit scripsi, & scribam latiùs: omnia enim bene se habent. Madriti 29. Martii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLII.

ARG. Benedicti Ariæ Montani, in Belgium euntis, commendatio.

S. P. Qui has reddidit, Reverende Præsul, Benedictus est Arias Montanus, amicus meus, Theologiæ Doctor, & plurimarum linguarum, quæ ad tredecim usque numerantur, peritus: vir bonus, & optimæ consuetudinis. Is in Belgium jussu Regis proficiscens, ut editioni Bibliorum Complutensium supersit quæ a Plantino excudi debent, summopere a me contendit, ut eum Amplitudini vestræ, quam a scriptis & fama probè novit, de meliori nota commendarem; quod sanè feci perlubenter: non illius modò causâ, sed & quod credam Amplitudinem vestram eum libenter cogniturum. Nam talem omnino sum expertus qualem prædico; nec dubito quin vel meâ causâ Amplitudo vestra ipsi ostendet, commendationem hanc nostram non nullius apud se esse momenti.

De aliis rebus nostris nihil hic addo, quia cursor brevi iturus, & Dennetterius, cum duplicata, mox eum secuturus est. Uterque fortasse has, ut spero, antevertet. Cura Reverende Præsul ut valeas & me ut facis ames. Madriti 29. Martii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLIII.

ARG. *De Geldriæ, Frisiæ & Hollandiæ Episcopis in possessionem mittendis. Abbatiam S. Petri Gandavensem, Jansenio, ejus loci Episcopo, commendari desiderat Rex Philippus,* ad tempus. *Antverpiæ, Brugarum, Episcopi designati. Card. Granvellani adventus exspectatus. Ab Hispaniarum Principe, & aliis nonnullis cum ipso sentientibus, Aulæ Hispanicæ metus.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam cras, volente Deo, proficiscitur Demeterius noster, qui literas meas & mandata plenissima adferet, nihil his aliud quam salutationes meas committam, & quædam alia quæ se offerent. Nam quæ ad plurimas epistolas Amplitudinis vestræ respondenda sunt, simul etiam literis Demeterii comprehenduntur.

Rem Episcopalem cum summa diligentia tractavimus coram Rege solo; qui etiam subægrotans in lecto nos audire voluit, & rem totam determinare. Ut Ruremundensis Episcopus, Leovardiensis, Daventriensis & Groningensis, in possessionem mittantur, omnino constitutum est. De Gandavensi vestro placuit, ut, si qua fieri possit, Abbatia Sancti Petri ad tempus ei commendetur; & quæ de tribus Episcopatibus & Abbatiis Brabantiæ, illustrissimo Duci visa sunt, suæ Majestati quoque probantur, quæ primam partem secuta est; nisi fortè in eo, quod hîc fuit consideratum, aliquid inveniatis, quod possit esse usui.

Ad Episcopatum Antverpiensem nominatur primo loco Rithovius, Episcopus Iprensis: secundo, si is fortè nolit, Pastor Capellæ Bruxellensis. Ad Brugensem, primo Archidiaconus Pictaviæ, ut hac ratione cesset quæstio cum Buscoducensi: secundo, Præpositus Driutius, electus Leovardiensis; in cujus locum sufficitur Cunerus, Pastor Lovaniensis. Et si tam Iprensis, quàm Pictaviæ, Episcopatus oblatos acceptant: primus ad Iprensem Episcopatum nominatur Driutius, secundus Decanus Sanctæ Gudulæ Bruxellensis; quæ est summa totius rei Episcopalis, nisi fortè domino Duci secus videatur, quod arbitrio ipsius permittitur.

De omnibus his rebus ad illustrissimum dominum Cardinalem perscripsi, quem hac occasione ad nos puto reversurum. Accepi autem ab eo hoc die literas, decima Martii datas, quibus inter cætera putare se ait, cæterum certum non scire, Armenterium brevì huc venturum, ab illustrissima domina Ducissa legatum.

Negotium Amplitudinis vestræ cum summa diligentia ut debui, tractavi cum Rege ipso; cujus rescriptiones ad literas meas Denneterius adferet. Scribit etiam ad Amplitudinem vestram, ut puto, non malè, dicens quoque ad dominum Ducem eadem de re se scribere : nimirum, utrùm commodum erit ut missio petita nunc concedatur, an verò adventus suæ Majestatis erit expectandus. Nam quod semper iturum se dixit, in eo omnino perstat, & jam nescio quis rumusculus, tanquam levis quædam aura, ea de re increbrescit. Quod autem ad dominum Ducem de re vestra perscribitur, id Rex suâ manu facturum se dixit.

Quem rerum criminalium exitum istic dederitis, omnino expectamus. Nam antequam nubes illa fuerit dispulsa, nihil de serenitate speramus. Eâ re confectâ, mox & de profectione, & de gratia generali, & de Religione, & de Justitia, & denique de tota Republica ordinanda, certi aliquid constitutum iri speramus. Nec verò videmus aliud, quod profectionem nunc possit remorari, quàm unum illud magnum de Principe, & de nonnullorum animis, non optimè etiam hìc affectis. Adeo maximi quique Principes, dum ab aliis metuuntur, nec ipsi a metu sunt liberi.

De re domini Prælati Villariensis, quamdiu tractatus Abbatum Brabantiæ stetit, non vidi quo pacto rectè tractari posset; nunc autem quoniam alia ratio instituitur, retuli negotium ad suam Majestatem; quæ, ut desiderio ejus satisfiat, satis videtur propensa : quanquam, ne quid erretur, sententiam domini Ducis intelligere voluit. Et certè ad pristinam authoritatem Regis restituendam pertinere videtur, si is qui supradicto tractatui nomine Abbatum præfuit, ipse ab eo primus recedat.

Magnum hic certamen est de re quadam salinaria, quæ ad vos mittitur : utrum hæredem sequitur id, quod Rex in quinquennium ex salinis dedit, quod nonnullis videtur : an non, quod aliis. Ac maximè quidem propter clausulam solitam revocationis, quæ rem precario quodammodo similem facit, & quia propter consequentiam adjectio quinquennii ad restringendam,

non ad ampliandam donationem, facta est. Quæstio est inter duos bonos viros & servitores suæ Majestatis; & quia cognati, & Burgundiones sunt, nec quidquam utrimque omittunt ad rem Burgundicé tractandam: non abs re erit ut quàm primùm definiatur, in utramcumque id sit partem.

Nec absimilis est concertatio de beneficiis quibusdam, ab Hanguarto olim possessis; quâ & ipsâ, per rescriptionem vestram ad literas Regias, spero vos propediem nos liberaturos.

Prolixior fui quam putaram; sed nullum mihi videor tempus collocare meliùs quàm quod literis ad Amplitudinem vestram scribendis impartior. Et sanè in omnibus istis malis nemo mihi dat alleviationem, quam una Amplitudo vestra suis amantissimis, & omni prudentia & amore plenis epistolis, quibus & Regia Majestas, si quando sic usus fert ut eas ipsi legam (quod non nisi valde præmeditatus facio) mirificè delectatur. Bene vale, Reverende Præsul, Madriti 20. Aprilis 1568. & det vobis Deus hoc Festum Paschale faustum atque felix. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Illud omiseram, quod ad vestram commendationem, cui mea nequaquam defuit, sua Majestas domino Tiletano nostro pensionem concessit, quadringentorum aureorum in singulos annos super Abbatia Sancti Petri Gandavensis.

Quid Professoribus Regiis Lovanii, ac potissimùm ei qui Decretum docet, imperetur, videbit Amplitudo vestra per literas Regias.

EPISTOLA XLIV.

ARG. *Viglius domum emit Bruxellis. Gandavensi Episcopo ex proventibus Abbatiæ S. Petri nova pecunia assignata, quo casu Abbatia illa ei commendari non possit : alia doctori Tiletano. Ab uxore Comitis Egmontii Libellus supplex Consilio Brabantiæ frustra datus. Professores Lovanienses Decreta Concilii Tridentini jussi exponere. Multi apud Hispanos erga Regem & Regis Ministros malè affecti. Res in Gallia pacatæ : atque hinc metus, ne turbulentus miles aliquid in vicinum Belgium audeat. Catalogus eorum, qui tum e*

Plebe, tum ex ordine Nobilium, a Frisia profugerunt, Hoppero missus. Sonnius Regis & Episcoporum caussam Romæ agens. Caussæ, ob quas nemo e Consilio Status, neque e Consilio Brabantiæ, rerum criminalium cognitioni ab Duce Albano adlectus est, Hoppero probatæ. Hujus suspicio, Regem Philippum, quamquam Hoppero omnia videatur tribuere, nonnulla tamen in rebus Belgicis ex Hispanorum aliquot sententia statuere. Comes Buranus, Principis Orangii filius adolescens, Burgis subsistere jussus.

S. P. Hactenus, Reverende Præsul, & quidem quaternis literis proximis, quas coquo meo, Capellano Ariæ Montano, & heri cursori ordinario dedi, summatim de rebus scripsi, prout quæque se offerebant: nunc autem, quia Denneterius noster proficiscitur, ad singulas literas Amplitudinis vestræ respondebo, quæ scriptæ sunt XXIV. Decembris, XIV. Januarii, III. IX. XVII. & XXIII. Februarii, & Calend. Martii, cum quibus allata sunt exempla aliarum XX. Novembris & VI. Januarii datarum: progrediarque eo ordine, quo sunt scriptæ & traditæ.

Ad eas quæ XX. Novembris datæ sunt, nihil nunc est quod dicam, quandoquidem progressus temporis ostendit quorsum ea, quæ tum agebantur, pertinerent. Illud solum addam, perplacere mihi emptionem domus Bruxellanæ; quam felicem & faustam esse jubeo: nec tamen ob id minuemus id quod de missione vestra agimus; qua de re post latius.

Quæ sequentibus literis, ad XXIV. Decembris scriptis, continentur, & ipsa pleraque tecta sunt successu temporis, nisi quod de domini Cancellarii Geldriæ, optimi sane ac amicissimi viri, morbo graviter doleo, sperans tamen meliora. Et quod ad domini Jansenii negotium, & Abbatiam Sancti Petri attinet, Rex optat, ut, si qua fieri possit, ea domino Jansenio ad tempus commendetur. Sin minus, ut præter duo millia, alia insuper mille annua ex ea habeat; &, si illustrissimo Duci sic videatur, Abbas Affligimensis illic collocetur. Quod si nec illud, ut tertio loco Præpositus Monasterii Sancti Petri Abbas creetur, (de quo tamen ultimo ex causa nunc non scribitur) idque cum one-

re dictorum millium, nec non quadringentorum, quos, pensionis nomine, domino Tiletano nostro, Rex in omnem eventum assignavit; quem occasione vestrarum literarum, ut debui, egregiè commendavi. Et quia in informationibus Sancti Petri, Horstii nostri fiebat mentio, etiam illius virtutes apud suam Majestatem prædicavi, quæ perlibenter eas audivit.

De iis quæ VI. Januarii scriptæ sunt, nihil est quod dicam; nisi quod dominus Noircarmius certus esse potest, pergrata Regi esse illius egregiam fidem & operam; & fore, ut dignum factis præmium accipiat. Scribit ad me peramicè; nec omittam omnibus officiis ei respondere.

Quoniam de Amplitudinis vestræ desiderio, & epistola scripta ad Regem super ea re, agitur in literis datis XIV. Januarii, dicam quid in eo negotio factum sit. Jam antequam Amplitudinis vestræ literæ adferrentur, perscripseram ad suam Majestatem id, quod his adjunctum reperiet; ad quæ post dies fortè quindecim, præter morem, nam paratissimus semper est ad respondendum, Rex rescripsit, ut in margine est adnotatum. Quo facto, non ita multo post, data oportunitate, obtuli literas Amplitudinis vestræ, quæ planè cum meis dictis congruebant; quas continuò legebat, & perbenignè accipiebat, dicens, se id facturum, quod ad me scripserat. Qua de causa, cum de præsentibus negotiis postea ad eum scriberem, simul etiam negotii vestri mentionem intuli, ut per aliarum extractum Amplitudo vestra videbit. Super quo itidem respondit, ut ad marginem habetur.

Post quæ, cum visum esset ut ad literas vestras responderetur, ita eas quoque concepi, ut commonefactionem ejus, quod primò rescripserat, continerent; quemadmodum Amplitudo vestra videbit. Adeo ut res valde bono loco mihi esse videatur: nec desinam omnibus viribus, quantùm quidem rectè queam, adniti, ut reliqua, cum tempus erit, perficiantur, & Amplitudo vestra (cui omnia debeo & volo) voti sui compos fiat.

Ventum est ad epistolam III. Februarii datam, ubi quoniam illustrissimæ dominæ Ducissæ fit mentio, jam scire vos puto, illam salvam sanam domum venisse; unde ad me de Stratemanno valde sollicitè scripsit: cujus hîc causam agunt aliquot Itali. Sed Rex Episcopatum Brugensem primùm Archidiacono Pictaviæ offerri voluit, ut hac ratione quæstio cum Boscoducensi cef-

ſet : qui ſi recuſet, nominatur Driutius noſter; in cujus locum Leovardiæ ſufficitur Cunerus, Paſtor Lovanienſis.

Miror quis Comitiſſæ Egmondenſi author fuerit, ut Conſilio Brabantiæ ſupplicaret; cui certè Dux, planè, uti oportet, reſpondit. Betſii caſum, amicorum cauſâ, præcipuè doleo. Ipſe quod nunc erupit, ſatis ſemper præ ſe tulit, & aliquot annis a me abſtinuit.

De ſtudiorum Vibrandi optimo progreſſu etiam atque etiam gaudeo, cum illius, tum Amplitudinis veſtræ potiſſimùm cauſâ: quam certum habeo, multò magis de præclariſſimorum ſtudiorum ſuorum, quàm bonorum egregio aliquo ſucceſſore laborare. Ac quo magis ultro currentem incitem, non omittam proximis meis literis eum collaudare, & ad majora exhortari.

Quod domina Duciſſa de Regis adventu deſperabat, cum non paucis hoc illi commune eſt. Perſtat tamen verbis ſua Majeſtas omnino ſe ituram, & mitto cum his extractum ejus, quod cum negotio Epiſcopatuum ad illam perſcribebamus, (dominus Tyſnacus & ego) & reſponſum ejus in margine; ut videat Amplitudo veſtra quo animo ſit dicta ſua Majeſtas. Cui accedit, quod abhinc biduum tenuis rumor de itione cœpit increbreſcere. Ego ad uxorem ſcribo Regem juſſiſſe, quemadmodum res eſt, ut Denneterius præcurrat, & de adventu meo cum ſua Majeſtate nuncium ei portet : & tum non omittat, quin, quaſi ſub Auguſtum huc profectura, ſe præparet. Si quid aliud accidet, in lucro putabitur; qua de re extremo Maio illam faciam certiorem.

Commentarios domini Janſenii, quorum in literis IX. Februarii datis, fit mentio, valde optarim videre; nec non Lindani noſtri Pſalmos, quos, quantum ex ipſius literis intelligo, jam in lucem prodiiſſe ſuſpicor. Cum quibus conjungi optarem Pſalmos ex verſione Caſtellionis; nam in eo ſtudio ſubinde nunc verſor.

Quid de Profeſſore Decretorum Regio ſua Majeſtas ſtatuerit, ex literis ipſius Amplitudo veſtra intelliget. Vult enim Gratiani eam partem legi, quæ ad Clericorum inſtituta vitamque & mores pertinet; nec non eam, quæ ad Sacramenta : judicialia autem ordinario Lectori relinqui. Omnibus autem, tam Theologis, quàm Canoniſtis, imperatur, ut, cùm res patitur, Canones & Decreta Concilii Tridentini unà exponantur. Ut hac ratione ſtatim ab initio juventus eorum cognitione imbuatur.

Quod

Quod literis ad XVII. Februarii scriptis tam sollicitè agit Amplitudo vestra, ecquid fortasse literæ omnes vestræ huc perferantur, ingentes etiam atque etiam habeo gratias. Nam nihil est quod hîc omnino me recreet aliud, quàm summum illud Amplitudinis vestræ beneficium, quod tam diligenter semper, ac de omnibus, scribat. Quod quidem cum summo mihi sit solatio, tum plurimis optimis rebus me instruit, ad rem meliùs gerendam, & de prudentissimis consiliis Amplitudinis vestræ ad suam Majestatem referendum: cui omnia de vobis, tam quæ per me recensentur, sunt gratissima.

Quod commentandi otium gratulatur Amplitudo vestra, me velim illud cum negotio istic in re præsenti commutatum: & jam adesse charissimam illam divinarum & humanarum rerum sociam, quæ curis hisce gaudia nonnunquam, nonnunquam etiam otio negotium intermisceret: quod brevi Deum utrique nostrum concessurum valde confido.

Quin vos plurimum perculerit nuntius de Principe nostro, nihil equidem dubito; idque non illius modo causa, sed & Reipublicæ, tam in præsenti, quàm in futurum. Nam nihil dubium est, quin (quemadmodum verissimè Amplitudo vestra scribit) lupum Rex teneat; nam præter Judæos, Mahometanos, & hæreticos, quorum non exiguus per omnem Hispaniam putatur esse numerus, haud sanè pauci sunt, non optimè erga nonnullos Ministros Regios affecti; quos exteros esse aiunt, monachos & alios. Ex quibus Præses Consilii Regii, qui abhinc tribus annis ex ordine erat Assessorum, nunc Cardinalis est creatus: quem absente Rege in Flandria rebus præfuturum aiunt.

De Tysnaci profectione Rex in dies differt, quanquam caussam ejus agat Dux Ferianus. Ego sic sentio: si Rex iturus est, (quod mense Julio & Augusto futurum confirmat mihi Prior Antonius Toletanus, sororius Ducis) non dimissum ante iri Dominum Tysnacum: si non est iturus, fore ut ad Autumnum usque detineatur; propterea quod rebus criminalibus peractis, Rex ad negotia pacis, & ad ordinandam Rempublicam animum adjecturus videtur; &, post rem Episcopalem, de Concilio, Inquisitione, *Placatis*, item de Consilio Statûs, Privato, Financiarum, Magno, & quibusdam etiam Provincialibus, tractaturus: & præter hæc, de gratia generali, Gubernatoribus, remunerationibus, & his similibus. Nisi fortè miles ille Gallicus, a quo multi malè metuunt, quietem nostram perturbet,

maximè pace in Gallia nunc confectâ; quæ res magnum dolorem omnibus, maximè autem Reginæ nostræ attulit. Ipsas autem leges Pacis nondum satis scimus.

De catalogo Nobilium, & aliorum profugorum e nostra Frisia, magnas habeo gratias. Sed non parvum mœrorem attulit, nomina eorum ibi videre, quibus ob sanguinis, affinitatis, civitatis, & Patriæ conjunctionem, quàm optimè consultum velim. Valde expectamus quando tandem, & quis rebus illis finis imponetur.

Vergas autem ad uxorem perscripsisse dicitur, fore, ut ante Pascha omnia perficiantur: quod & ipse priùs eram suspicatus.

De sollicitudine Amplitudinis vestræ de Gregorio, quàm maximas habeo atque ago gratias. Et sanè quicquid illi & fratribus, quibus & ipsis suo tempore consultum velim, aliquando boni eveniat, id omne uni Amplitudini vestræ acceptum feremus. Malum aggerum apud nos recruduisse sanè doleo; & verò, ut nunc sunt tempora, longè satius esset concordiæ quàm discordiæ studere.

Quod Dominus Sonnius Reverendissimus Episcopus Buscoducensis isthic agit, hic jam, ut Amplitudo vestra ex literis Regiis intelliget, determinatum est. Nam vult sua Majestas secundùm primum medium, a Domino Duce propositum, ut Monasteria Episcopatibus cedant: idque Dominus Dux eâ viâ, quâ dictum est, apud summum Pontificem sollicitet, quem illustrissimus Dominus Cardinalis vel suâ sponte disunionem rejecturum ait. Ac quia quidem media quædam via hic est proposita, permittit Rex ut, si Dux quid in ea inveniat quod placeret, eo utatur. Hac ratione omnino futurum puto, ut Illustrissimus Dominus Cardinalis ad nos cum summo honore suo revertatur.

De Villariensis negotio retuli ad suam Majestatem; quæ admodum propensa est in ejus favorem. Ne quid tamen peccetur, sententia Domini Ducis exquiritur. Minùs autem peccari posse videtur, quia a tractatu cum Abbatibus Brabantiæ receditur. Et ad authoritatem Regis restabiliendam pertinet, ut id fiat ad petitionem illius qui ex Abbatibus tractatui potissimùm præfuit.

Quod convivio amicorum Amplitudo vestra domi meæ interfuit, plurimùm gaudeo. Et verò vobis, his superioribus diebus apud me, hodie autem apud Dominum Tisnacum, hilariter adbibimus.

Restant literæ Calendis Martiis datæ, quibus, quod Amplitudo vestra ignosci petit, si quis aliquando cursor sinè scitu suo

elabatur, equidem, ut supra dixi, non possum non summas agere atque habere gratias quod tantum laborem meâ causâ quotidiè suscipit. Et probo sanè considerationes cur ex Consilio Status nemo ad cognitionem caussarum criminalium sit assumptus. Nec parvæ sunt causæ quæ Ducem moverunt, quo minùs ex Consilio Brabantiæ quemquam his rebus voluerit adhibere. Et suspicor Cancellarii causâ fieri, quo minùs Dominus Assonvilius, qui mihi sanè & diligentissimus & optimus catholicus videtur, ad Consilium Status evocatur, & propter Dominum Assonvilium, Brussellium omitti. Sed brevì, ut spero, de omnibus, & quidem pro honore utriusquè (nam ita omnino merentur) statuetur.

Quod Amplitudo vestra prudentissimè monet, ut si quid mutandum sit, id fiat cum ea qua convenit justificatione, mihi verissimum videtur: Sed quædam, tametsi nobis vocatis, & non aliis, ab Rege fiunt, ita tamen fiunt, ut mihi suspicio sit, aliunde etiam suggeri non nulla, quàm a vobis, aut nobis; atque id quidem, non hinc, sed isthinc.

De Daelhemensi negotio tam diligenter procurato, ingentes habeo gratias.

Est hìc quoddam negotium Salinarium, & aliud Beneficiale, de quo quidem quum heri scriptum est a me latiùs, hìc omittitur. Nec plura dicam de Episcopis, quos in possessionem duci omnes Rex jubet; quia & de illis iisdem literis est actum, & cognoscetur ampliùs ex literis Regiis. Porro est Capellani Regii nepotis honestissimi viri negotium ad vos missum, Demeterio non incognitum; quod ut Amplitudini vestræ commendarem plurimùm me rogavit: quod quatenus bonum & æquum patitur, nolui omittere.

Comes Buranus jam ab aliquot septimanis hìc est, & in Burgos ad tempus subsistere jussus est, donec aliud ab Rege mandetur.

Restat, Reverende Præsul ac patrone, ut Amplitudinem vestram etiam atque etiam valere jubeam; Deumque rogem ut illam quam diutissimè nobis conservare velit, & illum aliquando diem tribuat, quo coram ipsam salutare & compellare possimus. Madriti 21. Aprilis 1568. De Petri Ostiarii negotio oblitus sum scribere; sed puto per proximum tabellarium rem confectam mittere. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLV.

ARG. *De captivo Hispaniarum Principe, meliora: illius tamen minimè probatum ingenium, & animus impotens: Principis Orangii caussam apud Philippum agit Imperator Germaniæ, minis etiam additis.*

S. P. Tametsi, Reverende Præsul, per Denneterium nostrum scripsi de omnibus, & post ejus abitum, qui fuit heri mane, nihil accidit dignum scriptione; quia tamen Dionysius meus, filius magistri Remberti cognati, ad vos proficiscitur, nolo eum vacuum venire. Quod Denneterius fortasse recensebit de Principis nostri rebus paulò melioribus, quotidiè confirmatur; nec desunt qui sperent brevì fore ut liberetur, vel certè laxiùs habeatur: quod posterius satis mihi fit verisimile. Prius autem non satis nec fortasse conveniret; est enim eo ingenio, meo quidem judicio, ut, secundùm Psalmistam, *Legislator super eum constitui debeat*, ut sciat *quia homo est*.

Fertur cursor nescio quis extraordinarius venisse; sed nihil adhuc accepimus, quod non mirum est; nam sæpè totos octo dies literæ nostræ servantur antequam reddantur. (*a*) Nec verò sollicitam habere debet Amplitudinem vestram quod nonnulli subinde cursores sine vestris literis veniant, quoniam multi vobis inscientibus proficiscuntur; alii diutulè hærent in itinere, qui tandem tamen veniunt; ita ut vix unam aut alteram epistolam Amplitudinis vestræ desiderari putem, quam non acceperim: prout ex superioribus literis meis cognoscere potest.

Rex nondum ex Monasterio suo rediit; sed hâc septimanâ putatur adfuturus, indeque profecturus in Arenxues, ubi hortos suos habet Hesperidum, & toto Maio cum Regina, & reliquo comitatu, mansurus fertur. Valde expectamus quem tandem exitum res criminales isthic habuerint; nam quæ hîc mussitantur, spero non esse vera, quanquam ferè esse solent verissima, quantum hactenus observavi. Imperator per Oratorem suum Regi exponi jussit querelam Augusti Ducis, de injuria quam Principi

(*a*) in margine habebatur: *Post intellexi e Gallia venisse cum pauculis literis nostratibus, nullis Ducis ad Regem.*

Orangiæ, Conservatori Patriæ (sic enim dicit) contra jus divinum & humanum, naturale, gentium & civile inferri ait, sine scitu, ut putat, Regis: quem supplicat ut remedium ei rei adhibeat. Sin minùs, non posse se causam tam justam, & hominem tam conjunctum, indefensum relinquere. Sua Majestas scripto sibi exhiberi rem jussit.

Est hîc Joannes Christophorus Stella, qui primæ profectionis Regis ad nos itinerarium Hispanicè conscripsit; homo doctus in primis. Is Amplitudinem vestram quàm officiosissimè, & verbis quàm amplissimis, salutari jubèt; scripturus si sui memoriam apud Amplitudinem vestram adhuc exstare intellexerit. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone. Madriti 25. Aprilis 1568. Quid Aggæus noster agat, aveo cognoscere: nihil autem ad literas meas eum rescribere demiror. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitòr JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XLVI.

ARG. *Denneterius, qui in Belgium, Burgis subsistit, ex morbo æger. Theonis-Villa ab Huguenottis & Germanis capta. Philippi-Villa obsessa.*

S. P. Binas vestras literas accepi, Reverende Præsul, ad quas nunc non respondebo, quoniam ordinarius cursor noster, post biduum aut triduum, sequetur. Denneterium nostrum Burgis substitisse ob morbum, in quem incidit, graviter doleo; & quidem multis de causis. Sarcinas tamen ipsius, & literas, ad vos jam perlatas esse spero. Mox enim ut se malè valere sensit, cursori Regio omnia tradidit, qua de re publicum instrumentum ad me misit, ut fides fiat, si est opus. Misi ad eum unum ex familia; & jam sunt dies decem quod nihil accipio novi: suspicor ad mare profectum, ut transmittat; nam ita se facturum significaverat.

In magno hîc mœrore fuimus ob nova pessima de Theonis-Villa, ab Hugenotis & Germanis capta, & Philippi-Villa obsessa, ut ferebatur. Sed quia quotidiè minuitur fama, nec quidquam ejusmodi a vobis perscribitur, speramus meliora proximis vestris literis, quas avidè expectamus. De fine Rigori tan-

dem imposito, intellecturos nos confidimus, ut ad meliora paulatim converti possimus. Ad Germanos ex sententia vestra scribitur, ut per proximum cursorem intelligetis. De adventu suo aut mansione, nullam apud eos mentionem fieri Rex voluit. Quid signi sit, post literas vestras allatas sciemus.

Sua Majestas nudius-tertius ad hortos suos in Arenxues profecta est. Regina, & Principes Bohemiæ, cras sequentur: si quid isthinc adferatur, occasionem arripiemus illuc excurrendi.

Gravissimè ægrotat Sacellanus quidam nepotis, Canonicus Montensis; cui aliquem ex vestris in rotulo proximum esse credo; habet etiam Capellaniam Delphensem non malam.

De Principis nostri solutione, nescio quid mussitatur; sed non puto quidquam futurum. Si quid erit, proximis literis de omnibus ad Amplitudinem vestram perscribam. Interim bene vale, Reverende Præsul ac patrone, cui uni, post Deum optimum maximum, me & meos omnes, etiam atque etiam commendo Madriti 12. Maii 1568. Quid Aggæo nostro in mentem veniat, nequeo satis mirari. Scribam ad eum, & objurgabo acriter de inconstantia. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA XLVII.

Arg. *Mors Cancellarii Gelriæ. Quæ de executione Concilii Tridentini in Belgio ordinata sunt, Regi grata. Denneterius, non absoluto itinere, apud Hispanos redux; quod Hoppero ingratum. Optat hic, ut in negotio turbarum ab rigore ad clementiam se judices convertant. Jactata ab Duce Albano promissa in Hispaniam perscribuntur:* sperare se hac æstate effecturum, eumque ordinem se rebus daturum, ut unâ virgulâ in posterum regi possint. *Viglii Consilia Belgii Gubernatori acceptissima. Egmontia mariti sui Apologiam in Hispaniam mittit. Comes Buranus, Compluti. Cætera varii & pleraque minoris argumenti.*

S. P. Quaternæ sunt apud me literæ vestræ, Reverende Præsul ad quas nunc respondeo: quæ XXIX. Martii. II. XXII. &

XXVIII. Aprilis datæ fuêre. Nam ad præcedentes omnes, quæ quidem ad manus meas pervenerunt, jam dudum respondi.

De optimi viri, Cancellarii Geldriæ, morte, graviter doleo; & si quam viduæ, lectissimæ feminæ, operam navare queam, sentiet me nihil studii & officii prætermissurum, quo illi prosim, & sanctissimis manibus mariti, quantum queam, exhibeam. Gravissimas injurias & contumelias passus est ab iis, a quibus minimè debuisset. Et haud scio, an nunc tempus esset rebus illius Provinciæ ordinandis, quas magna ex parte confudit is (scribo autem quæ vidi) ad quem maximè pertinet eas explicare. Sasboutius ut succederet, duobus modis conveniret; cùm propter patris gratissimam memoriam, tum propter propriam ipsius virtutem. Fortassis ex re etiam videbitur, ut Dinteni aliqua ratio habeatur.

Magistro Petro a Waelem, partim dominum Tysnacum, partim Magistrum Jacobum Boone successisse gaudeo. Ac quanquam quidem dominus Hindeveldius (quantum hîc audio) aliquam spem de se ipso conceperat, puto tamen avunculo non invidere.

Placet Regi factum de Concilii Tridentini executione, cui rem omnem ordine de Trajectensium querelis exposui, ut ex literis suæ Majestatis Amplitudo vestra latiùs intelliget.

De opera Gregorio meo navata, circa possessionis adeptionem, non possum non maximas Amplitudini vestræ agere & habere gratias; nec non ipsi Capitulo, cui persuasum esse poterit, me, quibuscumque rebus queam, omne illi officium & servitium exhibiturum: & item domino Cornelio Fullonio nostro, qui tam bene & diligenter rem procuravit.

Literas nostras non rectè reddi, vehementer doleo, & quidem multis de causis, maximè autem Amplitudinis vestræ, & uxoris charissimæ, ac liberorum, & familiæ. Nam ut verum dicam, vix est quidquam in rebus humanis quod me delectet, præter literas vestras, quibus solis me consolor, & solitudinem hanc lenio: additis subinde studiis, absque quibus non video quomodo hæc possem perpeti.

Omnino autem stat sententia, ut illa cum omni prole & familia, hùc veniat, qua de re certiora scribam, juvante Deo, primo mense Junio. Nam tametsi Rex dicat se iturum, nemo tamen potest credere; & jam literas quas Demeterius ferebat, puto ad vos perlatas. Ipse autem cum ad dies aliquot Burgis,

ob morbum, ſubſtitiſſet, & ſe jam refeciſſet, profectus eſt inde Loretum ad Mare. Unde ad nos continuò rediit, prætexens neſcio quid de mari a piratis infeſto, quod aliis riſum, qui mare vidiſſe illum & fugiſſe aiunt, mihi aliquo modo bilem & dolorem movit, ob res meas; & pudorem, ob res Regias malè geſtas.

Quis judiciorum exitus iſthic futurus ſit, maximè rebus tam turbulentis, valde expectamus. E re ſanè videretur, vel tandem ad ea quæ lenitatis ſunt & clementiæ, venire. Dixit mihi Cayas Secretarius, dominum Ducem ſcripſiſſe, ſperare ſe hac æſtate effecturum, eumque ordinem rebus daturum, ut unâ virgulâ in poſterum regi poſſint. Quod ita faxit Deus.

De Mansfeldii reditu etiam hîc audiveramus. Scripſitque huc quoque ad me domina Duciſſa de itineris & cæterarum rerum felici ſucceſſu; qua de re congratulatus illi ſum per literas, egique gratias, quod mei etiamnum meminerit.

Aggæum ſine ſcitu veſtro in Friſiam profectum demiror. Mirabor item anne in Germaniam rediens iſthac iter ſit facturus, & quod de vita privata cogitat. Non ſatis video, quomodo rebus ex voto noſtro ſuccedentibus, quod ſperamus, aut nos illi, aut ille nobis placere poſſit; niſi fortè alius jam factus eſt, ut eſt ingenio non omnino immobili : quanquam id mihi non perſuadeam.

Quæ de Secretariis noſtris & nominatim de Vanderano, optimo & amiciſſimo viro, jam aliquoties ad me *Amplitudo* veſtra perſcripſit, procuravi, ut debui, diligenter, non verbis modò ſed & ſcriptis. Nec aliud hactenus obſtat, quo minùs perficiatur quod volumus, quàm quod Rex totum hoc genus liberalitatis in profectionem ſuam ſemper diſtulit; & quod ſuo tempore, cum illorum, tum omnium qui bene meruerunt, diligentem rationem ſe habiturum dicit. Ac quanquam quidem jam ter in eandem ſententiam reſpondit, non omittam tamen, quin proximâ occaſione quartum idem officium faciam.

De Amplitudine veſtra nihil nunc dicam, quandoquidem ex ſuperioribus meis literis rem omnem cognovit. Illud addam dumtaxat, quod Cayas abhinc triduum ex literis domini Ducis, Hiſpanicè ad Regem ſcriptis, mihi retulit, ipſum, quicquid bene iſthic geſtum eſt ac geritur, unius Amplitudinis veſtræ optimis conſiliis acceptum ferre, Regemque eâ re mirificè delectari.

De rebus ad Ruremundam proſperè geſtis plurimùm hîc gaviſi

visi sumus; agoque gratias de schedulis, literis vestris adjunctis. Versamur autem in summa expectatione rerum Geldrensium, quas si Deus, uti oramus & speramus, fortunet, minùs erit in posterum metuendum, & aliquid melioris spei de profectione Regis concipiendum. Ea jam desperata esset, nisi Classis adhuc detineretur, & vestes Hallebardariorum, quæ abhinc propè annum confectæ sunt, adservarentur: quæ duo sola signa itionis habemus, mansionis autem, prope infinita; volo tamen credere Regi affirmanti se iturum.

Misit huc Comitissa Egmondana libellum accusationis contra maritum, & defensionem ipsius, cum multis munimentis. Fiscus non omnino quidem imperitè rem tractat; sed ad fundum certè non pervadit, nisi vehementer fallor. Comes Buranus Compluti degere jussus est, quinque abhinc miliaribus, ubi est in studiis; datique Præceptores Hispani.

Rex in hortis suis est in Arenxues, sed brevì reversurus. Dominus Joannes ab Austria, ad mare, cui præfectus est, abiit. Princeps adhuc solito more detinetur. Multi non impotentes mussitant & fremunt: id tamen quod fit, in rem ipsius est & Regni; sed non eorum, quantum metuo, quibus malè vult. Regina prægnans dicitur; sed certum non scitur.

Est istic artus, vir bonus, qui, ut cursui publico in itinere deserviret, profectus est hinc cum domino Duce (est enim primus de familia Præfecti cursus publici.) Is Amplitudini vestræ uti ipsum commendarem, per literas ad Demeterium plurimum rogavit: quod sanè feci perlibenter; est enim dignus qui ametur, & cui cùm ita usus erit ab Amplitudine vestra bene fiat.

Jucundissimum ac gratissimum esset, si quam rationem invenire possetis ad libros novos, si qui subinde adferuntur aut excuduntur, transmittendos. Et quidem si tam magnæ fortasse sint sarcinæ, ut cursori dari non possint; expeditissimum esset, meo judicio, ad Tzommonem mittere, qui quotidie nautas habet ad manum, qui Loretum usque perferant, ad institorem Fuckerorum; ubi cùm sunt, in tuto sunt, & facilè huc perveniunt.

Omnino si uxori huc veniendum est, nolim, eos de familia, qui per mare ibunt (nam id necessarium erit, etiamsi uxor terra proficiscatur) vacuos venire. Et cùm tempus erit, habebo Amplitudinem vestram rogatam ut uxori proficiscenti in totum, hoc est usque ad finem mensis Junii satisfieri possit; qua de re ad ipsum dominum Ducem aliquid etiam scribam, cui velim Am-

plitudinem vestram suo tempore me facere commendatum, quod vel suâ sponte ipsam facere non dubito.

Scribit ad me dominus de Chantonay sæpiusculè, hoc est, omni occasione, velitque in bonis Brederodianis sui haberi rationem. Quod sanè æquissimum videtur, &, quantum in me erit, uti ita fiat, adlaborabo. Nec dubito quin Amplitudo vestra omnem ipsi operam, quamcumque rectè poterit, impartiet.

Proficiscenti uxori, ut nepotes suos Amplitudo vestra adjungat omnino suadeo. Habeo enim rationes multas ac commodas quibus eorum curam (uti debeo) geram, sive Salmanticam eos mittere placeat, ubi est Mathias Gastius bibliopola, vir bonus, dives & industrius, Antverpiensis, qui quotidie huc commeat, & ad me scribit : sive Complutum, quod in proximo nobis est, ubi plerosque omnes doctissimos habeo mihi addictos. Compluti Theologia, Canones & Philosophia, bonæque literæ florent: Salmanticæ Leges, & Artes Mathematicæ; & est princeps omnium Universitatum Hispaniæ. Lingua per totam Castellam ab uno mari ad aliud planè eadem, quod vix alii genti, quàm huic, puto contingere.

Scripserunt ad me uxor, Van Loo, & gener, de procuratorio, cum derogatione consuetudinis Curiæ Feudalis Geldriæ. Ex consilio Amplitudinis vestræ ita conceptum est, & puto per hunc cursorem, vel certè proximum, me missurum. Sed nolim ipsos eo uti, nisi cum Amplitudini vestræ videbitur non aliud superesse remedium, & posse fieri sine offensione Parium Curiæ, quibus certè quam minimam occasionem querelæ mea causâ dari velim : quam rem uni prudentiæ Amplitudinis vestræ, cui omnia debeo, committo.

Cura, Reverende Præsul ac Patrone, ut valeas, & te in adventum nostrum quem tantopere speramus, incolumem conserves. Quod ut ita fiat, Deum optimum maximum etiam atque etiam oro Madriti 25. Maii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Vidua Doctoris Reyneri, piæ memoriæ, optima ac sanctissima matrona, ingenti prole gravatur. Si qua esset ratio, qua filium unum aut alterum, quos habet, in rotulo collocandos curare possemus, non bonum modò, sed & pium esset opus. Quare vehementer rogo & obsecro Amplitudinem vestram, ut, an id fieri possit, dispicere, & ad me perscribere dignetur.

Valde admiratus sum Magistri Jacobi Endii, & duorum Pen-

sionariorum Mechliniensium comprehensionem. Sed bene habet, quod scribit Amplitudo vestra, res Endii in melius procedere.

Scripsit ad me ex Duaco Vibrandus noster, cupiens Amplitudini vestræ commendari, ut ad res meliores paulatim proveniat, quod sanè non censui denegandum; planè enim dignus videtur cui bene fiat.

EPISTOLA XLVIII.

ARG. *Litteræ Ecclesiarum Trajectensium. Frisia a Ludovico Nassavio occupata.*

S. P. Tametsi, Reverende Præsul, nudius-tertius de omnibus rebus scripsi quàm potui diligenter; quia tamen cursor nondum abiit, & interea litera una aut altera extra ordinem ad me venit, nolui omittere quin earum occasione has perscriberem; quippe qui nihil charius habeam, quàm cum Amplitudine vestra, cùm coram non licet, saltem per literas agere.

Quantum res nostras isthic ire video, non omnino tranquillam habituri videmur æstatem. Quæ res me movit, ut ad uxorem scripserim; ut, si quid novi faciendum sit, id non nisi de Amplitudinis vestræ consilio faciat, in qua una in omnibus meis negotiis acquiesco. Ac quanquam mihi scribat rem omnem Daelhemensem peractam esse, censui tamen mittendum procuratorium, nec non derogationem consuetudinis Curiæ Feudalis Geldriæ hac in parte, ut, si qua opus sit, & ita Amplitudini vestræ videatur, uti possit. Misit ad me Pighius noster *Themin* suam; qua de re agam illi gratias proximis literis. Interim velim per Capellanum, aut alium de familia Amplitudinis vestræ, illi significari, non negligentia, sed ob negotia rem differri.

Cura, Reverende Præsul, optime patrone, ut valeas, teque nobis in adventum nostrum, ut speramus, conserves. Madriti 27. Maii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Illud omiseram, hodie perlatas ad me esse literas quinque Ecclesiarum Trajectensium, VI. Aprilis Trajecti scriptas; quibus negotii sui, quod cum Archiepiscopo habent, determinationem petunt. Non potui rescribere ob brevitatem temporis; nec scio

an vobis isthic videbitur aliud hoc tempore faciendum esse, quàm jam factum esse proximis superioribus literis est perscriptum. Omnino in me nulla est mora, nec erit. Nam quod ante nihil factum est, partim per turbas, partim silentio ipsarum partium factum est. Post superiora scripta, hoc momento, accipio literas Amplitudinis vestræ, VII. hujus mensis datas, quæ, quia vestræ sunt, maximam mihi voluptatem attulerunt, agens ingentes porro gratias de summa diligentia. Contrà, non possum non graviter dolere nostrorum hominum, qui condemnati sunt, casum, vel pervicaciam potiùs, quod eo se ipsi deduxerint, ut ad ejusmodi remedia adversum eos fuerit veniendum. Nescio quibus fretus, Ludovicus Comes patriam nostram invadat; & omnium maximè miror, quod Doctorem Tzalingum ad eum se adjunxisse intelligo. Deus det ut digna meritis præmia ferant; & placet mihi mirificè, quod omnes, quicumque isthinc scribunt, bono animo esse video.

EPISTOLA XLIX.

ARG. *Hopperus rerum adversarum tædium literarum solatio levat. Card. Granvellanus regni Neapolitani Prorex. Ariæ Montani mores, ut ut Hispani, Belgis placituri.*

S. P. Scripsi his diebus, Reverende Præsul, per cursorem ordinarium. Qui has perfert, famulus est Graphiarii *du. Bureau*, cujus adventum ad vos puto me pluribus literis præventurum. Itaque nihil nunc dicam aliud, quàm nos Dei gratià rectè valere; nisi quod Denneterius nondum satis convaluit.

Venit huc abhinc diebus paucis Hesselius, graviter ægrotans. Suscepi eum in domum meam; curo ut meum, adhibui Medicum; incipit valere rectiùs; ita ut hodie ad Rem Sacram prodierit. Ubi convaluerit, videbo quid de illo, & rebus ipsius, possit statui. Conqueritur enim pecuniam se non habere, nec invenire rationem, qua, sine sumptu patris, hic possit vivere.

Rex ex Arenxues nondum rediit; sed expectamus eum in dies. Tum, ut spero, rescibo, quid de profectione futurum sit, aut non sit; quamquam apud me desperata jam nunc est. Omnium rerum Amplitudinem vestram faciam certiorem.

Dici non poteſt quantum me tædium capiat hujus ſolitudinis, ab uxore, liberis, & Amplitudine veſtra. Poſt Deum, ſolis ſtudiis eam, quantum poſſum, lenio.

Dies ſunt duo, quod illuſtriſſimo domino Cardinali Granvellano de Neapolitana conditione ſum gratulatus. Non dubito quin jam vos omnem rem audieritis.

Hâc horâ audio dominum Ariam Montanum ad vos veniſſe ſalvum. Credo mores hominis, pro Hiſpano, ſatis placituros. Cura, Reverende Præſul, ut valeas, & me, ut facis, ames. Raptim Madriti 8. Junii 1568. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA L.

ARG. *Luctus in ipſa Hiſpania ob ſupplicium de Comitibus Egmontio & Hornenſi ſumptum. Propenſior inde ad gratiam generalem concedendam Dux Albanus. Veretur Hopperus, ne & ipſe de duobus illuſtribus Belgis, in Hiſpania detentis, triſtiora nuncianda habeat.*

S. P. Reverende Præſul, quinas veſtras accepi literas, XXI. XXVI. & ultimæ Maii, item V. Junii ſcriptas; quæ omnes triſtium eventuum ſunt plenæ: & quidem uſque adeo, ut, quæ de domino Egmondano, piæ memoriæ, & Hornenſi huc allata ſunt, etiam hos homines ad lachrymas commoverint. Mihi certè trium ferè noctium, & amplius, ſomnum ademerunt, ac perturbaverunt.

Rex remittens ad nos literas, ſcribit, pergrave ſibi accidiſſe quod ad hæc remedia fuerit veniendum, ac maximè quidem ſuo tempore; ſed non poſſe quem deeſſe ſuo officio: gaudere autem, quod Catholici mortui ſunt. De domino Arenbergenſi multis & ampliſſimis verbis teſtatur, quantum in eo perdiderit; qua de re partim ipſe ad viduam ſcribit, partim per me ſcribi jubet; propterea quod literas ejus ipſi ego miſeram.

Multum lucis nobis attulere literæ domini Mepſchii, quibus ordine quid actum ſit, memoratur. Nec dubito quin proximè certiora per vos perſcribentur. Atque utinam verò finis malorum (quemadmodum bene precatur Amplitudo veſtra) in hoc ſubſiſtat.

Ubi primum sua Majestas ex Monasterio suo redierit, referam de privato negotio Amplitudinis vestræ, nec non de vidua domini Cancellarii Geldriæ, cujus rem ut meam agam.

De uxore charissima, & liberis, quos mecum omnino esse opto, proximis literis omnia, volente Deo, perscribam. Nam totus in hoc sum ut id negotium absolvam.

Gratiam generalem nunc dominus Dux suadere videtur, brevique prolixius ea de re scripturum se pollicetur. Quo pendente tempore non desino ipse quoque facere officium, & quædam, quæ videntur necessaria, diligenter urgere. Et quid de Ecclesia Trajectensi hic actum sit, jam superioribus literis perscripsi.

Nepotibus vestris quos Salmanticam Amplitudo vestra mittere statuit, omnem operam, quam potero, libentissimè præstabo. In quam sententiam ad viduam domini Dekama quoque scribo, quæ hoc per literas me rogavit.

Schedulas, quibus proscriptorum nomina continentur, & qui capite truncati sunt, cum literis accepi. Vereor autem ne & nobis brevi causa detur, de duobus, qui hic detinentur, quædam tristiora nunciandi. Quanquam semper speranda meliora.

Brevior sum, partim quia nihil hic est scriptione dignum; partim quia, si quid est, in proximum cursum ordinarium reservo. Tum autem dominus de Selles, frater domini Noircarmii, qui has perfert, cuncta commemorabit; certusque esse poterit ipse dominus Noircarmius, si quid ego illius causa potero, nihil me unquam prætermissurum.

Cura, Reverende Præsul, ut valeas, certumque habeas, me rem Amplitudinis vestræ omni curâ & diligentiâ procuraturum. Madriti 27. Junii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De domini Lindani negotio, quia aliter, quam putaveramus censuerunt Financiarii, non id potui quod volui, sed inclinante Rege ipso in favorem ipsius, tantum effectum est, ut omnibus emptoribus pater domini Lindani præferri debeat, ut ex literis Amplitudo vestra cognoscet. Et quanquam scriptum non est, addebat sua Majestas etiam de pretio velle aliquid remitti.

EPISTOLA LI.

Arg. Giraldus Despes legatus in Angliam. Rumor de Florida a Gallis occupata, & Hispanis omnibus deletis, jure talionis. Magnum inde impedimentum futurum Indicæ navigationi.

S. P. Dies sunt tres, Reverende Præsul, quod ad Amplitudinem vestram scripserim per Dominum de Selles, fratrem Domini Noircarmii. Nunc tametsi nihil posteà successerit dignum scriptione (nondum enim Rex ex agro rediit) censui tamen rursum scribendum. Quia is, qui has defert, vehementer id postulabat. Est autem Dominus Giraldus Despés, qui legatus proficiscitur in Angliam, homo doctus, & nominis vestri perstudiosus. Et quantùm ego existimo, placebit viri modestia.

Quid isthic rerum agatur, quid Princeps Auraicensis, quid frater ejus Ludovicus, moliantur; quomodo illustrissimus Dux illis obsistat; quibus viribus obviam eatur; avide expectamus.

Quæ huc nova allata sunt, de Florida a Gallis occupata, & Hispanis omnibus, jure talionis, ad internicionem deletis, jam puto ad vos quoque pervenisse. Sed multa proferuntur argumenta, cur non videatur credendum: quod ita faxit Deus. Nam magnum impedimentum Indicæ navigationi ea res adferret.

De profectione Regis jam puto vos tantum sperare hoc anno, quantùm nos; hoc est, nihil. Pluscula tamen ea de re, & quibusdam eo pertinentibus, perscribam proximis literis, ac maximè, quod ad uxoris & liberorum ad nos adventum pertinet: agens interim gratias Amplitudini vestræ, quod eam consolatur, omnibusque rebus juvat, ut minutatim ad me, & sæpe, ipsa uxor perscribit. Quàm primùm Rex advenerit non omittam quin Amplitudinis vestræ negotium, quanta possum diligentia, agam; ad hoc enim omnibus modis me sentio obligatum.

Cura, Reverende Præsul, ut valeas, & te Reipublicæ ac nobis conserves. Madriti pridie Calendas Julias 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LII.

Arg. *Mors Caroli, Hispaniarum Principis. De morbo, nihil aut parùm auditum.*

S. P. Literas vestras, Reverende Præsul, ad XXI. Junii datas accepi, ad quas nunc non respondebo, quoniam brevi cursor ad vos ibit ordinarius, hæ autem propè in incertum dantur. Nam tametsi certò quidem cursorem proficisci hoc die putamus, omnes tamen Secretarii negant. Causa autem cur profecturum existimemus, est mors Principis nostri, qui hac nocte, sub horam primam, diem suum obiit; cujus anima requiescat in pace. De morbo, nihil, certè per parùm auditum; nisi abhinc tribus aut quatuor diebus. Piè & Sanctè mortuum ferunt. Reliqua, quæ vulgus fert, missa facio; nequaquam enim sunt vera. Hoc vespere ad sepulturam imus; reliqua funeralia post aliquot septimanas peragentur. Interim certiora perscribemus de omnibus, nec omittam quin quid in causa propria per me actum erit Amplitudo vestra intelligat; nihil enim prætermitto quod quidem in me sit.

De Nepotibus, qui Salmanticam veniunt, omnia, quantùm possum, procuro; & de rebus meis latè perscribam cuncta proximis literis. Nunc enim hic luctus & agendi & scribendi facultatem nobis adimit. Quid isthinc adferetur anxii admodùm expectamus. dubiique inter spem & metum hæremus. Bene vale, Reverende Patrone. Raptim 24. Julii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA LIII.

Arg. *Geldriæ Cancellarii uxori viduæ Pensio ab Rege decreta.*

S. P. Tres sunt dies, Reverende Præsul, quod ad Amplitudinem vestram de morte Principis nostri, piæ memoriæ, scripserim, nec non aliis quibusdam de rebus; reliqua reservans ad

cursum ordinarium, quem pauculis aliquot diebus luctus peractis, ut puto, expediemus; ac maximè quidem si interim aliquid a vobis boni (ut spero) adferatur. Interim ut viduas quantùm possimus juvemus, addidi his literas Regis ad Ducem, de postulatis viduæ Domini Cancellarii Geldriæ, quæ non ad hoc pertinent, ut difficultatem vobis moveant; sed quanam ratione maximè censeatis ei gratificandum: per formam pensionisne, an paratæ pecuniæ; addito paucis verbis elogio de servitiis defuncti; quæ sibi grata fuisse Rex significat. Nisi tam parùm illa petivisset, ego quadringenta aut etiam sexcenta annua illi sperassem impetrare. Et si parata pecunia danda est, non minùs quàm tria millia dari posse suæ Majestati diximus; cum quo si vos consentiatis, habebit unde quadringenta annua ad vitam comparet.

Ad Dominum Morillonium nostrum non omittam quin proximis literis scribam; ac, quia superiorem epistolam per eundem cursorem ire existimo, non repetam quæ ibi dicta sunt. Bene vale, Reverende Præsul. Raptim Madriti 29. Julii 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LIV.

ARG. *Viglii nepotes Salmanticæ. Noircarmius Regis Ærario in Belgio Præfectus.*

S. P. Scripsi, Reverende Præsul, abhinc triduum, & item triduo ante; nam nullum me sciente patior hinc abire, cui non aliquid dem litterarum, sive sit quod scribam, sive non sit. Nudius tertius accepi literas a Magistro Buchone, quas e Burgis mihi adferebat adolescens quidam Yprensis, qui cum eo venit Parisiis. Omnes salvi sani sunt, tum quidem nepotes Amplitudinis Vestræ, tum vero Dekamani fratres, & Ensius. Non contentus scribere ad Gastium, misi Lambertum meum Salmanticam, ut in collocanda familia juvet eos quibuscumque rebus poterit, & mihi particulatim renunciet quo pacto cuncta se habeant, quo certiora possim ad Amplitudinem Vestram perscribere, & majorem eorum curam habere. Porro ne quid illis desit, curæ habebo; & ex iis quæ proxime scribam poterit dispi-

cere Amplitudo Vestra quantum in singulos annos cuique velit assignare,

Nos in medio adhuc luctu de Principis morte versamur, & ideo nihil, aut certe perparum agimus. Non possum non tamen gratificari domino Noircarmio de Capitis Financiarum dignitate, quam etiam atque etiam felicem illi esse jubeo.

Plerasque res omnes, & inter eas meam, differt sua Majestas in proximum cursorem, quem avidissimè expectamus; nam annus videtur, in tanto rerum omnium tumultu ac trepidatione, quod nihil a vobis accepèrimus. Proximis diebus spero, Deo adjuvante, plenissimè de rebus meis & aliis perscribere; ac potissimum quidem de proprio negotio Amplitudinis Vestræ. Interim vale, Reverende Præsul, & te reipublicæ nobisque conserva. Madriti 30. Julii 1568. Reverendæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LV.

ARG. *Caroli Principis exsequiæ mediocri pompâ celebratæ. Hispani Militis victoria in agro Embdensi. Nubes a Principe Orangio & conscripto in Germania milite, Hollandiæ impendens. Regis præsentia, & mitior agendi ratio, turbas omnes, Hopperi judicio, in Belgio præventura. Viglius Vicarium sibi dari postulat in Consilio Privato. Rex de mittendo in Belgium Hoppero deliberat.*

S. P. Ego, Reverende Præsul, ad omnes literas vestras etiam Buscoducis VI. Julii datas, jam dudum respondi. Itaque brevior ero, non mea voluntate, sed argumenti inopia.

De Principis nostri morte, quæ XXIV. Julii contigit, jam bis perscripsi. Celebratæ sunt exequiæ postridie Sancti Laurentii, pompa mediocri, quibus omnia Consilia interfuere, & cum his nos quoque. Moestitiam ea ex re conceptam plurimum leniit insignis illa victoria, quam in agro Emdensi Deus nobis concessit. Atque utinam res ita ferret, ut Emdensis pro tot in nos malefactis, quæ annis plusquam quadraginta pertulimus, aliquas

poenas ferret. Sed id credo a Germanis & Principe Auraicensi impendens nubes non patitur; qua discussa, spero, Deo adjuvante, fore ut tota rerum facies mutetur, & ad gratiam & clementiam omnia convertantur. Qua si ante multos menses usi fuissemus, & suam nobis præsentiam sua Majestas præstitisset, nunquam in has turbas, meo quidem judicio incidissemus. Nec aliter finis erit malorum, quantum ego sentio, quàm utrumque fiat; ut sæpe regi dixi, tam coram, quàm per literas. Nam in omnibus istis adversitatibus nihil me magis recreat ac sustentat, quàm sana conscientia. Quippe qui conscius mihi sum, & testem habeo locupletissimum ipsum regem, nihil omisisse me officii aut studii, quod ad optima quæque (maxime autem ex literis Amplitudinis Vestræ) suæ Majestati suggerenda pertinere possit. Vos si tantum isthic efficere possitis, ut illustrissimus Dux aliquam partem boni & æqui dicat super gratia generali, hic, ut spero, non multum laborabitur. Nam in hoc plerique nunc inclinant, & fortasse (quod planè inter nos sit) aliquam dabit occasionem ut nos inter nos videamus.

Res Galliæ iterum turbulentæ sunt, ita ut cursoribus amplius iter non pateat, sed per mare omnia mittantur. Non video finem illum malorum, nisi Deus ex insperato nos respiciat.

De nepotum adventu scripsi superioribus literis; ad quos continuo Lambertum misi cum literis ad Mathiam Gast; qui omnia liberaliter promittit, dummodo faciant imperata, & se moribus regionis & scholæ accommodent: quod se facturos receperunt. Dum Lambertus Salmanticæ est, venit huc Magister Bucho, ut de omnibus me consuleret. Detinui eum donec exequiæ transactæ essent; ac quoniam pecuniam sibi ac suis deesse conquerebatur, nec quidquam ab Amplitudine Vestra adhuc argenti esse transcriptum; & opus sit, ut, pro more scholæ & vestes habeant & libros, & omni genere suppellectilis se instruant, ut latius referebat Lambertus, & Gastius perscripserat: procuravi mutuum illi dari, mea fide a Daniele, cive quodam Bruxellensi, ad Carolinos sexcentos; quos omnes quotquot Salmanticæ sunt nepotes Amplitudinis Vestræ, nec non Dekamani, & Ensius, inter se partientur. Dedit eo nomine syngrapham suam magister Bucho, ut Amplitudo Vestra pecuniam isthic refundat.

De postulatione Amplitudinis Vestræ, ut Vicarium in consilio secreto habeat, scripsi ad Regem prolixè; nec non de uxore

accersenda, qua de re prius eum bis interpellaveram. Nondum respondit; sed retulit mihi dominus Antonius, de utroque Regem secum, & cum nonnullis aliis intimis, illic egisse, brevique aliquid boni responsurum. Suspicor velle cursorem hunc abire, antequam respondeat. Agitur autem (quod Amplitudini Vestræ confidens dico, nam ne hic quidem quisquam scit id tractari) utrum accersendæ uxoris causa, cum gratia generali & quibusdam mandatis ad Status humanitatis & lenitatis plenis, sua Majestas me sit legatura; quæ deliberatio Regis obstitit, quo minus abhinc aliquot fere mensibus decreverit de uxoris adventu. Cui accedit, quod nondum vult fateri se non iturum, nec id suspicandi occasionem præberi.

Audimus (quod utinam falsum sit) Nicolaum Amplitudinis Vestræ, cum Bergensi Comite esse, & his turbis se immiscere; sic ut nunquam ad Vos videatur reversurus. Quod si verum est, & alius officium ejus, quod de custodia Palatii Mechliniæ habet, esset impetraturus (non vero aliter) velim Amplitudinem Vestram etiam atque etiam rogatam, ut in Lambertum meum id conferri possit; cujus fidem, diligentiam ac probitatem, Amplitudo Vestra jam dudum habet perspectam. Cui accedit, quod cum Postiarius illic sit ordinarius commodissime, cadent ab omni parte si id munusculum ei mandaretur.

De Mepschii nostri literis, & damnis, jam semel atque iterum retuli; nec dubito quin sua Majestas diligenter ipsius rationem sit habitura. Uxorem uti nonnunquam respicere, & quemadmodum hactenus fecit, solari Amplissimo vestra velit, vehementer etiam atque etiam rogo. Cura, Reverende Præsul ac Patrone, ut valeas, & me, ut facis ama. Nostrorum nobilium, qui partim proscripti, partim damnati sunt, valde me miseret. Suspicor autem plerosque omnes in clade Emdensi periisse. Iterum vale. Madriti 17. Augusti 1568. Reverendæ Amplitudinis Vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Illud omiseram, quod de Daelhemensi novo negotio magnæ sunt agendæ gratiæ Amplitudini Vestræ, ob suspensionem ad supplicationem uxoris concessam. Super qua re jam nunc actum fuisset cum Rege, nisi mors Principis, piæ memoriæ, intervenisset. Qua re factum est, ut toto mense conclusa fuerit sua Majestas, sic ut nihil agi cum illa potuerit. Et absolutis jam diebus luctus, profecta continuo est intus. Ac quanquam quidem ante diem suspensionis peractum, sperem me missurum

aliquid : tamen si quid intercederet moræ, velim, ob causam supradictam, & quia itinera gallica nunc obsessa sunt, novam concedi prorogationem duorum mensium, ne absentia hæc nostra apud principem nobis sit damnosa.

Quoniam brevi aliquem de meis istuc sum missurus, Ecclesiis Trajectensibus tum etiam respondebo. Nam jam ter de negotio eorum retuli ad suam Majestatem ; sed distulit semper resolutionem, maximè primis diebus, ob id quod profecturam se diceret : quod ipsos bona aliqua occasione ab Amplitudine Vestra intelligere velim.

Ad dominam Arenbergensem abhinc aliquot diebus scripsi. Non omittam pro ea conari quantum queam.

EPISTOLA LVI.

Arg. *Rex Hopperi operâ carere se non patitur, atque adeo eum in Hispania retinet. Cætera domestici & minoris argumenti.*

S. P. Quinas vestras literas, Reverende Præsul, ad XXIV. & XXVI. Julii, nec non ad II. V. & IX. Augusti scriptas, accepi, ad quas per cursorem, quem paramus, & fabrum meum, quem pro uxore accersenda mitto, respondebo. Has autem furtim scribo per cursorem, qui nullas privatas literas ferre potest, nisi unas nostras unius folii, quod inter Amplitudinem Vestram & uxorem sum partitus. De publicis negotiis nihil habeo amplius, quàm quod avidissimè literas vestras, & cum summa sollicitudine nova expectamus, Quemnam exitum impetus ille Germanicus sit habiturus, vel jam habeat. Oro autem Deum ut felix sit & faustus ac salutaris. Nam summa rerum inde omnino pendere videtur.

De privatis rebus post diutinam deliberationem, resolvit tandem sua Majestas Deo adjuvante quid ne facere velit. Etenim cum abhinc aliquot diebus Toletum excurrissem (nam Rex aberat & adhuc abest in suo monasterio) urbis visendi gratia, & maximè ut Missam sancti Isidori, quæ ibi magno ritu, diversissimo à communi, celebratur, viderem : inde venissem in Arenxues, ubi luculenti illi horti sunt regii, ubi ex constituto do-

minum Tysnacum cum familia repperi : allatæ sunt ad me Regis literæ, quibus ad meas respondet. Quorum summa est, quoniam ob gravissimas causas, mihi non incognitas, in Flandriam ire non potuerat, & jam anni tempus ob instantem hyemem non pateretur, ut hoc anno iret; & dum hic est, non potest carere præsentia meæ personæ, ob negocia quæ occurrunt quotidie : rectè me facturum, si uxorem huc evocem, ut adsit ante hyemem & tempestates brumales. Quod secutus, scripsi ea de re ad uxorem; ut, si qua rectè possit, quàm primùm veniat : venturumque fabrum meum illi obviam, ut res cunctas dirigat. Nam itineris navalis satis peritus est; & simul volui Amplitudinem Vestram ejus etiam certiorem reddere, ut, quemadmodum semper fecit, ita & nunc omnibus rebus eam juvare, & pro patre ei esse velit, tam in solutione impetranda (nam opus erit magna pecunia, tametsi Rex duo vel tria millia in eam rem daturus videtur) quàm in directione, hoc est deliberatione, quodnam iter, terrestre an navale, ingredi debeat; & quando, hoc est isto autumno, an proximo Februario aut Martio: cum aliis eodem pertinentibus. Addendo porro illi bonum animum, & dando bonum ducem itineris, qui rerum sit peritus & expertus.

Suspicor quidem non esse sine mysterio, quod Rex resolutionem hanc suam, quam sumpserat antequam proximus cursor abiret, tamdiu mihi significare distulerit : sed nolo id esse impedimento quo minus uxorem & liberos, Deo juvante, quàm primùm videam.

De negocio Amplitudinis Vestræ iisdem literis sua Majestas mihi rescripsit; sed id mittam per Fabrum : summa est, quod Dux nondum ad suas super ea re literas respondit. Sed est insuper aliquid amplius, quod tum perscribam. Perferetur tum etiam ad vos negotium meum Daelhemensi. Interim velim Amplitudinem Vestram rogatam, ut suspensio in id usque prorogetur, ne absentia reipublicæ causa mihi sit damnosa. Castellanus suspicatur Præsidem Sulium hujus strecule authorem esse, sed non puto. Non enim hoc boni viri, & multo minus præsidis esset; & ego id de eo, cum res illius ageretur, non sum promeritus. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone 9. Septembris 1568. Madriti.

Scripsissem ad dominum Van Loo, pro mea consuetudine; sed unum folium non amplius quàm duas capit epistolas. Compen-

ſabo igitur per curſorem & fabrum. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Illud non poſſum omittere, fratris Ritſii factum mirificè mihi placuiſſe. Nec prætermittam quin prima occaſione ad Regem ea de re referam.

EPISTOLA LVII.

ARG. *Hujus, & ſequentis Epiſtolæ argumentum, quia aut minoris momenti eſt, aut ſuperiorum litterarum argumento vicinum, enarrando ſuperſedemus.*

S. P. Has, Reverende Præſul, ſcribo in incertum, ignarus an ad manus Amplitudinis veſtræ pervenient. Quoniam itinera Gallica, per quæ mittuntur, dicuntur eſſe obſeſſa, alius curſor per mare proficiſcitur, cui paulò prolixiores literas dabo. Sed de omnibus ſcribo accuratè per Cornelium fabrum meum, quem poſt biduum iſthuc mitto, ut uxorem huc adducat. Nam ita Regem juſſiſſe, per ſuperiores meas literas, & ipſas furtim ſcriptas, ſignificavi.

Quamquam de profectione ejus, proximo vere, non ſumus omnino extra ſpem; ſed ob illam non deſinam facere omne officium, ut quàm primùm uxor & liberi hic ſint.

Iiſdem ſuperioribus etiam aliquid de negotio veſtro attigi quo de per fabrum quoque plura. Magiſter Bucho, & reliqui, bene valent, ut per literas quas alteri curſori vel fabro dabo Amplitudo veſtra cognoſcet. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone. Raptim Madriti 14. Septembris 1568. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Domino Van Loo, & per curſorem maritiacum, & per Cornelium ſcribo de rebus omnibus.

EPISTOLA LVIII.

S. P. Heri ſcripſi, Reverende Præſul, ad Amplitudinem veſtram, & ſcripſi paulò latius ante dies ſeptem aut octo. Non reſpondeo nunc particulatim ad veſtras literas, quoniam peren-

die, Deo volente, proficiſcetur hinc Cornelius meus, qui de omnibus pleniſſimas meas literas adferet. Mitto enim ipſum pro uxore accerſenda. Nam quanquam quidem ſperamus Regem proximo vere profecturum, quia tamen copiam mihi fecit vocandæ uxoris, nolui occaſionem prætermittere; ut plenius proximis literis perſcribam, ubi & de negotio Amplitudinis veſtræ plura dicam, nec non de Salmanticenſibus noſtris clericis: quorum literas cum his conjunxi, quæ ſcriptæ erant, antequam literæ Amplitudinis veſtræ ad ipſos huc perferrentur.

Placet ſuæ Majeſtati in locum Veſalii, Medicum noſtratem huc vocare; qua de re ſcribit ad illuſtriſſimum Ducem, nominans primo loco Rembertum cognatum meum. Is ſi petat, & idoneus Amplitudini veſtræ videatur, rogo ut eum apud ſuam Excellentiam habeat commendatum. Nam mihi certè magno eſſet ſolatio eum hic habere.

De re Daelhemenſi ingentes etiam atque etiam habeo gratias Amplitudini veſtræ, de ſuſpenſione uxori conceſſa. Mitto nunc literas Regis ad Ducem ſuper ea re, quarum exemplum uxor Amplitudini veſtræ oſtendet, nec non inſtructionem pro Capellano, quid velim ea in re ipſam facere. Prout Amplitudini veſtræ videbitur, vel confeſtim reddendas eſſe literas, vel poſtmodum ita fiet; quemadmodum & de omnibus ſignificavi me conſilio Amplitudinis veſtræ velle acquieſcere. Et quidem ſi antequam Conſilium Hollandiæ mandatum ſuum emitteret contra Scholterum, certior fuiſſem factus quid rei ageretur (quod certè & abſentiæ meæ tam favorabili, & ordini, & rei magnitudini, videtur debuiſſe tribui, non quidem per publicas, ſed certè per privatas ad me literas) puto me rationem inventurum fuiſſe, ut ejuſmodi mandatis nihil fuiſſet opus.

In magna expectatione ſumus, quidnam tandem Germania nobis apportabit. Speramus autem, Deo auxiliante, victoriam, ut vel tandem ad pacem & tranquillitatem optima Patria deducatur.

Rex adhuc abeſt in monaſterio ſuo; podagra nonnihil tentatur. Regina certè putatur gravida. Archidux Carolus ſub Novembrem dicitur affuturus. Dominus Joannes ab Auſtria e mari rediit. Omnia hic tranquilla; niſi quod noſtrates mirificè nos ſollicitant, ut dixi. Plura per Cornelium. Bene Vale, Reverende Præſul, optime patrone. Madriti 15. Septembris 1568. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTO-

EPISTOLA LIX.

ARG. *Œconomica & privata de Nepotibus Viglii. Victoria ad Amasim. Receptaculum omnium sectarum Emda. Dux Albanus Oppidi illius expugnationem in aliud tempus distulisse creditur. Regis Philippi responsum, sermone Hispanico, quum Hopperus Belgicam legationem postularet. Aliud in caussa Viglii. Rumor de toxico Regi Galliæ dato. Preces inde publicæ in Hispania. Joannes Austriacus e prima expeditione maritima redux, paucis prædonum naviculis captis.*

S. P. Quod ternis superioribus meis literis ostendi, Reverende Præsul, me per Cornelium meum, qui has perfert, ad literas Amplitudinis vestræ plenius responsurum, ita nunc faciam. Sunt autem de II. V. & IX. Augusti. Nam ad præcedentes omnes, quarum novissimæ erant de XXIV. & XXVI. Julii jam puto me respondisse; & post IX. Augusti datas nullas accepi.

Literas Schetzii ad Franciscum Bravo, Vicinum meum & commodum virum, accepi, sed nondum reddidi; quoniam abest Medinæ in nundinis; nec est quidquam periculi in mora; quoniam, ut ex præcedentibus meis epistolis Amplitudo vestra potuit intelligere, jam ante sexcentos florenos nostrates, isthic per Amplitudinem vestram solvendos, procuraveram Magistro Buchoni adnumerari: quos quo pacto partiti sint, & quos sumptus in itinere fecerint, arbitror jam Amplitudinem vestram ex literis ipsorum, (quas per proximum cursorem misi) intellexisse. Statuet Amplitudo vestra utrum ex mille ducentis, qui hic sunt, sexcentos rescribi sibi velit, an totam pecuniam hic manere, ut suis temporibus, prout ipsa jusserit, distribuatur. Ego in omnibus & per omnia libentissimè officium meum impartiar, quo & Amplitudini vestræ serviam, & illis prosim; & morum & studiorum, & expensarum, diligens ratio habebitur. Primum per Magistrum Buchonem, qui planè frugi mihi videtur, & in studiis bene profecisse, majoremque quam unquam putaram, spem de se præbere; deinde per Castium, qui uti libentissimum, ita rigidissimum (nam ita convenit) censorem se fore ostendit:

tum per me, qui nunquam desinam eos admonere & in oculis gerere, & de singulis, quæ bene aut malè fecerint Amplitudinem vestram facere certiorem : quod jam ipsi sciunt omnino me facturum. Spero Deum omnia prosperaturum.

De victoria ad Amasim plurimum omnes gavisi sumus; & intelligam libenter quinam potissimum ex nostris Frisiis illic occubuerint. Atque utinam verò similem exitum videre possimus rerum Germanicarum, quæ supra modum me sollicitant, dum, quonam tandem sint evasuræ expectamus. Spero tamen Deum nos non derelicturum, & tandem ad pacem ac tranquillitatem rem deducturum.

Ubi primum rex venerit, non omittam, occasione data, quin fratris Rintzii optimum officium intelligat : si receptaculum illud omnium sectarum Emdam in potestatem suæ Majestatis dux redegisset, egregiam, meo judicio, operam navasset : sed credo non sine causa id ab eo omissum, &, ut vulgo dicitur, quod differtur non auferri. Nec fortasse alienum fuisset & id, quod Groningæ factum est, in aliud tempus reservare; sed quot homines tot sententiæ. Suus cuique mos est.

De humanitate Oratori anglico domino Geraldo exhibita magnas etiam atque etiam habeo gratias.

Venio nunc ad res nostras, de quibus paulò plenius me perscripturum superioribus literis, ubi summa earum complexus sum, ostendi. Egi abhinc aliquot mensibus cum Rege, ut si gratia generalis ad nos mittenda esset, me cum ea legare vellet, ut una eademque opera, res quasdam meas procurarem, & uxorem huc adducerem. Censuit deliberandum, donec illustrissimus Dux certiora super ea re perscriberet, quem quidem cum viderem aliis gravissimis rebus impeditum id differre, & tempus procedere, hiememque appropinquare : cepi occasionem, post exequias Principis celebratas, ut denuo per literas suam Majestatem admonerem, rogaremque ut gratiæ ad nos suo tempore portandæ certam spem faceret, vel vocandæ uxoris potestatem daret. Redigens porro illi in memoriam postulationem Amplitudinis vestræ, super Vice-Præside, quo de ante scripseram, deprecando ut importunitati meæ, quam necessitas rerum mearum & debitum officium erga Amplitudinem vestram exprimeret, ignoscere vellet. Super utroque scio, antequam cursor mensis Augusti abiret, tractatum fuisse; sed de industria responsionem Rex distulit, ad tres fere septimanas, quibus exactis ita

mihi sua manu respondit : *No recibo importunidad con cosa vestra, y como yo veo el tiempo tan adelante y las cosas que ban passado que como sabris ban estorvado my yda a aquellos estados basta agora, me pareçe que ya non podra ser este anno, y tan poco no os podre embiar alla por la necessidad que tengo aqui de vestra persona para todo lo que se offreçe y puede ofreçer. Visto todo esto os se querido avisar por que no se pierda mas tiempo y entre el yvierno. Que vos podreis embiar por vestra muger para que pueda venir antes de lo regio del yvierno.*

Hæc super negotio nostro; secundum quæ feci mox Amplitudinem vestram certiorem, nec non scripsi ad uxorem ut se pararet : venitque is qui has perfert ut eam huc adducat. Super negotio Amplitudinis vestræ hæc est responsio : *Como el Ducque con las otras occupationes que ba tenido no me ba escrito nada desto, no sabria agora que desir os a ello si no que en escriviendo me lo que creo que no podra dexar de ser presto vere en todo esto lo que convendra, y os avisare dello.* Hoc loco utraque res est, nec aliter quidquam fiet quamdiu patria non erit pacata. Sed rebus paulò melioribus, si quidem illustrissimus Dux aliquam partem boni & æqui dicat, tam in negotio vestro quam in gratia generali, puto fore, certis quibusdam indiciis, ut & Amplitudo vestra voti sui compos fiat, & ego fortasse ad vos excurram. Quod nisi unius Amplitudinis vestræ caussa esset, & ob quasdam reculas meas componendas, non optarem; & ideo omnino mihi persuadens id non futurum; nolim adventui uxoris vel unius momenti moram ob id injici. Quare & nullam apud eam ejus mentionem feci. Spero pro viatico conjugis duo aut tria millia me habiturum, accedente pensione trecentorum aut quadringentorum in singulos annos.

Hesselii filius adhuc apud me manet, & post valetudinem bellè recuperatam, iterum in ægritudinem incidit, animi mœrore confectus, quod pater nec respondit quidquam nec misit, ad omnes epistolas quas scripsit. Ego bona spe esse jubeo, & quàm possum liberalissimè tracto. Ultra quæ quia etiam vestitu opus est, & sumptu in medicos. Jussi de quadringentis aut quingentis regalibus nummis ei mea fide prospici, ut pater istic eos reddat. Quid facturus sit nescio; sed qui has tulit, certiora referre poterit. Ingenio bono est, & studuit non indiligenter; & si quando valetudo patitur, do illi meas lucubratiunculas describendas. Scripsi semel de Lamberto meo, ut, si omnino Nico-

lao veſtro ſucceſſor Mechliniæ dandus eſt (non verò aliter) ejus ratio habeatur. Id rogo Amplitudinem veſtram ut in memoria habere velit.

Regi Galliæ venenum datum aiunt, & de vita periclitari; & ob id preces publicæ per omnes Eccleſias indictæ ſunt, quibus & pax univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ & bonus rerum noſtratium ſucceſſus expoſcitur.

Dominus Joannes ab Auſtria e mari rediit, pauculis quibuſdam naviculis prædonum captis. Quid Turca proximo vere moliturus ſit avidè expectatur.

Ego ſolutionem ſtipendiorum meorum, nec non rem Daelhemenſem, qua de ad dominum Ducem etiam nunc ſcribo, Amplitudini veſtræ etiam atque etiam commendo. Ad hæc ut Gregorio meo pro ſtudiis aliquid a Capitulo veſtro poſſit præberi; &, ſi rebus confectis, qui fideliter ſervierunt ſuæ Majeſtati, commendandi, aliquaque liberalitate regia afficiendi ſunt, ut mei etiam aliqua ratio habeatur. Quemadmodum hic pro vobis omne omnino officium faciemus.

Cura, Reverende Præſul ac patrone, ut valeas, & me, quemadmodum facis, ama. Ego me in omnibus & ſervitorem & clientem veſtrum, a quo ſolo poſt Deum pendeo, agnoſco. Quid de Aggæo noſtro fiat valde aveo cognoſcere, iterum vale Madriti 19. Septembris 1568. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LX.

ARG. *Rex Philippus duo millia florenorum Hoppero tribuit, viaticum uxoris: ſingulis item filiis ejus ſingulas penſiones promittit. Quid juris habeat Hiſpaniarum Rex in comitatum Emdenſem, inquiritur.*

S. P. Reverende Præſul. A paucis diebus quater ſcripſi ad Amplitudinem veſtram, ac potiſſimum quidem ſuper reſolutione ſuæ Majeſtatis de uxoris mei & liberorum huc adventu; qua de cauſa quendam iſtuc miſi de meis, qui abhinc triduum abiit per quem plenè cognoſcetis de omnibus. Illud poſt acceſſit; quod heri ſua Majeſtas duo millia florenorum dedit in viaticum

uxoris; addens, ſingulis filiis ſingulas ſe velle dare penſiones, ut Compluti, quod quinque miliaribus hinc abeſt, in ſtudiis degant. Puto autem ſingulos quadringentos florenos annuos habituros.

Porro quoniam ſua Majeſtas curioſè quæſivit ecquid juris in Comitatum Emdenſem habeat, conjeci in unam ſummam quæ ex meis ſcriptis colligere, & memoria repetere potui : referens me porro ad ea quæ iſthic in archivis exſtare poſſunt, ac maximè quæ Amplitudo veſtra, quæ rerum omnium peritiſſima eſt, noverit.

Rex venit abhinc biduum. Proxima ſeptimana dicitur iturus in Arenxues. Regina malè valet. In ſumma ſumus expectatione, quidnam tandem Germania apportabit vel jam apportaverit. Speramus autem & expectamus, Deo juvante, omnia bona.

De negotio Amplitudinis veſtræ ſcripſi ſuperioribus literis, & plenè per meum, qui iſthuc eſt profectus. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone. Madriti 24. Septembris 1568. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De nepotibus veſtris, & aliis, ſcripſi latius ſuperioribus literis; & omnia rectè ſe habent. Heſſelius ex ſecundo morbo graviſſimo jam convaleſcit.

EPISTOLA LXI.

ARG. *Principe Hiſpaniarum menſe julio mortuo, moritur Regina die tertiâ Octobris. Obteſtatur illa regem Galliarum, fratrem ſuum, ut hæreticos inſolentiùs agentes magno animo debellet.*

S. P. Literas veſtras, Reverende Præſul, Calend. Septemb. ſcriptas pridie Calend. Octobris accepi. Sed ad eas cras, volente Deo, reſpondebō; nam has furtim ſcribo per nobilem quendam Gallum, qui noſtris epiſtolis non vult gravari.

Poſt Principem noſtrum menſe Julio mortuum, tertiâ hujus optimam Reginam noſtram amiſimus. Itaque in novo luctu ſumus, &, quem tandem exitum Res Germanicæ iſthic habituræ ſint, valde avidè expectamus.

In Gallia pessimo loco sunt omnia, & tumultibus plena. Regina nostra moriens plurimum obtestata est Regem fratrem, per Legatum qui hic est, ut vel tandem Regem se contra hostes fidei ostendat; cum nonnullis aliis, quorum exemplum proximè mittam.

De Regis voluntate super uxoris adventu scripsi sæpiùs. Post, bis mille dedit in viaticum, & filiis pensiones pollicetur ad studia. Nostri scholares Salmanticenses bene valent; expectoque propediem literas, quas ad Amplitudinem vestram mittam; nam fasciculum jam misi per Stellam nostrum, qui nominis Amplitudinis vestræ amantissimus, omnem quoque operam & officium est pollicitus. Plura non patitur tempus; sed cras, Deo volente, resarciam; scribamque, & tum ad dominum Commissarium Van Loo nostrum, qui ob causas supradictas me habebit nunc excusatum. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone. Raptim 14. Octobris 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXII.

ARG. *Imperatoris hortatoriæ litteræ ad regem Hispaniarum. Gallia tota bello flagrans. Catalogum librorum prohibitorum in Belgio Inquisitores Hispaniæ videre cupiunt.*

S. P. Heri scripsi, Reverende Præsul, & paramus cursorem per quem scribam latius, & respondebo literis vestris extremo Augusto scriptis. Itaque nunc ero brevior; sperans Amplitudinem vestram plurimas meas jam accepisse, tam per fabrum meum, quàm alios, quibus de voluntate Regis. De vocanda huc uxore, & negotio Amplitudinis vestræ, & aliis, prolixè scripsi. Nos in novo luctu versamur de optimæ Reginæ nostræ morte, quæ tertià hujus mensis diem suum obibat; sumusque in perpetua expectatione, quidnam tandem Germania apportaverit. Quanquam confidimus Deum optimum maximum nos respecturum, uti hactenus fecit.

Imperatoris ad illustrissimum Ducem literæ variè hic homines affecerunt; nec satis expedimus quidnam suam Majestatem Cæ-

faream in eam mentem induxerit, ut ita scriberet, cum nulla appareat causa quæ eum justè potuerit movisse.

Gallia tota ardet bello, profectusque est Castillonius in Angliam ad auxilia a Regina petenda. Quid impetraturus sit, dubitatur.

Hoc puncto temporis accipio literas a Magistro Buchone, & Sixto Dekama, cum fasciculo literarum ad Amplitudinem vestram, quem haud scio an audebo ei, qui has perfert, committere. Qua de re statuam ex sententia Secretarii Cayæ. Sin minus, post triduum aut quatriduum certè mittam. Utriusque studia & literæ mirificè mihi placent; nec dubito quin & Amplitudini vestræ, & cæterorum amicorum expectationi satisfacient. Unum illos sollicitat quod tanti sumptus primo hoc ingressu in Hispaniam fuere subeundi; meque vehementer rogarunt, ut, quod res est, apud Amplitudinem vestram testari velim. Qua in re tametsi apud ipsos difficilem me præstem, tamen, ut sunt mores harum scholarum, & tam per Gastium quàm Lambertum meum cognovi, certè dici nequit, quanta in vestes (nam togati omnes incedere debent) suppellectilem, libros, domum & victum pecunia insumatur. Itaque minus ægrè ferre debet Amplitudo vestra, si extra modum nonnihil prodiisse videantur; & curabitur ut parcimoniâ in posterum resarciatur.

Rogatus sum ab Ordine Inquisitorum, ut catalogum librorum prohibitorum istinc adferendum curarem, eumque quàm recentissimum, additis insuper aliis, qui post catalogum impressum visi sunt ut prohiberentur. Qua in rogatum velim Amplitudinem vestram, ut ipsis mihique gratificari velit, &, cum primum commodum erit, transmittere: poteritque ad eam rem uti, si videbitur, opera domini Tiletani nostri.

Habeo hic amicum Doctorem Mylium, Secretarium domini Ducis Albani, qui in Rotulo nominatus est ad præbendas Condenses, ac quum quidem longè abest, si Amplitudo vestra Secretario suo seu Capellano mandaret, ut, cum usus feret, ejus rei ipsum commonefaceret, benefaceret homini optimo & gratissimo, & ad omnia paratissimo. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & te nobis ac reipublicæ etiam atque etiam conserva; utque ita fiat Deum optimum maximum etiam atque etiam oro. Raptim Madriti 15. Octobris 1568.

Literæ his adjunctæ sunt Ducissæ Ferianæ, quæ plurimùm me rogavit ut rectè curentur reddi. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXIII.

ARG. *De gratia generali frustra Regem interpellat Hopperus. Multa privata.*

S. P. Quarta est hæc epistola, Reverende Præsul, quam his diebus sex septem proximis ad Amplitudinem vestram scribo. Cui non possum non maximas habere gratias quod de singulis tam accuratè ad me perscribat. Ac maximè quidem per literas ad XXIV. Augusti Buscoducis datas. De Episcopatibus & Abbatiis nihil adhuc actum est, quoniam triduo postquam literæ vestræ appulissent, quas frater domini Noircarmii adferebat, ultima Septembris, omnium maximo dolore obiit optima Regina nostra; ex quo tempore Rex in Monasterium quoddam secessit, ubi adhuc est. Vacans a negotiis, & vacaturus usque ad funeralia peracta, quæ cras celebrabuntur, ubi Episcopus Cunchensis concionabitur.

Uti domini Dekamani mortem, ita vitam Eysingani, (si fas est) graviter fero; nisi fortè eo loco ille habendus est, ut mors solatium, vita supplicium illi allatura videatur. Et certè quemadmodum Amplitudo vestra dicit, vix video quinam ex nostra Nobilitate in eorum locum sufficì possint. Nam ex tanto numero eorum, qui ad studia e patria nostra mittuntur, perpauci certè ad frugem perveniunt, ac maximè quidem ex illo ordine. Sed non dubito quin Amplitudo vestra diligenter dispiciet quid fieri possit, ut patriæ quam optimè consulatur.

De gratia generali nunquam cessavi Regem interpellare, sed tantum profeci quantum vos isthic. Et scio quod de Pontificis gratia Amplitudo vestra dicit, a quibusdam in Consilio, nobis præsentibus, aliquando fuisse agitatum; sed non puto id moram rei facere. Sed hoc solum, quod non nisi rigore omni peracto, eo censeant perveniendum. Et existimant plerique omnes, nunc esse tempus ut ea de re sua Majestas incipiat tractare, ac maximè quidem si quid læti nuncii de rebus Germanicis adferatur: quod etiam atque etiam speramus.

De literis cambii, & reliquo negotio Nepotum, qui omnes rectè valent, scripsi aliis literis. Cum quibus & fasciculum literarum,

rarum, quem ad me miserunt, conjunxi. Ego ut omnia quàm optimè se habeant, omnibus modis studebo.

De duobus millibus in viaticum uxoris a sua Majestate datis, & pensionibus in studia filiorum promissis, me memini scripsisse. Plura non patitur brevitas temporis, quod vigiliæ mihi exemerunt. Nec verò est quidquam amplius hoc tempore scriptione dignum. Itaque curabit Amplitudo vestra, Reverende Præsul ac Patrone, ut valeat; & se nobis, Ecclesiæ & Reipublicæ conservabit. Raptim Madriti 18. Octobris 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Gaudeo dominum Mepschium a Duce Regi commendari; qua occasione & ipse quantum potero res illius juvabo: nam ita planè meretur.

EPISTOLA LXIV.

ARG. *Orangii exercitus ultra Mosam progressus. Duo millia rebellium fusa. De exspectato Archiducis Caroli adventu. Regem Philippum in Belgicam iturum tenuis spes affulget.*

S. P. Dici non potest, Reverende Præsul, quanta me afficiat molestia, quod jam ab nescio quot mensibus, neque literarum quidquam ab Amplitudine vestra habeam (nam postremæ ad me perlatæ Buscoducis scriptæ erant extremo Augusto, ad quas jam bis respondi) neque certi nuntii, & multo minus ab uxore ac liberis. Non quidem quod non sciam nullam isthic occasionem prætermitti qua ad me scribatur, aut aliquid certè nuncii mittatur; sed quod hæc iniquitas temporum, quæ omnes vias obsessas tenet, hoc nos privat beneficio. Tum autem patria ipsa mirificè me sollicitat; nam cum hostem, vel potius rebelles, Mosam transcendisse audiamus, & armato milite omnia complere, non possum animo esse tranquillo, antequam certi quid de eorum eventu & successu adferatur. Ac quanquam quidem bene de rebus speremus, & verò eo magis quod paucis abhinc diebus tum rebellium duo millia fusa intelleximus, tum verò ope & auxilio Principum Germanorum eos destitui: cunctatio tamen ipsa & mora (nam septimanæ sunt sex plus minus quod nullus

isthinc cursor adveniit) non potest non scrupulum & metum nobis injicere.

Eunt ad vos quæ de Abbatiis vacantibus sua Majestas decrevit. De quibus cum referremus, jusserat Rex eodem tempore chartam Westphaliæ, quam huc adtuleram, ad parietem suspendi, ut civitatem & agrum Groningensem, & Emdensem, & loca, quibus pugnatum fuisset, aliaque eodem pertinentia commonstrarem : quod feci. Eademque occasione de fratre Amplitudinis vestræ retuli, quod illi erat gratissimum : & ut certiorem utrumque vestrum ea de re facerem, jubebat.

Salmanticenses nostri bene valent, & quotidie ad me scribunt, non de pecunia, sed iis de rebus, quibus libri, vestes, & alia id genus comparantur. Præter sexcentos florenos, quos ante menses tres magistro Buchoni procuraram, ut ex superioribus meis literis Amplitudo vestra jam, ut spero, intellexit : misi his diebus alios sexcentos, plus minus; hoc est argenteos regales nummos quatuor mille; quos per Eukeros, qui hic sunt, & omnia sua Amplitudini vestræ offerunt, hinc Medinam, quæ a Salmantica parum abest, transcripsi.

Literas ad Franciscum Bravium integras adhuc servo apud me, quia abest abhinc aliquot mensibus in Gallicia, nec videtur ante Januarium rediturus. Et sanè nisi data jam isthic esset pecunia Schetsio, possem eas remittere ad Amplitudinem vestram; quia, dummodo Amplitudo vestra mihi perscribat, quantum in singulos annos dari velit adolescentibus (quod intelligo post primum annum, qui longè difficilior est sequentibus, ob causas nuper perscriptas) ego per mercatores nostrates qui hic sunt, nec aliud optant quam ut Amplitudini vestræ serviant, & pecuniam mihi cum velim, subministrent, facilè curabo ut omnia, & sine molestia vestra, & sine sumptu procurentur. Sine molestia, quia nihil amplius opus erit, quàm ut quæ hic prius numerata erit pecunia isthic, viso chirographo meo (& non aliter) renumeretur. Sine sumptu; quia cum mercatores qui isthic sunt, non transcribunt pecuniam nisi *real por real*, nostri hic perscribunt *florin por florin*, in quo nos lucramur nummum tricesimum quartum. Sic ut pro XXXV. regalibus sic acceptis Amplitudo vestra non amplius debeat isthic renumerare quàm XXXIIII. Itaque quidnam velit fieri, cùm commodum erit perscribet. Ego in omnibus id faciam quod oportet.

Retuli ad Regiam Majestatem de Philippo de Auxy super

Ammania Tenremondensi. Placet ut literæ super ea re expediantur. Qua de re per proximum cursorem literæ dabuntur regiæ ad Amplitudinem vestram.

De feudo Lindano relatum quoque est, contenta est sua Majestas ut si pater domini Lindani emptum id sibi velit, mille florenti dono illi dentur in gratiam filii, qui de pretio decedent; & hac de re proximè perscribitur.

Scripserat ad me anno superiore Præses Nitzenus noster de laboribus suis annorum quadringenta, quos in servitio suæ Majestatis exanflavit. Retuli ea de re ad suam Majestatem. Dedit ei pensionis nomine, ultra eam quam habet, centum quinquaginta annua. Scribam ad ipsum brevi ea de re, & mittam unà literas.

Concessit mihi sua Maj. pro Gregorio Tegnagel locum in Rotulo. Spero, ubi proximè misero literas regias, Amplitudinem vestram aliquid inventurum boni, & ubi spes sit, brevi fore ut ei prospiciatur. Nam certè non minus illi, & liberis magistri Reineri, cupio atque meis.

Rex dedit Magistro Capellæ, qui hic est, viro bono imprimis & amico meo, Decanatum Insulensem: is memoriale, quod his adjunxi, ad me attulit. Quicquid ejus ei rectè fieri poterit perinde habebo, atque si mihi factum esset.

Expectamus proximo mense Archiducem Carolum. Quid allaturus sit nescimus: aliquid tamen molliturum boni, quod ad pacem ac tranquillitatem attinet, speramus. Atque utinam verum sit, quod nonnulli auguruntur, venire huc ut rebus Hispanicis præsit, absente Rege in Belgio. Sed nos nihil signi ea de re videmus. Quanquam dominus Cardinalis scribit a multis hinc sibi affirmari certò Regem novo vere iturum. Nullam ejus rei significationem, ut dico, hic video; nisi quod aliquantulum me commovet, quod gratiam generalem, & remunerationem eorum qui bene meriti sunt, hactenus sua Majestas distulit quasi id ipse coram velit facere; sed nihil est certi aut solidi argumenti. Et nuper cum de Locum-tenente curiæ feudalis Brabantiæ ad suam Majestatem referrem, super supplicatione domini Tysnaci pro filio: dicebat se omnibus illis de rebus uno & eodem tempore velle tractare, & proinde dicerem domino Tysnaco ne mora illi esset molesta.

Plura scriberem, si haberem; sed nihil isthinc subministratis argumenti. Spero tamen, volente Deo, fore aliquando ut

quàm plurima & lætissima accipiamus. Interim velim Amplitudinem vestram uxori addere bonum animum, ut quàm primùm huc veniat, cum omni prole ac familia; quod Deus etiam atque etiam fortunet. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & me, ut facis, ama. Madriti 21. Novembris 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXV.

ARG. *Libelli apologetici Principis Orangiæ. Eos Rex ad Hopperum mittit confutandos. Cætera minora.*

S. P. Literas vestras, Reverende Præsul, ad XXVIII. Septembris scriptas, abhinc quatriduum accepi; quæ mihi longè gratissimæ fuerunt.

Libellos Principis Orangiæ nunc primùm hic videre contingit. Et cum abhinc quatuor mensibus, & ante, Regem semel atque iterum admonuerim, de justificatione scribenda, & quanti ea res momenti esset ad Germanorum & aliorum animos conciliandos, semper res dilata fuit; nisi quod jam, cum fortasse serum erit, sua Majestas sponte libellos illos ad me misit, ut dispiciam quid possit responderi. Quicquid erit, communicabo Amplitudini vestræ; quæ tacitam rem servare dignabitur: nam & hic silentio tractatur.

De Francisco Bravio scripsi proximis superioribus literis, eum abesse in Gallicia, nec ante Natalem, aut fortasse Februarium, reversurum. Quare visum mihi est posse Amplitudinem vestram pecuniam a Schetzio repetere; cujus literas proximo cursu ordinario (nam hic cursor paucas privatas portabit literas) ad Amplitudinem vestram remittam, ita, uti sunt, consignatas. Et quod ad scholares nostros attinet, misi illis superioribus diebus quatuor mille regales argenteos, quos per Fukeros Medinam transcribendos curaram. Quibus ut satisfaciam, accepi ab nostrate quodam mercatore, tantum nummorum, quantum per Schetzium Amplitudo vestra transcripserat: hoc est, mille ducentos florenos. Quod & minus sumptuosum, & minus molestum erit, semper facere, ut aliis meis literis latiùs ostendi. Ne

liberalius pecunia illis administretur, quàm oportet, curæ habebo; nec omnino, quod reliquum est apud me pecuniæ, mittam, nisi rationes suas ad me dederint, quomodo & in quos usus tum quidem primi sexcenti aurei, tum autem isti (nam ferè ad eam summam ascendunt quatuor mille regales) sint consumpti. Nec est quod Amplitudo vestra cogitet de nova pecunia mittenda, antequam eam admonuero; quod non faciam, nisi justam videam esse necessitatem.

Valde sollicitos nos habent res nostræ, quod Principem Mosam transiisse cognovimus. Precor Deum ut aliquid boni audire possimus.

De generi mei fratribus malè admodum me habet quod Amplitudo vestra scribit, nec non dominus Loïus. Ab ipso autem nihil adhuc accepi. Dispicio autem diligenter an quam illis operam navare queam. Qua de re statuam quàm primùm Rex redierit.

Perscripsi ad suam Majestatem de domino Jansenio, nec non de cæteris Episcopis, quorum literæ Amplitudinis vestræ faciunt mentionem. Quæ mihi respondit, gaudere se plurimum res eo esse perductas: jussitque ut proximâ occasione ad literas domini Jansenii respondeatur; quod curæ habebo. Nec omittam quin, quod nunc omittere cogor, tunc resarciam, & ad literas ipsius quàm prolixissimè respondeam.

Quod vos isthic facitis, nec nos unquam hic omittimus, ut gratiam generalem urgeamus: sed hactenus nihil effectum est. Vult Cardinalis hic noster Spinosa ut se visam: contracta aliqua familiaritate videbo quid ei communicandum aut non communicandum censeam. Quanquam cum nemine, quàm cum ipso Rege, facilius nos agimus.

De privata petitione Amplitudinis vestræ jam perscripsi sæpius; nec dubito quin aliquid sim effecturus, si quid boni successus Deus largiatur. Nam sentio Regi non videri quidquam de Amplitudine vestra esse statuendum, nisi rebus, si non in totum constitutis, certè ad meliora conversis.

Archidux Carolus Barcinonam venisse dicitur vigesimâ secundâ hujus mensis, hicque adfuturus proximâ septimanâ. Cujus adventus ut boni nobis aliquid adferre possit, Deum etiam atque etiam precor.

De nova prorogatione super negotio Daelhemensi magnas habeo gratias; speroque quæ super ea re miseram jam isthic esse perlata.

Bene vale, Reverende Præsul, unice Patrone, & te nobis ac reipublicæ diligenter conserva. Audio Amplitudinem vestram Zuichemi, ubi si quo in angulo mea arma esse patietur, magno me beneficio affectum putabo. Raptim Madriti 27. Novembris 1568.

Quid Aggæus noster agat, valde cupio cognoscere; gratulaborque brevi Crypio de dignitate aucta, nec non Fokardo de disputatione tam celebri, qualem nunquam Lovanii me memini videre. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXVI.

ARG. *Metus ab exercitu Orangii. Card. Spinosæ erga Viglium bene affectus animus.*

S. P. Quoniam abhinc diebus sex septem bis scripsi, Reverende Præsul, & quidem omnibus de rebus quibus potui: hæ non alio pertinebunt, quàm ut debiti officii causa me Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendem. Versamur autem in maxima expectatione rerum novarum; quoniam ex quo Mosam transgressus est Princeps Orangius, nihil isthinc accepimus, estque nobis hæc mora diuturna non solùm molesta, sed & suspecta, quanquam tamen non desinimus bene sperare.

Fui heri cum Cardinale hoc nostro. Is Amplitudinem vestram quàm officiosissimè ac amicissimè salutari jussit, ultroque pollicitus est, se omnem daturum operam, ut voti sui compos fieri possit, ubi res nostræ eo fuerint deductæ ut ad salutem converti & melius habere se cœperint.

Omiseram nuper Doctorem Haringhum Andringha scripsisse ad me, ut se apud Amplitudinem vestram haberem commendatum, quo in Dekamani aut Eusinghani locum sufficì possit. Quod equidem eo feci lubentius, quia præterquam quod meus olim convictor fuit, & a probitate perbellè mihi est cognitus; est enim totus rectus & integer. Tum novercæ meæ ex Hyddamano filiam habet uxorem, quæ patris mei piæ memoriæ fert nomen. Quicquid rectè fieri poterit, sat scio Amplitudinem vestram nequaquam omissuram.

Rex nondum rediit, sed brevi putatur adfuturus, ut Archiducem, quem in dies expectamus, accipiat. Fac, Reverende Præsul ac Patrone, ut valeas.

De Salmanticensibus nostris scripsi superioribus literis nec non de pecuniis; itaque hic non repeto. Madriti Calendis Decembribus 1568. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXVII.

ARG. *Orangii e Belgicis provinciis discessus; tum quoque ex vicina Gallia. Res ab Albano bene gestæ. Imperatoris querelæ, & ad Hispaniarum regem postulata. Quid ei responsi datum. Litterarum commercium Ducem Albanum inter & Hopperum. Accusationis capita plura adversus Monteniacum in Hispania detentum. An & quo jure Belgica connexa sit cum Imperio, cum Gallia; quid circulus Burgundicus, aliaque id genus ab Hoppero & Granvellano discussa. De regiis & illustribus Bibliothecis in Belgio & Hispania, Granvellani consilium quidquid in iis rarum & occultum est, conquirendi. Mauri Granatæ tumultuantur.*

S. P. Reverende Præsul. Ad literas Amplitudinis vestræ, ad XXVIII. Septembris scriptas, jam bis, ut puto, respondi. Ab eo tempore nihil accepi; nisi quod Cortevillius mihi scripsit Amplitudinem vestram rectè esse, & misisse fasciculum literarum; quem, quia tum cursor ad manum non erat, remiserat ad Amplitudinem vestram; quod vehementer doleo. Nam nihil in omni vita mihi potest accidere gratius quàm a vobis quàm frequentissimas habere literas. Quod ea re proximis his mensibus impeditum fuit, quia cursores non isthinc, sed e castris mittebantur. Verum quia Dux Bruxellam, ut putamus, nunc rediit, frequentiores expectabimus epistolas.

Magna lætitia nos affecit Orangii e provinciis nostris discessus, rebus tam prosperè ac prudenter per illustrissimum Ducem gestis. Nec multò post supervenere nova e Gallia, quod & inde,

relictis impedimentis, inedia compulsus discessisset. Sed neque a vobis, neque ab Oratore nostro in Gallia, id adhuc audimus confirmari.

De Archiducis adventu scripsi superioribus literis. Post communicavit nobis Rex mandata & instructionem ipsius, jussitque responsionem concipere; quod fecimus. Summa huc redit, quod Imperator tantam offensionem animorum esse ait per totam Germaniam, tam Electorum ac Principum, quam privatorum hominum, ut, nisi celere remedium adhibeatur, extrema nobis expectanda sint. Et si Electores & Principes imperii ipsum Cæsarem officii sui admoneant, de libertate Germanica tuenda, satis videre Regiam Majestatem quid ipsi sit faciendum: Quare postulare, primum ut induciæ fiant inter Ducem Albanum & Orangium; tum ut nova forma gubernandi mutetur, & miles Hispanus amoveatur, & rigor justitiæ cesset: ostendens, non alienum sibi videri ut secundum fœdus Imperii de Religione apud Belgas vivatur. Post ut reconciliationem Orangii bonis conditionibus Rex admittat, eamque in manibus Imperatoris ponat, qui curabit ne existimationi Regis quidquam decedat: his, & non aliis conditionibus, ad tranquillitatem rem posse deduci.

In responsione nostra primum docemus, suam Majestatem Cæsaream malè informatam esse tam de facto quam de jure, quod provinciis inferioribus cum Imperio est. Deinde respondemus ad singulos articulos, & ostendimus quænam rei sit veritas; post, ad postulata venientes, dicimus ex suprascriptis, *suam* Majestatem Cæsaream satis intelligere, quàm ea cum ratione & jure non sunt consentanea; & ideo sperare daturam ipsam operam, ut omnis offensio & vis cesset. Et si quid secus fiat, id non juris fore sed facti. Responsio jam est in manibus Regis, & puto brevi fore, ut in Consilio Status Secreto (nam hic diversum est ab altero) nobis præsentibus, ea de re tractetur. Et suspicor fore ut etiam illustrissimus Dux ea de re consulatur, nisi jam sit factum: nam Rex ostendit se properare ut respondeat. Nec satis queo intelligere seriòne hæc proponat Cæsar, an ut Electoribus & aliis satisfaciat. Nam si quid (quod Deus prohibeat) inter Regem & ipsum offensionis oriretur, jam de illo, & toto splendore Domus Austriacæ in Germania, esset actum. Quod multi optant, & ob id fortasse Cæsarem ad hæc protrudunt.

Sunt hebdomadæ quinque aut sex, plus minus, quod sua Majestas

Majestas ex Arenxues mittebat ad me duos Libellos Orangii, jubens ut Apologiam ad eos conscriberem; quod feci. Ubi Amplitudinis vestræ mentio meritò contra calumnias debuit fieri, laboravi quantum potui. Sed si Rex edendam censeat, idque supresso nomine authoris, suasi ut ante ad vos limandam mittat. Nam plus vident oculi quàm oculus, & plura certioraque habetis quàm ego. Nec præter Amplitudinem vestram opus est ut quisquam sciat me authorem esse; nam nec hic præter Regem & Cayam quisquam id novit. Si non mittat sua Majestas, ego ad dominum Cardinalem & Amplitudinem vestram singula exempla dabo.

Scribit ad me illustrissimus Dux aliquoties Hispanicè, & jubet ut eâdem linguâ ad se scribam: quod facio. Addens, ut si quid vel hic occurrat, vel isthinc ad me perferatur, quod suam Excellentiam interest scire, ad rem melius, uti desiderat, gerendam ejus ipsam liberè faciam certiorem: summi enim beneficii loco id habituram. Quâ occasione motus, scripsi olim quàm modestissimè, multis optimis videri, summam pacificandæ ac ordinandæ reipublicæ in hoc consistere, ut gratia generalis quàm primum concedatur. Et jam quia nonnullos nostrates, summos viros, esse video, qui non in eam partem negociorum, qua deberent, se admitti dolent, eaque de re in literis ad Regem non obscurè conqueruntur: cogitavi an ea de re suam Excellentiam deberem commonefacere. Sed post visum est nonnihil expectare, &, quid rebus bellicis jam nonnihil compositis, futurum sit, dispicere, & pro re consilium capere.

Dies sunt quinque aut sex quod Rex ad nos misit positiones & articulos domini Monteniaci, quem Deus juvet. Missus est ad eum Alcaldus quidam, ut super iis eum examinet; visique sunt valde graves, & multi ex iis capitales.

Sunt aliquot septimanæ, quod Rex mihi imperabat, ut, quid juris nostris ditionibus cum Gallia esset, cum Imperio; quid circulus Burgundicus, quid Imperator Carolus circa Religionem Germanis concesserit, & si quæ sunt alia ejusmodi, conscriberem: quod feci. Nec multo post supervenit scriptum Cardinalis super jure Imperii, quod cum meis scriptis prorsus consentiebat. Et quia inter cætera etiam jusserat, ut de Bibliothecis, quas sua Majestas istic habet, & aliis nonnihil conscriberem; viso scripto meo respondit, optare se catalogos Bibliothecæ suæ, quæ apud Amplitudinem vestram est, nec non ejus

quæ est in Curia, & Hollandia, & item Abbatiæ Tongerlensis. Non quidem ut ex illis Bibliothecis quidquam transferat; sed ut, si quid sit rarum, quod alubi non invenitur, describendum curet; addens Amplitudinem vestram rem gratam ipsi facturam, si id procuret, & ad me mittat.

Dicit mihi Cayas, dominum Ducem in laudem & prædicationem Amplitudinis vestræ scripsisse nuper ad suam Majestatem, & alium adjecisse articulum de me, commendans me & meos majorem in modum eidem suæ Majestati. Quod quidem tametsi promeritus non sum, studebo tamen quantum possum per Dei gratiam promereri; nam omnium harum rerum Amplitudinem vestram scio esse authorem ac promotorem. Ac quia Archiepiscopatus Hispalensis nunc pensionibus quibusdam onerandus est, certè puto aliquam partem ad filios meos venturam.

Concessit mihi Rex locum in Rotulo pro filio D. Reineri Tegnagel, Gregorio. Rogatam velim Amplitudinem vestram ut dispiciat ubinam commodissimè poni possit, ut quàm primum aliquid boni obtineat.

De Salmanticensibus nostris diu est quod nihil audierim, quod signum est eos non egere. Literas ad Bravium, quæ integræ apud me sunt, dispiciam utrum hoc cursu an alio ad Amplitudinem vestram sum transmissurus. Nam de pecunia, ob illius absentiam aliundè sumpta, jam bis, nisi fallor, scripsi. Gratulor Amplitudini vestræ de Folcardo quod ea facit in studiis, quæ alii ante eum nunquam tentaverunt.

Omnino velim Amplitudinem vestram rogatam, ut uxorem cum liberis quàm primum huc pertrudat, bonumque animum addat. Nam tametsi quidem de itione sua iterum dictitare incipiat sua Majestas, nihil puto futurum; sed de gratia generali extremo Februario, aut certè toto Martio, aliquid fortasse audietis. Nec puto aliud restare, quàm ut civitas una aut altera, quæ rebellavit, nonnihil castigetur.

Dies sunt octo aut decem, quod Granata media luce, quadringenti Morisci (nam sic vocantur qui ex Mauris facti sunt Christiani) in publicum proruperint, & ad arma pro fide Mahometana conclamarint. Quibus vix tandem e civitate ejectis, adjunxere se ejusdem generis quinque aut sex armatorum millia, dicunturque expectare auxiliares copias ex Aphrica. Tota Betica sive Andaluzia jam in armis est adversum eos; aiuntque gaudere se hanc occasionem oblatam esse, qua Rex de toto hoc

genere hominum semel statuat, Hispaniamque ab hac fæce purget. Vulgo nihil hic metuitur. Non desunt tamen qui haud absque periculo rem esse aiunt.

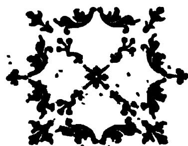
De negocio Amplitudinis vestræ scripsi antea non videri nec domino Duci, nec domino Cardinali, neque adeo Regi ipsi, ut quidquam statuatur, antequam respublica ordinata, & in pristinum statum quoquo modo deducta sit. Ego tamen si quid potero, non desinam omnes occasiones captare ut debitum officium faciam.

De Nicolao vestro nihil minus unquam somniavimus quàm ut eum, quem omnibus rebus adjuvare cuperemus, aliquo vel minimo incommodo afficeremus. Et quod ad resignationem attinet, si ab ea non esset alienus, certè curabo ut tantum ab Lamberto, quantum a quolibet alio, accipiat; agoque Amplitudini vestræ ingentes gratias quod eum cæteris præferre cupit.

Bene vale, Reverende Præsul, optime patrone, & me, ut facis, ama, omnibusque modis eum cense, qui Amplitudini vestræ, & placere cupiat & servire sine exceptione. Madriti 8. Januarii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

S. P. scriptis literis nostris, mandatum fuit ab Rege, ne amplius quàm binas aut ternas literas singuli huic cursori traderemus: subsecuturum alium, qui alias perferat. Itaque duos feci fasciculos, unum minorem, in quo literæ ad Amplitudinem vestram, uxorem, & alios nonnullos insunt: alterum hunc majorem, in quo reliquæ; ut experiar an uterque nunc mitti possit. Sin minus, ut minor saltem eat; quod censui Amplitudini vestræ significandum.

Est quædam epistola Regis ad Ducem, pro paupere quodam Doctore Anglo, Store nomine, ut in dorso Amplitudo vestra videbit. Hanc placebit reddendam curari. Credo eum habitare Lovanii; & est vir bonus, ac dignus cui bene fiat.

EPISTOLA LXVIII.

Arg. *Archiduci responsio Hispanicè data. Alia ad Principis Orangiæ Apologeticum. Mauri in arctum coacti.*

S. P. Reverende Præsul, hæc scribo raptim & in incertum, tantum ut intelligat Amplitudo vestra apud nos, Deo adjuvante, omnia rectè esse; summis votis literas vestras expectari, quas nullas a quatuor mensibus plus minus accepimus: non culpa quidem vestra, sed quod indicia habemus quosdam cursores interceptos esse. Pauci sunt dies quod latissimè omnibus de rebus ad Amplitudinem vestram scripsi. Post id, responsum est Archiduci non Latinè sed Hispanicè; qui continuò replicavit. Nescio an duplicabitur.

Responsio ad Principis Orangiæ calumnias, ad vos, ut puto, mittetur.

Mauri magno numero sunt; sed quotidie magis ac magis coguntur in arctum, ita ut intra montes suos, quos occuparunt, se contineant. Exitus adversum eos non modò lætus, Deo approbante, speratur; sed & utilis Regi ac Hispaniæ, ut fæci illi hominum lex tandem ponatur, aut radicitus extirpetur.

Uti de vobis, ita nec de Gallis, Italis, Germanis, quidquam habemus: nisi quod quidam suspicantur iterum pacem inter Gallos tractari. Id vos rectius scire puto quàm nos. Uxori omnem operam Amplitudinem vestram laturam, ut quàm primum rectè poterit, huc accurrat, nihil dubito. Bene vale, Reverende Præsul, & nos, ut facis, ama.

Habeo hic fasciculum literarum a Buchone qui huic aëri nondum planè assuevit; sed huic dare nec volui, propter periculum; nec potui, quia vel has vix recepit. Madriti 28. Januarii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA LXIX.

ARG. *Cardinalis Guisianus in Hispania legatus.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam denunciatum est mihi abhinc una hora, profecturum cursorem quemdam secreto, hæc cursim scribo, ne ullam occasionem omittam, qua officium debitum erga Amplitudinem vestram faciam. In magna sumus expectatione ecquid tandem à vobis adferetur. Nam totâ hac hieme ne unam quidem literam accepimus; nisi quod abhinc quatuor diebus.

Nescio quid literarum a Duce venit, quæ initio Januarii scriptæ erant. Sed video secreto illum inde missum fuisse.

Ad Archiducis replicationem duplicatum est.

Adest Cardinalis Guisianus, qui inter cætera petit, ut, quæ istic sunt bona Gallorum, tam Ecclesiastica quàm prophana, bona Regis voluntate impignorari possint, ad sumptus, quos Rex Franciæ habet maximos, tolerandos, super quo Advisum nostrum Rex petit: promittitque Rex Franciæ se intra quinquennium ea repignoraturum.

Morisci rebelles in dies magis ac magis coguntur in angustum, ita ut brevi felicem exitum belli, Deo adjuvante, speremus. Salmanticenses rectè valent; accepique heri ab iis literas cum fasciculis ad Amplitudinem vestram. Sed huic cursori non possum tradere, qui vel has vix videtur perlaturus. Dies sunt septem plus minus quod per mercatorem quemdam nostratem quoque scripsi, nescio an perferentur literæ: ita omnia plena sunt tumultibus ac periculis; a quibus Deum oro ut uxorem & liberos, dum huc veniunt, etiam atque etiam velit custodire. Bene vale, Reverende Præsul. Raptim Madriti 6. Februarii 1569.

Magister Bucho convaluit, & optimè se gerit. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXX.

ARG. *Litteræ ab Cardinale Granvellano, qui tandem in id quoque consentit ut ad gratiam generalem perveniatur.*

S. P. Hodie scripsi, Reverende Præsul; & quia cursor, qui nostras est, aliquid nactus est spatii, has addidi ad superiores. Non quidem quod amplius quidquam habeam, quod in hac festinatione (nam alioqui aliquid esset fortasse) addere possem: sed ut domini Tysnaci nomine, qui hoc me rogavit, dicam, petere ipsum ut Amplitudo vestra excusatum eum habeat, quod propter temporis brevitatem scribere non potuerit.

Illustrissimus dominus Cardinalis Granvellanus bene valet; accepique ab eo his diebus binas literas, omnibus de rebus: velletque tandem, post multam moram, ad gratiam generalem perveniri. Id vos urgetis, & nos. Deus velit, in cujus manu cor Regis est, ut tandem aliquid impetretur. Bene vale, Reverende Præsul, optime Patrone. Raptim Madriti 6. Februarii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

S. P. Tertia hæc est epistola, Reverende Præsul, quam hodie scribo. Videns enim cursorem nostratem esse, & hominem voluntarium, dedi illi fasciculos istos tres nostrorum Salmanticensium, quibus has junxi. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone. Madriti 6. Februarii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXI.

ARG. *De Missione Præsidis Viglii certiora ac præsentiora. Ipsius Regis Philippi sententia de Belgicarum turbarum memoria abolenda. Caroli Archiducis proximus ex Hispania discessus. Nunciatum a Principe Orangio dimissum exercitum, sed incerto rumore.*

S. P. Reverende Præsul. Accepi literas Amplitudinis vestræ, Calendis & XVII. Novembris, pridie Natalis Domini, item pri-

die Calendas, XIV. XVIII. & XXVIII. Januarii scriptas: quæ omnes quam gratæ mihi fuerint, per se Amplitudo vestra æstimare potest. Sed has nunc non respondebo, quia hic cursor subitò hac nocte in Galliam proficiscitur; & nos post triduum aut quatriduum nostrum mittimus, per quem de omnibus latè, volente Deo, scribemus.

De negotio Amplitudinis vestræ ago quam diligentissimè, & spero aut proximis, aut certè secundis abhinc literis, læti aliquid nuntii perscripturum, ut ad missionem quàm honorificentissimam, & regiis donis egregiè cumulatam, possit pervenire. Jam enim Prior Antonius, & aliquot alii, qui diversum hactenus sensere, mecum stare incipiunt.

De gratia generali nihil aliud expectatur, quàm advisum illustrissimi Ducis, qui brevi se id missurum, ubi cum Amplitudine vestra latiùs communicaverit, literis Hispanicis pollicetur. Jamque tempus esse retur sua Majestas, ut a rigore ad clementiam se convertat; quod tum quidem ipsa mihi dixit, abhinc paucis diebus; tum verò Prior Antonius latiùs commemoravit.

De Anglicis & Germanicis, aliisque nonnullis negotiis, hodie tractavimus in Consilio; cras aut perendie de Abbatiis, & aliis, ad suam Majestatem referemus; ut, si fieri queat, cum proximo cursore ad vos perferantur.

Archidux post triduum abit, magnis muneribus a Rege affectus; estque de rebus Belgicis illi plenè satisfactum, ut, qui illi sunt a consiliis, nobis ipsi fatentur.

Salmanticenses bene valent. Morisci adhuc in armis sunt, sed magis locorum opportunitate, quàm suis viribus se defendunt. Uxorem jam isthuc rediisse, & ad iter se accingere spero, ni Angli nos impediant; quod non puto; nam legatus ab Regina nullus huc venit: quod signum pacati animi putamus, quanquam etiam in diversam partem accipi possit.

Cardinalis Guisianus quandiu mansurus, aut quando abiturus sit, nescimus. Orangium jam dimisse copias audimus; sed non bene cum eo conveniunt quæ ex Germania perscribuntur.

Scripta quæ Amplitudo vestra mihi misit, gratissima fuerunt; sed, uno domino Tysnaco excepto, nemo est qui ea viderit, aut hic esse norit. Quædam hinc fortasse brevi mittam, quæ non displicebunt. Plura tempus non patitur; itaque cætera in proximas literas rejicio, quæ has brevi, ut dixi, consequentur. Interim etiam atque etiam valeat Amplitudo vestra, & sit animo

bono ac forti. Nam omnia bona Deo propitio ſperamus. Raptim, Madriti 2. Martii 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXII.

ARG. *Viglii nepotum res pecuniariæ. Rurſum de tantopere expetito à Viglio ſeceſſu à negotiis. Albanus e Belgio creditus futurus redux. Aggæi, Hopperi amici & conterranei, privatus ac fatidicus ſpiritus. Janſenio, Gandavenſi Epiſcopo, oblata Abbatia S. Petri, jure commendatitio poſſidenda. Inquiſitores Hiſpaniæ gratos habent librorum prohibitorum catalogos a Viglio miſſos. De ſcripto ad Belgas miſſo, (reſponſionem, credo, intelligit pro Rege Hiſpaniæ ad librum apologeticum Principis Orangiæ); nihil eo nudius aut frigidius. Cenſet Hopperus non niſi bene limatum in lucem dandum eſſe, ne fortè bona cauſſa malè tractando prodatur. De Tolenſibus in Conſilio Turbarum actum. De Regis matrimonio rumor. Reliqua minora aut privata.*

S. P. Reverende Præſul ac Patrone. Tametſi ad nonnullas jam ſemel atque iterum reſpondi, reſpondebo nunc ad literas Amplitudinis veſtræ, partim Calend. & XVII. Novembris, partim pridie Natalis Domini, & pridie Calend. Januarii, partim XIV. XVIII. & XXVIII. Januarii, partim XVIII. XXVI. & ultimâ Februarii, partim VII. & VIII. Martii datas; agens inprimis atque habens ſummas gratias Amplitudini veſtræ, de ſua ſumma diligentia, & amore erga me ſuo.

Salmanticenſes noſtri omnes bene valent, ut ex eorum literis his junctis Amplitudo veſtra intelliget. Rationes eorum ad hunc modum ſe habent. ' Poſt primos ſexcentos aureos, quos ſuperiore æſtate acceperant, conſumptos, quibus ſanè ſatis frugaliter uſi ſunt, cum nondum rediiſſet Bravius, viſum eſt mihi neceſſarium, ut, loco mille ducentorum, qui ab illo recipiendi erant,

erant, ab alio quopiam tantundem acciperetur; quod feci : & quidem minore impendio, quàm cùm Schetsio Amplitudo vestra contraxit, ut aliis literis meis latè perscripsi. Ac quoniam non convenire videbatur, ut totam summam Salmanticam mitterem, misi dimidium, paulò amplius; hoc est, quater mille argenteos regales, unde hactenus se commodè sustentarunt; nisi quod Dekemanus aliquid extra ordinem sibi dare petiit, quod ne facerem, Magister Bucho dissuadebat. Ad quem cum superiori mense scripsissem, si vellet, pecuniam me missurum : respondit, nondum esse opus. Sed quoniam animadvertere mihi videbar, pudore id eum magis facere, quàm quod non indigeat : replicavi, ut liberè mecum agat; tametsi enim meâ fide sumpta sit pecunia mutua, certum me tamen habere Amplitudinem vestram aut jam persolvisse, aut brevi persoluturam. Itaque nunc expecto ab illo, utrum totum reliquum, an partem ejus sibi mitti velit. Et quantum ad literas Cambii ad Bravium attinet, tametsi ille post reditum ultro mihi pecunias obtulit, est enim vir bonus & amicus, vicinus noster : nolui tamen quidquam accipere; nam puto reliquum illud supradictum suffecturum, pro hoc anno primo, ex quo venerunt in Hispaniam; & pro sequentibus existimo Amplitudinem vestram rectè facturam, si certam summam in singula capita statuat, quæ mihi videtur esse posse octoginta aut ad summum centum ducatorum. Nisi Magister Bucho aliud sentiat, ad quem ea de re scripsi, cujus Amplitudinem vestram faciam certiorem. Literas illas Cambii his adjunxi quidem, ut si velit Amplitudo vestra pecuniam à Thesaurario repetat. Sed satius mihi factura videtur, si eas remittat, ut in anni sequentis expensas ea summa cedat : quod minus habebit molestiæ si ita fiat; quanquam illud quoque certum est, Fukeros omne officium libentissimè facturos. Nam præest eorum rebus is ipse Christophorus Hermannus, de quo Amplitudo vestra quærebat, omni officio & amicitiâ nobis conjunctus. Qui quidem si unquam, nunc certè deditissimus est servitio Amplitudinis vestræ, mirèque gavisus est de mentione sui in literis ad me facta : dixitque se ad Amplitudinem vestram scripturum, omniaque officia pro sua humanitate, quæ est summa, oblaturum. Dekamanus in eandem ferè sententiam ad me quam ad Amplitudinem vestram scripserat; sed adhortatus sum ut linguam hanc ante discat, quàm abeat, ita enim convenire : cui consilio se acquieturum respondit, agoque cum illo & reli-

quis, ut studiorum suorum rationem mihi reddant : quod faciunt.

Uxorem spero jam paratam esse, ut cum liberis & reliquo comitatu, quàm primum huc veniat. Sed vereor ne quid res Anglicæ nobis adferant moræ aut impedimenti; quanquam putamus ad meliorem mentem Reginam se conversuram, & pacem potius, quàm bellum electuram, maximè Condeio nunc occiso. Omnino autem quâcumque ratione rectè poterit, velim uxorem venire; in qua re non dubito quin Amplitudo vestra omnem illi operam impartiet, quo magis eam placet : mihi certè nihil in vita poterit accidere gratius.

Quantumcumque negotium missionis Amplitudinis vestræ desperatum sæpe visum est, nunquam tamen cessavi nec cesso, omnem quam queam operam navare. Itaque Priorem Antonium, & Conchensem compellans; post ipsum etiam Regem adiens, tantum effeci, ut ad illustrissimum Ducem sua Majestas super ea re denuo censuerit scribendum : addens, si in totum nondum videatur Amplitudo vestra posse dimitti, anne saltem substitutus ei dari debeat, qui sigilli & Secreti Consilii onera sustineat. Et sanè quoties Amplitudinis vestræ apud suam Majestatem mentionem facio (facio autem frequenter) perlibenter auscultat, & summam animi affectionem ostendit; estque jam in hoc ut ad Collegii Amplitudinis vestræ decus & ornamentum aliquid constituat : qua de re Dux sua manu scripsit ad eam luculenter, & Cayas (qui se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendat) rem illam se curæ habiturum, omneque amici hominis officium facturum ultro pollicitus est.

Si rerum ordinem, qui instituitur, satis perspicio, puto dominum Ducem omnibus viribus in hoc incubiturum ut hac æstate, dummodo per bellum liceat, totam rem componat, hucque sub Octobrem mensem accurrat. Successor autem, qui fortassè hinc mittetur, dominum Tyssnacum secum ducat, ut Amplitudini vestræ in toto vel in parte succedat; Amplitudoque vestra, meritis præmiis ab sua Majestate affecta, optato tandem otio potiatur. Interim velim illam rogatam, ne, cùm jam portum videat, abrumpat, sed ad finem usque perseveret.

De Hesselii filio, ex quo hinc abiit (sunt autem quatuor menses plus minus) nihil audivi; Nescio quid debeam suspicari.

Quantum ad Capitulum Sancti Bavonis attinet, nolim sanè novi quidquam mea causa fieri; itaque mori antiquo nos accommodabimus.

Ab Aggæo literas proximè accepi Frisicas. Dicit enim se studiis & cæteris rebus humanis valedixisse, & cum spiritu frequenter loqui; qui nondum finem malorum adesse, sed alia haud leviora impendere, denunciat. Cum Hollandi vicini nostri, Reges suos, Prophetas & Semideos habuerint: sperandum erit, quantum rem ire video, ne & nos Divinis nostris careamus.

Reformationem Judiciorum Groningensium libenter vidi; satisque puto fore actum, si tantum obtineri possit: licèt non omnia suæ Excellentiæ aliisque bonis placeant. Nam ut quimus aiunt, quando volumus non licet.

De Sancti Petri Gandavensis negotio quid actum sit, ex suæ Majestatis literis Amplitudo vestra intelliget; itaque hic omittetur. Etenim si dominus Jansenius adhuc velit, integrum est, ut, dummodo Pontifex consentiat, in Commendam eam Abbatiam accipiat.

De reproborum librorum catalogis, & alio Francorfordiæ edito, maximas habeo gratias. Omnino enim Inquisitores gaudent huc eos esse perlatos.

Justificationem meam Rex Velascio dedit, cui idèm fortasse accidet quod responso nostro ad Archiducis propositiones; nimirum ut lingua Latina in Hispaniam, & pauculis quibusdam rebus mutatis, authorem mutet: nam id ingenium est quorumdam hominum. Mihi Regi meo operam navasse, qui eam sibi perplacere ostendit, sufficit; reliqua Deo committo. Et fortasse ne Cycadam alis carpentes, magis obganniendi occasionem demus adversariis, satius erit in posterum tacere; quando, cùm tempus esset, nihil est actum. Scripto illo, quod isthinc missum est, nihil vidi unquam frigidius aut nudius; nec suaserim nisi bene limatum in lucem dari: nisi bonam causam malè tractando prodere velimus.

De gratiæ generalis formula quam Amplitudo vestra misit, ita feci ut jusserat; alteram nondum vidimus; sed Rex ait habere, & fore ut post instans Pascha nobis communicetur, deque tota re plenè statuatur. Suspicor autem quidem Cardinalis Spinosæ, qui ad Episcopatum suum profectus est, reditum Regem expectare: tum alia quædam isthinc; ut omnibus simul extrema manus imponatur. Quanquam satius mihi videretur, jam rebus tranquillis gratiam concedi, antequam Germani fortè quidquam moveant; ne metu fieri videatur, aut iterum, quod absit differatur.

Domini Barlemontii causam quantum possum, ago, ut ad ipsum jam sæpiusculè perscripsi. Et quantum ad nepotes Amplitudinis vestræ attinet, jam semel atque iterum eorum apud suam Majestatem feci honorificam, ut debui, mentionem, quæ curam se eorum habituram, & omnibus rebus (dummodo oportuno tempore, quod curæ habebo, admoneatur) respondit.

De præpositura autem Trajectensi ad Mosam nihil statuere voluit, antequam negotium episcopale Romæ totum sit transactum. De Vibrandi egregiis studiis vehementer lætor; proboque quod Dolam Amplitudo vestra eum mittit, ut & linguam discat, & jura profiteatur. Inde huc eum venire nequaquam abs re videretur: eo enim loco jam sunt res nostræ, ut hæc lingua penitus sit cognoscenda.

Quod Nicolaus Adriano officium cessit, bene me hercule factum. Nec suaserim ut facilè ab se amittat. Si tamen ita velit aliquando, Amplitudo vestra Lambertum meum commendatum habiturum magnas habeo gratias.

Mortem Vastelii, & Christiani de Waert, doleo; optoque ut quàm optimos successores habere possint, tam ipsi, quàm dominus Driutius. Et sanè si ita res tulisset, voluissem dominum Haringum Andringha in Consilium Frisiæ nostræ cooptari. Sed quod differtur non aufertur.

Miratus sum aliquando apud me, in tanta rerum omnium perturbatione, quidnam Tolenses agerent, & anne & ipsi aliquid molirentur. Sed bene habet quod hominum turbulentissimorum causam Consilio Turbarum intelligo esse commissam.

Libros domini Jansenii aveo videre, ac maximè quidem Paraphrasim in Psalmos Davidicos, si fortè per cursorem mitti posset.

De Præpositura Gandavensi retuli ad suam Majestatem, cui res valde probatur. Ut tamen est in omnibus scrupulosus, domini Ducis sententiam voluit exquirere, qua de re sunt literæ ad eum his junctæ cum exemplo earum. Spero autem tantilli temporis moram Amplitudini vestræ non fore molestam. Ubi ille rescripserit, ut quàm primum omnia rectè fiant, & Romam scribatur, diligenter curabo.

De Gerbrandi fratris filio jam cœpi dispicere. Ut apud Principes Bohemiæ sit, difficile videtur posse impetrari. Dominus Joannes ab Austria Granatam cum Ludovico Quexada est profectus contra Moros, qui pauculo majorem, quàm sperabatur, molestiam exhibent. Sed quia mari omnia sic dicuntur provisa,

ut ex Aphrica nihil illis sit sperandum, breve putamus bellum finiturum. Cogitavi an apud Ferianum fratris filium rectè possemus collocare, an alium aliquem de primoribus horum Regnorum. Omnino autem quid actum erit, proximis literis perscribam, si fortè Amplitudini vestræ videatur ut ita faciamus.

Archiduci Carolo in eam sententiam responsum est, qua consulueramus; videoque Amplitudinem vestram, dominum Cardinalem Granvellanum, & nos, in eandem sententiam convenisse; unde postea sic Hispanicè responsum est, quod deinde ferunt in Latinum conversum : sed ego nondum vidi. Sed videbo cùm volam, & ut Amplitudini vestræ copia ejus fiat curabo. Si jure res tractanda est, nihil est sanè quod Germani conquerantur. De factó, spero illos non processuros, quanquam egregiè, ut videtur, minentur.

Mussitatur de matrimonio Regis. Cardinalis Guisianus adhuc adest. Quid futurum sit, brevi, ut puto, scietur.

De scriptionibus istinc ad Cardinalem qui hic est, nihil est quod Amplitudo vestra vereatur; jam dudum enim suæ Majestati & fides Amplitudinis vestræ, & virtus, & summa denique rerum omnium peritia spectata est, sic ut meo nihil sit opus patrocinio. Sed si res fortasse meum servitium (quod nequaquam puto) postularet, certò sibi persuadebit Amplitudo vestra nequaquam defuturum.

De domini Nopeni morte plurimum doleo; fuit enim mihi præceptor optimè meritus.

Inventaria librorum suæ Majestati pergrata sunt; sed petit ut, qui libri Latini, qui Gallici sint, nominatim annotetur : idque uti ad Amplitudinem vestram perscriberem, mandavit.

Circa domini Blondelii negotium faciam perlubenter quidquid potero officii, cùm tempus erit : dixit enim his diebus Rex, se brevi de recompensandis illis qui bene meriti sunt tractaturum.

Ut conventus generales bene cedant, & Regis Patriæque utilitates procurentur, etiam atque etiam opto.

Restat, Reverende Præsul ac Patrone, ut Amplitudo vestra bene valeat, seque nobis ac patriæ per Dei optimi maximi gratiam diligenter conservet. Madriti 6. Aprilis 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

His scriptis ad hunc usque diem tardavit cursor, ob id quod

Rex suâ manu volebat scribere. Interim re nepotis Amplitudinis vestræ, Gerbrandi filii, cum amico quodam, harum rerum peritissimo, deliberata; visum nobis est eum huc evocare, ut domi meæ ad aliquot septimanas sit, & rebus aulicis paulatim assuescat : daboque illi unum e famulis meis qui eum comitetur, & subinde equum conscendere jubebo. Nec opus erit magno sumptu ad vestes, quoniam luctus adhuc durat. Interim tamen consilium fuit literas Cambii ad Bravium, quas supra scripsi me mittere, hic retinere, ut si quid majoris rei incurreret, iis uti possimus, quod tamen non puto; nam omnino operam dabo ut id fiat, quod supra scripsi. Nec est quod Amplitudo vestra de pecunia laboret, antequam eam faciam certiorem. Porro cogitavimus anne fortasse satius esset adlaborare, ut nepos de Regis ipsius sit domo, quod & honoratius esset & fructuosius, & factu erit facile; maximè si Amplitudo vestra vel unum verbum super ea re cum domino Duce loquatur : qua de re sententiam Amplitudinis vestræ expectabo.

Philippus Baudequin, Graphiarius *du Bureau de sa Majesté*, vir bonus & honestus, petit officium Magistri Rationum Insulis, vel si res ita fert, in Brabantia. Is majorem in modum me rogavit, ut apud Amplitudinem vestram per meas literas possit esse commendatus. Quod ut ita sit, & fructum aliquem meæ commendationis sentire possit, etiam atque etiam oro. Est enim amicus, & planè dignus cui bene fiat.

Nihil hic novi interim accidit, nisi quod de nuptiis Regis cum filia Imperatoris certo constitutum aiunt, & Cardinalem Guisianum brevi abiturum, quam mox sua Majestas redierit, quod post triduum futurum speramus. Iterum vale, Reverende Præsul 14. Aprilis anno ut supra.

EPISTOLA LXXIII.

ARG. *De nepotibus Viglii, & desiderato ejus successu. Quas laudes ferat ille ab Albano. Veniæ formula exhibita in Consilio Hispaniæ, nimium restricta; tùm cætera ejus incommoda. De ampliori itaque deliberatum. Pontificis quoque in eumdem finem petita indulgentia. De illata Hispanis ab Regina Angliæ injuria. Decreta, Lovaniensi academiæ profutura, atque eam in rem P. Laurentii Villavicentii cogitata. Mauri rebelles; timendumque ne eorum ausus exemplo magis quàm re ipsa noceant. Pax Gallos inter & Britannos. Comitatui Burgundiæ metus à Principe Orangiæ.*

S. P. Accepi, Reverende Præsul, literas Amplitudinis vestræ XXVIII. Martii & Calend. Aprilis datas, & paulò post V. ac XII. Decembris scriptas, unà cum exemplo aliarum XVII. Novembris datarum; ad quas singulas, quatenus opus erit, respondebo.

De Salmanticensibus nostris & re pecuniaria, perscripsi superioribus literis quàm maximè potui accuratè. Post id excurrit huc Magister Bucho, cum Sixto Dekamano: dedique illis quod restabat apud me pecuniæ ex mille ducentis illis, quos a mercatore quodam Thoma (propter absentiam Bravii) hic sumpseram: quos jam existimo isthic exolutos; ex quo usque ad finem primi anni, hoc est ad Augustum, vivent. Sic ut primo hoc anno consumpti erunt mille octingenti floreni, inter octo divisi. Quo exacto, sequenti anno dabitur illis per duas portiones (nam omnem simul dari non expedit) pecunia Bravii, quam, ob caussam superiori epistolâ perscriptam, jam recepi; quæ ad id integra apud me est. Nisi quod ad Dekamanorum æs dissolvendum (quod emendis libris & vestibus præ cæteris contraxerant) quadringentos argenteos necessarium fuit præerogare. Interim expectabimus ab Amplitudine vestra quantum velit singulos quotannis expendere. Mihi nuper centum vel nonaginta ducati videbantur sufficere. Magister Bucho centum dandos censet os-

dinarios, & viginti quinque extraordinarios pro vestibus ac libris. Amplitudo vestra statuet quod e re videbitur.

Puto Gerbrandi filium, quem optimè jam Hispanicè scire aiunt, brevi huc venturum, Amplitudinemque vestram proximis literis perscripturam ecquid consilium nostrum placeat nec ne. Dekamanus meo suasu animum abeundi hinc jam deposuit; sed vellet proximo autumno Complutum commigrare: quod mihi minimè videtur alienum. Studet autem diligenter, & bene proficit, quemadmodum & alii faciunt.

Malè sit bellis istis ac tumultibus, quod uxoris & liberorum charissimorum adventum tamdiu differunt. Heri tamen nescio quæ bona nova de rebus Gallicis & Anglicis allata sunt; quæ si vera sunt, non despero omnino quin hac æstate illos hic, Deo adjuvante, sim visurus.

De re Amplitudinis vestræ bonam spem habemus; unàque mecum laborant Prior Antonius, Episcopus Conchensis, Dux Ferianus, & Secretarius Cayas, quo amicissimo & Ampl. vestræ studiosissimo, utor. Cardinalem brevi, ut spero, nostrum quoque faciemus; habetque a me Cayas memoriale jussu Regis, tum quidem de missione, quam Amplitudo vestra petit, tum verò de Collegio, quod Lovanii extruit, de quo accuratè illustrissimus Dux perscripsit; addens incredibilem esse operam quam Amplitudo vestra navat Regi ac Reipublicæ: & absque illa neque principium neque finem rerum agendarum tractandarumque se unquam potuisse reperire: itaque omnia ei summa deberi.

Veniæ formulam vidimus, & in Consilio Status cum Cardidali & aliis quàm diligentissimè tractavimus. Omnibus nimis restricta, atque adeo captiosa, si dicere licet, videtur. Et si bene inspiciatur, primùm nullis omnino, qui his tumultibus vel in minimo se immiscuerunt, gratiam facit; sed iis dumtaxat qui Placitis contravenere. Deinde ii ipsi, quibus gratia impartitur, per exceptiones ad paucissimos rediguntur, eosque vilissimos ac infimos homines; fieretque etiam ut pessimi quique Anabaptistæ, Sacramentarii, Davidici, ac similes, gratia Principis gauderent; & qui vel minimam offensam in tumultibus commisissent, ab ea excluderentur.

Tum autem ultima clausula de redditibus super bonis suæ Majestatis ac damnatorum, præterquam quod per se non valde honesta est, tum ejusmodi videtur ut totam gratiam prope exhauriat; cùm verisimile sit paucos futuros, qui se ipsos velint prodere.

dere. Itaque communis omnium hic sententia est (certè quantum præ se ferunt) Regem beneficium suum quàm amplissimè debere extendere in omnes qui tumultuati sunt, & Placitis contravenerunt: solis capitibus utriusque generis exemptis. Sua Majestas resolutionem adhuc differt, nescio quam ob rem; nisi quod illustrissimo Duci supradictas & alias difficultates puto communicari, ut super iis sententia ejus audiatur. Et mittitur jam Romam, ut & summus Pontifex suam gratiam velit impartiri; de qua nonnulli dubitant utrum Regiam præcedere debeat nec ne.

Quid de Anglicano negotio factum sit, & quo pacto sua Majestas Reginæ Angliæ respondeat, videbit Amplitudo vestra. Omnibus diligenter excussis, reperimus gravissimam quidem nobis injuriam fieri ab Regina. Sed utrum ante arrestum per vos factum Regina legitimè admonita fuerit super relaxatione pecuniæ detentæ, ipsaque eam denegaverit aut distulerit, haud satis reperimus.

Sommonis nostri casum graviter doleo; vellemque si qua possem opem illi ferre, dummodo innocens sit, sed quo pacto id fieri queat, non video. Suspicor non aliud quàm linguæ libertatem in hoc malum eum conjecisse; cui, ut Bontius scribit, aliquid etiam fortasse omissionis accesserit. Omnino autem quid de eo fiat, suo tempore aveo cognoscere. Inventaria proximè missa mirificè placent Regi, habuitque apud se ad multos dies; postea remisit ad me, ut servem, donec alia allata fuerint, & unà omnia suo tempore tradam.

Responsum Universitatis Lovaniensis sua Majestas non solùm legit, sed & exemplum sibi fieri voluit. Id vidit Pater Laurentius Villavicentius, Prædicator ille olim Brugensis Augustinianus, qui eâ occasione multa in favorem & incrementum illius scholæ, scripto quodam Hispanico, comprehendit. Quod Rex primum mihi communicari, post ad illustrissimum Ducem mitti jussit. Credo suam Excellentiam id Amplitudini vestræ communicaturam. Sed quoniam de quibusdam nominatim tractat, vellet nomen suum non aliis quàm uni Amplitudini vestræ innotescere. Quid per nos sua Majestas respondeat, Amplitudo vestra videbit. Putarim dummodo in posterum, & bene diligenterque, & id, quod oportet, legatur, suffecturum. Quod ex domini Tiletani epistola Amplitudo vestra ad me miserat, Rex vidit.

Secretarii Vander Aa, & Berti, omnem favorem merentur; nec unquam prætermitto quin per occasionem suæ Majestati eos commendem, & quantos labores sustinuerint ex literis Amplitudinis vestræ commemorem; quæ quam optimè se illis facturam respondet. Sed velle de iis, qui bene his tumultibus & aliter servierint, remunerandis, omnibus simul agere, idque brevi futurum.

Morisci plus negotii facessunt, quàm sperabatur. Tum autem classis perdita, magnum ei rei attulit detrimentum. Omnia tamen bona prope diem expectamus. Multi metuunt, ne exemplo magis quàm re ipsâ, factum hoc Moriscorum noceat.

Heri allatum est pacem inter Gallos & Anglos confectam esse; Andelotium morbo interiisse; Ducissam Vendomiensem, ejusque filium, & quendam Principis Condaici, gratiam petere; Duci Bipontino aureum pontem strui, quo in Germaniam redeat; & si quæ sunt alia his similia, bona pleraque omnia: nisi quod Comitatui Burgundiæ nonnulli vehementer metuunt; maximè si Princeps Orangiæ illic est, ut fertur.

Scriptum Vergasii, & Del Rio, Rex multo tempore habuit. Tandem edi quidem posse censuit, sed sine suo Ducisve nomine aut mentione. Si nostram sententiam exquisisset, dixissem quid videretur. Si non malum, bonum certè ex ejus editione non spero.

Quid de Cancellariatu Geldriæ & Præsidatu Trajectensi (ubi Dimeni nullam miror fieri mentionem, nisi fortasse mortuus sit) factum sit, Amplitudo vestra videbit. Et quia uxor in suis literis ab Idzardo Sickinghano nostro me salutat, suspicatus sum ecquid ille quid ambiat, quandoquidem Amplitudo vestra Præsidem Frisiæ graviter ægrotare scribit.

Hesselium nostrum a molestissima illa commissione velim absolutum; & haud scio an de filio isthic audieritis. Nam me haud parum sollicitum habet, quod neque literas, neque nuncium, ab eo ex quo abiit, acceperim.

Cura, Reverende Præsul ac Patrone, ut valeas, & te nobis ac reipublicæ quàm diutissimè, conserves; quod ut ita fiat, Deum etiam atque etiam oro. Madriti 15. Maii. 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Doctor Mylius summas Amplitudini vestræ agit gratias atque habet, offerens omne obsequium ac servitium. Sua Majestas dedit mihi locum in Rotulo pro filio Doctoris Tegnagel Grego-

sio ad Praebendas Hagenses, nam alium locum commodiorem non invenimus.

Ac quoniam Castellanus mihi scribit exhiberi nobis nescio quid novae molestiae super jurisdictione Daelhemensi; velim Amplitudinem vestram majorem in modum rogatam ut dispicere velit, utrum conveniat literas Regias exhibere illustrissimo Duci nec ne.

EPISTOLA LXXIV.

ARG. *Formula Gratiae Generalis, Albani verbis concepta, neque ampla satis, neque perspicua. Aliam promittit Rex Philippus, non absimilem illi quam Pater ejus Carolus Castellanis olim concesserat. Hopperus credit Angliae reginam, quam inter & Belgas lis exarserat, magno mercatorum nostratium dispendio, ab incepto destituram: quod quidem non nisi aliquo post tempore factum est. De otio Praesidi Viglio faciendo, iterum. Ejus laudes à Duce Feriano praedicatae. Rumor de Cardinali Granvellano in Belgium mittendo, & novis illi decretis congiariis. Mauri Granatenses ex clade maritima ferociores.*

S. P. Dies sunt decem, plus minus, Reverende Praesul, quod ad omnes literas vestras respondens, de cunctis quàm potui accuratissimè perscripsi. Nunc quoniam suae Majestati visum est duplicatum dare illi qui Romam proficiscitur, ut ex itinere ad vos mittat, ea breviter perstringam quae post accidère.

De Salmanticensium negotiis, & re pecuniaria, binas literas dedi superiori cursori, cum fasciculo ipsorum, reditque res eo, quod ipsi, octo numero, hoc primo anno, qui primâ Augusti absolvetur, consumpserint mille octingentos florenos. Nam est apud me integra (quadringentis regalibus, exceptis) tota pecunia Braviana; ex qua tum vivere incipient, nisi Amplitudo vestra prius illis dare jubeat: qua de re non malè erunt contenti, quanquam promiserint ex eo, quod habent, vivere usque ad dictam diem; quod non incommodè poterunt quantum scribit magister Bucho.

Formula Gratiæ Generalis isthinc missa, non solùm nimis stricta, sed & captiosa ab omnibus de Consilio Statûs hic judicatur. Itaque authores sunt suæ Majestati ut quàm largissimè poterit, beneficium suum extendat; quod omnino videtur factura. Jussitque ea de causa ex Simanca, ubi Archivum Hispaniæ est, ad se adferri Gratiam Generalem, quam quondam Imperator sanctæ memoriæ Castellanis dedit, cùm adversum eum tumultuati essent. Dicitque Cayas amplissimam eam esse, & Regem iisdem vestigiis institurum.

Quid Reginæ Angliæ sua Majestas respondeat, Amplitudo vestra videbit. Et credo sanè, nisi quid cum Germanis & Hugenotis fœderis habeat, ab incepto destituram.

Bipuntinus Dux Galliam intrasse dicitur, & cum eo esse Orangius. Fitque hac re, ut omnibus reliquis viis interceptis & obsessis, non nisi per Italiam hinc ad vos pateat aditus. Quod tantò ægriùs mihi est, quod uxoris charissimæ adventum cum liberis summo desiderio expecto. Ubi ad summum malum adductum fuerit spero ac planè confido tandem Deum nos respecturum.

Dies sunt septem, plus minus, quod Dux Ferianus, ad Regem iturus, summo manè me vocabat, dicens sub confidentia quibusdam de rebus velle se mecum tractare. Primum erat, ut sciret quid rei esset de utroque Præsidatu Statûs & arcani Consilii; uter dignior & fructuosior sit, ex quo sua Majestas utrique possit prospicere; sic tùm ut Amplitudo vestra de Consilio Statûs maneat, & qui Præsidatum gesturus est, cum ea majora quæque communicare teneatur. Percurri & exposui illi breviter rem omnem; addens suam Majestatem posse dispicere unumne velit Præsidem, uti ferè semper consuetum est, an duos, quo res melius geratur: Sic tamen ne Amplitudo vestra, (nam eo tendere videbatur) ullo præsidatu maneat gravata; sed de Consilio Statûs tantùm sit, ibique, cum aderit, sententiam dicat. Ille, post multas laudes Amplitudinis vestræ, & celeritatem in negotiis prædicatam, quæ à successore designato, minimè aiebat expectari, & ob id non convenire ut omninò Amplitudo vestra absit a curia, verùm necesse esse ut successor de majoribus quibusdam ad eam referat; tandem amplissimè pollicitus est se daturum operam, ut, quoad ejus fieri queat, omnimodam missionem Amplitudo vestra habeat; idque brevi admodum, etiam antequam Rex redeat;

quod mox post festum Venerabilis Sacramenti putamus futurum.

Alterum erat, quia pro Gratia Generali ad Papam mittitur, quisnam potissimum Commissarius generalis possit designari. Dixi Illustrissimo Domino Cardinali Granvellano, Archiepiscopo Mechliniensi, qui primus est, præ cæteris eam rem maximè videri deberi. Quod statim ille consensit; addens, non forè nec authoritati Regis, nec honori Domini Cardinalis satisfactum, nisi Rex in antiquam possessionem eum restituat: qua de re hoc cursu ad ipsum aliquid scriptum iri putabat. Cayas posteà mihi dixit novas pensiones amplas hic illi decerni.

Tertium erat de supradicta Gratia Generali, de qua admirari se aiebat, quis formulæ tam strictæ & captiosæ (nam sic dicebat) fuerit author. Itaque omnibus modis hoc agi, ut quàm plenissima & nobilissima gratia detur, & quidem brevi.

Morisci Granatenses nondum desistunt de incepto; & fecit eos ferociores detrimentum mari acceptum, haud sanè leve. Sed omnes sumus bono animo, speramusque Dominum Joannem ab Austria brevì exercitum instructum habiturum, inque campum producturum, reliquaque Deum in causa tam justa fortunaturum.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & bene spera; nam adesse mihi dies videtur quo Amplitudo vestra voti sui compos tandem efficiatur. Quod ut & mihi de dulcissima uxore & liberis contingere possit etiam atque etiam oro atque opto. Madriti 26. Maii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS. HOPPERUS.

EPISTOLA LXXV.

ARG. *Rursus de Gratia Generali. De negotio Sommonis, qui caussæ capitalis reus agebatur. Imperatum Belgis à Duce Albano Vectigal, decimi scilicet, vigesimi, & centesimi Denarii, quem exitum habiturum sit, avidè exspectatum. De Viglii propinquis, Salmanticæ degentibus, & de Folcardo Gerbrandi filio. Maurorum IV. millia deleta; neque tamen hinc tumultuandi finis. Proscriptiones in Belgio finem non habi-*

turæ. De profligato Duce Bipontino rumor varius & incertus.

S. P. Reverende Præsul, binas vestras literas XXV. Aprilis & VIII. Maii scriptas, accepi, quæ mihi gratissimæ fuerunt; speroque superiores nostras, quas per Galliam & Italiam misimus, jam esse redditas.

Sommonis nostri vicem doleo; vidique accusationis articulos, ad quos egregiè mihi videtur responsum. Nec sum absque spe aliquam me etiam hic illi operam posse navare; quod mox ubi Rex rure redierit, nam per literas fieri non potest, tentabo. Et fortasse antequam causa Sommonis peragatur, perferetur ad vos Gratia Generalis, & ut spero in amplissima forma. Hoc enim se expetere omnes hic præ se ferunt; & confirmavit mihi nudius-tertius Cardinalis, cum quo amicitia mihi est nonnulla, nihil aliud expectari quam suæ Majestatis reditum. Quanquam etiam illhinc aliquid ut puto recipiendum erit, antequam ex toto res absolvatur.

In magna sumus expectatione, ut de contributione ab illustrissimo Duce petita aliquid boni perscribatis, & si reliqui consenserint, non puto Geldros & Frisios nostros, reliquosque extraordinarios populos, os in cœlum posituros, maximè cum Groningenses, à quibus minus sperabatur, tam obsequentes se præbeant. Quia in re syndici fortasse urbis & agri aliquid boni fecerunt.

Quonam tandem Ducis Bipuntini furor evadet, avidè expectamus; Reginam enim Angliæ mitiorem esse paululò, intelligimus; quanquam rumore incerto, & in Germania parata esse omnia, perscribit ad me Dominus Chantoneius.

Gregorii ab Ayala negotium diligenter procurabo, prima audientia nostra. Optimè enim memini quantum operæ & servitii jam à plurimis annis suæ Majestati exhibuerit. Ad priores literas hactenus responsum est.

Salmanticenses bellè valent omnes; ac quoniam de re pecuniaria jam sæpè perscripsi, hic omitti potest. Nam summa est, Bravianam pecuniam apud me esse integram, quadrigentis argentei dumtaxat demptis, quos Dekamanis dedi. Dictum erat ut ad Augustum ex eo, quod acceperunt, viverent; sed quantum video ex literis quas Gastius heri ad me attulit, proro-

gandum erit aliquid. Annuum dimensum quod Amplitudo vestra constituit, sufficere mihi videtur. Quanquam quid ad literas Magistri Buchonis, & meas super ea re Amplitudo vestra respondebit, expectabimus.

Quando quidem non videtur Amplitudini vestræ convenire, ut in Regis servitio sit Folcardus, Gerbrandi filius, de principibus Bohemiæ agam quod potero. Nam quantum ad Ducem Ferianum attinet, is jam ultro suam domum obtulit, in qua cum tria genera sint servitorum: officiales, qui certum munus obeunt; nobiles, qui eum comitantur, & perhonestè habentur, & pueri ministeriales, quos Pagios vocamus, (reliquos enim inferiores non nomino) ex nobilium numero posset esse Folcardus, inter quos sunt quidam Angli bene instituti. Omnino tamen quid cum Principibus agi possit dispiciam. Nam tametsi quidem Dux Ferianus longè optimus vir est, & Ampl. vestræ amantissimus, attamen ob æs alienum, & uxoris parsimoniam, audio familiam satis tenuiter ali, & haud paulò honorificentiùs esset in familia esse Principum.

De illustrissimi Ducis Albani huc reditu, nihil adhuc certi habeo. Sed si fortè successor ei dabitur, ut cum eo sit Folcardus, operam dabo.

De negotio Amplitudinis vestræ perscripsi latè quid cum Duce Feriano mihi intercesserit. Eo mane quo ad Regem proficiscebatur, reversus, bonam spem dedit fore, ut ubi Rex redierit, totum conficiatur. Eâ re non contentus, Cardinalem audiustertius, ut dixi, adii, & quàm potui officiosissimè nomine Amplitudinis vestræ salutavi. Repetitis antiquis postulatis, is longè liberalissimè respondit, Amplitudinem vestram brevissimè intellecturam quid ejus nomine ipse fecerit, additis aliis encomiis uberrimis ac luculentissimis. Nec abs re mihi videretur si Amplitudo vestra ad eum scriberet, oratione sumptâ ab iis quæ per literas meas intellexit. Scio enim hujusmodi officiis eum delectari; & est Cayas ejusdem mecum sententiæ.

Cum Moriscis proximis diebus bis velitatum est. Primo congressu mille quingenti ex illis interfecti sunt; secundo bis mille & amplius. Ex nostris trecenti plus minus dicuntur desiderari, quoniam ob loci naturam justo prælio cum iis congredi non licet, paulatim vires eorum accidendæ sunt. Verendum est ut in longum res trahatur, quoniam quotidie alia atque alia oppidula & vici arma sumunt. Quia tamen ex Aphrica nullæ veniunt co-

piæ auxiliares, nihil admodum putatur esse timendum. Scribit mihi uxor denuo de re Daelhemensi; additis mandatis quibusdam Curiæ Hollandiæ, quam ego rem totam, ut omnia, Amplitudini vestræ commendo atque committo. Nam nihil dubito quin id factura sit, quod conveniet, quo minus præter bonum & æquum adversum nos quid fiat.

Accepi his diebus literas ab illustrissimo domino Cardinali Granvellano, qui de Gratia Generali, & aliis omnibus, ejusdem nobiscum est sententiæ. Atque utinam id fiat quod proximè scripsi ad Amplitudinem vestram, nimirum agi hic ut isthuc redeat, & non modò in pristinum, sed & ampliorem locum restituatur.

Cura, Reverende Præsul ac Patrone unice, ut valeas, & te reipublicæ nobisque quàm diutissimè conserves. Madriti 23. Junii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

His scriptis quinæ Amplitudinis vestræ supervenêre literæ XIX. XXVI. Maii & III. Junii datæ; & cum his libri domini Jansenii, qui mihi gratissimi sunt, & quantum cursim videre potui, eruditissimi videntur. Scribamque ad ipsum ea de re proximâ occasione, nam nunc tempus non patitur.

De Gerbrandi fratris filio supra scripsi; & faciam omne officium, ac si meus esset. Et de pecunia Braviana, ita uti Amplitudo vestra jubet faciam. Nam commodum est hic nunc Gastius, per quem rectè potero. Ad Aggæi literas rescripsi superiore cursu breviùs; respondebo autem prolixiùs; vel nunc, si potero, vel certè proximâ occasione.

Proscriptiones vestræ nunquam mihi videntur finem habituræ, nisi Gratia Generalis hinc veniens omnia amputet. Ac quantum ad Sommonem attinet, quàm primum Rex redierit, tentabo quid potero. Et quod supra scripsi de Syndico Groningensi, video planè contra se habere; quod sanè doleo.

Uxor ut est timida, & res etiam per se periculosa, haud satis video quomodo aut per *Nantes*, aut Genuam, venire possit; cum ab una parte Angli & Hugenothi, ab altera Mauri mare infestent. Si vera sunt quæ heri de Bipuntino profligato, incerto tamen rumore, accepimus, sperarem brevì per Galliam illam posse venire. Oro Deum ut aliquod iter, sive terra sive mari, aperiat, quo quàm primùm eam cum liberis videre possim.

Catalo-

Catalogum librorum accepi, & cum aliis jungam. Rescriptum illustrissimi Ducis super præpositura Sancti Bavonis &c. venit, & est perquàm favorabile; ideoque prima audientia res expedietur. Literas Amplitudinis vestræ ad Regem reddam ipse, ubi venerit.

De episcopatibus quod Amplitudo vestra mihi perscribit, curæ habebo, & simul ut, sive Cayas, sive Antonius Perez, negotium Amplitudinis vestræ sit tractaturus, de bona nota commendetur. Uterque enim amicus est; excusatione ut aliqua Amplitudo vestra apud me utatur, de literis, ut ait, rarioribus, nihil sanè est opus; quia, cùm omnia, tum illud vel maximè Amplitudini vestræ debeo, quod tam diligenter de omnibus ad me scribere dignetur.

Uxorem & liberos, generumque cum uxore, bene valere gaudeo, & ex ipsorum etiam literis cognovi, de Barbasanii morte, vel ipsius tam honorati Collegii causa doleo, quod non video quomodo nunc stare amplius possit. Capite in ipso & pedibus, in Mamerano & aliis, aliquot notabilibus membris putridis amissis. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone 26. Junii supradicti.

Accepi literas dominorum Consilii nostri secreti super negotio Michaëlis de Cametrica, ad quas nunc per temporis brevitatem non possum respondere; sed faciam diligenter per proximum cursorem. Nec restat nunc aliud in eo negotio, post Alcaldorum magnas moras, quàm ut rem concludamus, & ad suam Majestatem de ea referamus. Nam lectura vix tandem absoluta est.

EPISTOLA LXXVI.

ARG. *In limine Epistolæ privata aliqua. Gratiæ Generalis concessio dilata tantisper, dum responsum è Belgio exspectatur. Controversia Anglicana necdum sopita. Vires Regiæ in Gallia accisæ, & Calviniani Hæretici jam Tolosanis imminentes, Navarris Arrogonensibusque minaces. Mauri in Hispania perduelles. Joannes ab Austria, & cum eo non contemnenda militum manus, ipsis obviam missi. Regis nuptiæ certò fu-*

turæ; quæ ut apud Belgas fiant, non desunt qui Regi autores sint.

S. P. Quæ apud me Amplitudinis vestræ sunt literæ, Reverende Præsul, ad XXV. & XXVI. Aprilis, VIII. XIX. & XXVI. Maii, III. & XII. Junii sunt datæ. Ad quas quidem tametsi majori ex parte jam responderim, de singulis tamen attingam aliquid, ne, quantum in me est, quidquam omittam quod quidem dignum scriptione videatur. Nam aliquam partem hujus solitudinis & absentiæ lenire mihi videor, quum cum Amplitudine vestra ago.

De Tzommonis negotio quid hìc actum sit, ex iis quæ hisce junximus Amplitudo vestra cognoscet; & certè plus hoc tempore efficere non potuimus. Putoque, si dexterè iis utantur, non parvum ad prosperum rei successum nuntium esse constitutum; ipsorumque erit dispicere, an & quomodo uti velint. Censuique ad Amplitudinem vestram schedas mittendas, ut si fortè Urdius, qui mihi optimè causam agere videtur, absit, sint tamen ad manum, si fortè in rem videatur ut exhibeantur; quod vestri est Consilii.

Gregorii Ayalæ causam egi quàm potui diligentissimè, Rex primâ occasione summam illius rationem se habiturum affirmavit, & ut in memoriam redigamus, jussit.

De libris Proverbiorum & Psalmorum Jansenii maximas etiam atque etiam habeo gratias. Et sanè & authore & patrono dignissimi mihi videntur; nec omittam quin ad ipsum ea de re scribam, ut superioribus literis significavi.

Salmanticenses nostri bene valent, ut ex literis ipsorum Amplitudo vestra intelliget. Misi illis quatuor millia argenteorum; sic ut ex omni pecunia adhuc apud me sint duo millia paulò amplius, ex quibus sumam quod in Folcardi Gerbrandi filii vestimenta, & alia necessaria, fortasse conferendum erit. Nam evocavi eum hìc, ut ad aliquot dies apud me sit, & deinde apud Ferianum, qui jam annuit, ut superioribus literis perscripsi: aut, si quâ fieri queat, apud Principes Bohemiæ collocetur. Magister Bucho & Folcardus Montzemanus ex peregrinatione Lusitana Salmanticàm superioribus diebus redierunt; aiuntque, præterquam quod peregrinatio ipsa pars studiorum est, si quid omissum videri queat, omni diligentiâ se recuperaturos, si me ante

profectionem consuluissent, author ipsis non fuissem. Ad migrationem Complutensem omnes aspirant; sed expectabimus mandata vestra, & quid magis in rem sit, ipsi etiam dispiciemus.

Quoniam de Feriano facta est mentio, is & uxor vehementissimè optarent ut cuidam servitori aviæ ipsius, dominæ de Dormer, prospiceretur. Ac cum nescio quod officium receptionis vacet de parte aliqua bonorum Principis Orangiæ in Brabantia, majorem in modum me rogarunt, ut, si qua per leges Brabanticas fieri possit, id illi Amplitudo vestra procurare velit, ostendentes nihil omnino sibi posse fieri gratius. Quin imo si ullâ ratione effici possit ut exterus id habeat, petunt ut Amplitudo vestra id mihi significet: se reliqua hic apud Regem procuraturos. Ac quia quidem Ducissa ea de re ad aviam scribit per literas his junctas, non dubito quin & ipsi Amplitudinem vestram ea de re interpellabunt.

De negotio Amplitudinis vestræ, omnes omnia bona dicere ac polliceri, ac nominatim Conchensis, qui abhinc paucis diebus suam Majestatem ea de re compellavit, optimumque responsum retulit. Nec aliud expectamus quàm ut tandem fiat declaratio, vel hic vel isthic.

Gratiam Generalem amplissimam se daturum Rex semper affirmat, sed quod nuper conjiciebam, nunc scio. Expectatur isthinc responsum ad difficultates hic motas, tractaturque interim causa Monteniaci; & fortasse civitatibus, qui minus obsequentes fuère, aliquid imponetur, sive jugi, sive pænitentiæ.

De Episcopatibus ita, uti illustrissimus Dux perscripsit, factum est. Fecique obiter mentionem Verlenii, ecquid illius fortasse suo tempore ratio haberi possit, ut per literas regias Amplitudo vestra videbit.

Negotium præpositituræ vestræ actum ac transactum est, ita ut voluistis. Addebatque Rex, & perlubenter se facere, & rem sibi videri æquissimam, sumque nunc in hoc, ut, quæ reliqua sunt, quàm optimè ac favorabilissimè fiant.

Formam circa rem Anglicanam hinc transmissam, isthic non placuisse, multos hic malè habuit. Quos tamen placavimus, quantum potuimus; tantumque effecimus ut omne omnino quod petitur, mittatur. Aiunt autem non esse nunc tempus, ut propter reputationem res tantæ tamdiu differantur. Sed ego non dubito quin illustrissimus Dux summo consilio omnia agat.

De rebus Gallicis aiunt, Huguenotarum vires haud paulò

majores esse regiis, ipsosque, capto Cadurco, jam Tolosanis imminere, & Navarris Aragonensibusque minari. Sed Deus, ut spero, tanta mala avertet; semelque viam aperiet qua, sive terrâ sive mari, uxorem charissimam cum liberis videre possim.

Morisci à solita ferocitate nondum quidquam remittunt; sed procedit illis obviam dominus Joannes ab Austria, cum peditum duodecim, equitum quatuor aut quinque millibus bene armatis, qui aliquid, ut spero, efficient.

De Regis matrimonio nihil hìc dubitatur, sed publicatio ejus in finem usque anni luctus differtur; & ni bello hoc Granatensi impediremur, non desunt qui suæ Majestati multis modis authores sunt, ut isthic nuptias celebret, sed puto vanam eam esse spem.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & te nobis reipublicæ quam diutissimè conserva. Madriti 16. Julii 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

Catalogum Bibliothecæ Regis accepi, ut superioribus literis me puto significasse.

Scribit ad me magister Vilhelmus Veen, se bis ad extraordinarium Consiliaratum Brabantiæ esse nominatum; rogavitque me majorem in modum ut Amplitudini vestræ de bona nota possit esse commendatus. Ego illi respondi me ea de re ad Amplitudinem vestram scripturam; quod non volui omittere.

Post has scriptas accepi literas Amplitudinis vestræ XXVI. Junii datas, ad quas nunc non est otium ut respondeam. Sed multa continent optima, & quæ magno hìc erunt usui. Cogitavi autem anne per salvum ductum, sivè Gallicum, sivè Anglicum, huc posset venire uxor; quâ de re velim Amplitudo vestra deliberet, & quod optimum videtur, illi suadeat, XXV. Julii, anno ut suprà.

EPISTOLA LXXVII.

Arg. *De negotiis Viglii, privata. Principes Bohemiæ brevì in Germaniam ituri.*

S. P. Tametsi abhinc diebus quinque, plus minus, per Cursorem ordinarium latè omnibus de rebus scripserim, Reve-

rende Præſul, quia tamen hic curſor germanicus etiam duplicatam pro vobis portat, has ipſi dare volui, non quidem quod novi quidquam ſit ſcriptione dignum, ſed ne officio deſim. Non reſpondebo nunc ad literas Amplitudinis veſtræ noviſſimè allatas, quia Rex brevì alium ſe curſorem recta ad vos miſſurum ait. Statuique interim diſpicere, ecquid boni novi de Gratia Generali, & collegio Amplitudinis veſtræ, & miſſione perſcribere poſſim. De quibus omnes omnia ſemper promittunt; ſed hactenùs nihil eſt præſtitum. Ac quanquam quidem ſperem ſuperiorem tabellarium ſalvum ad vos perventurum; volui tamen duplicatum mittere.

Negotium Tzommonis noſtri, curo ne, quoad ejus fieri poteſt, quidquam omittatur; ſperoque hâc nocte negotium ſancti Bavonis iturum Romam. Nam ne quid moræ eſſet, & quàm favolabiliſſimè poſſit, res tractaretur, ipſe concepi literas Regis ad Papam & Oratorem, quas ad Antonium Peres (cui expeditio mandata eſt) miſi, ut ſignaturam procuret. Quod ſi fiat, jungam his exempla utriuſque Epiſtolæ. Ac licet exiſtimem omnia iſthinc jam Romam ad procuratores per vos eſſe miſſa, ne qua tamen fortaſſe accidat mora, mittam inſtrumentum meum & reliquas ſchedas ad ipſos, quia mihi amplius non ſunt uſui. Et diſpiciet Amplitudo veſtra, utrùm actam concenſus Regii confici velit, an contenta erit literis ad Summum Pontificem & Oratorem ſcriptis.

Quoniam literæ Regis ad Ducem de Varlenio relictæ erant nuper extrà ſarcinam publicam, impoſui tum meæ; & credo etiam nunc cum his ituram duplicatam. Folcardus nondum venit, Principes Bohemiæ proximo Septembri in Germaniam ituros rumor eſt, ſed incertus. Quod ſi fiat, haud ſcio an voluntas Amplitudinis veſtræ eſt, ut cum illis collocetur.

Junctis his faſciculis literarum ad Luys Mender, Doctoris Paccii noſtri eſt, qui in rure ſuo octo abhinc milliaribus latitans, nunquam huc commeat. De libris ait ſe ſcribere, in quibus comparandis ſi quis ex familia Amplitudinis veſtræ Luyſium, qui miles eſt, aliquantulum juvare poſſet, dicit ſibi forè pergratum. Bene vale, Reverende Præſul ac patrone, & te, Deo adjutore, quàm diutiſſimè ſalvum conſerva & incolumen. Madriti, 30. Julii 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Idem curſor qui has portat, ſimul etiam negotium veſtrum

portat Sancti Bavonis, quod totum misi ad illustrissimum dominum Cardinalem Granvellanum, junxique his exempla literarum ad Pontificem & Oratorem per suam Majestatem scriptarum, hoc vespere convenimus dominus Tysnacus, Alcaldus Zalazar, & ego, & conclusimus negotium Camatricense; nec aliud restat quam ut ad suam Majestatem ea de re referatur; quod fortasse hâc fiet septimanâ. Discedetque hinc, ut putamus brevì alius cursor recta ad vos. Calendis Augusti anno ut suprà. Literas hic junctas ad illustrissimum Ducem quæso ut Amplitudo vestra curare velit reddendas.

EPISTOLA LXXVIII.

ARG. *Rex promittit se in illustris Viglii gratiam Collegium ejus, quod Lovanii instituerat, cumulatè aucturum: Pollicetur etiam Gratiæ Generalis Diploma se brevì in Belgium missurum, aliaque his similia*: omnia optima, *inquit Hopperus*, & optimo Principe dignissima. *De Gallis, Anglis, Granatensibus, auditum nihil.*

S. P. Reverende Domine Præsul, his decem aut duodecim diebus, jam tertium scribo, quare brevis ero, tum quidem quia subitò & extrà ordinem hic cursor proficiscitur; tum verò quia brevì ut putamus alium mittemus

Hodie huc venit Folcardus Gerbrandi filius, egregia forma juvenis & bene moratus; eritque apud me donec intellexerimus, utrum apud Ferianum, qui omnia amicissimè offert, eum collocari velit Amplitudo vestra, an apud Principes Bohemiæ, de quorum discessu mussitatur certè proximo vere, interim ut meum eum habebo.

Regem hodiè multis de rebus conveni. Perbenignè respondit de omnibus, brevì forè ut Amplitudo vestra liberetur: Collegium vestrum suâ liberalitate se auctorum cumulatè; non aliud agere quàm ut Gratia Generalis quàm primùm mittatur, & si qua sunt his similia, omnia optima, & optimo Principe dignissima.

Allatæ ſunt hoc die literæ ab illuſtriſſimo domino Cardinali Granvellano, prolixæ omnibus de rebus; ſed nihil eſt quod ſcriptione indigere videatur. Miſique ad illum his diebus negotium Sancti Bavonis, cum literis ſuæ Majeſtatis ad Summum Pontificem, & Oratorem, prout proximè latiùs perſcripſi.

De Gallis & Granatenſibus nihil audimus, & de vobis & Anglis nihil magis; omnino autem brevì aliquid boni expectamus. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone, & te nobis ac reipublicæ quàm diutiſſimè conſerva. Quod ut ita fiat, Deum optimum maximum etiam atque etiam oro. Raptim Madriti 6. Auguſti 1569. Faſciculum literarum Salmanticenſium his junxi. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXIX.

ARG. *Scribit Hopperus ſibi jam dudum ſuboluiſſe conſilium de exteris hominibus in Belgarum Senatorum ordinem cooptandis; cui quidem propoſito ſe perpetuum adverſarium profitetur. Maurorum Granatenſium ſex millia interfecta, arce eorum occupatâ.*

S. P. Nudiuſtertius ſcripſi ad Amplitudinem veſtram, Reverende Præſul. Hoc mane accepi literas veſtras XIII. Julii datas, ad quas nunc non reſpondebo, quoniam alium, ut per ſuperiores dixi, paramus curſorem. Quomodo Decamanis mortem matris (quam vehementer doleo) ſignificare potero, diſpiciam. De Gratia quid actum ſit, literæ meæ, quæ per eumdum hunc perferentur, ſignificabunt, & item de Amplitudine veſtra. Jamque à multo tempore ſubolfeci, quod de hujus nationis hominibus nobis collegis dandis Amplitudo veſtra dicit; ſed non relinquam intentatum, ſi quid pro Dei, Regis, & Patriæ ſervitio aliter queam efficere.

Quæ hâc nocte venêre optima ac lætiſſima nova de Moriſcis ſex mille trucidatis, & arce eorum occupatâ, non volui omittere quin his jungerem. Cura, Reverende Præſul, ut valeas, quemadmodum omnes optamus, & Deum etiam atque etiam rogamus.

Tres ſunt dies quod mecum Ferianus tractavit, quonam modo potiſſimum dominus Tyſnacus dimitti poſſit. Inclinare videntur in hoc, ut Privati, non Status, Conſilii Præſes creetur. Neſcio an ob titulum alterum, quem hactenus geſſit, ſatis erit contentus, videbimus quo ſua Majeſtas ſe inclinabit. Raptim Madriti, 8. Auguſti 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Adjunctæ ſunt his literæ domini Stellæ noſtri ad Amplitudinem veſtram. Heri definivit ſua Majeſtas negotium Camatricenſe ſecundùm primum membrum adviſi veſtri. Remittentur iſthuc omnia ut ſententiam vos pronuncietis.

EPISTOLA LXXX.

ARG. *Epiſtola domeſtici ferè argumenti. Rex Barcinonam, ut dicitur, iturus. Quæ priori epiſtolâ de Mauris interfectis nunciata fuerant, incerta.*

S. P. Quoniam hìc curſor tranſit dumtaxat, Reverende Præſul, & brevì ipſi aliquem miſſuri fortaſſe ſumus, nihil nunc ſcribam aliud, quàm accepiſſe literas Amplitudinis veſtræ XXVIII. Julii, Calendis & VI. Auguſti datas; ad quas tum, Deo volente, particulatim reſpondebo.

De Dekumanis, & aliis, omnia procurabo diligenter, jamque ante ex prioribus literis Amplitudinis veſtræ ſcripſeram ad magiſtrum Buchonem, ut videret an conveniret tum illis quidquam ſignificare.

De Folcardo brevì aliquid ſtatuemus, ut vel cum Bohemiæ Principibus ſit, vel cum Duce Feriano.

Literas ad Cardinalem Siguntinum hìc noſtrum, ipſe cras, approbrante Deo, reddam. Non dubito quin erunt gratiſſimæ.

De Gratia Generali omnia ferè concluſa ſunt; ſed neſcio quid domino Monteniaco metuam, antequam promulgentur. Nihil tamen præter ſuſpicionem habeo.

Sunt dies quatuor quod de omnibus Ferianus mecum egit, quæ ad Amplitudinem veſtram pertinent, & miſſionem domini Tyſnaci, quem ea de cauſa Toletum venire juſſit, ubi negotium illi erat, ut mentem ſuæ Majeſtatis ei declaret, & poteſtatem

tem proficiſcendi ad vos faciat. Poſt triduum aut quatriduum ſciemus quid factum erit.

Muſſitatur de profectione Barcinonenſi; ſed nihil adhuc certi habemus.

Matrimonium filiæ Gerbrandi cum Petro Buygers mirificè mihi placet. Oro Deum Optimum Maximum ut felix fauſtumque eſſe poſſit, & habeo gratias Amplitudini veſtræ, quod hanc noſtram affinitatem non gravatè admittit, quæ occaſionem dabit ut tantò magìs Amplitudini veſtræ ac ſuis ſerviamus; quanquam jam à multo tempore obligatio tam magna eſt, ut nulla ad eam acceſſio fieri poſſit. Folcardus rem ſibi valde gratam eſſe oſtendit; & ego illum, ſi non majore affectu, (nam veſtròs omnes pro meis duco) ſaltem ut magìs conjunctum diligenter etiam atque etiam curabo. Plura tempus non patitur; itaque cætera in proximum curſum reſervabo. Cura, Reverende Præſul ac Patrone, ut valeas, & nos, ut facis, ama. Raptim Madriti 11. Septembris 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Nova Granatenſia quæ nuper mittebam ut acceperam, ab aliis velim me poſſe confirmare.

Eſt hic Tartaceus communis amicus noſter nobilis Burgundus. Is majorem in modum me rogavit ut meâ interceſſione Amplitudo veſtra commendatum habere velit dominum Dagay, fororium ſuum, ut auditor rationum Dolæ creari poſſit. Ipſum dominum Dagay non novi; ſed Tartaceus planè dignus eſt, cui bene fiat.

EPISTOLA LXXXI.

ARG. *Majoris molis negotia cum Hoppero Rex communicat. Ille ſenſa ſua ſcripto conſignare juſtus.*

S. P. Scriptis ſuperioribus literis, Reverende Præſul, quas idem hic curſor perfert, redditæ ſunt mihi hoc momento binæ Tzommonis noſtri literæ reſignatæ menſe Martiò, poſt comprehenſionem ſcriptæ. Quod ideo volui ſignificare, ne per me ſtetiſſe videatur, quo minus reſponderem.

Heri vocavit me ſua Majeſtas, & communicavit quædam mag-

ni momenti, ſuper quibus conſiderationes me juſſit in utramque partem, & opinionem meam ſcribere. Per primas literas omnia ad Amplitudinem veſtram perſcribam.

Hunc faſciculum plurimum mihi commendavit Paccius noſter, ut bene ad Luys Mendes deſtinetur; & ſi qua opera in quibuſdam indigeat, eam noſtri illi non gravatè præſtare velint.

Scripſit ad me prius Ferdinandus, qui iſthic eſt, peramicè; non omittam cum omni reverentia illi reſpondere. Bene vale, Reverendiſſime Præſul, raptim, Madriti 4. Septembris 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXII.

ARG. *Carolus Tyſnacus, novus Conſilii Privati in Belgio Præſes, itineri Bruxellenſi ſeſe accingit. Viglius Præſidis in Conſilio Statûs titulum ac munus retinet. Hopperus ſigilli Regii Cuſtos.*

S. P. Tametſi ſperem, Reverende Præſul, ſæpiùs ad Amplitudinem veſtram ſcribere, antequam hæ literæ perferantur; tamen non potui omittere, quin proficiſcenti huic, qui Horologiarius eſt Regis, aliquid literarum darem.

Dominus Tyſnacus conceſſu ſuæ Majeſtatis ſe parat ad profectionem, proximâ ſeptimanâ, Præſes Conſilii Privati deſignatus, & juratus proximo Sabbatho ſuperiore, quo & ego de Cuſtodia Sigilli Regii juramentum conſuetum in manibus ſuæ Majeſtatis præſtabam. Amplitudinem autem veſtram optat in Conſilio Statûs Præſidatum gerere, qua de re (uti & de ſupradictis) tam ad illuſtriſſimum dominum Ducem, quàm ad Amplitudinem veſtram jam ſunt ſcriptæ literæ, quas dominus Tyſnacus perferet. Ego quantum potui pro abſoluta liberatione Amplitudinis veſtræ pugnavi: ſed reſpondit Rex itidem abſolutè, non convenire rebus, ut alius quàm Amplitudo veſtra id munus ſuſtineat. Cæterùm, ut quàm minimè Amplitudo veſtra fatigetur, Dominum Tyſnacum omnem operam ſubſidiariam ei exhibituram. Bene vale, Reverende Præſul ac Patrone, & me, ut facis, ama. Raptim Madriti ipſo Matthei 21. Septembris

1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXIII.

ARG. *Novarum rerum nihil esse, quod Litteris mandare libeat. Missus à Margarita Parmensi qui Dominæ suæ multa à Rege flagitet.*

S. P. Reverende Præsul. Cum his junctæ sunt aliæ binæ literæ meæ ad Amplitudinem vestram, quas quoque occasione scripsi : sed antequam ad magistrum cursus perferrentur, jam abierant cursores. Dominus Tysnacus procinctus est ut abeat; nec aliud expectat quàm sciat Carthaginemne an ad Barcinonam illi sit proficiscendum. Sigilla & reliqua mihi tradidit. Expectamus in horas nova à vobis, ex Germania, & Italia; nam multi sunt dies quod nihil acceperimus.

Novarum rerum hìc nihil est scriptione dignum, aut certè quod libeat scribere : ita nos undique circumvallant mala. Atque utinam diem illum videre tandem possimus, quo uxor & liberi huc adveniant.

Ni per temporis brevitatem esset, mitterem exemplum literarum quas sua Majestas ad Amplitudinem vestram scribit, & domino Tysnaco perferendas tradidit : sed per proximum cursorem, volente Deo, id sum facturus. Cupit autem omnibus modis, ut Amplitudo vestra in Consilio Statûs maneat, cum titulo Præsidatus illius Consilii.

Dies sunt duo aut tres quod cum Duce Feriano egi de honesta missione Amplitudinis vestræ, quam ait suam Majestatem (ut & ipsa mihi dixit) quàm amplissimam facturam. Post dies quindecim aut tres jussit idem Dux, ut Folcardum ad ipsum deducam, quod sum facturus. Salmanticenses nostri consilium cœperunt, è re sibi videri, ut Salmanticæ hâc hyeme maneant, quod valde probo. Restant apud me mille quadringenti argentei, quos proximè ad illos sum missurus. Bene vale, Reverende Præsul, optime patrone, & me, ut facis, ama. Raptim, ultimâ Septembris 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

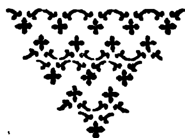
Comes Prosper Oeconomus dominæ Ducissæ Parmensis his diebus huc venit, salutavique eum hodie. Credo magna pro Domina illum petiturum.

Videtur tacitè per quosdam agi, ut Ludovicum Wyts, Amanuensem Domini Tysnaci rogem, ut hìc maneat, donec dominus Cortevilius, aut alius ejus nomine venerit. Sed quantum à quibusdam intelligo, non foret gratum suæ Majestati; additurque causa, nescio an vera; spero autem esse falsam. Itaque operam dabo ut per Varnerum satisfaciam, donec videro quid suæ Majestati placeat.

EPISTOLA LXXXIV.

ARG. *Carolus Tysnacus ex Hispania in Belgium proficiscitur.*

S. P. Tametsi sæpius me puto scripturum, Reverende Præsul, antequam hæ perferantur, non potui tamen omittere quin, abeunte hodie domino Tysnaco, has illi literas darem, solitumque salutationis officium præstarem. Quid hìc rerum agatur, & quo loco omnia sint, non dicam, quoniam proximo cursu id faciam quàm potero diligentissimè; & quæ scriptis rectè committi non possunt, ab ipso domino Tysnaco coram Amplitudo vestra cognoscet. Ex successu quem habebit in itinere, velim vos istic statuere, utrum è re videatur, ut, si alia via non pateat, eàdem & uxor mea cum liberis veniat. Nam ut eorum absentiam molestissimè semper tuli, ita nunc hàc tam amicâ domini Tysnaci & uxoris liberorumque societate privatus, multò etiam feram molestiùs. Bene vale, Reverende Præsul, & te quàm diutissimè nobis ac reipublicæ conserva. Madriti, 17. Octobris 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXV.

Arg. *Hopperus CC. Ducatos annuos filio suo à Rege impetrat, ab Archiepiscopo Hispalensi persolvendos. Belgicæ negotia gravissima à Rege tractari cœpta, quæ quidem scripto committere Hoppero intutum visum.*

S. P. Quod nunc scribo, Reverende Præsul, nihil aliud est, quàm totos nunc esse nos occupatos ut quàm copiosissimè omnibus de rebus ad vos scribamus per cursorem, qui brevì est iturus. Abiit hinc dominus Tysnacus XVII. mensis superioris, credoque illum nunc navigare inter Carthaginem & Genuam; &, si omnia secunda sint, ante Natalem Domini vobis posse adesse.

Rex abhinc paucis diebus dedit uni ex filiis meis ducentos ducatos annuos super Archiepiscopatu Hispalensi, plura cum tempore pollicens.

Magnum hìc bellum paratur contra Mauros Granatenses; quod ante fecisse melius fuisset: sed præstat sero quàm nunquam.

Ex quo dominus Tysnacus abiit, placuit suæ Majestati de gravissimis negociis, ad regiones nostras pertinentibus, incipere tractare, quas his literis non audeo committere. Acciditque mihi satis incommodè Denneterium nondum planè convaluisse, quod nunquam video futurum. Durat enim semper illi displicentia; sic ut nihil sibi gratiùs fore dicat, idque semper in ore habeat, quàm mori.

Folcardus Gerbrandi adhuc apud me est. Nam ex quo intellexi gratiùs Amplitudini vestræ futurum, si apud Principes Bohemos esset, curavi cum Dietersteyn ea de re tractandum; qui quàm benevolentissimè respondit, tametsi in sua potestate non sit novos servitores accipere sine scitu & voluntate Imperatoris, in gratiam tamen Amplitudinis vestræ se id libentissimè facturum, & ad Imperatorem, quem Amplitudini vestræ cum omnia velle certò compertum habet, ea de re scripturum. Interim Amplitudo vestra suam mihi sententiam perscribere dignabitur; nam ut in ea familia Folcardus sit, & honestè ut Præsidis Viglii nepos degat, opus erit aliquo sumptu, ad minus trecen-

torum ducatorum, ut suspicor (non tamen amplius) in singulos annos, ultra salaria, quæ sunt satis ampla. Itaque quod Amplitudo vestra imperabit, mox fiet.

Venerunt hùc è Salamanca Magister Bucho & Montsema de pecunia; nam quæ apud me erat jam ferè, quantum mihi dicunt, consumpta est, ut amplius ex eorum literis Amplitudo vestra cognoscet: nisi quod quadringenti regales argentei apud me sunt reliqui, in usum Folcardi, cùm opus erit. Plura quidem sunt, sed ea in proximum ut dixi cursorem reservo. Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & uxorem cum liberis inde quæso quàm primùm extrudatis; maximè si vera sunt quæ de rebus Gallicis feruntur bona nova, aut certè ex Anglia veniat aliquid rei bonæ per novos vestros legatos. Raptim, Madriti 6. Novembris 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXVI.

ARG. *Tysnacus à Carthagine solvens, Genuam naviget. Regis consilium de Feudis constituendis, ex bonis in Belgio Fisco addictis, iisque Equitibus Aurei Velleris, cæteris, attribuendis. Viglii & Hopperi querela de mora temporis nimia in componendâ pace cum Angliæ Regina. Dubium Hispano Regi, an bona Gallorum perduellium, in regno suo sita, sibi, an Galliarum Regi cedant. De Bulla* in Cœna Domini *actum Madriti in Consilio Statûs. Pars dotis Hispaniarum Reginæ jam futuræ, ut, quod de contributionibus Imperii Rex debet, remittatur. Magnus belli apparatus adversus Mauros Granatenses, quibuscum non pro viribus certatum erat. Frisii à sua in Regem voluntate, ab Duce Albano egregiè commendati. Dux Ferianus puellam nobilem, Sobrinam uxoris suæ, viro alicui Principi apud Belgas nuptui tradere cogitans. Elogium Viglii in Albani Litteris. Nonnulla privata.*

S. P. Tametsi quidem, Reverende Præsul, ut quæque literæ Amplitudinis vestræ ad manus meas venerunt, ad eas parti-

culatim per curfores extraordinarios refpondi, quia tamen hic nunc it ordinarius, nolui omittere quin ad univerfas aliquid dicam, tam XIII. ac XXVIII. Julii Calend. & VI. Augufti, quàm V. & VI. Septembris fcriptas; agens in primis Amplitudini veftræ fummas gratias de tanta diligentia ac favore, quo erga me utitur.

Abiit hinc dominus Tyfnacus, ut jam ante fcripfi, XVII. Octobris, navemque Carthagini confcendit, prout mihi fcripfit III. hujus, vifaque deinde eft claffis IX. die in una de Balearibus, unde in Majoricam trajicere debebat, deinde in Minoricam, poft in Sardiniam, & ad extremum in Corficam; indeque recta ire Genuam. Nam pro anni tempore omnino neceffarium effe aiunt, ut hoc circuitu utantur ad oftia fluminum, quæ periculofa funt, vitanda. Conjicimus aut Genuam eum jam appuliffe, aut non longè inde abeffe; nam tempus hic femper habuimus valde ferenum ac tranquillum, quale extremo Maio ifthic effe folet.

Sua Majeftas in manus mihi dedit fummam omnium bonorum confifcatorum, coramque communicavit fuum de iis confilium, jubens fuper eo cogitare, & meam fententiam fcripto comprehendere; quod factum eft, re fæpe cum Feriano tractatà, fumma autem eft, ut magna pars eorum ad certum numerum Feudorum redigatur, quæ Equitibus Aurei Velleris & aliis minorum Ordinum, tam togatis quàm fagatis, ad vitam dentur, haud aliter atque de Commendis hic fit; nifi quod Feuda hæc fecularia, non Ecclefiaftica, funt futura. Difputavi rem in utramque partem, admonuique fuam Majeftatem, multos effe ex bene meritis, quibus præfens pecunia aut alia bona neceffariò danda erunt: quare è re fore, ut tertia vel quarta portio de toto prius detrahatur, antequam ad Feudorum erectionem procedatur, unde iis qui moram tanti temporis ferre non poffunt, aliquid detur. Placuit fuæ Majeftati Confilium, credoque brevi fore ut amplius ea de re tractetur.

Valde avidè expectamus quid tandem cum Regina Angliæ factum erit. Et certè veriffimum eft quod dicit Amplitudo veftra, plurimum nos temporis, & quidem fine caufa perdidiffe. Mifitque ad me his diebus Chriftophorus Hermannus epiftolam quamdam, quam acceperat de Flevo ac Texalia à nefcio quibus Pyratis captis, & multis navibus direptis; fed fpero verum non effe. Cæterum ex eo ortam effe fabulam, quod de iis quæ in

fratris sui Gritenia acciderunt, Amplitudo vestra ad me scribit.

Ego Vitellium & Vonckium, homines quidem prudentes, & in rebus agendis dexteros esse judico; sed haud scio an rerum nostratium & Anglicarum satis sunt periti; unde in negotiis tractandis multum sæpè dependet, licèt nonnunquam non videatur. Quid autem actum erit, brevì ut spero resciscemus.

Rex Gallorum, partâ hâc tam insigni victoriâ (de qua multi ob moram certi nuntii jam dubitare cœperant) per quemdam Ministrum suum, Majestatem suam ejus fecit certiorem; petens inter cætera ut bona suorum rebellium, quæ apud nos sunt, vendere liceat; & pecuniam ad usus suos exportare. Non dubito quin Rex, quicquid poterit officii, Regi Christianissimo præstabit, quo difficultatibus ipsius opem ferat : sed interim tamen scire cupit utri jure hæc bona rebellium cedant : sibine, an Regi Christianissimo, an aliter. Et quidem quia res permagni momenti est, & memini illustrissimum Ducem in suis literis aliquid olim tetigisse, credo fore ut ejus sententia super ea re exquiratur. . . . .

Quæ de Bulla in Cœna Domini Inquisitoribus Burgundicis & Comiti de Gatinaire sua Excellentia perscripserat, hic in Consilio Statûs fuêre tractata, visumque est suæ Majestati, ut quæ per ipsam Romæ fieri vos censebatis, hâc vice per illustrissimum Ducem fiant.

Ac quantum ad Montbeliartense negotium attinet, id propter absentiam Regis debuit differri. Quod tamen de Episcopatu Antverpiensi & Buscoducensi petieratis, id factum est, & huic cursori traditum.

De novæ Reginæ nostræ adventu brevì aliquid, ut puto, statuetur. Jamque de dote agitur; cujus partem credo futuram, ut, quod de contributionibus Imperii Rex debet, remittatur, & in dotem cedat.

Contra Moros Granatenses ingens bellum paratur, ut, antequam ver appetat, & auxilia illis ex Aphrica veniant, si quâ ratione fieri potest, obruantur. Quod ut Deus fortunet etiam atque etiam opto. Hactenus plus mali quàm boni successus habuimus; non illorum virtute, sed nostrâ negligentiâ, quod malum contemneremus, aut certè non quanti erat faceremus.

Quid de Contributionis negotio isthic factum erit, proximis literis expectamus; quanquam secundùm ea quæ scripsistis totum jam actum ac transactum putamus, nec aliud quàm executionis

tionis formam restare : in qua magis fortasse, quàm initio existimatum est, laborabitur.

Illustrissimus Dux in suis ad me literis ea de re nonnihil tangens, miris laudibus nostros homines extollit; addens, nullos ex omnibus populis, Regiæ Majestati subditis, tam egregiâ erga illum esse voluntate : idque se toti mundo testatum facturum.

Literas Amplitudinis vestræ ad Cardinalem hic nostrum Spinosam reddidi; accipiensque illas quàm benignissimè, ut sanè omnem mihi semper favorem amicitiamque exhibet, jussit Amplitudini vestræ quàm maximas eo nomine gratias agi; seque eum esse, qui omnibus modis se putat obligatum, ut omnia Amplitudini vestræ officia ac servitia exhibeat.

Dux Ferianus valde amicè & confidenter quoddam suum negotium mihi heri communicavit, ut ad Amplitudinem vestram id perscriberem; ut, si quam possit, sive re, sive consilio, operam ea in re navare, pro antiquo suo amore non gravatè præstare velit. Id autem est, quod se erga nostrates ita affectum esse ait, ut speret se filium suum, quem habet unicum, non alubi quàm illic suo tempore collocaturum. Nunc autem domi se habere Sobrinam quandam Ducissæ uxoris suæ, quam non minùs, quàm si filia esset, charam habet. Eam, si quâ ratione posset, cupere isthic nuptum dari alicui ex primaria nobilitate, utì & ipsa est : puella speciosa, octodecim annorum, mediocriter dotata. Rogat Amplitudinem vestram ut super ea re nonnihil cogitare velit, addens nihil sibi fore gratiùs quàm si quid boni excogitetur. Sic tamen, ut si quid ejusmodi futurum est, non aliter fiat, quàm libentibus iis cum quibus est agendum, & minimè per metum aut extorsionem. Ego postquam ab eo discessi, cogitavi ecquid fratri Comitis Hoochstratani hæc conditio fortasse non malè conveniret. Sed nihil Duci dixi, nec censeo dicendum, quia juvenem planè non novi; nisi quod valde bonæ spei ipsum esse audio.

Hactenus de publicis & alienis negotiis actum est; nunc ad nostra privata venio. De collegio Amplitudinis dicit mihi Prior Antonius, jam illustrissimum Ducem ampliùs quàm quater ad suam Majestatem scripsisse; & quidem ita, ut non solùm Patris, sed Patris Patriæ negotium agere videatur. Itaque nihil esse dubitandum quin quàm luculentissimè Rex id sit dotaturus. Et quo res magis acceleretur, convenit inter nos, ut iterato (nam

id jam aliàs feci, optimumque responsum retuli, ut ad Amplitudinem vestram perscripsi) suam Majestatem super ea re interpellem. Quo facto, mox idem ipse officium faciet, nec non Ferianus; & non ante se quieturos aiunt, quàm totum sit perfectum. Et sanè quid illustrissimus Dux ad suam Majestatem de Amplitudine vestra scripserit, ex ejusdem ad me literis intelligi potest, quarum verba subscripsi : *Al Presidente procurare de honriar, como lo merece su persona, y larga exsperiencia de los negocios, del qual me aprovecho para todas las cosas que aqui se hazen. Y me da gran luz en todos los negocios. Y cierto su Magd tiene enel un gran Ministro; y es justo le haga mucha merced.*

De nuptiis Petri Buygers, sobrini mei, cum filia Gerbrandi fratris, plurimùm gaudeo, omniaque felicia ac fausta esse jubeo. Folcardus adhuc apud me est, dum operam do ut apud Principes Bohemiæ (quod vos optare video, & mihi perplacet) collocetur. Ostenditque dominus à Dieterstein se valde promptum, ut Amplitudini vestræ gratificetur; nec dubitat quin Imperator, qui consulendus est, assensum suum confestim sit præbiturus. Quare nihil restat, nisi ut Amplitudo vestra (prout ante quoque significavi) uno verbo mihi significet, quantum in singulos annos eum velit expendere. Nam trecentis ducatis plus minus, ultra salaria, quæ satis sunt ampla, videtur esse opus. Et pertinet aliquo modo ad honorem Amplitudinis vestræ, ut honestè habeatur. Ipse autem sua natura valde frugi est, modestus, taciturnus, & prudentissimus suo tempore vir futurus, mihique ob præclaram indolem valde charus.

Fuêre hìc nuper Magister Bucho & Montzema de pecunia, qua de re ex ipsorum literis Amplitudo vestra ampliùs cognoscet. Et sanè frugaliter & bene videntur mihi vitam instituere, planèque digni esse, quos suo favore Amplitudo vestra complectatur; celebrâruntque mecum natalem meum, cùm priùs vestrum Folcardus, Denneterius, & ego, soli celebrassemus. Nam dominus Tyssacus biduo ante abierat; & qui eum deducebant officii causa usque in Arenxues, Rinsingus, & alii, nondum redierant. Non minùs tamen hilariter vobis adbibimus, omniaque felicia ac fausta precati sumus.

Dekamanos quantùm potui sum consolatus. Et sanè quamdiu hìc una erimus, efficiam ut neque matris neque fratris officium iis desit. Et sanè digni sunt quibus bene fiat; ita honestè ac

modestè vitam instituunt. Ac quod in singulos annos ab amicis illis est constitutum, sufficere mihi videtur; respondeoque nunc ad eorum literas quas ad me scripserunt.

Super negotio Præpositure Sancti Bavonis scribit mihi illustrissimus dominus Cardinalis, se omnia, quæ miseram, accepisse, omneque officium facturum: cæterùm cùm scriberet, (quod erat XXII. Septembris) se nondum quidquam ab Amplitudine vestra tum accepisse. Et quod de Coadjutoria Amplitudo vestra quærit, prout magistrum Buchonem novi, equidem planè dignum judico, qui Amplitudini vestræ hac in parte succedat. Nec omnino omittendum quin, mox ubi Romæ res fuerit confecta, id hìc agere Amplitudo vestra incipiat, in quo debitùm officium libentissimè ac quàm diligentissimè faciemus. Reverendissimi domini Jansenii librum *in Ecclesiasticum* perlubenter videbo; speroque Tzommonis nostri causam ad optatum finem aliquando venturam, quando tam fidelem operam Wadius illi navat; & Blaserio cum negocio Tolnensi omnia felicia ac fausta esse jubeo.

Jam superioribus literis perscripsi ad Amplitudinem vestram, Regem his diebus uni ex filiis meis ducentos ducatos pensionis dedisse super Archiepiscopatu Hispalensi. Et cum redeunti gratias ea de re agerem, dicebat, cum tempore plura se facturum. Vos uxorem dulcissimam ac liberos istinc velim extrudere, ut quàm primùm huc veniant, sive terrâ sive mari, quâ primùm via patebit, sive etiam per Italiam; nam à domino Tysnaco facilè intelligetis quidnam rei sit, & an consultum videatur ut iter id arripiat.

Quod de novis Consiliariis hinc mittendis Amplitudo vestra scribit: aderit cum domino Tysnaco Licenciatus quidam, Rueda nomine, Consiliarius Valisseletensis, qui se totum nostratibus velle accommodare ait: in quo autem Consilio futurus sit, negat se scire.

Ac quanquam quidem dominus Tysnacus, antequam hæ perferantur, vobis fortasse aderit, aut non multò post, ipsasque literas adferet, quas ad Amplitudinem vestram sua Majestas scribit. Junxi tamen his exemplum, ut quàm primùm quidnam rei sit Amplitudo vestra cognoscat.

Cura, Reverende Præsul, optime Pater ac Patrone observantissime, ut bene valeas, teque nobis ac reipublicæ quàm diutissimè conserves; rogavitque me majorem in modum Cayas nos-

ter, quo unà cum Velasco familiarissimè utor, nam sic tempus exigere videtur & ipsorum virtus meretur, ut Amplitudinem vestram quàm officiosissimè suo nomine salutem. Madriti, 20. Novembris 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Denneterius paulò rectiùs valet, ac maximè quidem, cùm aliquid habet negotii. Sed ut planè confirmetur, vix est sperandum.

De gratia generali aliquid fortasse boni brevì audietis, scribamque suo tempore de omni re latissimè.

Quoniam illustrissimum Ducem classem adornare aiunt, quam huc mittant, cogitavi ecquid cùm ea uxor venire posset. Quod utrum conveniat nec ne, velim vos isthic dispicere.

Hâc horâ accipio literas à domino Tysnaco è mari, ante Barcinonam XIV. hujus scriptas.

Doctor Mylius Amplitudini vestræ summas agit gratias; & si quis esset qui sibi honestis conditionibus præbendam Condeiensem, qui illi obtigit, resignari vellet, contentus esset id facere.

EPISTOLA LXXXVII.

ARG. *Querela Ducis Albani de arcanis propalatis.*

S. P. Ego Reverende Præsul, heri & nudius-tertius latissimè de omnibus rebus scripsi ad Amplitudinem vestram, quare hæc pro recepta tantùm erunt. Et unde querela illa domini Ducis, de secretis manifestatis, venit, valde bene scio; & nisi pro honore domûs fuisset factum, non abivisset hinc impunè cum suo domino, ut proximis literis scribam latiùs. Bene valeat Amplitudo vestra, & se nobis quàm diutissimè conservet. Raptim, Madriti 22. Novembris 1569. Reverendæ Amplitudinis vestræ addictissimus ac paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Aggæum solum sibi defuisse, verissimum scribit Amplitudo vestra.

EPISTOLA LXXXVIII.

ARG. *Littora Belgica ab Anglis infesta. Placet Regi, quod decimi ac vigesimi denarii indictio in aliam formam cœpta sit mutari. Optat Hopperus, ut quæ nova plurima, eaque optima, procudi ait, brevi ad Belgas perferantur. Multa per ironiam de Hispanis ac Italis Doctoribus & Consiliariis in Belgium missis. Collegii Vigliani in Academia Lovaniensi dedicatio. Denneterius ex morbo animi peræquè & corporis convalescens. Hopperus cum Rege Cordubam proficisci jussus. Consiliarius Boone Hopperi filiam sibi conjugem expetit; Boëtius Epo Regii Historiographi titulum ac munus. De juramento à Prælatis præstando, controversia Regi proposita.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ II. XXIII. & XXVI. Octobris, item X. ac XVII. Novembris scriptas accepi, unà cum aliis ad XX. & XXVII. Julii datis; cum quibus catalogus Hagensis Bibliothecæ, & Ecclesiasticus Jansenii perferebantur. Ad singulas ordine respondebo; deinde ad alia veniam, agens in primis Amplitudini vestræ summas gratias de suo summo in me amore, & in rebus perscribendis diligentia.

De cognati mei Petri Buygers, & neptis vestræ nuptiis, vehementer gaudeo; oroque ut omnia fausta ac felicia esse possint. Scripsitque jam ad me dominus Meghanus, se in gratiam Amplitudinis vestræ & meam in translationem Gritaniæ perlibenter consensisse.

Ad successionem in Præsidatum Nitzenii, utinam tam è re Ecclesiæ esset Aggæum nostrum commendare, quàm ille cætera idoneus est, in tanta Amplitudinis vestræ erga illum voluntate. Ipse solus sibi semper defuit, quod vehementer doleo.

De littorum nostrorum inquietatione per publicas literas parciùs scribitis; sed per privatas intelligimus, minimè leve fuisse damnum quod nostri acceperunt. Qua de re cùm in consilio

non possum dicere, apud Regem tamen solus non omitto quin, sine cujusque invidia, id quod res est intelligat.

Allato libello de centesimi denarii collectione, quoniam otium non habebat ad eum perlegendum, summam ejus à me audire voluit : addens, placere sibi quod decimi ac vicesimi denarii indictio in aliam formam cœpta est mutari.

Consilium Amplitudinis vestræ de profectione uxoris per Burgundiam ac Sabaudiam Genuam usque mihi probatur : & quidem eo magis, quod Regina nostra mense Martio aut Aprilis ibi putatur futura; in cujus Comitatu inde Barcinonam poterit trajicere. Qua de re ad dominum Chantoneïum, qui unà huc venturus fertur, scribo, ut Amplitudini vestræ significare velit, quo tempore uxor mea Genuæ adesse debeat; & ut eo ipse cum Regina veniens, si qua re possit, eam juvare velit. Reliqua impedimenta per Oceanum mittenda censeo, diligenterque procurandum ut quàm optimum ducem itineris ipsa habeat. Qua in re, & in reliquis omnibus, obsecro Amplitudinem vestram ut, quemadmodum semper fecit, suam illi opem & operam impartiri velit.

Folcardus adhuc mecum est, nec quidquam illi perit temporis ad linguam & alia addiscenda, geritque se & honestissimè & modestissimè; ita ut tanquam filium illum mihi videar amare. Scripsit Dieterstein ad Imperatorem, ut in familiam Principum recipi possit; commodèque accidet ut proximâ æstate in Germaniam cum iis proficiscatur. Nam adveniente Reginâ ipsi continuò feruntur abituri.

Novam petitionem, quæ in locum denarii nummi successit, vidi; & sanè velim jam isthuc transmissa & in publicum data esse, quæ nos hìc plurima, & quidem, ut videntur, optima, jam dudum cudimus : de quibus proximè ad Amplitudinem vestram particulatè perscribam. Sunt enim ejusmodi, ut, non apud nostros modò, sed & apud omnes ubique nationes summam gratiam ac laudem suam Majestatem inde consecuturam sperem.

Quod Hispanos ac Italicos Doctores & Consiliarios isthuc mitti scribitis, non abs re fieri scire debetis, nam cum præstantiores inferioribus natura imperent, ut apud Aristotelem est proditum : utique consentaneum est, nobis barbaris & indoctis, & barbaricis legibus assuetis, eos præesse, & novas leges dare, qui sub clementiore cælo nati, ad omnem humanitatem, modestiam, doctrinam sunt enutriti, & ad jura legesque cognos-

cendas, neque linguâ Latinâ neque Græcâ, neque Philosophiâ, neque aliis ejusmodi rebus opus habent; sed quâ nutricem in cunis, eâdem Doctorem in scholis lingua loquentem audiunt, ejusque dictata excipiunt, quibus per totam vitam pro legibus utuntur; sic ut neque Canones neque Leges Romanas intelligere sit necesse. Ex quibus ut quàm optimi eliguntur qui isthuc irent, inventi sunt, qui Ostracismo Senatu moti sunt, quod non nisi optimis ac sanctissimis Viris contingere solere, Amplitudo vestra non ignorat. Occasione autem sumptâ à Sindicatu faciendo in Burgundiam, dixi suæ Majestati non omnino alienum quidem videri, exteros potiùs quàm domesticos ad eam rem desumi; sed tamen unum considerandum videri, sæpè exteris primâ facie mala videri quædam in provincia non cognita, quæ propiùs tamen aspecta, sunt bona: & naturaliter accidere, ut, qui aliundè adveniunt, ad mutandum & animadvertendum sint procliviores, ne nihil fecisse videantur: quare ad illa incommoda vitanda posse dispicere suam Majestatem, anne conveniret aliquos ex ea provincia, unum vel plures iis adjungere ad rem meliùs dirigendam. Quâ re Rex commotus scripsit ad illustrissimum Ducem, quemadmodum Amplitudo vestra videbit.

De Collegii dedicatione plurimùm lætor; & certò persuadebit Amplitudo vestra, haud vulgare fore, quod Regia Majestas ad ejus ornamentum conferet. Jamque ipsa Cayæ dedit negotii, ut suo tempore ejus memoriam speciatim suggerat; qui pro summa sua erga Amplitudinem vestram observantia, & erga me amore, non omittet quin quàm luculentissimè id faciat; nec ego meo officio deero ad quod tantopere sum obligatus. Illud autem Amplitudinem vestram majorem in modum rogo, ut cum ibi denuo (nam sic puto futurum) de iis tractabitur, qui suis bonis servitiis liberalitatem aliquam Regiam promeruerunt, Cayæ quoque ratio, & quidem non exigua habeatur; nam certè minimè exiguum est quod promeretur.

Dominum Tysnacum quintâ hujus mensis Genuam appulisse accepimus, putamusque ante Calendas Februarias isthic futurum, & Amplitudinem vestram sublevaturum; cui exemplum literarum Regiarum cum his mitto, ex quibus, quanti illum sua Majestas faciat, luculenter cognoscet. Et sanè vel meâ causâ non parum gaudeo, Amplitudinem vestram operam suam in Consilio Statûs non denegare; ut sub quo Duce tam feliciter semper militavi, porro militare pergam.

Denneterius bene nunc valet, Deo adjuvante, & in hac mutatione magno mihi est usui. Curabimusque ut suo tempore illius ratio habeatur, ut omnem melancholiam abjiciat. Nondum potuit ab se impetrare; sed id fiet, ut spero, cum tempore; maximè crescente favore Regio, quem in re, parva illa quidem, sed aliqua tum, jam nunc est expertus. Et literæ Amplitudinis vestræ non parum animi illi dedisse videntur.

De Tzommone nostro bona mihi spes inde data est, & hinc aliquid etiam procuratum est haud exiguum, si succedat. Brevi ut puto sciemus quo res evadet. Ac quantum ad Nitzenii filii negotium attinet, rectum mihi videtur ut in id tempus, quod Amplitudo vestra dicit, expectetur. Mepschii Epistolam libenter vidi, jamque Frisiam nostram totam repurgatam esse, etiam atque etiam spero.

Hactenus ad literas Amplitudinis vestræ responsum est; nunc ad nostra venio, quæ non sunt multa. Rex Cordubam proximo mense proficiscitur, meque secum ire jussit. Ibi utriusque Senecæ, & Lucani antiquam Patriam, & Avicennæ, aliorumque præstantissimorum Arabum sedem, volente Deo, videbimus, & Granatam ac Hispalim per otium excurremus. Et, si quod omnino speramus bellum Moriscorum bene cedat (nam jam nunc conditiones pacis offerre dicuntur) non dubitamus, quin in Valentiam vel Arragoniam Rex sit iturus, ad Reginam excipiendam, & comitia ex more habenda.

Tractans sua Majestas de novo Episcopo Palenciano dando, qui Episcopis aliquot nostris pensionem debet, donec de dotibus illis sit prospectum, quæsivit à me, anne aliqui sint ex iis, qui jam dotem suam habeant. Respondi de singulis; nempe de Groningensi, Daventriensi, & Ruremundensi particulatè, quidnam hucusque cognôrim, nec non de Leuvardiensi nostro: addens, mihi videri illum, simulatque in possessionem sui Episcopatûs venerit, posse apprehendere totam dotem suam, sic ut pensio mille quingentorum ducatorum quam habet, tum sit cessatura, nisi vobis secus videatur. Qua de re sua Majestas scripsit ad illustrissimum Ducem, & mandavit ut speciatim ea de re ad Amplitudinem vestram scribam; ut cùm dotem suam Episcopus Leovardiensis habebit, Amplitudo vestra illustrissimum dominum Cardinalem Granvellanum ejus continuò velit reddere certiorem. Nam quæ illi debetur pensio, jam aliis est destinata; si quidem illi de dote jam sit, vel quàm primùm erit prospectum;

tum; quod mihi ſanè ſecundùm Bullam videtur, ſi ſatis eam intelligam.

Porro cùm ſua Majeſtas Coraulos ſuos in ſtudiis alat, eaque res ſuas quantumvis moleſtias habeat, tam à parte puerorum quàm dominorum de Financiis, propoſitum hìc fuit anne è re videretur, ut aliquot burſas ſua Majeſtas Lovanii ac Duaci in aliquo Collegio fundaret, tam pro ipſis quàm pro præceptore aliquo, qui curam eorum gereret. Sic enim & ſua Majeſtas mala moleſtia liberarerur, & pueris meliùs fieret; qua de re Rex ad illuſtriſſimum Ducem ſcribens, juſſit, ut Amplitudini veſtræ id ſuo nomine communicarem, qua ſuper re cogitare & illuſtriſſimo Duci ſuum conſilium impartiri velit.

Dominus Chantoneius, quod de Comitatu Granvellano ſuperioribus annis ceperat, nunc renovat; poſtulatque ſua Majeſtas ſententiam illuſtriſſimi Ducis, de quo non dubito quin rem omnem Amplitudini veſtræ communicabit. Et certè ille, tum ſuo, tum fratris Cardinalis nomine, dignus eſt, cui, quatenus res patitur, faveatur.

Uxor de domini Conſiliarii Boone deſiderio mihi ſcribit, circa filiam meam Richiſſam; cui, rem in utramque partem diligenter quantum potui expenſa, latè reſpondi, referens me tandem ad id quod Amplitudini veſtræ, quæ & mihi & liberis optimum patronum ſe ſemper præſtitit, videbitur. Quare rogo, ut hoc ipſum continuando, quod maximè è re videbitur, hac in re nobis conſulere dignetur; & cùm tempus erit, ut de iis qui favorem regium promeriti ſunt, huc perſcribatur, rogatam velim Amplitudinem veſtram ut & mei curam gerere velit; quod ipſam & libentiſſimè & diligentiſſimè facturam nihil dubito.

Cura, reverende Præſul ac patrone, ut valeas, ac quoniam de Salmanticenſibus noſtris, qui rectè ſunt, omnia per eorum literas cognoſcet, nihil opus putavi latiùs ea de re ſcribere. Madriti, 26. Decembris 1569. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Prope omiſeram Boëtium noſtrum petere, ut Hiſtoricus Regius eſſe poſſit; qua de re ad Ducem ſcriptum eſt; & velit ſua Majeſtas Amplitudinem veſtram ſuper ea re nonnihil cogitare, item quia de juramento à Prælatis præſtando inde huc ſcripſiſtis, & quædam hinc vobis quæſtio ſuper ea re eſt propoſita, ad quam nondum eſt reſponſum : optaret ſua Majeſtas Amplitudinem veſtram curæ habere, quo id quàm primùm fiat. Sumque

jam totus in hoc ut de re navali propediem referam. Et quidem si Oceanus tutò navigari posset, malim uxorem illac venire, quàm per Italiam; quia multò commodiùs est; sed nolui ejus facere mentionem, ne novam moram injiciam, committens rem Amplitudini vestræ, prout ipsa, appetente vere, & pro ratione rerum Anglicarum videbit convenire. Addidi his exemplum litterarum regiarum ad Amplitudinem vestram.

EPISTOLA LXXXIX.

ARG. *Denneterius morbo melancholico non satis levatus. Assensum Viglio de Ducis Albani animo erga Tysnacum. De Principis Orangii conjuge, jocus. De reditu Card. Granvellani agi credit Hopperus. Comes Montis-Acuti destinatus Orator ad Imperatorem. Prolapsa autoritas Regii Sigillorum Custodis in Hispania; quod munus sustinebat Hopperus. Illius redintegrandi consilia expetita à Viglio. Rex in itinere, Cordubam versus. Eo Hopperus subsequi jussus. Hispaniam omnem commovet Franciscanus quidam Lobos, quem concionantem non plateæ capiunt.*

S. P. Reverende Præsul ac Patrone. Quoniam ad superiores Amplitudinis vestræ literas superiore cursu respondi, nunc ad eas respondebo quæ IV. & IX. Decembris datæ, post huc sunt allatæ. Quid de literis illis quæ Parisiis manserunt, factum sit, ex superioribus meis Amplitudo vestra cognovit. Post enim omnes nobis fuêre redditæ, nec puto aliud quam culpam cursoris subesse; numquam enim ausus est ad me venire.

Denneterius subinde meliùs valet, & sanè absque eo vix me possem explicare, sed imaginationes semper durant, nec unquam desinit mortem optare.

Quod Amplitudo vestra de Duce erga dominum Tysnachum scribit, jam diù subolfeci; sed omnino ita spero futurum uti Amplitudo vestra dicit.

De Folcardo jam scripsit Dieterstein ad Imperatorem, omniaque optima speramus, locumque illi petimus, ut sit *Gentilhomme*

de la Maison. Proficiſcitur mecum Cordubam, emptus equus, veſtitus moderatus, &, quantum humano ſenſu prævideri poteſt, nihil non boni ab eo eſt expectandum.

Salmanticenſes Hiſpanicè jam omnes ſciunt, venturuſque eſt, quantum ſcribit, ad me Cordubam magiſter Bucho; & deſpiciemus ecquid in rem videatur, ut in Italia, an hic in Hiſpania, Toleti fortaſſe, vel alubi, gradum ſumant.

Pergratum fuit ſuæ Majeſtati, quod de Cunero Amplitudo veſtra ſcribit, cognoſcere; juſſitque expreſſim ut cum ejuſmodi rerum particularium quid occurrerit, ejus ipſam faciam certiorem : rogoque Amplitudinem veſtram majorem in modum, ut & ipſa, cùm ſic res feret, me ejuſmodi rerum participem facere velit, quemadmodum ſemper fecit; nam ſua Majeſtas iis mirificè delectatur, ac maximè quidem cùm ab Amplitudine veſtra ſunt profectæ.

De Principis Auraicenſis conjuge ſuaviter riſimus.

Ab illuſtriſſimo domino Cardinali Granvellano heri accepi literas; ſed nullam de ſua profectione, aut ejus ſpe, facit mentionem. Verùm hìc procul dubio tale quid tractatur.

De ſubſidiis, quis exitus futurus ſit, avidè expectamus.

Literas Petri Buygers ad Amplitudinem veſtram libentiſſimè vidi, & præter id, quod aliàs feci, non deſinam iterùm eum adhortari, ut ſuo munere quàm diligentiſſimè fungatur. Et ſanè confido hanc affinitatem noſtram in dies magis ac magis utrimque fore jucundam.

Res Anglicana diligentiſſimè hìc à nobis in conſilio tractata; accipietiſque unam de ea epiſtolam in forma communi, alteram Hiſpano-Gallicam.

Et circa rem navalem, juſſit ſua Majeſtas ut ſpeciatim ad Amplitudinem veſtram ſcriberem, ut ejus curam habere velit.

Comes Montis-Acuti, qui in locum domini de Chantonay Orator it ad Imperatorem, plurimùm ſe commendat Amplitudini veſtræ; aitque ſe ſæpius ſcripturum, & omnia communicaturum. Et quantum video, pergratum illi eſſet ſi Amplitudo veſtra primâ quoque occaſione aliquid literarum ad eum daret.

Caduceator quidam Span, amicus meus, cum domino Petro Enriques in Galliam eſt profectus, & fortaſſe iſthuc cum eo venturus. Ac relinquens ducentos ducatos, rogavit me ut ſi fortè iſthic opus haberet pecunia aliqua, Amplitudo veſtra

eam dare velit, nepotibus ſuis hìc ex ducentis illis reddendam, quâ in re quicquid Amplitudo veſtra fecerit, meâ fide eſſe jubeo.

Quoniam dominus Tyſnacus (ſuſpicans, ut puto, me omnia habere) tractatus Pacis & ſimilia ſecum abſtulit, oro Amplitudinem veſtram, ut eos, ſumptibus Regis deſcribendos, & ad me mittendos, curare velit; deligens ex plurimis quæ habet optima quæque, & quæ mihi maximè putat fore uſui. Quin & ſi universè complecti dignaretur, quo pacto hìc me gerere, & res & homines tractare debeam, nihil planè accidere poſſet gratius; nam authoritas hujus muneris, quod indignus ſuſtineo, ita prolapſa eſt, ut non niſi ſummo labore & arte, & poſt multum demum tempus in integrum reſtitui poterit, ſi tamen unquam poterit; quanquam ab aliquod menſibus haud parva ad eam facta eſt acceſſio. Omninò autem noviſſimum tractatum Pacis cum Rege Gallorum velim proximo curſu habere, ſi quâ ratione fieri poſſet.

Rex Cordubam abhinc aliquot diebus contendere cœpit, ſcripſitque ad me ex itinere, Talaveræ, Purificationem Divæ Virginis apud Aquas Lupias celebraturus. Ego, ubi curſor hìc abierit, mox ſubſequar, Talaveram, volente Deo, ante feſtum Purificationis perventurus.

Ut uxor & liberi quàm primùm in viam ſe dent, ut in Comitatu Reginæ mare tranſeant, non dubito quin Amplitudo veſtra diligenter, ut omnia, procurabit. Bene valeat Amplitudo veſtra etiam atque etiam in multos annos, & nos, ut facit, amet. Madriti 24. Januarii 1570. ſtilo communi. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor Joachimus Hopperus.

Si quæ occaſio ſe offeret quâ Amplitudo veſtra Doctorem Mylium apud illuſtriſſimum Ducem dominum ſuum nonnihil commendaret, ac maximè quidem ut cùm liberalitates ſuas Rex exercebit, etiam ipſius Dux memor eſſe velit, longè ſanè gratiſſimum eſſet.

Scripſit ad me dominus Secretarius Langhius noſter (cui nunc propter occupationes non poſſum ſcribere; ſed faciam proximè) dominum Driutium, Epiſcopum Brugenſem, cupere aliquem ex meis promovere in ſua Eccleſia: ac quoniam filii nondum eâ ſunt ætate ut promoveri poſſint, ſi quidem aliquem ipſi nominem idoneum, facturum perlibenter omne officium. Ac, quia de meis neminem habeo, nec ſcio an Amplitudo veſtra ali-

quem de suis ibi velit promoveri, quem censeo omnibus præferendum : cogitavi de Denneterii nostri fratre magistro Francisco; Licentiato Theologiæ, quem dignum omnino esse audio, cui ea in parte bene fiat. Quod si ita est, rogo Amplitudinem vestram majorem in modum, ut cum dicto domino Driutio per Langium id tractare velit & perficere; quod sanè mihi erit gratissimum.

Illud sæpè cogitavi, & semper omisi scribere, ecquid Mamerano aliquis isthic est inventus successor. Hìc certè habemus quendam qui paria propemodum cum illo faciat.

Totam Hispaniam contudit hic Franciscanus quidam Lobos, Concionator vehementissimus, quem vix plateæ capiunt. Tanta eum hominum sequitur multitudo.

EPISTOLA LXXXX.

ARG. *Hopperus in comitatu Regis, apud Aquas lupias, locum Divæ Virginis religione celebrem.*

S. P. Quoniam, reverende Præsul, abhinc paucis diebus omnibus de rebus ad Amplitudinem vestram latissimè perscripsi ex Madrito; nihil nunc habeo aliud quod scribam, quàm huc salvos sanos, adjuvante Deo, nos pervenisse, ubi Monachi Regem, & nos omnes, magnificentissimè tractant; & me sanè speciatim perliberaliter. Peregrinatio hìc est Divæ Virginis, totius castellæ nobilissima; Monasterium luculentissimum, urbis instar. Ordo in omnibus admirabilis. Centum millia annua plus minus in redditu. Bibliotheca minimè contemnenda, ubi Prior Euthimium græcè manu elegantissimè scriptum mihi ostendit, quem Hentenius, Prior Dominicanorum Lovanii, cùm hìc ageret, latinum fecit, cujus nomen gratum & celebre adhuc est apud hos Religiosos.

Donaria non possum nunc mittere, quoniam Curia omnia consumpsit; sed proximis literis id sum facturus : nam cras aliquid paratum fore auri Faber promisit.

Hic cursor rectâ it ad Imperatorem; nec aliud quàm superiorum literarum duplicatum ei dedimus, additis literis de nuptiis suæ Majestatis, ut Amplitudo vestra videbit.

Quid cum Anglis agatur, avidè expectamus; nam jam duo ferè sunt menses quod novissimè scripsistis.

Folcardus mecum est; repetivitque heri, ipso præsente, dominus de Dieterstain se brevì responsum ab Imperatore expectare.

Rex cras Cordubam rectà proficiscitur; putoque me eàdem die, aut certè proximo Sabbatho, subsecuturum. Nam die Veneris Principes eunt, de quibus jam decretum est, mox ubi Regina venerit, in Germaniam eos abituros.

De uxore & liberis non dubitò quin Amplitudo vestra curæ habebit ut Genuam eant, ibique in comitatu Reginæ mare transeant.

Plura hoc tempore non habeo; itaque non aliud restat quàm ut Amplitudinem vestram etiam atque etiam valere jubeam, cui ex Corduba, Deo volente, de omnibus quàm latissimè scribam. Guadalupæ 8. Februarii 1570. Reverendissimæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Denneterius noster dubià semper est valetudine, ac maximè quidem cùm quod vel minimum negotii se offert; quod ita eum reddit sollicitum ut vix apud se sit. Multum de authoritate hujus muneris detrahit tam diuturna absentia Secretarii; & sanè propter Denneterii tam incertam valetudinem velim Amplitudinem vestram cogitare anne ex re esset aliquem isthuc mitti, si fortè Cortevillius ipse venire non potest.

Quoniam conficienda nobis est commissio domini Tysnaci; & jam absum à scedis meis inter quas ea est quam dominus Cortevilius mihi misit, velim Amplitudinem vestram rogatam ut aliam mihi mittere dignetur.

EPISTOLA LXXXXI.

ARG. *Spes facta Viglio, in distributione bonorum fisco additorum maximam ejus rationem habendam esse. Turcæ mare Mediterraneum infestum reddunt. Hopperus familiam suam omnem non uni navi creditam cupit; sed filiolos suos majores natu à matre separandos. Imperato vectigali in Belgio minus contradictum iri, si, quæ de Gratia Generali & Remunerationibus tanto opere*

ibi expetuntur, præcederent. Licentiâ admonendi, quam tribuit Dux Albanus, parcè & moderatè Hopperus utitur. Viglius curis & labore levatus quidem, Rei tamen publicæ gubernaculo semper admotus. De dote Episcopi Leovardiensis. Dissimulatum cum Angliæ Reginæ, Belgis mercatoribus semper mari infesta. Quidam ex cantoribus, qui Madriti sunt, Namurcensis Ecclesiæ præposituram petit. Ad montes & angustias redacti mauri Granatenses. Mors Ludovici Quexadæ, optimi viri, qui eo bello cecidit. Hispalim cogitat Rex Philippus, inde Madritum. Denneterii valetudo solito melior. Laudes Episcopi Cordubensis. De Lantspergensi fœdere. Succensetur Imperatori quod in id fœdus non pertraxerit Regem. Memoranda Cordubæ. De Universitatibus ornandis & augendis actum; quâ occasione cuperet Hopperus Professores duos Artium Mathematicarum Lovanii institui, duos item Philosophiæ ac Politiæ, a quibus, *inquit*, magna pars studiorum Theologiæ ac Juris dependet.

S. P. Reverende Præsul; tametsi ad nonnullas ex Guadalupa jam me respondisse existimem, ne quid tamen omittatur, ad eas Amplitudinis literas respondebo, quæ Decembris XVII. & XXIX. Januarii XI. & Februarii VIII. IX. XVIII. XIX. & XXII. fuêre datæ; quibus ea, quæ hic nunc se offerunt, addam.

De Masio nihil dubito quin eum dolorem Cancellarius, & alii, ceperint, quem Amplitudo vestra scribit. Et velim sanè Hovelmannum illi succedere. Quod si minùs fieri potest, plurimùm me rogarunt Veen & Pensionarius Vilvordiensis, qui sanè dignus est cui bene fiat, ut Amplitudini vestræ possint esse commendati.

Nihil dum Amplitudini vestræ super distributione bonorum confiscatorum esse communicatum, valdè miror. Respondit tamen Dux ad ea quæ hinc erant missa; & ubi primum Rex redierit, qui uno miliari hinc abest, puto omninò forè, ut

de tota re tractetur, finisque ei imponatur: ubi jam omnes, & in his Cardinalis, luculentissimè mihi promiserunt, fore, ut Amplitudinis vestræ maxima ratio habeatur. Nec omittam quin in ipsa tractatione id refricem, quemadmodum & de tribus Secretariis, de quibus Amplitudo vestra scribit, sum facturus. Et jam semel atque iterum dixi suæ Majestati, minùs eum dare qui serò dat.

Ex literis Noircarmii subolfacere mihi videor, ipsum harum rerum (uti & Amplitudo vestra scribit) quoquo modo fuisse participem. Magnas turbas hic dedit, quod de disturbandis nuptiis (de quibus Amplitudinem vestram puto audisse) ad Regem & plerosque omnes ille scripsit, & rogatu illius Illustrissimus Dux.

Quod de Nepotum in Italiam profectione, & reditione in Patriam, Amplitudo vestra scribit, Magistro Buchoni & Montsemano, qui me hac in urbe viserunt, significavi: seque ita facturos responderunt. Nec dubito quin Dekamani idem sint facturi.

Ecclesiasticum Jansenii accepi, de quo ad eum scribo. Responsum est ad literas mensis Decembris.

De Tzommone jam binis literis, ex Consilio ubi ea res agitur, bene sperare jubeor. Quid tandem futurum sit, valde avidè expecto.

Ut Regina isthac ad mare deducatur, illincque huc naviget, jam, puto, decretum est. Nam adventus Turcæ Mediterraneum mare infestum reddit. De uxore Amplitudinem vestram manibus & pedibus adniti velim ut omninò veniat unà, & si qua fieri potest ante, ut & ipse ei suadeo, hortor, moneo. Et si sic Amplitudini vestræ videtur convenire, velim filiolos duos majores cum Cornelio statim huc accurrere, ne tota familia mea uni navi committatur, omninò illam venire, sive mari sive terrâ, etiam atque etiam opto; quanquam mari venire & commodiùs, & minùs sumptuosum videtur.

Literas Mepschii de Pyratis suæ Majestati legeram, antequam postremæ literæ Ducis, cum iis consentientes, adferrentur; simulque dedi operam ut in memoria sua Majestas habeat quæ de optimis officiis; & damnis receptis, olim fuère perscripta. Nec omittetur, quin illius ratio, uti par est, habeatur.

Veni ad mensem Februarium, ubi primum magistri Jacobi negotium se offert; de quo primâ occasione referam. Nam propter

propter Festa Paschalia hactenus non potui; nec dubito quin pergratum Regi futurum sit, rem eò, quo scribit, perductam esse.

Maximas etiam atque etiam gratias ago de tractatu pacis Cameracensis misso; oroque Amplitudinem vestram majorem in modum ut de cæteris ita continuare velit, & si quæ sunt alia, quæ usui mihi fore arbitrabitur, tantumdem facere dignetur. Nam ad quem, quàm ad Amplitudinem vestram recurram, alium non habeo nec habere volo.

Gratissimæ suæ Majestati fuêre Amplitudinis vestræ literæ, ad quas proximo cursu uti respondeatur, jam jussit; & si quid mea poterit præstare opera, minimè vacuæ venient.

Nominatio Consilii Frisiæ valde mihi placet, nec dubito quin ex sententia res succedet; de qua proximâ septimanâ cum aliis, Deo volente, referam.

Crediderim ad subsidii petiti impetrationem faciliùs perventum iri, si quæ de Gratia Generali & Remunerationibus tantopere ibi expetuntur, præcederent. Qua de re Regem admonui, & Ducem admonebo; nam nunquam (pro suo erga me favore) intermittit per suas literas me hortari ut quàm liberrimè omnibus de rebus sententiam perscribam : ab nullo se mortalium libentiùs quàm à me audire. Ego de tanta gratia summas, uti debeo, gratias semper ago; libertate autem quam dat parcissimè & moderatissimè utor.

Quid de his omnibus rebus factum erit, quàm prolixissimè suo tempore ad Amplitudinem vestram perscribam, quam uti labore levatam vehementer gaudeo, ita rebus præfectam manere, & reipublicæ & meâ causâ majorem in modum lætor. Nam singulæ literæ singulæ mihi sunt doctrinæ,& sua Majestas earum auditione plurimùm delectatur.

Ruedam & alios placabiliores quàm alterum illum fore spero. Et Patavinus ille homo mihi doctus videtur; jamque bis ad me scripsit, nec omittam omni officio, quoad potero, ei respondere.

Perlibenter intellexit sua Majestas quod de Episcopo Leovardiensi Amplitudo vestra ad me misit; optatque ut Amplitudo vestra speciatim curæ habeat ut cum Priore Bergumensi quàm primùm transigatur, ita ut Episcopus dotem suam habeat, quâ de re heri nominatim ad me scripsit. Ipsum autem Episcopum aliquid literarum ad Regem dare, non esset fortasse alienum.

De Choraulis, ita ut Amplitudo vestra perscripsit, ex literis

ipſius referam; nec non quod de Boëtii poſtulatis illuſtriſſimus Dux reſpondit. Videturque admodum altè Boëtius rem repetere; quod neſcio an admodum ſit neceſſarium, aut certè tanto molimine dignum. Non deſinam tamen officium facere ut oportet.

De Juramento ſuperioribus menſibus ad Ducem Rex ſcripſit. Ceterum nihil inde adhuc reſponſi eſt datum.

Circa rem Anglicanam primum conſilium illuſtriſſimi Ducis Rex ſequitur, nempè ut ad tempus diſſimuletur, deque omnibus omnino quæſtionibus tractetur. Qua de re procuratoria ad vos eunt, cum aliis, quæ Amplitudo veſtra videbit.

Super iis, quæ proximè perſcripſiſtis, ubi ſua Majeſtas redierit, tractabitur. Et jam multum remiſſum eſt de primo illo impetu.

De Folcardo, Dieterſtein reſponſum ab Imperatore ſe expectare ait. Interim apud me eſt, & perhoneſtè uti ſemper, ſe gerit, nec quidquam inutiliter profundit. Et ſanè nihil mihi poterit accidere gratiùs, quàm ut quàm diutiſſimè apud me ſit; dignumque omninò conſideratione videtur id quod Amplitudo veſtra dicit, ne temere in Germaniam ablegetur. Nam tametſi quidem de curia Imperatoris, & juvenis conſtantia, nihil eſt dubitandum: tamen neſcio quo modo ſuſpecti ſemper ab iſtis hominibus habentur, qui Germaniam viderunt. Itaque Dieterſteynium non urgebo; & ut maximè ultro reſponſum veniat, nihil tamen, niſi Amplitudine veſtrâ prius conſultâ, de illo ſtatuam, ipſumque interim ut meum habebo, & in omnibus rebus honeſtis exerceri curabo.

Quod de filiolis meis Amplitudo veſtra tam benignè offert, non poſſum non ſummas eo nomine agere gratias. Sed quoniam jam Regi dixi huc illos venturos, & ipſe etiam ad aliquot menſes eos inſtituere cupio, è re videtur ut ad annum aut biennium hic ſint; undè mox Lovanium eos, Deo volente, mittam, ut ordinarium curſum ſtudiorum ibi peragant; quo tempore Amplitudini veſtræ eos commendabo.

Quod de Filiæ matrimonio Amplitudo veſtra & uxor feceritis, ratum gratumque habeo, & perlibenter tam ab Amplitudine veſtra quàm ab uxore (ſecundùm quod ſcribit) proximis literis intelligam quænam illa ſit altera conditio. Nam uti in omnibus, ita & in hac re, ad conſilium Amplitudinis veſtræ me accommodare cupio.

Gubernatoris Baupamensis negotium curæ habebo : nec omittam quin proximâ occasione de ea referam.

Hic quidam est ex cantoribus, qui Namurcensem Præposituram petit ; quæ nescio an vacat, & utrum ad Regis an Ducis sit dispositionem.

Bellum contra Moros valde feliciter, gratia Deo, procedit; nisi quod Ludovicum Quexadam, optimum virum, amisimus. Recuperatum ferè est quidquid extra montes occuparant, in quibus nunc se continent; nec diu sustentare se posse plerique omnes locorum & rei militaris periti arbitrantur : quod ita Deus velit.

Videmur proximo mense Hispalim profecturi, indeque Madritum recursuri, sub Idus Junii plus minus. Interim utinam uxor & liberi adessent, ut illic eos reperirem; ad quam rem non dubito quin Amplitudo vestra adjutor nobis erit, ut eam, licet timidissimam, perpellat, quemadmodum & ipse meis literis facio. Et quoniam magna pecunia opus erit, velim operam dari ut ad Januarium usque superiorem de salario meo ei satisfiat.

Valetudo Denneterii confirmatior est solito; speroque hâc occasione nos effecturos ut aliquid illi dignum tot annorum laboribus impetremus. Faxitque Deus ut quod de fratre ejus apud Episcopum Brugensem cœptum est, bene succedat.

De Hesselii filii morte doleo. Et scribit mihi Langius noster jam de filiæ ejus & Hesselii matrimonio fuisse constitutum. Ita homo proponit, Deus disponit.

Cardinalis plurimam salutem Amplitudini vestræ adscribi jussit; nec quidquam sibi antiquiùs fore ait, quàm ut Amplitudini vestræ servire & prodesse possit.

Episcopum hìc habemus Cordubensem, optimum ac doctissimum senem, & jam ex pauca ista consuetudine summa mihi amicitia conjunctum.

Hactenus nullos calores sensimus; sed frigus potius. Verùm mutato vento, qui in Septentrione hactenus est, summâ vi nos invadent.

De Lantspergensi fœdere hìc multum agitur. Succenseturque Imperatori quod suam Majestatem in eam societatem recipiendam non curarit. Ego an isthic res publicè tractata sit, nescio; nec satis adhuc dijudico, utrum ex re sit id tantopere contendere, an non.

Ut de re Anglicana quàm primùm responderetur, semper ur-

ſi; ſed Granatenſe graviſſimum contra Moros negotium, & alia ejus generis, omne ſibi tempus vindicarunt.

Cura, reverende Præſul, ac patrone, ut quàm optimè valeas; & iſthoc tam exoptato otio quàm ſuaviſſimè utare, ut nos omnes clientes & amici deſideramus. Cordubæ, ultimâ Martii 1570. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Ferunt hìc Senecæ domum extare, qui Cordubenſis erat, & Lucani, qui ex proximo vico, cui adhuc Luca nomen eſt. Sed nondum otium habui ut viderem.

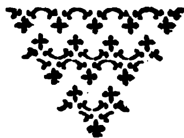
Mahometanum hìc eſt templum antiquiſſimum, plus quàm mille columnarum, ubi nunc Eccleſia eſt Epiſcopalis. Vetus Corduba miliari hinc abeſt, ad fauces montium. Hæc in plano eſt ad Betim fluvium, venimuſque huc per Tagum & Anam, nobiliſſima Hiſpaniæ flumina.

Placebit Amplitudini veſtræ commiſſionem ſuam concipere quâ formâ videbitur convenire; quam ſecuti hìc rem expediemus.

Quoniam de Univerſitatibus ornandis & augendis agitur, propoſui anne ex re fortaſſe videri poſſet, ut Lovanii Profeſſores duo Artium Mathematicarum, quæ ab illa Univerſitate abeſſe videntur (niſi quod Status unum habeant) conſtituerentur; & duo Philoſophiæ ac Politiæ, à quibus, meo judicio, magna pars ſtudiorum Theologiæ ac Juris dependet, & aliorum, qui ad Rempublicam aliquando ſunt acceſſuri.

Mors Tiletani ac Vulmari vehementer mihi ſanè & ex animo dolet. Sed quando ita Deo viſum eſt, ad ejus voluntatem nos accommodemus oportet.

Dum has puto conſignare, ſuperveniunt literæ Cardinalis noſtri Spinoſæ ad Amplitudinem veſtram. Suſpicor aliquid eas bonæ rei aut certè ſpei continere; nam proximo ſuperiore congreſſu omninò ſe dicebat ſcripturum; quod curiale putabam eſſe; ſed gaudeo ex animo dictum fuiſſe. Poſt datum 5. Aprilis anno 1570.

EPISTOLA LXXXXII.

ARG. *Epiſtola domeſtici ferè argumenti Hoppero.*

S. P. Quoniam omnibus de rebus, Reverende Præſul, prolixè ſcribo per eum curſorem qui hinc recta ad vos proficitur, per hunc, qui ad Imperatorem mittitur, & noſtram duplicatam perfert, non aliud quàm hoc ipſum dicam; rogans Amplitudinem veſtram majorem in modum, ut quemadmodum ſemper fecit, uxorem hortari non deſinat, ut quàm primùm huc ad nos ſe conferat, nec ante deſiſtat quàm id omninò perfecerit.

Illuſtriſſimus Dux peramicè ad me ſcribit, ſe illam omnibus rebus, quibus opus erit, adjuturum; quod non dubito quin ſit facturus. Scribo uxori, conſultiùs mihi videri ut mari quàm terrâ veniat, & ante Reginam potiùs, quàm in ejus comitatu. Quod tamen ita velim accipi, niſi Amplitudini veſtræ aliter videatur. Et ſi tanta ejus eſt timiditas ut ſola venire non audeat, nihil dubito quin adveniente Reginâ facilè illam extrudetis; maximè accedente authoritate Amplitudinis veſtræ, & domini de Chantoney, qui per literas mihi pollicitus eſt ſe libenter omne officium facturum: apud quem difficilem ampliùs ſe præbere, ut ſpero verebitur; quanquam viſis meis literis planè confido etiam ultro in viam ſe daturam.

Rex hoc veſpere ex agro in urbem revertitur; ſperoque tandem ſeriò manum nos rebus admolituros. Bene vale, reverende Præſul ac patrone, & ſuaviſſimo hoc otio, quod Deus tandem dedit, ſuaviter fruere, Cordubæ 4. Aprilis 1570. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXXIII.

ARG. *Rex pollicitus ſe acturum Hiſpali de toties expetitis remunerationibus.*

S. P. Quoniam hic Curſor Gallicus it extra ordinem, Reverende Præſul, extraordinariè quoque hoc & breviter ſcribam;

idque eo magis quod proximo cursu superiore de omnibus perscripsi, quantùm potui accuratè, & quod brevì alius ad vos iturus est cursor noster ordinarius. Nam quicquid est in manu mea negotium jam paratum est.

Nos hâc septimanâ Deo adjuvante, Hispalim cogitamus unà cum Rege, quam ipso die Sancti Philippi sua Majestas, ut putamus, ingredietur. Ibi tandem promisit (nam omnes instamus quantum possumus) de nostrorum hominum & aliorum remuneratione se acturum: quod Deus faxit. Inde recta Madritum videmur reversuri (nisi bellum Mauricum nos detineat) ubi magno velim uxorem & liberos me posse reperire; quod per Dei Gratiam spero.

Literas Amplitudinis vestræ, ad quas respondeam, nullas habeo; nisi quod his diebus, hoc est decimâ hujus mensis, allatæ sunt mihi Amplitudinis vestræ, & aliorum amicorum literæ, anno 1568. mense Novembri, scriptæ. Credo in Anglia tandiù latuisse, exempla tamen earum ante acceperam.

Folcardus bene & valet & se gerit. Cura Reverende Præsul, ut valeas, & te nobis quàm diutissimè conserves. Cardinalis noster Spinosa multam Amplitudini vestræ adscribi jubet salutem Cordubæ 24. 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXXIV.

ARG. *Aula Hispanica Hispali, tùm Cordubæ, mox Jaënnæ, indè Ubedæ, donec cum Mauris Granatensibus debelletur; extremo denique Junio Madriti. Hopperus semper in comitatu. Sic totus annus peregrinationibus exactus.*

S. P. Quoniam cursor noster brevì est iturus, reverende Præsul, per quem de omnibus & ad omnia prolixè rescribimus; has non alia de causâ dedi, quàm ut mercatoribus quibusdam morem geram, qui Amplitudini vestræ commendari petunt; qui sunt, Antonius Venduvilius, qui hinc ad vos it, & Jacobus de la Faille, qui isthic degens, hic Institorem suum habet, per quem hoc me rogavit.

Dies jam sunt quindecim quod in hac urbe sumus, quæ Regiam Majestatem luculentissimè accepit; & nostri, qui hìc sunt mercatores, peramicè me tractant. Hâc nocte (nam die per æstum non licet) Rex abit, egoque mox, Deo volente, subsequar, ut ad Festum Venerabilis Sacramenti Cordubæ reduces simus, unde mox Jaënnam cogitamus, indeque Ubedam, ubi aliquantulum subsistemus, donec res Granatensis, aut absolvatur, aut ita constituatur, ut brevì absolvi possit; quod utinam Deus faxit. Extremo autem Junio Madritum nos redituros speramus; &, si per Oceanum Regina venit, Valissetum, aut Burgos usquè, obviam illi fortasse prodibimus. Ita totum hunc annum in continentibus peregrinationibus transigemus.

Quanquam secundùm ea, quæ nuper scripsistis, uxorem ac liberos jam in itinere esse, vel etiam in Hispaniam appulisse sperem, tamen ne quid officii omittatur, dedi ad eam literas his junctas; quas, si, quod spero, abierit, Amplitudo vestra aut in ignem conjicere, nam nihil magnæ rei continent, nisi ut omninò veniat: aut huc remittere poterit. Bene valeat Amplitudo vestra, & se nobis quàm diutissimè conservet.

Folcardum ad diem unum aut alterum hæc Betica tentavit; sed nunc rectissimè valet. De Igrammo secundùm optata factum est. In ejus locum velim Sabinum, Petri Buygerii vitricum, affinem utriusque nostrum, succedere. Sive enim vitam & mores, sive eruditionem spectes, dignus sanè est, meo quid judicio, cui bene fiat. Itaque ad hoc adlaborari etiam atque etiam cuperem. Raptim Hispali 16. Maii 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA LXXXXV.

ARG. *De decimæ Vectigalis incommodis, cum Rege actum. Mitiora consilia, si unius Regis arbitrio, & non Ducis Albani, res transigeretur. Viglius in Collegio suo Lovaniensi vitream fenestram Regis Philippi honori locat. Querela Hopperi quod in reorum caussa Hispanicis consiliis omnia regantur; subditque*: hic numquam quemquam absolutum audio; judice honoris sui, ne quid temerè fecisse videatur, quàm meritorum

causſæ magis rationem habente. *Diploma gratiæ Regiæ ac Pontificiæ jam à ſeptem menſibus in Belgium miſſum; qua de re neque ad Viglium, neque ad alium quemquam aliquid privatim ſcriptum, vetante Rege. De dotibus Epiſcoporum. Reſarcienda penſio Echternacenſis Monaſterio filio Comitis Berlemontii. Litteræ Card. Seguntini ad Viglium perfrigidæ;* ſed, uti ſunt homines, *ait Hopperus*, ita iis utendum. *Gratulatum Viglio, quod jus Nominationis Conſilii Mechlinienſis tam diligenter tueatur, ſicque quorumdam hominum, quibus gratæ res novæ, libidini obſiſtat. De bonis damnatorum Fiſco attributis. Novum Equitum Ordinem, ex bonis iis ditandum, Rex inſtituere meditatur. Mauri ad deditionem acti. Dux Albanus à Rege contendit, ut provincia abire liceat, Belgicæ rebus filio ſuo tantiſper præſide relicto, dum alius ſucceſſor detur.*

S. P. Jam ſæculum mihi videtur, Reverende Præſul, quod neque acceperim ab Amplitudine veſtra literas, neque ullas ad ipſam dederim; niſi quod Hiſpali, menſe Maio, neſcio quid raptim ſcribebam, quod Mercatoribus iſthuc proficiſcentibus tradebam: ratus poſt triduum noſtrum curſorem iturum, quod tamen hactenùs factum non eſt, quantumcumque Regem, & coram, & per ſchedulas interpellarim, referens ſemper de iis quæ iſthinc ſunt allata, & parans reſponſiones ad ea ſuo quoque tempore, ut ex datis temporum ac locorum videbitis.

Reſpondebo nunc ad literas Amplitudinis veſtræ, Calendis, XIV. ac XVI. Martii item VII. ac XXVII. Aprilis Bruxellæ, & III. ac V. Maii Antverpiæ datas. Nam quantum ad alias, quas anno ſexageſimo octavo menſe Novembris ſcriptas, menſe Aprili proximo ſuperiore primùm accepi, idque cum magna cerimonia eorum qui illas adferebant, quibus de fideli traditione ipſarum documentum dandum erat: jam perſpicit Amplitudo veſtra nihil in iis contineri, de quo non intereà temporis ſæpiùs inter nos fuit tractatum.

De

De Tractatibus missis magnas habeo gratias; dispiciamque quibus aliis opus habiturus videbor. Et si schedas suas aliquando lustrando aliquas Amplitudo vestra invenerit, quas mihi usui esse posse censeat, quæso ut earum exempla per oportunitatem ad me mittere dignetur.

Cum Trajectensibus spero fore ut suo tempore mitiùs agatur; mirorque de Valencenis nihil hactenus fuisse constitutum, unde tamen prima mali labes extitit.

De Decimi Denarii incommodis, occasione literarum Amplitudinis vestræ & aliorum latè cum sua Majestate tractav. Nec dubito quin si illustrissimus Dux ad ipsam rem rejiceret, moderatiùs ageret, & una aliqua summa contenta esset.

Quis Regis erga Amplitudinem vestram sit animus ex ipsius literis, quæ his junctæ sunt, cognoscet. Ac præterquam quod de annuo salario, ita, uti ab Duce perscriptum erat, statuit, tum in distributione mercedum, ut vocamus; se summorum meritorum vestrorum diligentem rationem habiturum jam tertio ultrò dixit, cùm nuper, in itinere, de fenestra vitrea in Collegio Amplitudinis vestræ in honorem ipsius posita referrem; quod pergratum sibi esse uti ad Amplitudinem vestram perscriberem, jubebat.

De Cortevilii adversa valetudine vehementer doleo. Et sanè si est ejusmodi, ut huc redire non possit, è re esset ut de Denneterio in illius locum surrogando, aut certè illi adjungendo, cogitaremus, ad quam rem post illustrissimum Ducem & Amplitudinem vestram, nemo magìs quàm ipse adjuvare apud suam Majestatem posset. Et verò spero perlibenter id eum facturum; quoniam Denneterius omnem operam quam potuit illi semper exhibuit. Nec sanè convenit servitio suæ Majestatis, ut hìc diutiùs sine Secretario simus. Denneterii valetudo ejusmodi est, ut neque omnino desperem, nec tamen certi quidquam promittere audeam. Nam semper ubi quid se offert negotii, quantumcumque parvi, recurrit malum, sed non æquè vehementer.

Reverendissimo domino Brugensi de beneficio in meam gratiam fratri Denneterii oblato, gratias debeo. Illum autem crastina ova pro præsentibus pullis maluisse miror; certè cum juris nostri Brocardicis non convenit, ubi etiam ova præsentia crastinis pullis præferuntur.

De Rintzii fratris morte graviter doleo; nam optimus sanè vir erat, & Regi fidelissimus, uti ad ipsum retuli. Qui uti suo

tempore memoria ejus habeatur, imperavit. Et sanè quod Dodo Sycxma, meus cognatus, in locum ejus successit, ex animo gaudeo.

Tzommonem nostrum laxiùs haberi lætor. Nec miror non absolvi; quoniam cum Hispanicis consiliis in eo consessu omnia regantur, hìc nunquam quemquam absolutum audio, judice honoris sui, ne quid temerè fecisse videatur, quàm meritorum causæ, magìs rationem habente: superaturum autem tandem id quod justius rectius ac melius est, etiam atque etiam spero. Nam ut ad gratiæ generalis beneficium Tzommo recurrat, haud scio an consuli ei debeat, cùm sit innocens, quantum intelligo: aut etiam an fieri possit, propter quandam ipsius gratiæ clausulam. Quomodocunque res cedat, Wrdius certè optimam illi operam navavit.

De utriusque Pontificiæ ac Regiæ gratiæ publicatione utinam aliquid proximis literis audiamus; nam abhinc mense Novembri superiore hinc eam misimus, qua de re Amplitudo vestra mihi ignoscet quod nihil scripserim; nam Rex ipse, & dicto & scripto, ne quisquam mortalium, cujuscumque ordinis is esset, id sciret, interminaverat. Cœpta autem est res tractari postridie quam dominus Tysnacus hinc abierat; & cùm super formis gratiæ, tam isthinc missis, quàm hìc à Doctore Velasco conceptis variæ disputationes moverentur: placuit tandem quatuor diversas formas mitti, ut quam vellet Dux ex iis eligeret: reliquas remitteret. In qua electione utrum Amplitudo vestra intervenerit, & quænam forma electa sit, suo tempore, Deo volente, intelligemus.

De Episcopatûs Leovardiensis bono successu plurimùm gavisa est sua Majestas, cui literas ipsius Episcopi totas legi. Unum autem occasione schedulæ ab illustrissimo Duce super dotibus Episcoporum transmissæ ad Amplitudinem vestram perscribere Rex jussit; nempe quid de Præpositura Bolsvardiensi fiat: ecquid eam Episcopus Leovardiensis, tamquam sibi in dotem assignatam, & jam diu, uti Bulla ipsa dicit, vacantem, habeat nec ne. Ac quoniam inter monasteria non vacantia, quæ Episcopis in dotem dantur, hæc inveniatur differentia, nempè quod de Abbatiis semper dicitur tum demum in dotem eas cessuras, ubi per mortem præsentis Prælati vacaverint; de aliis autem Monasteriis, cujusmodi sunt Bergum pro Leovardiensi Episcopo, Sanctæ Ursulæ vel Agnetis (si satis memini nominis) pro Da-

ventrienſi, & ſic deinceps, abſolutè dicitur, in dotem ea aſſignari, nullâ factâ mentione mortis alicujus: velit ſcire ſua Majeſtas, anne inducto in poſſeſſionem Eccleſiæ ſuæ Epiſcopo, illi continuò cedere debeant ejuſmodi Monaſteria ſive alia Collegia, ſalvâ honeſtâ proviſione Monachorum, uti de Bergumenſibus bene factum eſt. Et ſi ita eſt, videtur Daventrienſis Epiſcopus ſimul ac in poſſeſſione fuerit, ſupradictum Monaſterium Sanctæ Urſulæ vel Agnetis, juſtè poſſe apprehendere, ſtatuendo de Monachis quemadmodum decet.

De Haerlemenſi nihil adhuc paſſum ſummum Pontificem ab ſe impetrari, illuſtriſſimus Cardinalis Granvellanus nuper ad me perſcripſit.

Reverendiſſimum dominum Sonnium tam honorificè in poſſeſſionem Epiſcopatûs Antverpienſis & Abbatiæ Sancti Bernardi inductum, plurimùm ſuam Majeſtatem & nos omnes delectavit. Nec minus de Epiſcopo Buſcoducenſi accidit.

Ut de penſione Echternacenſi perdita filius domini Berlamontii reſarciatur, primâ quâque occaſione, cùm de rebus monaſticis agetur, diligenter curæ habebo, uti ad ipſum dominum Berlamontium ſcribam latiùs.

Quid de Boëtii noſtri poſtulatis factum ſit, ex literis Regiis Amplitudo veſtra cognoſcet. Nec verò secùndùm illuſtriſſimi Ducis reſcriptionem aliud efficere potui; & cùm poſteriores literæ Bertii ad me venirent, jam res multò ante erat conſtituta.

De commiſſione Amplitudinis veſtræ, ubi eam huc mittere placuerit, omnia diligenter procurabo, & ſi qua queat fieri per otium, ut domini Tyſnaci commiſſionem nunc mittam, faciam; ſin minùs, per primum curſorem id omnino ſum facturus.

Literæ Cardinalis Seguntini ad Amplitudinem veſtram perfrigidæ mihi viſæ ſunt; ſed uti ſunt homines ita iis utendum.

Quod de Folcardo Amplitudo veſtra tam diligenter quærit, is, laus ſuperis, bene valet, quemadmodum toto hoc itinere fecit. Atque uti corpore perpulchro eſt, ita & vitâ ac moribus non minùs pulchris. Me in Eccleſia, menſa, & omni conſuetudine, ut patrem obſervat. Verſatur cum honeſtiſſimis quibuſque, exercitia facit honeſta. Pecuniam diligenter cuſtodit; & ſi quæ ſunt alia ejuſmodi, ad virtutem omnia. Bene ſanè accidit quod Imperator Dieterſteynio nondum quidquam reſpondit. Nam jam illi id mihi referenti, & dilationem ægrè ferenti, dixi non minùs gratum nobis fore, ſi in eorum Principum, qui cum

Regina veniunt, familiam admittatur. Et sanè rectum mihi visum est consilium Amplitudinis vestræ ne in Germaniam Folcardus eat; dabimusque operam ut in juniorum, quos dico Principum, vel Reginæ, aut etiam ipsius Regis (si Amplitudo vestra patitur) servitium recipiatur.

Quantum ad Salmanticenses, est hic nunc Magister Bucho, ut de profectione Italica communi consilio statuamus. Visum est convenire ut, si qua fieri queat, proximo autumno eant; eamque ad rem, quantum satis est, viatici moderatè sumant, in hujus ipsius semestris sumptum. De societate despeximus, ecquid in Oratoris Veneti, vel novi Cardinalis, Generalis fratrum Prædicatorum comitatu esse possint; sed negant se quidquam de profectione sua habere certi. Itaque restat Dominus Ludovicus de Torres, Pontificis de rebus Venetis ac Turcicis legatus Illustrissimo Domino Cardinali Granvellano & per eum magnâ amicitiâ conjunctus, qui propediem fortassis Romam est rediturus. Sed quia abest, certum non scimus; verùm quàm primùm venerit, resciscemus, & secundùm hoc consilia nostra dirigemus. Nec abs re videretur, si extremo Augusto nostri Barcinonam recta contenderent, ibique Dominum Ludovicum, vel quem alium, cui ego illos commendarem, expectarent. Nam cum illi per equos celeres Barcinonam usque ferè eant, necessarium est ut nostri præcedant. Ac quoniam quidem Decamani in hoc magis inclinare videntur, ut cum reliquis se conjungant, non mihi videtur voluntati eorum obsistendum, quàm tamen ubi venerint propius cognoscam. Nam Hispanicè nondum omnino exactè eos scire suspicor; quod tamen apprimè videtur necessarium.

Quod circà uxoris ac liberorum profectionem tantùm laboris Amplitudo vestra sumit, maximas etiam atque etiam habeo gratias. Et sanè voluissem ipsam Reginæ adventum antevertere; sed quando Illustrissimo Duci placet ut in ejus comitatu veniat, utì latissimè & amicissimè ad me scribit, ipse quidem in genere, sed speciatim ejus jussu Cortevillius, æquum est ut ei pareatur. Nec dubito quin Dominus de Chantonay, pro suo summo, quem semper erga me ostendit, favore, suam quoque operam illi libenter impartietur, maximè intercedente Amplitudine vestra, cui ipsam & liberos totos commendo ac committo. Et sanè per bene factum mihi videtur, quod Dominum Oudart socium illi adjunxeritis.

Quod de filiis tam amicè ac planè paternè, ut ſemper, Amplitudo veſtra offert, non poſſum non omnibus modis acceptare. Nec ſanè omittam quin quàm primùm Lovanium eos remittam, ubi primùm non nihil indolem eorum cognoro, & præceptis quibuſdam paternis, quorum per totam vitam memores ſint, Deo adjuvante, imbuero. Facietque fortaſſis aliquid ad rem præſentia eorum ut tantò citiùs ab Rege illis proſpiciatur. Ac quantùm ad filias attinet, ſanè velim ipſas jam nunc honeſtè collocatas. Nec ſanè puto defuturam occaſionem de honeſto aliquo munere iis providendi, qui illas peterent aut ducerent, ſive in Friſia id eſſet (ubi ſanè nonnullos de meis degere velim) ſive alubi. Nam quantùm ad Reginam pertinet, haud ſcio an, etiamſi fieri poſſet, ex re ipſarum eſſet apud illam eas collocari.

Bene facit Amplitudo veſtra, quod Jus Nominationis Conſilii Mechlinienſis tam diligenter tuetur. Tanta enim quibuſdam hominibus cupiditas ineſt innovandi omnia, ut, niſi fortiſſimè iis reſiſtantur, ad ſuum arbitrium cuncta videantur mutaturi. Qua de re & Dominus Cardinalis noſter non nihil ad me ſcribit.

Huc uſque ad literas Amplitudinis veſtræ reſpondi : nunc paucula de noſtris ſubjiciam. Nos XVIII. Maii ex Hiſpali profecti, totamque Beticam Hiſpaniam peragrantes, tandem Madritum circà XX. Junii, Dei ope, rediimus, ſani ac ſalvi omnes, niſi quod qui pro Capellano mihi ſerviebat, Hiſpali triduano extinctus eſt, ubi noſtri mercatores perhonorificè me exceperunt.

Rex in reditu pone me ſemper ſequi juſſit, ſæpèque me vocavit de variis rebus communicans, ac maximè quidem de gubernationibus & Bendis, de quibus aliquid nunc fortaſſe ſtatuetur.

De mercedibus accuratè me omnia deſcribere ſua Majeſtas juſſit, quid cui dandum videatur, idque diviſione omnium bonorum confiſcatorum in quatuor partes factâ; ex quibus prima eorum eſt, quæ reſervanda per ſuam Majeſtatem, & ad Domanium ejus perpetuò applicanda videntur. Secunda eorum, quæ Ordini Aurei Velleris debent applicari, ut per modum novorum feudorum ad vitam Equitis, & Officialibus illius ordinis, a Rege conferantur. Tertia eorum, quæ novo cedent Ordini minori, Sancti Andreæ fortaſſe vel Philippi, ut & ipſa per formam novorum Feudorum ad vitam dentur à ſua Majeſtate illius Ordinis Equitibus. Quarta eorum quæ in poſſeſſionibus aut pa-

ratâ pecuniâ, vel redditu perpetuo, bene meritis dabuntur. De quibus omnibus antequam quidquam statuatur, vellet Rex certò scire quantum sit bonorum confiscatorum, & quid sibi debeat reservare. Ad quod respondi, quoniam ea res multo indiget tempore, rectè suam Majestatem facturam si quàm primùm, si non dare, saltem declarare inciperet, quid cuique dare velit, salvâ specificatione magìs particulari in futurum.

Ac quantum ad erectionem novi ordinis, admonui bonum Ducem Philippum, ordinem suum in nuptiis suis cum uxore Lusitana erexisse, si fortè sua Majestas de suo ordine idem in suis nuptiis facere vellet.

De loco nuptiarum Regiarum nondum scio quidquam constitutum. Mussitatur tamen de Segovia. Alii Valissoletum nos ituros autumant; quod puto veriùs. Nam Valissoletani maximoperè id contendunt, & uterque Rex & Regina ibi natus est. Ubi ex monasterio suo sua Majestas redierit sciemus.

Bellum Granatense per Dei gratiam compositum est, deduntque se Morisci, & arma, salvâ vitâ ac libertate. Non desunt tamen, & quidem haud pauci, ut fertur, qui in armis manent, & se dedere recusant.

Aiunt illustrissimum dominum Ducem omnibus modis ab sua Majestate contendere, ut cum Regina huc venire, filiumque, donec alius Gubernator detur, substituere possit: utrum verum sit nec ne haud scio. Illud scio, sine nostrarum rerum periculo fieri non posse, nec dubito quin sua Excellentia id facilè *videat*, & servitium Regis suis (tametsi non injustis) desideriis præponat.

Accepi his diebus ab illustrissimo domino Cardinali Bullas pensionis ducatorum filii mei Gregorii super Archiepiscopatu Hispalensi. Scribo ad uxorem ut procuratorium filii super me fiat de recipiendis nummis (nam jam annua pensio debetur); & certioratio una mittatur de vita ipsius, qua in re oro Amplitudinem vestram ut illi adjutor esse velit.

Referens ad Regem de quibusdam Ecclesiis istic bellè reparatis post tumultum Geusianorum, jussit ut scirem ab Amplitudine vestra quid de Monasteriis & Ecclesiis exustis factum sit, & an sint restauratæ.

Bene vale, reverende Præsul, optime patrone, & te reipublicæ ac nobis omnibus quàm diutissimè conserva, quod ut ita fiat Deum optimum maximum omnibus precibus oro. Madriti

6. Julii 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quoniam nescio utrum Rotulus apud dominum Tysnacum sit, an verò apud Amplitudinem vestram manserit, mitto ad ipsam id quod sua Majestas novissimè addidit. Ac quia anni jam sunt ferè duodecim, ut reor, quod hic rotulus durat, haud scio an abs re esset utì de novo rotulo conficiendo cogitaretur.

Illud oblitus eram : quoniam Igrammum nostrum Præsidem Frisiæ Rex fecit, anne Amplitudini vestræ videatur, ut Sabinus, affinis utriusque nostrum, nempe Vitricus Petri Buygers, in locum ejus succedat. Nam & vir bonus est, & doctus, & credo Amplitudinem vestram apud illustrissimum Ducem non difficilè id perfecturam. Quare opus non putavi ut ea de re ad suam Excellentiam scriberem. Cæterum ipsum Sabinum sum admoniturus ut officium faciat.

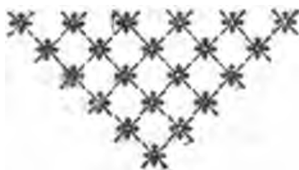
Rex super literis Ducis de Decanatu Hagensi jam rescripserat, cùm ad me commodum perferrentur literæ domini Lindani petentis Decanatum illum sibi adhuc relinqui. Quarum occasione sua Majestas aliam ad Ducem scribit epistolam, ut Amplitudo vestra videbit.

Mylius noster Canonicatum suum Condaïcensem cuperet resignare, acceptâ honestâ pensione. Si quis isthic esset, qui acceptare vellet, gratissimum illi & mihi esset si Amplitudini vestræ placeret Capellano dare negotium super ea re inquirendi.

Nudius-tertius certum nuntium accepimus, cursorem vestrum Bertrandum, qui de X. Maii literas portabat, ab Huguenotis in mari interceptum.

Ante Reginæ ad nos adventum aliquid fortasse de quibusdam liberalitatibus Regiis audietis.

Duos mittimus cursores unum qui pauca fert præcipua, & alterum mari, cui omnes magnæ sarcinæ tradentur.

EPISTOLA LXXXXVI.

ARG. *Philippi Regis sponsa iter suum maturat. De Gratia Generali, quam conciliandis Belgarum animis vim habitura sit, Hopperi sollicitudo. Metus illi, ne multa illic pertineant ad stabiliendum quorumdam imperium, magis quàm miserorum animos curâ levandos. Edictum de Judiciis criminalibus & Typographorum operis. Autoritas omnis in Belgio penes Concilium Turbarum; hinc querela Hopperi Consilium Privatum verè & ipsâ re privatum effectum esse. Piratæ in Frisia. Elberti Leonini, clari apud Lovanienses Juris Consulti, de Mathematicis scholis habendis responsum. De Episcoporum, aliorumque pensionibus Ecclesiasticis. Temperanda aliqua quæ in Edicto de Universitatibus.*

S. P. Reverende Præsul literas Amplitudinis vestræ III. hujus scriptas XVIII. ejusdem accepi, unà cum exemplis aliarum literarum iis junctis.

Uxorem Bruxellâ tandem excessisse gaudeo. Ac quanquam quidem initio dolebam, quod cum cantoribus non venisset, tamen post ab iis intelligens in quantis periculis sint versati, bene nobiscum censui esse actum, quod Goudam tantisper concessit, donec Regina veniat, & classis paretur. Quo facto, admoneo illam per literas ut continuò Gandavum recurrat, & de bona navi sibi prospiciat, qua in re spero Illustrissimum Dominum Ducem suum illi favorem non illibenter præstaturum, uti sua Excellentia ipsa ad me scripsit, & illam denuò nunc rogo per meas literas. Ac quum sua Majestas heri mihi dixit Dominum Chantoneium non venire cum Regina, sed manere in Comitiis Imperialibus: velim uxorem alii alicui, qui authoritatem habeat, commendari, ad quem, si quando opus est, recurrat; quod Amplitudini vestræ totum comitto ac commendo.

Reginam in itinere esse, omnes gaudemus; & tamen tam lenti sumus in omnibus ut ipsam credam adfuturam, antequam de ejus receptione hìc quidquam statuatur.

Regiam

Regiam gratiam, quantum ex literis Ducis intelleximus, jam puto publicatam esse, aveoque cognoscere quid vobis de ea videatur. Nam ne cunctis satisfaceret semper sum veritus; suntque in ea nonnulla, quæ magis ad quorumdam authoritatem stabiliendam & augendam, quàm ad miseros sublevandos facere videntur. Ac quanquam quidem Amplitudo vestra & alii nonnulli voces illas comminationum, de quibus scribit, facile contemnat: quin tamen multos malè habeant, & alicujus mali causa aliquando esse possent (quod Deus avertat) nihil est dubium.

Ordinationem super Typographis, & Edictum de Judiciis Criminalibus libenter videbo. Ac quoniam quidem per Consilium Turbarum omnia reguntur, Consilium nostrum Privatum verè privatum esse video. Cui rei ut aliquod remedium adferretur, & Regio servitio, ac bono publico, rectè atque ordine prospiciatur, meditatus eram heri quædam ex literis Amplitudinis vestræ, & aliorum, ad suam Majestatem referre, idque occasione suprascripti Edicti, ne id, nisi se consulto, publicari pateretur. Sed (nescio quâ occasione) prævenit me Rex, dicens Ducem ad se scripsisse, se eâdem die, quâ postremas has literas daret, Edictum signasse. Itaque quod meditatus eram in aliam occasionem differendum duxi.

De Piratarum in Frisiam nostram excursionibus, Hindelopia vastata, Reynero Fritsmano capto, & aliis ejusmodi, miror publicis literis nihil unquam perscribi. Ego tamen suam Majestatem ignorare non patior, ne putet omnia tam sedata ac tranquilla esse quàm quidam nobis persuadere conantur.

Sententiam Domini Elberti super Mathematicis lectionibus libenter videbo, ubi literæ ipsæ, quorum nunc exempla tantum vidi, accepero. Retulitque mihi Cayas, Ducem per literas Hispanicas de omnibus Universitatibus perscripsisse, aut certè brevi perscripturum.

Postulatis Reverendissimi Episcopi Buscoducensis perlibenter favebo, quantum potero, ubi ad me literæ fuerint perlatæ, quanquam subduras forè partes jam dudum olfacio. Ac nescio quis bonus genius geniave Domini Hontzochtii (piæ recordationis) memoriam resuscitarit, nam nullas accipimus literas Cayas & ego quibus non pro se quisque nostrum gravissimè urgetur, ut ob summa ejus merita, & præclaram de filio spem, quadringenta annua, pensionis nomine, super Tongerlo ei assig-

nentur. Ego quid in hac re potero, non scio, (nam à vobis responsio de voluntate Domini Sonnii expectatur) sed quin memoriæ & liberis eorum qui bene de Republica meriti sunt faveam, nunquam omittam.

De Tzommone nostro ac Trajectensibus spero proximis literis certiora nos cognituros; nempe ut non solùm ab omni crimine absoluti sint, verùm etiam in pristinum statum ac conditionem ille sit restitutus. Quod utinam ita faxit Deus!

Multæ causæ mihi esse videntur ut edictum de Universitatibus nonnihil mitigetur; referamque ea de re suo tempore ad Regem, ac maximè quidem cum de eo tractabitur, quod isthinc Regi proponitur; nempe ut ad animos utriusque nationis nostræ & hujus conciliandos ac miscendos, isthic Collegium Hispanorum, hic autem Flandrorum instituatur. Quod nescio an interveniente Amplitudine vestrâ fuerit tractatum; mihi autem primâ facie nequaquam videtur alienum.

Quem successum conatus domini Meghani circa subsidium sit habiturus, avidè expectabo. Cuperem enim nostros, quatenus possent, liberales se ostendere, quanquam se, non ut opus, defendi conqueruntur, haud exigui est ponderis.

De nepotibus Amplitudinis vestræ constitutum esse, ut sub extremum Augustum in Italiam eant, quia superioribus literis latè perscripsi, nihil opus est ut hìc repetatur; redditas enim spero.

Bene vale, reverende Præsul etiam atque etiam, & nos, ut facis, ama. Raptim Madriti 26. Julii 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Super nova petitione domini Chantoney, de suspensione litis cum Andeloto, visum est Regi scribere ad Ducem, Amplitudo vestra poterit dicere Vironio ut sollicitet negotium.

Mepschium nostrum occasione legationis suæ Majestati quantum potui commendavi; & fuit illi pergratum.

Literarum ad dominum de Vergy & Parlamentum Dolanum super religione, quas Amplitudo vestra videbit, occasionem dederunt literæ illustrissimi domini Cardinalis Granvellani ad me, qui ita omnino fieri oportere censebat: quod Rex etiam me suadente secutus est.

Idem dominus Cardinalis scribebat, ut dominum Assonnevilium, Blaserium, Bayium, & Vander Aa, Regi suo nomine commendarem: quod feci heri de optima nota. Et sua Majestas omnia optima pollicetur; nec dubito quin faciet.

A ceſt inſtant ay receu lettres de mondit ſeigneur le Cardinal de Granvelle du quinze du paſſé, qui ſe porte bien & eſt deputé par le Roy avecq le Cardinal de Pacheco pour traicter la ligue contre le Turcq.

EPISTOLA LXXXXVII.

ARG. *Querela Ducis Lotharingiæ de Beneficio quodam Eccleſiaſtico. Petit Hopperus* Picturam (*effigiem, credo, intelligit*) *Radbodi Regis.*

S. P. Reverende Præſul, quoniam nudiuſtertius ſcripſi, & particulatè reſpondi ad literas Amplitudinis veſtræ IV. hujus menſis die datas, quibus aliarum plurium exempla juncta erant: nihil nunc ſe offert ſcriptione dignum, niſi ut pro debito officio neminem hinc abire patiar cui non aliquid literarum ad Amplitudinem veſtram tradam.

Venit his diebus neſcio quid querelæ ab Duce Lotharingiæ ſuper Prioratu quodam dependente ab Abbatia quadam ſua, ut ait. Non vidi quidem adhuc omnia; ſed quantum conjicio, niſi vobis conſultis, nihil poterit hic abſolutè ſtatui. Plurimum velim Amplitudinem veſtram rogatam, ut exemplum Picturæ Regis noſtri Radbodi (ut ſuſpicamur) ad me mittere dignetur. Erit enim res ſuæ Majeſtati longè gratiſſima.

Quoniam Dominum Chantoneium Rex ait cum Regina non venturum; non dubito alia ratione iſthic procuratum iri ut uxor & liberi cum familia venire poſſint. Quidam hic eſt Cantor, qui olim ab illuſtriſſima Duciſſa rotulum ſuum ſuper Soignies ſibi præceptum conqueritur cum abſentis cujuſdam ob crimen peſſimum beneficium neſcio cui illa conferret. Fortaſſe non abs re queritur; ſed poſt tantum temporis exactum, non video quo pacto remedium ei rei adferri poterit. Cura, Reverende Præſul, optime Patrone, ut valeas, & te nobis ac Reipublicæ conſerves. Folcardus optimè valet & agit. Salmanticenſes extremo Auguſto expecto, ut Barcinonam recta eant, indeque in Italiam tranſmittant. Raptim Madriti 28. Julii 1570. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS. Si Magiſter Jacobus Deventrius abſolvit ſuum opus, acceptiſſimum erit ſuæ Majeſtati ut quam primum mittatur & poterit, ſi videtur, tradi uxori perferendum.

EPISTOLA LXXXVIII.

Arg. *Berlaymontii & Noircarmii de Rege & Patria bene merita.*

S. P. Quoniam, Reverende Præsul, antequam hæ adferantur puto me sæpius scripturum, non dicam nunc aliud quam ut rogem amplitudinem vestram ut has Ducissæ Ferianæ literas rectè destinare velit. Qui has perfert, à Domino Berlaymontio & Noircarmio huc missus erat, quibus Rex perbenignè respondet, & de officio gratias agit, quæ res ad Amplitudinem vestram quoque redundat, quæ, ut id facerent, author illis fuit, ut ipsi mihi scribunt. Spero autem magni aliquid boni ad Patriam inde rediturum, ut proximè significabo latius. Bene vale, Reverende Præsul, & me ut facis ama. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA LXXXIX.

Arg. *Ducissa Albana, relictâ curiâ, domum suam offensa repetit.*

S. P. Quoniam post biduum profecturus est cursor Ducissæ Albanæ, quæ, relictâ curiâ, domum concedit, rebus nonnullis nescio quibus, ut vulgo fertur, offensa; per quem ad literas Amplitudinis vestræ XXI. mensis præteriti scriptas respondebo: per has, Reverende Præsul, nihil aliud scribam quàm quod amicus quidam meus majorem in modum me rogavit, ut caussam Jacobi de la Faille amplitudini vestræ de bona nota commendem. Quod quidem licet jam semel factum sit, quia tamen iteratam commendationem plus ponderis habituram putavit, nolui desiderio ejus deesse; certo mihi persuadens amplitudinem vestram & meâ & negotii ipsius causâ omnem quàm rectè poterit operam libenter navaturam. Cura, Reverende Præsul, ut valeas, meque ut totum tuum, ut facis, ames. Madriti 30. Augusti 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

De Negotiis Amplitudinis vestræ aliquid boni Rex constituit, quod proximis literis credo indicari poterit.

Has literas ad sororem meam Tegnagel dignabitur Amplitudo vestra diligenter mittendas curare nam illius per magni interest.

EPISTOLA C.

ARG. *Novæ Ordinationes super justitia Criminali. Dux Albanus se antiquum in iis morem servare velle, ad Hopperum scribit. Rex Philippus jam à multis septimanis nullum cum Hoppero sermonem contulit, aliis negotiis occupatus; quotidie interim per scedulas cum eo agit. Quod de gratia generali, effectum est, totum id Hopperi operâ & anxiâ curâ effectum esse. Regina navigat. Nuptiarum apparatus. Belli necdum Granatensis finis. Viglius Pergamena ingentis magnitudinis conquirere jussus, describendis libris liturgicis regalis monasterii S. Laurentii.*

REverende Domine Præsul. Debeo responsum ad litteras Amplitudinis vestræ XVIII. Maii, VIII. XIV. ac XXVI. Junii, XX. Julii ac I. die Augusti datas, ex quibus primæ V. hujus demum fuêre redditæ, & quidem resignatæ, propterea quod qui eas portabat Cursor ab Hugenotis fuerat interceptus. Attingam hic quidem singula; sed latiùs scribam de omnibus per quemdam quem post triduum secretò jussu Regis expediam.

Misit ad me heri cum schedula quadam sua Regia Majestas novas ordinationes super Justitia Criminali & aliis rebus Civilibus ac politicis isthic factas, manu scriptas, de quibus quam exactissimè, quantum ad præcipua capita attinet, me referre jussit: quod non omittam; addens antiquum in rebus tractandis morem, quem illustrissimus Dux in posterum observare se velle ex Gravia X. Augusti ad me scripsit.

De literis Domini Elberti referam proximâ audientiâ; nam tot sunt suæ Majestatis occupationes ut jam multis septimanis audientiam mihi dare non potuerit, quanquam per schedulas perliberaliter ac quotidie agat. Nec omittam quin de Reve-

rendissimi Episcopi Buscoducensis postulatis, quæ minimè iniqua mihi videntur, tum quoque agam, scribamque ad ipsum per eum quem modo dixi.

Sabinum Domino Duci per literas nunc quoque commendo, & ab iis quæ Amplitudo vestra dicit laudo, quanquam res fortasse jam erit confecta; quod spero. Sed abundans cautela non nocet.

De gratia generali quantum hic laboraverim, incredibile prope dictu est; & ni per me factum esset, crederem vix quenquam mortalium ejus fructu posse gaudere. Ac quantum ad duos articulos per Amplitudinem vestram notatos attinet, fuere illi, etiam Domino Tysnaco adhuc præsente, peracriter à nobis oppugnati; sed neque tunc neque post quidquam profici potuit. Non desinam tamen quin denuo officium faciam, & quam potero operam Patriæ navem.

De Trajectensium sententia jussit Rex ut quàm potero accuratissimè referam, & quibus fundamentis nitatur, exponam.

Reginam jam navigare omnes speramus, & in ejus comitatu meam quoque uxorem ac familiam, de quo non possum non Amplitudini vestræ etiam atque etiam habere gratias, quod tam sollicite curam illius gesserit, Comitique de Bossu eam commendarit. Misi illi obviam ad mare usque famulos & equos, mulasque cum carpento, ita ut sperem, ubi advenerit, parata omnia inventuram.

Nepotes Salmanticenses cum Dekamanis octiduum apud me fuerunt; sumptaque pecunia à Mercatoribus non multa recta Barcinonam per Valentiam profecti sunt, acceptis literis commendatitiis à Sagunto nostro, qui eas perluculentas scripsit ad Comitem Beneventanum Vice-Regem, cujus jam responsum vidi de illis perhumaniter tractatis, & cum justo comitatu, ne quid periculi à prædonibus sit, dimissis. Ab ipsis nondum quidquam accepi, sed expecto indies ex Barcinona, ubi Oratorem Venetum in Italiam redeuntem, invenient, cui eos commendavi : illeque omnia perlibenter promisit. Ac est hic quoque Comes Prosper, Dominæ Ducissæ Parmensis Œconomus, quo amicissimè utor; qui quam diligentissimè Matri & amicis eos commendavit, & Domum, quam Paviæ habet, ipsis dari jussit.

Elemosinarius hic valde me ursit ut mille centum regales argenteos acciperem, isticque Doctori Montano perscriberem,

quod sine necessitate mea in illius gratiam facere sum coactus. Ac quoniam mei isthic ad manum non sunt, quæso ut Amplitudo vestra eos Montano nomine meo numerandos curare velit. Faxo ut mei continuo reddant; aut si ita Amplitudo vestra jusserit, hic Folcardo numerem. Quid autem de Folcardo constitutum erit proximè perscribam.

Ad Nuptias Regias multa parantur, videmurque Segoviam ad eas celebrandas excursuri; unde Vallissoletum usque uxori obviam, Deo volente, procedam.

Illustrissimus Dominus Cardinalis Granvellanus valde optaret fratrem suum Champaigny in Domini de Toraise locum succedere qua in Re Amplitudo vestra, operam illi navare poterit. Nam scribitur ad Ducem pro adviso. Bellum Granatense nondum totum conquiescit. Sed speramus indies boni aliquid, quod finem tandem huic rei tam molestæ imponat.

Non dubito quin proximis literis intelligam quid Illustrissimus Dux de liberalitate Regia erga Amplitudinem vestram declaraverit. Et cum vobis bene erit, etiam nos certo confido vos minimè neglecturos; nam hoc & liberorum multitudo, & sumptus immensi omninò expostulant.

Aggæo nostro aliquid insidiarum strui, certo video, idque à Religione. Certò mihi affirmat Cayas nihil dum ad Regem manasse; nec quidquam dicturum, nisi mecum re communicata, nesciens tamen quæ inter nos sit necessitudo.

Magna cum his venit ad Amplitudinem vestram commissio, in qua bene gerenda (uti Amplitudo vestra optimè faciet) certo scio rem gratiorem Regiæ Majestati facturam, quàm si nescio quas provincias imperio illius adjiceret. Ne quidquam omitatur quod ad Sancti Laurentii regale Monasterium ornandum possit pertinere, vult Rex libros cantus quàm fieri possit elegantissime describi, idque Pergameno, non ex duabus pellibus conglutinato. Sed unius pellis, ea formâ ac magnitudine quam cum his in pixide mittitur. Quoniam autem Amplitudo vestra Ordinis Ecclesiastici est, & nostræ nationis Frisiæ, ubi vituli optimi, ac majoris quam alubi magnitudinis nasci creduntur, petit sua Majestas ut eam curam velit suscipere, quo res quoad ejus fieri potest, bene geratur, idque secundum instructionem his junctam, quam interpretatam mitterem, nisi pro famulo hac in re datus esset Amplitudini vestræ Joannes Ferdinandus de Camora Hispanus, Galeristis olim, nisi fallor, præfectus, ad quem

à Secretario Gastello junctæ sunt hic ea de Re literæ. Et quod ad sumptus attinet, adsunt quoque literæ ad Ducem, ut eos subministret. Dixi isthic de summa diligentia omnia me posse promittere; sed utrum ejusmodi pelles isthic inveniri poterunt, planè me nescire; nam jam Pfinzingo per totos duos annos fuit res commissa, ut in Germania eam procuraret, sed non potuit satisfacere. Ut autem id per Amplitudinem vestram fiat majorem in modum opto, atque ita fore spero.

EPISTOLA CI.

ARG. *Dux Medinæ-Cœli novus Belgarum Præfectus. Is egregiè animatus erga Viglium.*

S. P. Reverende Præsul, literas Amplitudinis vestræ IX. hujus scriptas cum præcedentibus accepi, ad quas post biduum aut triduum respondebo latiùs. Tamen hoc nunc dicam, mirificè me affligere illud Aggæi, de quo jam ante ipse scripseram, ut ex meis literis Amplitudo vestra cognoverit. Quid aliud consilii capi poterit quàm quod Amplitudo vestra proponit, non video; si quid tamen occurret proximis, ut dico, literis significabo.

Gubernatorem habemus novum Ducem Medinæ cœli, qui optimam ac gratissimam Amplitudinis vestræ retinet memoriam, mecumque omnibus de Rebus perfamiliariter communicat, uti speciatim Amplitudo vestra proximè cognoscet.

De adventu Reginæ Rex, ut ipse mihi scribit, in magno metu est, bonam tamen spem præbent Laredani, ubi maximis meis sumptibus jam ab aliquot septimanis mei sunt, cum jumentis & carpento. Si tempus tam prosperum isthic & in mari est quàm hic, omnia bona speranda sunt, quæ etiam est causa quod ad uxorem non scribo, nec ad Comitem de Bossu, qui apud me diversari se velle scribit; quod mihi erit gratissimum.

Quid circa ordinationem Criminalem & Gratiam generalem moliamur, faxo propediem ut Amplitudo vestra intelligat. Quid Salmanticenses nostri agant Amplitudo vestra ex eorum literis Barcinone scriptis, quas heri vesperi accepi, intelliget. Bene vale, Reverende Præsul, & te etiam atque etiam nobis conserva. Raptim Madriti ultima Septembris 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA

EPISTOLA CII.

Arg. *De familiaribus & amicis. Tum de Duce Medinæ Cœli. Res pecuniariæ Hopperi.*

S. P. Reverende Præsul, tametsi nudiustertius per cursorem ad Imperatorem scripserim, & cras, Deo volente, latiùs sum scripturus: tamen quia hic cursor affectatorum & Candiani, quo familiariter & amicè hic nunc utor, ibat, non potui non aliquid illi literarum dare.

De Reginæ nostræ adventu nondum quidquam certi accepimus; quod mihi permolestum est, ob uxoris & liberorum desiderium. Sed in horas aliquid boni speramus.

Literas Magistri Buchonis, & aliorum, per superiorem cursorem misi. Suntque Barcinone, ut primo quoquo tempore in Italiam transmittant.

Valde conqueritur Magister Bucho de Dekamanis, tùm quidem ob sumptus, quos sine modo faciunt; tum vero ob junioris (nam major modestissimus est) insolentiam, quam ego ex pauculo tempore, quo apud me fuerunt, facilè cognovi, admonuique abeuntem ut debui. Sed jam scit Amplitudo vestra quàm surdis sæpe fabulas narramus.

Illud Aggæi nostri malè admodum me habet, cum illius tum vel maximè Amplitudinis vestræ causâ atque etiam meâ. Nec video quid consilii capi aut remedii inveniri possit, nisi in viam redire, & quemadmodum virum Catholicum decet, in posterum vivere velit: quod unicum excogito huic malo remedium. Cui si parere nolit, non video quomodo Amplitudo vestra & ego manum ei rei admovere possimus, aut etiam debeamus.

Cum novo Gubernatore nostro designato Duce Medinæ Cœli multus sum, & quibuscumque rebus possum, eum instruo; est enim perbenignus. Ac quia scire inter cætera voluit, quorum operâ isthic maximè uti poterit, primo loco Amplitudinem vestram, ut debui, nominavi, cujus ob antiquam amicitiam vel nomine ipso recreatur. Liberalitatem Regiam erga Amplitudinem vestram jam puto declaratam esse; in qua re omnem quam potui operam perlibentissimè ut debui navavi. Ac quia Amplitudo vestra non ignorat quantam prolem habeam, & quàm pa-

rum vel nihil hactenus ex laboribus meis perceperim; sed contra quàm ingentes sumptus sustineam: vehementer etiam atque etiam rogatam eam habeo, ut Ducem illustrissimum ea de re commonefacere & causam meam apud ipsum ex animo agere velit, ut me porro Regi commendet. Nam tametsi quidem & Rex hic cum tota Curia, & Dux isthic non malè erga me affecti videantur, magnum tamen pondus, sat scio addetur, si Amplitudinis vestræ commendatio & authoritas accedat. Itaque uti ita facere velit, iterum atque iterum rogo, & perlibenter facturam planè confido. Bene vale, Reverende Præsul & te nobis ac Patriæ diligenter conversa. Madriti 2. Octobris 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CIII.

ARG. *Adventus Hispaniarum Reginæ, & cum ea Hopperi conjugis, & liberorum. De rebus & commodis amicorum, privata. Viglii consilium de erigenda Luxemburgi Episcopali Cathedra. Quæ emendanda in formula Gratiæ Generalis. Rex Philippus peramicè scribit ad Elizabetham Angliæ Reginam, quæ hospitio exceperat Philippi conjugem. De eodem perpulcrum Hopperi elogium. Cogitatum de Consilio Privato apud Belgas, viris aliquot ætate, virtute, gravitate, doctrinâ, & usu rerum præstantibus, augendo* : quod mihi pernecessarium videtur, *inquit Hopperus,* ad antiquam autoritatem recuperandam, & Consilium Turbarum, quo manente sine turba numquam futura videtur Respublica, tollendum. *De re criminali ex Consilii Privati sententia potiùs quàm illius, quod Turbarum, sententiâ transactum. Rex diruta monasteria pecuniâ suâ juvare constituit. Nihil Dux Albanus de vicesimi ac decimi denarii vectigalibus, neque de Inquisitione, & Placitis in Religionis negotio scribit; quod Rex miratur. Querelæ in Comitiis Imperialibus adver-*

sus Magistratus Hispanicos. Dux de Medina Cœli, vir optimus, & miti ingenio, adeoque Albano dissimilis. Hinc Hopperi metus: à Gallis etiam, quorum irrequieta sunt ingenia. *Nuptiæ Hispanicæ Segoviæ celebrandæ. Defunctus Hopperi filius.*

S. P. Reverende Præsul. Ad literas Amplitudinis vestræ VI. Octobris scriptas, & omnes præcedentes responsurus, inde primum omnium incipiam, quod Regina nostra salva, sana, cum omni comitatu, per Dei gratiam appulit, & in eo uxor mea charissima, cum liberis dulcissimis & familia, quos XXVIII. mensis præteriti vespere, ut pompam evitarem, in hanc urbem induximus. Ipsa & plerique alii bene valent, sed Tydemannus periculosissimè laborat, & non leviter Tita; nec Ida satis est adhuc confirmata; sed speramus tamen optima. Nec possum omittere quin Amplitudini vestræ pro suis summis erga uxorem & liberos meritis, quæ mihi infinita narrat, summas gratias habeam atque agam.

De Folcardo primum, quid Rex constituturus sit (cujus rei curam Prior Antonius in se sumpsit) videbimus; quod brevì omnino fiet: indeque judicabimus ecquid cum novo Gubernatore agendum erit nec ne: quod non erit difficile, nam nihil magis optat quàm ut occasionem habeat quâ Amplitudini vestræ gratificetur.

De centum nonaginta duobus florenis & decem stuferis quos Ariæ Montano isthic Amplitudo vestra dedit meo nomine, quicquid statuerit, fiet. Suntque his adjunctæ literæ Magistri Buchonis & aliorum, ex quibus quid ad illud usque tempus, quo ex Barcinone profecti sunt, circa illos factum sit, Amplitudo vestra plenè cognoscet.

Tzommonis negotium jam spero ad bonum finem perductum; & si quemadmodum res ipsa est, ita intelligitis Gratiam Generalem: credo per ipsam omnino eum esse liberum, & sub exceptionibus minimè contineri, ut post dicetur.

De Aggæi tragædia plenè ad me perscripsêre (præter Amplitudinem vestram) dominus Chantoneius, & Mepschius. Et sanè ad tot alias etiam hanc molestiam nobis accessisse vehementer doleo; sed cùm minima de malis eligenda sint, illud rursum

gaudeo quod Spirensem conditionem ultro relinquit, & si proscriptio averti posset, præclarè omnia, pro re subjecta, putarem esse acta. Quanquam illud non possum non gravissimè dolere, hominem tantis dotibus præditum, ad has opiniones falsas se convertere, & in animi pariter & corporis erroribus totam vitam transigere.

Illustrissimum dominum Ducem nepotem Amplitudini vestræ in locum Igrammi suffecisse vehementer gaudeo. Ac quantum ad Sabinum attinet, spero non defuturam brevì occasionem, quâ & illi prosimus; quod ut & Amplitudo vestra curæ habere velit, nam communis est affinis, majorem in modum rogo.

Ac quoniam quidem de Denneterii fratre Jurisconsulto, in Camera Insulensi promovendo, Rex ad Ducem scribit, non dubito quin Amplitudo vestra omnem illi operam libenter sit navatura. Jamque procuratum quoque est per literas ad suam Excellentiam, ut ipsius Denneterii ratio isthic habeatur. Et sanè si huc non est rediturus dominus Cortevilius, non alii quàm illi hic locus debetur. Nec est æquum ut quam hactenus impendit operam, gratis fecerit. De quibus omnibus uti nunc tractare incipiamus, tempus esse videtur.

Dominum Protonotarium du Reux perlibenter quàm commendatissimum habebo; & jam cœpta est inter nos amicitia. Nec minùs faciam de Warenbergii Postulatis, quàm primùm à domino de la Tour ea cognovero.

Absolutis rebus privatis ad publicas tunc transeo; in quibus gratissimum fuit suæ Majestati quod de novo Episcopatu Luxemburgensi, & supplemento dotis Episcopi Iprensis suggessistis.

Circa Gratiam Generalem quid effecerim (ac maximè quidem authoritate Amplitudinis vestræ & domini Cardinalis Granvellani subnixus) ex literis Regiis intelligetis; omnino enim sua Majestas utrumque articulum de Magistratibus, & iis qui redditus habent, tolli cupit, nisi illustrissimo Duci secùs videatur. Declaratque non alios Magistratus esse exceptos, quàm qui revera hæretici vel rebelles fuerint; non autem qui metu, errore, aut quâ aliâ fragilitate humanâ, minus fecerint officium. Et cum eo conveniunt verba si diligenter inspiciantur.

De rebus Anglicis si res ibi moderatè tractentur, non difficile quoque puto posse convenire. Nec dubito quin aliquantulum ad rem facient literæ regiæ, quas peramicas scribit sua Majestas ad Reginam Angliæ, gratias illi agens de uxore tam honorificè

accepta. Sed quæ nos hìc ad otium ac tranquillitatem consulimus, ea vos isthic sæpe vel amittitis, vel in duriorem partem accipitis. Et sanè, quantum Regem novi ac video, si vos vel minimam partem æqui ac boni dicatis, hic in eam partem omnia parata reperietis.

Scribit quoque sua Majestas ad Ducem, ut propter mercedes (quas vocant) speciatim factas, generaliter de reliquis perscribat. Nam quicquid est bonorum confiscatorum, id omne in bene meritos vult erogare, & quidem nostrates; non alienos, ut expressè mihi dixit. Aitque, putare se mercedem Amplitudinis vestræ jam fore declaratam, una cum nonnullis aliis.

Rem Trajectensem plenè à me cognoscere sua Majestas voluit, mirataque est nihil à sua Excellentia ea de re perscriptum. Ac cùm dicerem ex literis Amplitudinis vestræ ex gravaminibus appariturum, præmione an pœna sint digni, perlibenter se id audire ostendit.

Occasione Funckii scribit Rex de Consilio Privato aliquot viris, ætate, virtute, gravitate, doctrinâ, & usu rerum præstantibus, augendo; quod mihi pernecessarium videtur, ad antiquam authoritatem recuperandam, & Consilium Turbarum, quo manente sine turba nunquam futura videtur respublica, tollendum.

Intelligens sua Majestas quàm honorificè Regina isthic fuerit à nostris accepta, omnino gratias ea de re agere, & suum illis favorem ac clementiam à majoribus deductam promittere voluit, uti ex literis ad Ordines ea de re scriptis Amplitudo vestra cognoscet.

Percommodè accidit quod de re criminali Amplitudo vestra ad me perscripsit; nam longè gratissimum Regi fuit, Ducem ad Consilii Privati potiùs quàm Turbarum, advisum se accommodasse; retulique de singulis accuratè ad suam Majestatem ex scriptis per Ducem missis. Sed nescit Rex ad quem finem, hoc est consultandi animo, an aliter, ea miserit.

De Coloniensibus, apud quos vetus nostrorum hominum studium fuisse, bene Amplitudo vestra dicit, distulit adhuc Rex scribere; quoniam expectat ecquid fortasse Dux suâ scriptione eum sit præventurus. Sin minus, iterum faciam officium, si Amplitudini vestræ videatur.

Ut autem diruta superioribus turbis monasteria sua liberalitate juventur, æquum Rex putavit; & ideo ad Ducem ea de re scribit, uti Amplitudo vestra videbit.

Ad magiſtrum Jacobum Daventrienſem & commiſſarium Van den Berch ſcribit Rex ſecundum quod Amplitudini veſtræ videbatur. Junxi his ipſas literas, ut Amplitudo veſtra eas reddendas curare velit.

Quid de viceſimo ac decimo denario tandem factum ſit, cuperem abſolutè cognoſcere. Nam Ducem nihil ea de re ſcribebere Rex miratur; quod & circa Inquiſitionem, & Placita ſuper Religione accidit, quæ neſcit utrum in priſtinum locum ſint reſtituta.

Quod contra ſententias à noſtris hominibus datas in Comitiis Imperialibus querelas fieri Amplitudo veſtra ſcribit, cum eo congruit quod & Reginam ejuſmodi rebus onuſtam venire aiunt. Et certè dum ad ſola acta judicialia nonnulli reſpiciunt ſine reliquis graviſſimis circumſtantiis, vereor non defuturos qui calumniam ſuam ita ſint ornaturi, ut non omnino diſſimilis veri eſſe videatur. Verum haud parum metuendum eſt ne quid aliquando novi tumultus, aut certè difficultatis exiſtat.

De novo gubernatore Duce de Medina Cœli, viro optimo ac humaniſſimo, ſuperioribus literis perſcripſi; utitur enim me perfamiliariter, convenitque illum dominus de Boſſu, qui ſalutandi Regis gratia huc excurrit, plurimumque mecum fuit. Et ſanè quantum eum video, in magnum virum eſt evaſurus, colitque Amplitudinem veſtram ut patrem. Nec omittam quin his pauculis diebus contractam inter nos amicitiam diligenter colam, uti pro bono reipublicæ atque aliter mihi videtur *omnino* convenire.

Atque ut ad Gubernatorem noſtrum redeam, eſt ille quidem vir, ut dixi, optimus, nec dubito quin noſtris erit gratiſſimus; ſed utrum his temporibus tam difficilibus tantam machinam ſolus ſuſtinere poſſit, vehementer timeo. Nam præterquam quod continuatio Imperii Hiſpanici non omnibus grata fortaſſe futura eſt: tum ſi quid à Gallis, quorum irrequieta ſunt ingenia, tentetur, haud ſcio an facilè ſuſtineri poterit; & domi à duro rigidoque imperio ad mite ac lene repentè deveniri, non ſcio an omnino ſit abſque periculo. Deum optimum maximum oro ut omnia quàm optimè dirigat, & ad ejus honorem cuncta tendant.

De Pergameno, diſpiciam & perſcribam diligenter ad Amplitudinem veſtram, ut ſuæ Majeſtati vel minimis in rebus, quàm poterit fieri accuratiſſimè ſerviamus.

Ob reverendissimi Archiepiscopi Cameracensis mortem cogitavit Rex, ecquid quod illi destinatum erat pensionis super Episcopatu Palentino, postquam Leovardiensis noster suam dotem habebit integram, Episcopo Antverpiensi Sonnio dari possit. Nam ne Episcopus Buscoducensis cujus causam perdiligenter secundùm literas Amplitudinis vestræ & ipsius egi, ulla in parte per Antverpiensem (qui sanè id non petit, sed apertè recusat) gravetur, vehementer optat. Itaque summa rei in hoc consistit ut planè intelligatur, utrum fructus suæ dotis integros Leovardiensis habeat, an non, & quo usque. Qua de re præterquam quod ad Amplitudinem vestram sua Majestas me scribere jussit, tum & ad Ducem ipsemet scribit. Nam ego dicebam, tametsi ex literis Amplitudinis vestræ certum sit, Leovardiensem in dotis suæ esse possessione; videri tamen fructus integros, propter pensiones Monachorum eum nondum habere. Omnino autem domini Hontschil tantum potuit memoria, ut filio ejus quadringentorum florenorum data sit pensio super Tongerlo; sed ne quid illi amplius accedat, etiam atque etiam curæ habebo.

Dominus de Montigny abhinc uno ferè mense, hoc est septimo die mensis Octobris, vitâ defunctus est; cujus anima requiescat in pace. Quo autem pacto, non scio; alii alia suspicantur. Ad quos ea res pertinet, hii dicunt, ob literas quasdam latinas apud eum inventas de fuga molienda, compedes illi à Castellano de Simancas fuisse injectos: id eum tam malè habuisse ut in gravem febrem continuò inciderit; unde paulò post mortuus est, perpiè ac catholicè.

Regina proximâ die Dominicâ Segoviam ventura est, ubi Rex eam excipiet, & matrimonium consummabitur. Ac quoniam quidem non nisi ad biduum ibi est mansurus, veniam mihi fecit sua Majestas, per literas hoc mane ad me perlatas, ut cum uxore & liberis hìc maneam; nisi mihi secùs videatur, quod mei facit arbitrii.

De rebus familiaribus ad Stinam scribit uxor, quæ Amplitudini vestræ quàm officiocissimè se etiam atque etiam commendat. Itaque hoc tempore nihil aliud restat quàm ut Amplitudinem vestram iterum atque iterum valere jubeam, Deumque omnibus precibus orem ut eam quàm diutissimè sanam ac incolumem conservare dignetur. Madriti 6. Novembris 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quoniam Rex scribit ad Ducem super viduas Cancellarii Gel-

driæ & Præsidis Frisiæ, non dubito quin Amplitudo vestra rem habebit commendatam; quemadmodum & de negotio pauperum Religiosorum Anglorum, de quibus sua Majestas quoque facere dignabitur, quos Ducissa Feriana etiam atque etiam commendat.

Quem periculosissimè laborare supra dixi filiolum meum Tydemannum, heri sepelivimus; quod mœrens refero. Sed ut Dei voluntati nos accommodemus, necesse est.

De rotulo innovando quid Amplitudo vestra sentiat expectabo per primum cursorem; nam nisi fallor proximè ea de re scripsi.

Quæcumque istic sunt ad gubernationem generalem pertinentia ea pervelim ad me mitti; nam sæpè nobis sunt usui, 8. Novembris anno supradicto.

EPISTOLA CIV.

ARG. *Festus Hispaniarum Reginæ Madriti introitus.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi in cursore ad vos mittendo occupati sumus, quia tamen hic adolescens ad vos ibat, non potui non aliquid literarum ei dare, quibus vestras VI. hujus mensis datas XXIV. ejusdem nobis redditas esse significarem, ad quas nunc non respondebo. Tantum illud dicam, quod felix faustumque sit, Reginam nudius-tertius in hanc urbem, magnâ pompâ, ut horum hominum captus est, intrasse, herique omnibus pompis nuptialibus finem impositum, sic ut hodie ad negotia simus reversi.

Adolescens iste ab Andrea Baston actore Jacobi de la Faille, amico meo, venit, quem, uti olim, si qua opus erit, Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendo.

Circa me & uxorem & familiam omnia, laus superis, rectè; nisi quod Ida & Tita nondum ex Zelandico morbo convaluerunt; sed quia Lomnius noster hodie advenit, meliora speramus. Et si certus essem Brugelium non venturum, aliquam illi fortasse possem operam navare. Qua de re quæso ut Amplitudo vestra me certiorem facere dignetur.

Uxor & liberi cum tota familia se Amplitudini vestræ quàm officio-

officiosissimè commendant, omniaque ei bona optant; quod ut ita fiat, Deum optimum maximum omnibus votis oro. Raptim Madriti, 28. Novembris 1570. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De domini electi Cameracensis negotio hodie Romam scribitur ab Rege, & quidem luculenter, prout dominus Berlaymontius petierat.

Ne quid de pensione reverendissimi Episcopi Leovardiensis decedat, curæ habebo; nec erit difficilè perficere : quia nunquam ab Rege cogitatum quod isthic relatum est.

EPISTOLA CV.

ARG. *Cursor publicus exspectari jussus, & cum eo majoris sarcinæ epistola.*

S. P. Reverende Præsul. Jam annus mihi videtur quod ad Amplitudinem vestram non scripserim; & hæc ipsa quæ scribo non eo pertinent ut aliquid rei seriæ scribam; sed hoc ipsum solum me scripturum; nam jam toti in hoc sumus ut cursorem hinc extrudamus, qui vel ex mea parte dumtaxat infinita prope negotia, non dico privata, sed publica, ad illustrissimum Ducem adferet : per quem de omnibus, sacris, prophanis, publicis, privatis, Amplitudinem vestram faciam certiorem. Nec dubito quin pleraque omnia ejusmodi erunt ut Amplitudini vestræ sint placitura. Interim ei qui hâc nocte secretò ad dominum Franciscum d'Alava profectus est, & quædam etiam ad illustrissimum Ducem allaturus, hæc tradidi, ut tanquam præcursoris loco sint, & circa nos omnes omnia per Dei gratiam rectè esse Amplitudo vestra intelligat. Non addo amplius quidquam, quoniam neque tempus id patitur, neque opus videtur, quando post biduum, alter, quem dico omnino, Deo volente, est profecturus.

Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, & si non verbis (nam nihil sciunt) animo certè uxor, liberi, nepos, qui Rex noster fuit in festo Epiphaniæ, & tota familia Amplitudinem vestram etiam atque etiam salutant. Raptim Madriti 23. Januarii 1571. Cayas noster qui unicus Amplitudinis vestræ cultor

est, & meus summus amicus, plurimam salutem Amplitudini vestræ impartit. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CVI.

ARG. *Munera à Rege Viglio decreta. Petit sibi Hopperus confiscationes in Dalem. Incertus Ducis Medinæ-Cœli discessus. A beneficio Gratiæ Generalis ii solùm Magistratus & Officiales exclusi, qui reipsâ hæretici vel rebelles fuerint; non autem qui metu, errore, aut quâ aliâ fragilitate humanâ ab officio tantisper descivêre. Ordinationes criminales à Rege recognosci jussæ. Angliæ negotia protelata. Rex Brugelium, & Goropium Becanum sibi in medicos expetit. Fœderi adversus Turcas Joannes Austriacus Dux futurus. Soror Regis, Lusitaniæ Princeps, ex infaustis nunciis de filio Rege, mœrore contabescens.*

S. P. Reverende Præsul. Ne quid omnino quoad ejus fieri potest, omittatur; rescribam nunc ad literas Amplitudinis vestræ, VI. XXI. XXIII. XXV. Octobris, V. XIII. XVIII. Novembris, & V. VI. VIII. XI. XVII. Decembris datas, de quibus omnibus ingentes etiam atque etiam habeo gratias. Ac primùm quidem quod ad munificentiam suæ Majestatis in Amplitudinem vestram attinet, respondit mihi abhinc paucis diebus ea de re tractanti, omnino se confidere rem illam ab illustrissimo Duce jam actam ac confectam esse. Ad quem quidem quoniam prolixè scribo, ut & mihi aliquid procurare velit, ac nominatim quidem confiscationes in Dalem, sine quibus non magni admodum momenti est, & multæ quotidie lites sunt sustinendæ; itemque dominium de Wyngaerden, quod non longè inde abest: rogo Amplitudinem vestram atque oro quàm possum enixissimè ut suam ea in re mihi operam præstare velit. Et si fortasse nimium quid videatur (quod secundùm ea quæ ad me perscripta sunt, non videtur) modus ei rei poni poterit, ut aliqua pars titulo emptionis mihi cedat, aut cum onere alicujus rei per terminos solvendæ

ad utilitatem alterius, in quem sua Majestas aliquam liberalitatem velit exercere. Atque id cuperem quàm primùm fieri, antequam sua Excellentia inde migret, prout ipsa ad me scripsit se optare facere : quanquam sanè huc usque incertum est quando illustrissimus Dux inde discedere poterit, quoniam de abitu Ducis Medinæ-Coeli, nihil hactenus est constitutum. Sed quoties tamen suam Majestatem adeo, ita mecum agit quasi omnino sit iturus ; quod licet multi dubitant, ego tamen non video cur sit ambigendum. Verum antè autumnum proximum vix mutationem ullam futuram ego semper suspicatus sum, & adhuc suspicor ; ac maximè quidem si qui novi bellorum ac tumultuum rumores exoriantur, ut nuper factum est. Quæ quidem res unà cum inundationibus malè sanè suam Majestatem habuit, uti ex literis ipsius ad Status, super inundationibus scriptis, Amplitudo vestra videbit.

Petiit à me Rex memoriale nostratium, qui hic sunt, nobilium, ut de iis statuat quod videbitur. In quo & Folcardum posui ; & tamen non omisi & cum Duce de Medina de eo agere, qui plus quàm dici potest eâ re exhilaratus, respondit nihil sibi potuisse accidere jucundius quàm aliquam occasionem dari qua Amplitudini vestræ possit servire. Quis exitus sit futurus, videbimus ; curaboque interea, ut, quibus opus habebit, ea ex mille centum argenteis regalibus, qui ab Amplitudine vestra apud me sunt ei subministrentur. Quanquam si proficiscendum, aut quid aliud agendum illi erit, opus erit ampliore pecuniâ, qua de re Amplitudinem vestram suo tempore faciemus certiorem.

Et quod ad Magistrum Buchonem & socios attinet, credo me jam perscripsisse, quo pacto Parmæ fuerint, & à cognatis Comitis Prosperi bene tractati & pecuniis fuerint adjuti. Placetque mihi omninò quod de Francisco Dekama Amplitudo vestra scribit. Nam ut ego adolescentem vidi, aut domi manendum illi est, ut inter nostrates æquales suos versetur, aut apud eos ille collocandus, ubi discat, aliquos præter eum homines extare, qui nobilitate superiores aut certè pares illi sint.

Quod de moderatione gratiæ hinc perscriptum erat, non nisi cum Consilio Turbarum communicatum fuit, quantum ego potui videre ; quid quo pacto responderit, ab illis fortasse jam Amplitudo vestra cognoverit qui literas confecerunt. Tantum tamen effectum est, ut, etiam ex ipsorum sententia, illi solum

Magiſtratus & Officiales à gratia excepti ſint, qui re ipsâ hæretici vel rebelles fuerint; non autem qui metu, errore, aut quâ aliâ fragilitate humanâ minùs fecerint officium. Plura ſuo tempore eâ de re Amplitudo veſtra cognoſcet; videbimuſque taciti quid in Tzommonis & aliorum cauſa ea res proderit vel non.

Et quod de Ordinationibus Criminalibus Amplitudo veſtra ſignificat, apertè Comes Meghanus ad me perſcripſit; juſſitque Rex recognoſci omnia & ad ſe denuò referri.

Angliæ negotium tamdiù trahi valdè miror, & doleo; nec video quibus fundamentis quæ de rebus Schoticis vos iſthinc ſemper perſcribitis, nitantur. Nam ego ſanè malim, de bene componendis rebus noſtris quàm alienis appetendis agi; quæ & Regis eſt ſententia, ut ex literis ipſius videbitis.

Leovardienſis Epiſcopi noſtri negotium qua poſſum ago diligentiſſimè, ut ex literis Regis Amplitudo veſtra videbit. Confidoque planè nihil fore difficultatis quin non ſolùm in futurum, verùm etiam in præteritum, penſio ſolvatur. Nec minùs receptoris generalis cauſam ita geſſi ut putem illum fore contentum. Ac de Denneterio noſtro jam ſuam Majeſtatem quoque conveni, quæ perbenignè mihi reſpondit (ſine certâ promiſſione tamen) in caſum, quo cum Illuſtriſſimo Duce Cortevillius non redeat: quem Bavius noſter ad Denneterium ſcribit, moliri, ut, cui ipſe velit, certâ penſione annuâ, officium ſuum reſignet; quod certè indigniſſimum, meo judicio, eſſet factum, cum maxima injuria mea & Denneterii conjunctim; qui non ſolùm labores, ſed & ſumptus omnes ejus nomine ſuſtinemus. Itaque velim Amplitudinem veſtram ei rei proſpicere.

De Rotulo ad dominum præſidem Tyſnachum, ut Amplitudo veſtra jubet, ſcribam; nec omittam quin Domino Aſſonvillio, pro ſuis egregiis in Regem & Rempublicam meritis, omnibus modis, quantùm in me erit, faveam.

Fuitque ſuæ Majeſtati pergratum, quod inſtructiones, & alia diverſa monumenta, Amplitudo veſtra ad me miſerit, quâ de re ſummas etiam atque etiam habeo gratias, quemadmodum & de favore facio, quem Magiſtro Serpido noſtro Amplitudo veſtra exhibet, & novo affini meo filio receptoris Flandriæ: de quo utroque quàm diligentiſſimè cum ſua Excellentia ago, ac Dominum Tonckium vobis placere majorem in modum gaudeo.

Aggæum noſtrum, poſtquam Spiræ aſſeſſor manere non potuit, vitam privatam Coloniæ velle agere non omnino improbo,

& spero aliquantulum me otii habiturum ut ad eum scribam. Et nisi me fallit conjectura, suspicor de quodam Lamberto Grutero in ejus locum sufficiendo quosdam agere. Fuitque suæ Majestati longè gratissimum, quod de ingressu Episcopi Daventriensis Amplitudo vestra ad me misit.

Domini Noircarmii negotium quàm possum ago diligentissimè, meretur enim ut qui maximè, mirorque literas, quas sua Majestas ad eum scripsit, non esse redditas. Sed & id fortasse suam habet rationem, quam ego ignoro. Non desinam tamen facere officium quantum queam, poteroque.

De diligentia circà pergamenum per Amplitudinem vestram facta magnas jussit Rex agere gratias; rogans cætera, cum tempus erit, eodem modo velle procurare, quâ de re nunc deliberatur, & perscribetur proximè.

Ac quoniam huc venit Lomnius noster Medicus, quem, per provisionem, à Rege recipiendum curavi, jussit sua Majestas ad Amplitudinem vestram scribere, ut à Brugelio, cui conditio hæc ante delata erat, discat, ecquid venturus est nec ne, ut secundùm hoc de Lomnio absolutè statui possit. Sed & hoc sua Majestas addidit, ut Amplitudo vestra cum Doctore Joanne Goropio Becano, itidem Medico, agere velit, & ab eo intelligere, utrùm suæ Majestati ut Medicus servire velit, & quibus conditionibus, quâ de re & me ad ipsum scribere mandavit; sed eâ lege tamen, ut nihilominùs coram Amplitudo vestra cum eo tractet.

Novarum rerum hîc nihil est, nisi quod fœderis contra Turcam dominum Joannem ab Austria Capitaneum fore aiunt. Ac de Principibus Bohemiæ in dies expectatur declaratio suæ Majestatis, quandonam sint abituri.

Videturque soror Regis, Principissa Lusitaniæ, mœrore contabescere, quod de filio Rege non admodum fausta subindè nunciantur.

Est hìc Bonaventura du Tartre nobilis Burgundus, qui caussam suam, de quâ ad Ducem Rex scribit, Amplitudini vestræ commendari rogavit: quod non volui omittere. Est enim amicus, & dignus cui bene fiat.

Uxor & liberi Amplitudini vestræ omnia bona fœliciaque & fausta optant, seque illi quàm humillimè commendant. Omnes rectè valent, laus superis, exceptâ Idâ, quæ adhuc cum febri aliquando luctat. Jamque omnia parata sunt, ut Complutum

ad studia Gregorius eat, quod erit proximâ septimanâ, cum & nos in majores commodioresque ædes, volente Deo, migrabimus.

Dum hæc scribo, supervenit Cayas, qui plurimùm se Amplitudini vestræ commendat; & secundùm ea, quæ cum Rege ambo tractavimus, videtur nobis Amplitudo vestra rem gratissimam suæ Majestati factura, si procuret ut minutæ commissionum novorum Gubernatorum huc quàm primùm perferantur.

Cura, Reverende Præsul, ut valeas, & te nobis ac Reipublicæ quàm diutissimè conserves, quod ut ita fiat Deum optimum maximum omnibus votis oro. Madriti calend. Februarii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quoniam illustrissimus Dux bis me hortatus est, ut, si quid velim dum isthic est, liberè dicam, perscripsi ad eum de confiscationibus in Dalem, & dominio de Wyngaerden in Hollandia; oravique dominum van Loo, ad quem particulatè omnia perscripsi, ut Amplitudinem vestram eâ de re adire, illique omnia commemorare velit, ut, quibuscumque rebus poterit, me juvet: quod non dubito quin perlibenter faciet, & ut ita fiat majorem in modum oro.

EPISTOLA CVII.

ARG. *Arces in Belgio quæ à perduellibus retentæ erant, recuperatæ. Germani ab Hispanis aversi. Hopperus de Gratia Generali ad plures extendenda sollicitus.*

S. P. Reverende Præsul. Jam triduum est quod quaternas ab Amplitudine vestra accepi literas, pridie Calendas Januarias, item IV. XIX. & XXI. ejusdem mensis scriptas; miror que quâ ratione factum sit quod meæ, mense Augusto datæ, tantò post tempore primùm sunt redditæ.

Domum meam Hemelianam, reliquosque vicinos nostros, nihil damni accepisse, sanè gaudeo; speroque fore, ut ratio aliqua inveniatur, quâ Abbas quo fieri queat minimo redimetur: quanquam nihil potest esse tam parvum, quod non misero Monasterio magnum vulnus sit inflicturum.

De arcibus omnibus recuperatis, multùm hic omnes gavisi sumus; speramusque reliquas Geusianorum minas hoc facto cessaturas, aut certè irritas futuras: quanquam quod Mepschius noster refert, de Germanorum oculis & animis à nobis aversis, non parvam sollicitudinem injicit.

Vironio nostro ternas suas nuptias faustas ac felices opto, & ut decimo mense avum illum salutare possimus. De Calendariis missis magnas habeo gratias, & item de nova ordinatione super exactione vectigalium, quam hoc mane Gallicam ad me misit ut videam.

Tzommonis nostri causam spero vel tandem exitum habituram, nec opus fore ut mea prophetia hoc modo impleatur; nempe ut soli vertendi causa huc accurrat.

Et quidem haud parum me exhilaravit, quod illustrissimus Dux, respondens ad literas suæ Majestatis super moderatione Gratiæ Generalis, expresse dicit, se gratiam hoc modo intelligere, ut ab ea non censeantur excepti Magistratus, qui revera neque rebelles neque hæretici fuêre; sed timore, errore, aut quâ aliâ fragilitate humanâ, sunt lapsi. Cætera quæ intercessêre, ita mitigare conatus sum, tam per literas regias, quàm meas ad suam Excellentiam scriptas, ut sperem haud exiguum ex ea re fructum ad optimam patriam nostram (ad quam post Deum & Regem unà cum sua Excellentia omnia refero) perventurum.

Nihil adhuc Amplitudini vestræ de liberalitate regia declaratum esse, valde miror; doleremque graviter, si nullam calamitatum nostrarum in Frisia rationem haberi intelligerem.

De profectione Principum Bohemiæ, & Ducis nostri Medinæ-Cœli, nihil adhuc declaratum est; sed brevì fore omnes sperant: expectant certè.

Brevior sum, quia non multum est quod scribam; & si quid erit, meis, qui hinc brevì abituri sunt, tradam, qui ob migrationem meam in aliam domum diutiùs hic fuêre detenti. Porro quia hic cursor extraordinarius est, & properare jubeor, non possum erga cæteros dominos amicos officium facere, quibus ob id quæso ut Amplitudo vestra me velit excusare.

Uxor, liberi & familia, qui omnes rectè valent, laus superis (nam Ida penè convaluit) se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant.

Cura, reverende Præsul, ut valeas, & te nobis ac reipubli-

cæ quàm diutissimè conserves. Raptim Madriti 15. Februarii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CVIII.

ARG. *Principum Bohemiæ Imminens discessus. Nihil de Duce Medinæ-Cœli. Privata.*

S. P. Reverende Præsul. Pauculi sunt dies, quod per cursorem extraordinarium ad Amplitudinem vestram literas dedi, quibus ad ipsius literas mense Januario datas respondi. Ac quanquam quidem impræsentiarum nihil admodum se offert scriptione dignum, ne tamen hic cursor, qui & ipse extraordinarius est, vacuus eat, has cursim exaravi.

Nudiustertius declarata est profectio Principum Bohemiæ ut ad XXV. Aprilis sint Barcinonæ. Sed de Duce Medinæ-Cœli nihil adhuc actum est. Folcardus ad festum trium Regum Rex noster fuit, apud Comitem Arembergensem regnumque suum relevabit post octiduum, Deo volente, in altera domo nostra, quæ hac est laxior. Adhibemus Amplitudini vestræ (ut & priùs fecimus) hilariter, pro parte jurium relevii, quam bursa ejus sentiet. Sed ut quàm moderatissimè omnia fiant, curæ habemus.

Adjunxi his fasciculum literarum Hugonis Heltii nostri ad Mepschium. Quæso ut eum Amplitudo vestra diligenter tradi jubeat. Ipse autem Hugo hinc abest XXXII. milliaribus, apud Fodinas Fuckarorum, cum amico quodam, qui illis præfectus est. Cætera neque nandi neque literarum peritus, non possum satis mirari hominis ingenium, qui hic mavult miserè, quàm in patria lautè vivere. Ac tolerari quoquo modo posset, si doctorum hominum consuetudinem affectaret; sed eos fugiens, solus in eo, quem dico, angulo latitat, nec quidquam etiam in studiis fatu dignum molitur. Vir tamen optimus est, & artium mathematicarum & linguarum peritus.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, quam uxor & liberi, totaque adeo familia, etiam atque etiam salutant. Tita mea hactenus Folcardum maritum voluit, sed hodie ab Christophoro

phoro munusculo quodam donata, ad illum voluntatem suam convertit. Raptim Madriti 18. Februarii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CIX.

ARG. *Sex millia militum Germanorum conscribi jussa ut adversùs Turcas in Italiam traducantur.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ mense Februario datas omnes accepi; sed ad eas nunc non respondebo, quoniam & occupatissimus sum, & hæ in incertum per Italiam & Germaniam eunt, & præterquam quod cras aut perendie Lambertus meus & Cornelius sunt profecturi, tum puto nos brevì cursorem specialem missuros.

Aliqui quidem apparatus fiunt pro Ducis Medinæ-Cœli profectione; sed illi tam exigui sunt, & tam lentè procedunt, ut (quod semper suspicatus sum) ante Julium aut Augustum vix isthic videatur posse adesse, nisi fortè rebus in quibus nunc versamur, expeditis, in eam rem totam incumbatur.

Eæ autem sunt, quod tum quidem in Principum Bohemiæ, ex quibus minor ægrotat, & domini Joannis cum iis abitione Rex totus est: tum autem in liga contra Turcam concludenda, cujus rei causa sex millia Germanorum conscribi jubet, ut in Italiam traducantur.

Bene vale, reverende Præsul ac patrone, uxorque & liberi se Amplitudini vestræ quàm humillimè ac officiosissimè commendant. Madriti 17. Martii 1571.

Rex ad literas Ducis, mense Januario super negotiis Anglicis scriptas, jam respondet, credentialesque petitas mittit; de reliquis, quæ post venere, brevì deliberaturus. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CX.

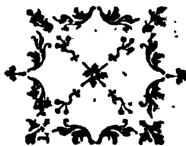
Arg. *Earumdem rerum, quarum jam in præcedentibus mentio, retractatio. Aliqua de ære vel argento Viglii.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam hæc cursim scribo & in incertum, non faciam longiùs; nam hinc in Galliam eunt, unde ad vos perferentur. Uxor & liberi, laus superis, rectè valent, qui Amplitudinem vestram etiam atque etiam salutant.

De negotiis publicis omnibus jam retuli ad suam Majestatem; damusque omnibus modis operam ut cursorem ante Pascha hinc extrudamus, quanquam abitio Principum, quæ in proximum Aprilem dilata est, & fœdus contra Turcas, plurimum dat impedimenti.

De profectione domini Ducis Medinæ-Cœli credo propediem aliquid tractatum iri. Dominus Cardinalis de obitu fratris ad me scripsit; cui, quantum in me erit, omnem operam, ut omnibus modis debeo, navabo, ut voluntati ejus fiat satis, à quo jam sua Majestas se minimè ostendit alienam.

Fugitivum argentum Amplitudinis vestræ Lusitanicum, ubi primum Candianus abhinc tribus diebus, plus minus, ad me ea de re scripsit, conatus sum retrahere; perficiamque ut credo per Cayam, qui jam ad Oratorem isthic nostrum perscripsit, ut Principissæ, verbis quàm maximè poterit civilibus, dicat, id nondum esse persolutum. Proximè certè aliquid fortasse perscribam. Iterum uxor & liberi Amplitudini vestræ plurimam salutem adscribi jubent, cum quibus & ipse Deum optimum maximum oro atque obsecro, ut Amplitudinem vestram nobis omnibus quàm diutissimè conservet. Raptim Madriti ultimâ Martii 1571. Stilo communi Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA CXI.

Arg. *Gratulatum Viglio de regia munificentia erga ipsum declarata. De mercedibus dandis ex bonis Fisco addictis. Inundationes, Latronum piratarumque incursus, & mare ab Anglis infestum, omnia illa Belgio damnosa. Boëtius Epo civilium discordiarum praesentem Historiam meditans. Trajectensium querelae, non ad Pontificem Rom., non ad Imperatorem, sed ad Belgii Praefectum, inde ad Regem deferendae.*

S. P. Reverende Praeful. Responsurus ad literas Amplitudinis vestrae, VI. VII. IX. XVIII. XXI. XXII. Februarii, item II. XIII. & XXI. Martii datas, primùm inde incipiam, ut, tum quidem de declaratione liberalitatis regiae Amplitudini vestrae congratuler: quae si cum iis, quae hìc decreta erant, congruit, duodecim est millium florenorum; faciamque diligenter apud suam Majestatem id quod jubet: tum autem de optimo officio, circa postulata mea praestito, maximas gratias etiam atque etiam agam. Voluissem equidem Loium nostrum adfuisse, & vicariam operam Amplitudini vestrae praestitisse; sed quoniam illustrissimus Dux rem tam diligenter egit, prout ipse ad me perscribit, & Cayas narrat, ita ut si unicus illi essem filius non posset diligentiùs: spero per Dei Gratiam suam Majestatem, quae plurima bene affecti erga me animi quotidie signa dat, non gravatè literis suae Excellentiae assensuram, maximè coadjuvante domino Antonio, Cayâ, & aliis amicis. Potuissem quidem majora petere, uti de Mepschio Amplitudo vestra scribit; sed censeo pudentis esse ingenii, mediocribus esse contentum, & modesti in liberalitate, nihil minus quàm cautionis de evictione, meminisse.

Dixit mihi jam bis Rex se omnium confiscationum summam habere ab Duce missam, quam mihi in manus se daturam ait, ut tandem generaliter, omnibus mercedibus (quos vocamus) finem imponat. Quod cùm fiet, non omittam quin eorum omnium, quos bene de Rege ac Republica meritos scio, ac nominatim quidem Rintzii fratris Assonvilii, Castilii, Lindii, & aliorum, quos Amplitudo vestra mihi commendavit, ratio habea-

tur. Fiet autem ubi Principes Bohemiæ abierint, quod primo Maio putatur futurum : cum quibus & dominus Joannes ab Austria profecturus est, ut fœderis contra Turcam Capitaneus; quanquam tamen jam mussitari cœptum est Venetos cum Turca convenisse, & ideo fœdus dissolutum iri : quod non credo, quia non spero; metuo tamen.

Non dubito, quin præter inundationes, de quibus Rex superioribus literis scripsit, vos autem nihil respondetis, & Latronum Piratarumque incursus, de quibus sua Majestas vix quidquam nisi ex relatione mea cognoscit, negotium Anglicum valde nostris hominibus Provinciisque sit damnosum; satisque conjicere mihi videor, quî factum sit, quod nihil hactenus sit effectum. Sed quia nunc venit legatus ab Regina missus, spero illum aliquid boni æquique adlaturum, quo tandem justis conditionibus inter nos conveniat. In quo si quæ meæ partes erunt, certè quantùm potero laborabo.

Hectorem salvum sanum ad vos venisse gaudeo; speroque magistrum Buchonem (quem utinam Præpositum sancti Bavonis aliquando videam; meretur enim si quis alius) & Folcardum, secundùm ea quæ mihi scripserunt, jam Romæ esse; unde non dubito quin Neapolim ibunt, ubi illustrissimus Cardinalis nunc est, vicem Regis gerens. Nam, prout ex literis ejus cognovi, cùm tertiâ hujus mensis prædecessor moreretur, ipse octavâ ejusdem è Roma discessit. Et quia vos in commissionibus & aliis mittendis tam estis tardi, Rex voluit ut nos diploma Comitatûs de Cantecroy, & commissionem domini de Champaigny super gubernatione Antverpiensi faceremus; quod est factum. Ita hic annus domui Granvellanæ circa varias mortes & honores est fatalis.

Circa domini Ducis Medinæ-Cœli, qui amicissimè pro suo summo favore me utitur, profectionem, apparatus quidem aliqui fiunt; sed illi exigui admodum & lenti, quanquam ipse jam isthic esse cuperet. Profectus jam est Julianus ad exercitum, ad eum recognoscendum; sed est huc, prout mihi dixit, rediturus, ut uxorem secum abducat in Artesiam, ubi Provinciæ Heddinensi se gubernatorem datum ait, prædecessoremque Finantiis præfuturum. Res eo spectare videtur, ut non nisi re pecuniariâ, quæ isthic exigitur, constituta, & metu hostili cessante, Dux inde moturus putetur.

Ego Medinensem hinc mense Junio vel Julio, Albanum ist-

hinc menſe Septembri vel Octobri, profecturum, ſuſpicor; ſi tamen uterque profecturus eſt. Ac niſi Rex Folcardum in familiam ſuam cooptet (quod brevì declarabitur) ut Duci Medinenſi jungatur omnino curabo.

Tzommoni noſtram amicitiam fraudi eſſe, valde dolerem, ſi verum eſt, quod nonnullos ſuſpicari Amplitudo veſtra ſcribit. Et ſanè, in tanta innocentia, quam dicunt, tam diutina detentio non caret ſuſpicione: ac maximè quidem cùm & Gratia Generalis pro eo faciat, quam etiam ipſi hìc intelligunt, ut eos officiales dumtaxat excludat, qui re ipſâ hæretici vel rebelles fuerint; non autem qui metu, ignorantiâ, aut aliquâ fragilitate humanâ peccarint. Sed ſpero tandem finem aliquem bonum, maximè cùm inter ipſoſmet non conveniant, prout Amplitudo veſtra ſcribit, & Hervet Anglus (à quo de Collegii veſtri ſtatu libenter cognovi) commemorat.

Boëtius noſter, ſi illam hiſtoriam conſcribat, inveniet, niſi fallor, quod agat. Reſpondebo autem ad literas illius, & Vibrandi, nec non ad Vendivilium noſtrum per proximum curſorem, nunc autem multitudo negotiorum non patitur; quæ & ipſa in cauſa eſt quo minus ad dominum del Rio noſtrum ſcribam: cujus ſanè deſiderium, quantum in me erit, libentiſſimè juvabo, ut ad majora pro meritis ſuis provehatur.

Epiſcopum Harlemenſem Bullas ſuas tandem obtinuiſſe, Rex plurimùm gaviſus eſt; petitque ut Amplitudo veſtra omnem velit navare operam ut Daventrienſis moleſtiis illis, de quibus ſcribit, liberetur. Ac de noſtro Leovardienſi, jam tantum effeci, ut Rex penſionem integram abſolutè ſolvi juſſerit. Nec dubito quìn Knyſius noſter facilè ſe purgabit apud illuſtriſſimum Ducem, ſuper ſiniſtris relationibus contra eum factis. Certè ita futurum planè ſpero.

De variis contra novas ordinationes criminales querelis, multi ad me ſcribunt; miſeruntque illuſtriſſima Duciſſa & Cardinalis Granvellanus ad me ſcripta à Trajectenſi Clero ipſis exhibita. Suntque ambo in eadem ſententia, ut neque ad Pòntificem, neque ad Imperatorem, ad quos res non pertinet, conqueſtum eant; ſed primùm ad ipſum illuſtriſſimum Ducem, deinde ad ſuam Majeſtatem, ſi non ſatisfaciat.

Quæ ad ſuam Excellentiam de vidua Egmundana, & Principiſſa Orangiæ, ſcribuntur, Amplitudo veſtra videbit: & item de juriſdictione Eccleſiaſtica in Burgundia, & Concilii Tridenti-

ni ibidem publicatione. Qua de re non dubito quin Amplitudo vestra probè norit quid olim sit factum.

Quid Becanus statuerit, & Brugelius facere velit, proximè expectabo. Mandavitque insuper sua Majestas ut Amplitudo vestra dextrè se informare velit super famulo Scharenbergii nostri, ecquid scilicet idoneus videatur ad res hìc non tam titulo Secretarii initio (qui tamen post succedet) quam primi clerici tractandas, & quâ fide dexteritateque sit, quo usu & experientiâ, & quas linguas norit. Nam qui hìc est Paulus, vir bonus quidem est, sed non ad alia quàm ad germanica, non scribenda, sed describenda idoneus, cæterorumque omnium ignarus.

Quid de Aggæo nostro tandem factum erit, libenter cognoscam; doctoremque Joannem à Roerda ejus successorem non memini me cognoscere.

Soror mea, doctoris Reyneri vidua, plurimas gratias suo nomine Amplitudini vestræ agi petivit, quod generum suum, de Hertoge, Amplitudo vestra tam amicè est complexa : de quo & ipse sanè ex animo gaudeo. Rogoque Amplitudinem vestram majorem in modum, ut, cùm prima bona occasio dabitur, ejus ratio habeatur. Nam hàc ratione non illi solum sed & universæ illi familiæ consuletur.

Has literas ad Reynerum Hopperum, cognatum meum, cum aliis ad Sabinum & Fritemanum, rogo ut Amplitudo vestra, certò perferendas curare velit. Toto anno cum duobus mensibus non ampliùs quàm semel scripsit, resque meas, planè contrà quàm ego jusseram. egit. Quod mihi gravissimè dolet; doque operam, ut per Sabinum & Lambertum meum, remedium, ut oportet, adhibeatur.

Cortevilii locum, si non redeat, Praets noster ambit, & alius quispiam : neuter, ut ego censeo, idoneus. Omnino autem ut pro Denneterio aliquid fiat, Cayas & ego adlaborabimus.

Uxor & liberi, bene, laus superis, valent, seque Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, jamque Rex audivisse se mihi dixit, uxorem rei hortensis esse studiosam.

Cura, reverende Præsul, optime pater ac patrone, ut valeas, teque nobis ac reipublicæ quàm diutissimè conserves. Madriti 23. Aprilis 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXII.

ARG. *Res privatæ; nisi quod de discessu Ducis Medinæ-Cœli variè tractatum.*

S. P. Qui has ad Amplitudinem vestram perferendas accepit, reverende Præsul, Hieronymus est Helwagen, metator suæ Majestatis, vir bonus ac diligens, & rerum aulicarum peritissimus. Qui quidem quoniam primum itineris mei Dux fuit, deinde autem hic res plerasque meas omnes, quæ quidem à domesticis commodè obiri nequibant, administravit, de omnibus relationem, quatenus Amplitudini vestræ placebit, facere poterit. Ait mihi Folcardus, se ab illo trecentos florenos accepisse mutuos, quibus sanè ad vestes (minimè tamen sumptuosas) & equum, aliaque necessaria comparanda, opus habuit, ultra ea quæ à me accepit, non plurima. Nam è re mihi visum est, ut, qui adhuc apud me illi restant septingenti regales argentei, in abitum ipsius, cum Duce Medinæ, serventur; si tamen ille abibit : quâ de re varia fama est. Rodrigus tamen Gomesius omnino abiturum affirmat, & quidem brevì ; & quæcumque mecum sua Majestas tractat eodem tendunt.

Non hìc addam plura (quia fortasse ante per cursorem scribam) nisi ut, si quâ re hic Hieronymus ope Amplitudinis vestræ opus habeat, eum commendatum habere velit; nam certè dignissimus est cui bene fiat. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm humillimè commendant, omniaque bona optant.

Hodie Principes Bohemi in Arenxues ad Regem & Reginam hinc profecti sunt, inde in Germaniam recta, ut putatur, ituri nisi quid interveniat, quod non speratur. Bene valeat etiam atque etiam reverenda Amplitudo vestra, quem Deum Optimum Maximum omnibus præcibus oro ut quàm diutissimè nobis conservare velit. Madriti 6. Maii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXIII.

Arg. *Tarditas in scribendo Albani Ducis, ejusque Ministrorum, accusata. Rursus de Profectione Ducis Medinæ-Cœli. Querelæ Legati Anglici de Legato Regis Hispanici. Renovata postulatio de mittenda Effigie Radbodi Regis.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam paucis abhinc diebus sæpiusculè scripsi ad Amplitudinem vestram, brevior nunc ero; idque eò magis, quod cùm vos in scribendo, cursóresque mittendo, tam tardi ac parci sitis (loquor autem non de Amplitudine vestra, quæ omnium mortalium diligentissima est) sed de tota re, parum, vel potius nihil habemus, de quo scribamus, nisi hoc ipsum, nihil nos scribere sit pro argumento.

Rex cum Regina sororeque & Principibus ac Archiducibus in Arenxues est, unde Principes recta in Germaniam putantur profecturi, & cum illis dominus Joannes ab Austria; sed nihil adhuc habetur certi.

Dux Medinæ-Cœli jam totum ferè mensem abest, rediturus post biduum; putaturque brevì profecturus, sed omnia adhuc incerta. Rodericus Gomesius proximis superioribus diebus, è re sibi videri mihi dicebat, si res quantùm queat, acceleretur.

Qui huc venit Legatus Reginæ Angliæ, jam à multis diebus ab Rege auditus fuit. Generalia sunt dumtaxat quæ dixit, nec quidquam speciale videtur habere, nisi ut de Oratore nostro in in Anglia Despes egregiè conqueratur.

De rebus nostratibus ad mercedes (quas vocamus) pertinentibus, nihil adhuc actum est, quoniam in abitum Principum suam Majestatem id rejecisse jam ad Amplitudinem vestram perscripsi.

Dominus du Tartre fratrem suum Amplitudini vestræ commendari jubet, quem Consiliarium Burgundiæ fieri optaret, si per leges licet (nam non esse nominatum audio) & is ejusmodi sit, cujus causâ extra ordinem quid fieri debeat.

Infinita sunt negotia particularia ad Ducem perscripta, ad quæ miror vos non respondere.

Uxor & liberi omnes, per Dei gratiam rectè valent, seque Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant.

Porrò

Porrò quod de Pictura Regis Frisiæ aliquando petivi, quæso ut Amplitudo vestra in memoria habere velit. Bene vale, reverende Præsul ac patrone, quem ut Deus Optimus Maximus quàm diutissimè sanum & incolumen servare velit, etiam atque etiam oro. Madriti 14. Maii 1571.

Scripsit ad me Blaserius noster de augmento stipendii. Quantum ad commissionem Burgundicam, Rex rejicit negotium ad illustrissimum Ducem, ad quem scribit. Nescio an per hunc cursorem extraordinarium literæ ire poterunt, nam sua Majestas habet eas signandas.

Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXIV.

ARG. *De rebus Anglicis mandata ad Belgas. Principum Bohemiæ, ut & Joannis Austriaci, ab aula Hispanica discessus.*

S. P. Reverende Præsul. Acceptis vestris litteris proximo mense superiore scriptis, jam in hoc sumus ut respondeamus, non quidem ex toto, sed quantum ad res Anglicas attinet; idque occasione Cobami legati quem Regina huc miserat, cui sua Majestas uti Amplitudo vestra videbit, respondet. Plura non addo, quia hæc obiter dumtaxat per Ammanni Antverpiensis, qui de domo Regis est, filium scribo.

Majores Principes Bohemiæ abierunt, dominus Joannes ab Austria heri profectus est. Rex in Escuriali suo abest, nescio an huc venturus, an nos aliquo propter æstum avocaturus: quod magis putamus, de Ducis Medinensis profectione verbum adhuc nullum; quid tamen futurum sit expectamus: nam & ea de re, & de reliquis negotiis nostratibus omnibus post Principum abitum se tractaturum sua Majestas semper affirmavit.

Decanus sancti Petri Trajectensis hic adest, ejusque negotia ut diligenter videam Rex mandavit.

Multum hic urgent fratres Protonotarii Marnier, ut præter coadjutoriam quandam, quam habet, certi monasterii in Burgundia præfectura illi detur. Magnum quidem illi ob servitia

favorem mereantur; sed utrum jure fieri possit, quod petunt, nec ne, vos videbitis. Bene vale, reverende Præsul ac patrone, & te nobis ac reipublicæ etiam atque etiam conserva. Uxor & liberi qui laus superis omnes rectè valent, quamvis calores sint vehementissimi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant. Madriti 8. Junii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXV.

ARG. *Littora Frisiæ direpta. Piratæ à milite præsidiario in fugam acti. Cobamus, Angliæ legatus, in Patriam dimissus, plenus irarum. Cum eo multis egerat Dux Ferianus. Pecunia Lusitanica, nescio quæ, in tuto. Infinitus Belgarum numerus qui à Rege remunerari postulant. De iis brevi agendum, dum jam Viglio, cæteris, satisfactum est. De præfectura Ducis Medinæ-Cæli apud Belgas - Hispani malè ominantur, ipse Hopperus meliora sperat; qui addit, se, Duca abeunte, non omissurum, quin omnia, quæ de Consiliis apud Belgas restaurandis necessaria visa sunt, Regi iterum suggerantur:* Nam proræ & puppis, *ut ait,* inde dependere videntur. *Suspicatur Hopperus, ex responsionum tarditate, de qua jam egerat cum Viglio,* more Hispanico, contra usum nostrum, ad Secretarios, non autem Præsides, res mitti. *Dux Albanus jam senectutis frigore constringi incipiens, rebus agendis non ita idoneus.*

S. P. Reverende Præsul. Literæ Amplitudinis vestræ, ad quas nunc respondebo, partim XIV. XXII. XXVI. & XXVII. Aprilis, partim Calendis, & VII. Maii scriptæ fuêre.

De littorum nostrorum depopulationibus Rex valde doluit, donec allatis literis illustrissimi Ducis XXI. Maii ad Oratorem nostrum in Gallia scriptis, aliquid bonæ spei habere cœpimus;

aiunt enim præsidia nostra Frisica totam ibi Piratarum classem dissipasse, quinque naves cepisse, & alia ejusmodi læta. Quæ miror ad suam Majestatem non perscripta; sed referet fortasse coram Vitellius, qui nudius-tertius huc appulit.

Oratorem Anglum Cobamum, pessimè contentum, iratumque & minarum plenum dimisimus; quis autem exitus futurus sit, videbimus. Vehementer urgebat ut commercium sit liberum: nos nisi restitutione factâ, id fieri non posse respondimus. Narravitque mihi ad longum Dux Ferianus, quod in Escuriali cum eo habuerit colloquium, prolixum sanè & grave dignitatisque plenum.

Pecunia Lusitanica jam quasi in tuto est, ut propediem Amplitudo vestra intelliget. Mirorque Tzommonis nostri causam tam diu trahi, & quod de testium cum eo confrontatione Amplitudo vestra scribit, suspicionem mihi facit summo jure cum eo actum iri.

De liberalitate regia, & ipse suæ Majestati nomine Amplitudinis vestræ gratias agam, eâ formâ quâ scribit; & ut proximè aliquid literarum det planè è re mihi videtur: sunt enim omnia vestra illi gratissima.

Infinitus fere numerus est eorum qui mercedem petunt, ob rem superioribus tumultibus bene gestam. Sed hactenus nihil actum; quia in abitum Principum Rex id negotium semper rejecit.

Post biduum aut triduum me auditurum se ait. Sed tanta est negotiorum multitudo, ut vix quatriduum relationi meæ suffecturum videatur; quâ peractâ credo mox alium cursorem nos missuros, & de mercedibus tractare incepturos: quod proximis tribus mensibus fortasse vix absolvetur.

Medinæ Ducis abitum omnes expectant; sed hactenus nihil pronunciatum. Et quotquot sunt hujus nationis malè de ejus gubernatione ominantur: sed ego spero meliora, suspicorque proximâ audientiâ aliquid ab sua Majestate me intellecturum. Et sanè illo abeunte non omittam quin quæ de Consiliis restaurandis necessaria visa sunt, iterum Regi suggeram. Nam prora & puppis inde mihi dependere videtur.

Multa sunt isthic negotia nostra ad quæ non respondetis. Nescio quid in causa sit; nisi forte more Hispanico, contra usum nostrum, ad Secretarios, non autem Præsides res mittuntur.

Quidam qui cum Vitellio huc venerunt, illustrissimum Du-

cem valde consenescere aiunt, nec labores civiles aut militares amplius ferre posse. Addebat heri Medinensis Dux, putare se septuagesimum secundum ætatis annum illum excedere, quod tamen alii negant.

Non diu est quod ab illustrissimo Cardinali Granvellano, ex Neapoli, & à magistro Buchone è Roma litteras habemus : videturque Neapolim profecturus.

Super Atrebatensium & aliorum postulatis, de Collegiis Parisiensibus, faciam perlibenter quidque possim boni officii; fietque Amplitudo vestra brevi certior de eo quod factum erit.

Uxor & liberi plurimam salutem *Amplitudini* vestræ adscribere jusserunt, itemque ftynæ, cui & ipse me plurimum commendo.

Quoniam hic cursor de solis fere negotiis Anglicis mittitur, de cæteris rebus propediem perscribemus. Simulque de pensione Episcopi nostri Leovardiensis, in qua re nihil officii prætermitto; sed suspicor Cardinalem Siguntinum, qui summus amicus Palentini Episcopi est, non admodum nos habere favorabilem. facio tamen omnia quæ possum; uti & in Episcopi Namurcensis re ago apud Episcopum Jaënsem : qui certè promptissimum se ostendit, dummodo sciat quantum nunc dotis Namurcensis habeat. De quo ad Ducem Rex scribit : miraturque supradictus Jaënsis Brugensem nihil petere, qua de re Langius noster certiorem illum facere poterit, nam si quid illi debetur, facile ut satisfiat procurabitur.

Bene vale etiam atque etiam, reverende Præsul ac patrone; & nos ut facis ama. Madriti 20. Junii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De Trajectensium negotio proximâ audientiâ, Deo volente, tractabitur; dabimusque operam, ut quod rectum est fiat.

Quod de domino Doctore Mylio nuper scripsi, non possum non iterum Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendare: quæ id quod faciet in hominum meritissimum conferet, & perinde habebo atque si in me conferatur. Quoniam Rex scribit in favorem Doctoris Milii super exportatione certæ quantitatis lupuli in Angliam, dignabitur Amplitudo vestra rem eam, quatenus ratio fert, habere commendatam. Dico autem, quatenus ratio fert; quia Rex suâ manu in eam sententiam clausulam litteris adjecit; idque eâ solum occasione quod dubitaret ecquid tale quid olim fuerit usitatum.

EPISTOLA CXVI.

Arg. *De privato negotio Vice-Comitis Duclef. Dies designatus profectionis Ducis Medinæ-Cœli; nequicquam.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam abhinc biduum discedit noster cursor, has tantum ad hoc scripsi ut rogatu Vice-Comitis Duclef, fratris domini de Jause, ut quod in Consilio Turbarum habet negotium, Amplitudo vestra Hesselio aut Del-Rio commendare dignetur, quo antiquis suis redditibus, quos super bonis quibusdam confiscatis habet, frui possit.

Dies profectionis domini Ducis Medinensis dictus est XXVII. hujus mensis, sed quantum conjicimus omnes, & ille unà nobiscum, valde malè adhuc parata sunt omnia. Quid autem futurum sit tempus docebit; nec omittemus quin Folcardus in omnem eventum sit paratus. Uxor & liberi se plurimum Amplitudini vestræ commendant. Bene vale, reverende Præsul, & te nobis etiam atque etiam conserva. Raptim Madriti 13. Julii 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA CXVII.

Arg. *De Gallis turbantibus rumor.*

S. P. Heri, reverende Præsul, scripsi, latiùs post biduum aut triduum me scripturum, & ita, Deo volente sum facturus. Et verò jam fecissem, nisi Rex hunc cursorem certis quibusdam negotiis Gallicis voluisset præire; nostrum autem cum nostris negotiis post pauculos dies subsequi, per quem omnibus de rebus, quæ se offerunt, nec multæ sunt, prolixè scribam.

De Gallis hìc quædam feruntur, non optima, & ad tranquillitatem nostræ Patriæ minimè pertinentia, sed spero vana esse.

De Ducis Medinæ-Cœli profectione nihilo plus certi quàm heri habemus, nempe quod ad XXVII. hujus mensis putatur futura; sed apparati perparum vel potius nihil est. Cura reve-

rende Præsul, ut valeas, teque Patriæ nobisque quàm diutissimè conserves; quod unà mecum uxor & liberi optant, seque Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant. Madriti 14. Julii 1571.

Is qui longam illam litem contra Hieronymum de Salamanca in Consilio Privato prosecutus est, Chevarii nomine, ut credo, hic petit revisionem, qua de re rogavit ut Amplitudinem vestram certiorem facerem.

Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXVIII.

ARG. *Viglius Regi per epistolam gratias agit. Nescio quod negotium Trajectensium Decanus S. Petri gnaviter propugnat.*

S. P. Reverende Præsul. Ad literas Amplitudinis vestræ XIX. XXIX. Junii & VI. & VIII. Julii datas, non accuratè, sed carptim, & quasi per puncta respondebo, quoniam Rex ex insperato hac nocte cursorem abire jubet, quem post triduum demum abiturum putabamus. Gratissima suæ Majestati fuit gratiarum actio Amplitudinis vestræ, & plura ea de re scribam proximis literis, nam interea Rex in urbem redibit, & coram ea de re loquar.

Hectoris cum Bugeriana procatio per mihi placet.

Sunt dies sex quod Rex commissionem Ducis Medinæ-Cœli me facere jussit; sed nondum hoc sufficit ad incredulitatem quibusdam eximendam.

Decanus sancti Petri graviter omnino rem Trajectensium suorum agit (quod & ipsos velim intelligere) sed sine adviso Ducis non putavit quidquam Rex agendum, quanquam causæ satis favere videtur. Interea me ad illos scribere jussit, si forte impetrari ab se paterentur, ut cum reliquis Statibus se conformarent; missæque sunt meæ literæ per Regem ad Ducem, ut dispiciat utrum ad Trajectenses mitti debeant, nec ne. Quæ est causa, quod utrumque, tam de adviso petito, quàm de meis literis, sua Majestas secretum haberi jussit, nec dici Decano qui hic est, antequam sua Excellentia statuerit.

De Boschusii nostri victoria, multum hic omnes gavisi sumus, & ut solida sit, optamus.

Scribit ad me Styna (quæ ignoscet quod non respondeam propter occupationes) de nepote quodam Crypii nostri, cujus literas non accepi, inter Archiros, quos vocamus, collocando. Qua in re libenter omnem quam queam operam navabo, & non dubito quin Capitaneus eorum quidvis in meam gratiam sit facturus: quanquam in re aliena certum omnino promittere nolo, nisi operam meam & bonam spem rei conficiendæ. Uxor & liberi omnes, laus superis, rectè valent, & se Amplitudini vestræ quàm officiosissimè commendant, quam etiam atque etiam valere, omnibus votis omnes optamus. De Tzommone nostro quid tandem futurum sit avidè expecto. Raptim Madriti 6. Augnsti 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXIX.

ARG. *Viglius majorem mercedem jam pridem à Rege exspectare jussus; quo in negotio omnem suam operam ei despondet Hopperus. Tzommonis caussa finita; qui quidem, ut accepisse se dicit Hopperus, exilio luit, quod multi capitali supplicio. Ei tamen & famam & libertatem restitui cupit. Viri idonei nominandi, qui in Consilium Status, Privatum, & Financiarum in Belgio adlegentur, sicque* antiquus rerum ordo restituatur. *Nominatio Regis ad Beneficia aliquot Ecclesiastica.*

S. P. Reverende Præsul. Nolo nunc particulatim ad literas Amplitudinis vestræ rescribere propter occupationes publicas; & ideo privata penitus reservo pro cursore, qui brevi ibit ad Imperatorem, per quem non nisi privata ad Amplitudinem vestram & reliquos amicos tractabo. Interim hoc habeat Amplitudo vestra, me quantum ad majorem mercedem (quam vocamus) Amplitudini vestræ dandam attinet, nihil studii & officii prætermissurum. Nam si tantum Mepschio datum est, quod sa-

nè nescio, (scio tamen artificem esse in ejusmodi rebus) æquum est, ut triplo amplius vestræ Amplitudini, mihi autem multis de causis, duplo certè plus detur. Sed vix puto quidquam futurum, antequam illustrissimus Dux Albanus huc veniat, si tamen est venturus : nam quod ad Ducem Medinensem pertinet, verum quidem est, moveri semper aliquid, & nunc quidem equos, nunc alia ad mare mitti; sed omnium judicio, promoveri parum, nisi quod inscientibus omnibus fortasse die quâdam abibit ex insperato : quod planè puto futurum. Nam sua Majestas semper ita tractat negotia, ut præsupponat illum iturum; quod cùm fiet, Folcardus una ibit, cui sexcentos illos regales nummos argenteos, à Galieno pro Montano datos, de quibus nuper scripsi, tradam : orans interim dominationem vestram, ut eos ad florenos nostrates redactos, supradicto Montano numerandos curare velit.

De Tzommone nostro mihi scribit Pratsius se omnem operam quam potuit illi navasse; sed revera ad extremum in culpa fuisse deprehensum, & multos capite luisse, quod ille exilio luit, in gratiam fortasse (quod ego de meo addo) Amplitudinis vestræ ac meam. Omnino autem ineunda est ratio ut & libertas & fama restituatur. Et non caret fortasse mysterio, quod in certam regionem relegatus est; scilicet ne quo conquestum eat.

Multum in hoc jam sumus, ut quàm maximè idoneas personas suæ Majestati nominemus, qui in Consilium Statûs, Privatum, & Financiarum adlegentur, & antiquus rerùm nostrarum ordo restituatur.

Ad Decanatum Hagensem Rex dominum Canum nominat; ad Abbatiam de Viscoigne, Priorem, impositâ pensione septingentorum florenorum, ex quibus quingenti Canonico illi Leodiensi cedunt, qui litem de Præpositura Daventriensi facit, eâ lege ut desistat : ducenti, æquis portionibus, quatuor adolescentibus ad studia eorum juvanda, quos ut ego Amplitudini vestræ nominem sua Majestas jussit, ut ad illustrissimum Ducem referat. Ac sunt filius Remberti nostri Dodonæi, Doctoris Medici; magistri Joannis Duyfkena, Notarii Universitatis Lovaniensis, Idæ cognatæ meæ consobrinæ, viduæ Joachimi Olberts quæ cum filio Lovanii vivit, quantum audio; & denique Doctoris Reyneri Tegnagel, nisi fortasse dominus van Loo illam partem malit pro suo filio, quod si ita est, ego dabo operam ut filio Doctoris Tegnagel super Abbatia Montis sancti Eligii aliquid detur, sic

ut optio

ut optio sit apud dominum van Loo. Filium Receptoris Hertoge adfinem meum suæ Excellentiæ quàm potui diligentissimè commendavi. Cætera quæso ut Amplitudo vestra suum illi favorem impartiri velit, quod non dubito quin perlibenter sit factura. Dux Ferianus periculosissimè ægrotat, sed quamdiu quis spirat, sperat.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm officiosissimè commendant. Bene vale, Reverende Præsul ac patrone, & nos ut facis, ama. Madriti penultimâ Augusti 1571.

Plurimum rogatus sum hoc memoriale ad Amplitudinem vestram mittere, cui de bona nota id commendo. Et petiit à me Chevarria, ut tempus revisionis sibi prorogatum esse Amplitudini vestræ significarem.

Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXX.

ARG. *Incommoda novi Decreti Civitatis Antverpiensis. Belgicæ Gubernatoris designati Litteræ Sigillo Hispanico munitæ; quod an Consilio Brabantiæ placiturum sit, dubitat Hopperus, sed factum probat. Rursus de profectione Ducis Medinæ-Cœli, cujus filia Comiti Cyfuentes nubit. Folcardi morbus. De Dennetero in Cortevillii locum subrogando. Nulla adhuc Regis firma sententia de novis in Belgio Consiliariis creandis. Assignatæ Pensiones ab Abbatiis solvendæ.*

S. P. Reverende Præsul. Respondebo nunc ad litteras Amplitudinis vestræ XXII. Julii & II. ac XXIII. Augusti datas, nam cæteris puto me omnibus satisfecisse.

Quæ circa Reipublicæ Antverpianæ novam ordinationem facta sunt, omnia vidimus; reque totâ bene perspectâ, videtur mihi, & ita suæ Majestati dixi, reliquorum magistratuum viribus exhaustis & enervatis, apud unum Gubernatorem summam rerum esse (licet verbis aliud simuletur): quod an ex bono publico futurum sit, experientia, ut bene Amplitudo vestra dicit, docebit.

Commissionem autem Gubernatoris isthic factam, hic (prout Illustrissimus Dux petierat) renovavimus & sigillavimus. Quod nescio an Consilio Brabantiæ placebit; sed quando Gubernator exterus est, & Sigillum credo externum esse potest.

Quantum ad Rotulum attinet, miror Sickinganum nostrum nihil ad Amplitudinem vestram eâ de re scripsisse. Nam jamdiù est quod illi significavi, Regiam Majestatem filio ipsius locum in Rotulo dedisse: dispiceret ac deliberaret cum Amplitudine vestra, ubinam eum collocari vellet; quod continuò fiet.

Dux Medinæ-Cœli proximâ septimâ Medinam proficiscitur, filiæ nuptias cum Comite Cyfuentes celebraturus, unde ad mare recta dicitur profecturus. Quid futurum sit, in genibus Dei est, ut ille ait; pauci autem sunt, qui nisi viderint, credant. Ego autem volo credere, quia sua Majestas ita mihi semper affirmat, non nullaque negotia in adventum Duci Albani rejicit, cum quibus fortasse (certum tamen non scio) magnum illud de mercedibus distribuendis conjungetur, cujus mihi curam abhinc paucis diebus (quod omninò inter nos sit) speciatim sua Majestas mandavit.

Folcardum morbus quidam popularis, qui hic grassatur, invasit, cum magno omnium nostrum dolore; adhibemusque omnem operam, ut nihil studii, diligentiæ & curæ omittatur, sperantque hactenùs Medici bene, nec sunt multi ex eo malo mortui, sed plerique omnes restituti quod & de Folcardo, Deo adjuvante approbanteque, omnino speramus futurum. Ubi autem convaluerit, de profectione ejus pro re deliberabimus, nec quidquam paterni officii omittemus.

Tzommonis nostri sententiam, quæ in ejus causa lata est, Wrdius ad me misit; videnturque & res & verba bellè inter se congruere, gratularique nobis debemus, Amplitudo vestra & ego, quod tanta nostri ratio habeatur. Confinationem vix aliunde processisse existimo, quàm ne huc accurreret. Et vero quia restitutio suæ Majestati & Gubernatori nominatim mandata est, si quid putetis me facere posse, dispicite. Ego omnem operam, quamcumque rectè potero, libentissimè præstabo.

De Denneterio denuò sum locutus suæ Majestati; quæ hoc solum dispiciendum esse ait, utrum Cortevillius venturus sit nec ne. Nam si venturus, nulla amplius deliberatio est,

nisi forte ob morbum illius Denneterius secundarius constitueretur Secretarius; si non venturus, dicat apertè. Nam antequam Dux huc veniat, aliquemque, quo de metuitur, secum ducat, jam res, ut putò, erit confecta. Cæterum ut res perpetuò suspensa teneatur, quem admodum à multis annis factum est, neque servitio Regis convenit, neque Denneterio, neque mihi; qui, aliis de salariis suis & cæteris emolumentis gaudentibus, solus, & laborem sustineo (nam quia in consultatione Denneterius non intervenit, mihi meâ manu omnia scribenda sunt) & sumptum, dum unum Secretarium in gratiam alterius alo. Et sanè quod Dominus Cortevillius nuper ad me scripsit, cupere se huc redire, idque Regi ostendi petivit (quod faciam), vix alio pertinere videtur, quàm ut res trahatur: quod non convenit, ut dixi; sed è re erit ut si animum, vel vires ad revertendum non habeat, id nobis hic, nullâ ibi mentione ejus habitâ, significet; quo facto mox officium faciemus. Et si Amplitudo vestra super ea re ad suam Majestatem scribere dignetur, non dubito quin permagnum momentum illi sit accessurum.

De Consiliis nostris novis Consiliariis instruendis, jussit nuper Rex ut sententiam dicerem; quod feci, primùm dicto, deinde scripto; vestigiis eorum quæ ab Amplitudine vestra acceperam, semper insistendo. Sed nihil adhuc constitutum est, & fortasse vel in abitum Ducis Medinensis, vel in adventum Albani reservatur.

Ordini Franciscanorum & item Dominicanorum libenter eam, quàm potui, operam navavi, plura facturus, cùm occasio se offeret. Nec aliud pro gratia peto, quàm ut suis sanctissimis precibus apud Deum pro me meisque intercedant.

Domini Noircarmii rem cum majore fructu, quàm hactenus, agere me posse existimo, ubi ad ea quæ de Gubernationibus sua Majestas scripsit, Illustrissimus Dux responderit. Nam in id tempus commissiones differri Rex voluit; nec dubitet Amplitudo vestra quin nullam occasionem omittam quâ illi serviam ac prosim.

Ac quantum ad Castilii nostri, optimi viri, negotium attinet, & de eo Amplitudo vestra certum habere poterit me omnia omnino facturum, sed id non poterit fieri antequam de Mercedibus generalibus tractetur.

Super Abbatia Montis Sancti Eligii Rex Protonotario de Reux,

qui hìc est, pensionem dedit quadringentorum florenorum; & Episcopo Atrebatensi itidem quadringentorum. Et si quidem ad mille usque ferre posse Duci videatur, Langio nostro ducentorum, quem una cum reliquis duobus non potui non (etiam cum mea jactura, nam alioqui fillo fortasse aliquid datum fuisset) Regi facere commendatum.

De Laurentio Scharembergeri famulo, omnino Rex decrevit, ut hùc vocetur. Sed quoniam sua Majestas etiam Dominum Ducem super eo per literas Hispanicas scripsisse meminerat, & Cayas eas nunc ad manum non habet, dilata est scriptio ea de re in proximum cursorem.

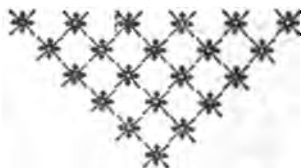
De decimi vicesimique denarii exactione tam accuratè Amplitudinem vestram mihi scripsisse plurimum gaudeo; nec deëro occasioni, si qua se offert, rei bene tractandæ; quod eo erit facilius, quod Rex jam mihi mandavit ut de Edicto (quod ipse non accepit, & haud scio an publicatum nisi ex me scivit) summâ proximâ audientiâ ad se referam, quod sum facturus.

Elisabethæ vestræ, sive filii ejus negotium, ubi Ducis literæ venerint, libenter juvabo; Christinæque de Cripii nostri postulatione jam me rescripsisse puto.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, omniaque ei bona omnibus votis optant.

Bene vale, Reverende Præsul ac patrone, quem ut quàm diutissimè incolumen nobis servet, Deum optimum maximum iterum atque iterum oro. Madriti 14. Septembris 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quæso ne omittatur quin Regis nostri Radbbodi effigies quàm primùm mittatur; & si isthic exstant aliquæ literæ Imperatoris Caroli ad Imperatorem Ferdinandum, sive Regem Romanorum, extensæ cum suis titulis, rogo ut Amplitudo vestra binarum aut ternarum copias ad me mittere velit, pro curriositate quadam Regis explicanda.

EPISTOLA CXXI.

ARG. *Nullum è Belgio responsum ad negotia magni momenti plurima. Culpa in Gubernatorem rejecta. Querelis Trajectensium, aggeres suos, pontes, vias publicas intercidere, Rex obviam iri cupit. Belgis bene merentibus dandæ mercedes, atque inprimis Viglio, cui hac in re studium suum despondet Hopperus. Hopperus cum Rege Philippo planius agit ac liberius, quàm Senatores Belgici cum Legato ejus aut Administro Albano. Noircarmius ab Ærarii cura absolvi cupiens, quam tamen ex Viglii sententia egregiè tuetur. Dignitas ejus & honores augendi. Actum de Hispanis aliquot hominibus in Consilium Financiarum adlegendis. Dux Medinensis jam mari proximus, monimentis omnibus ad solvendum instructus. Andreas quidam Mediolanensis Cancellarius, in Belgium venturus, qui* Syndicatum *in Vergianum Consilium exerceat. De stipendiis Gubernatoris Belgii Rex certior fieri cupit. Batavi mercatores à salis commerciis in Hispania absterriti. Inconsultum videtur ut Generali Maris Præfecto, Imperii Germanici nomine creando, Hollandiæ qui vocatur Admiralis subjiciatur. Radbodi, Frisonum Regis, effigies à Viglio missa. Jucunda nuncia de re bene ab Joanne Austriaco adversus Turcas gesta. Folcardi mors.*

S. P. Reverende Præsul, respondebo nunc ad literas Amplitudinis vestræ, II. XXI. & XXII. Septembris, item XV. & XVI. Octobris, & II. Novembris scriptas.

Ac primum quidem, certè hic valde miramur, cum tot ac tanta negotia ad vos miserimus, omnia fere magni momenti, ad nullum penitus responderi. Quod quidem quia non aliâ re magis fieri autumo, quàm quod non in eorum, quos oportet, hoc

est Præsidum, sed Secretariorum, & aliorum, quos non oportet, manus, negotia dantur; diligenter in instructione Ducis Medinensis in eo prospicere conati sumus, ne amplius ea in re (si modo legibus parebitur) tanto cum damno publico, peccetur. Suntque hìc non pauci Trajectenses, Burgundi, Lotharingi, & alii, qui nihil aliud expectant, quàm ut vobis respondentibus finis eorum negotiis, in unam vel alteram partem imponatur.

Ac quantum ad Trajectenses attinet, quoniam inter cætera per libellum supplicem hìc conquesti sunt, aggeres suos, pontes, itinera, & alia opera publica quotidie intercidere, nec posse ipsos propter sententiam adversum eos latam, remedium ei rei adhibere: scribit Rex ad Ducem ut eam rem curæ ipse habeat, diligenterque mandet, ut, quæ opus sunt, fiant. Sed quoniam literæ ille generales dumtaxat sunt, & fieri posset, ut, si aliâ ratione res hæc administraretur, quàm hactenus factum est, magni aliquid damni & incommodi inde emergeret, imperavit mihi sua Majestas ut ad Excellentiam suam & Amplitudinem vestram perscribam: videri sibi omnino necessarium ad supradicta incommoda vitanda, ut eâdem formâ, & per easdem personas (dummodo idoneæ sint) res administretur, qua huc usque factum est; rejiciendo tamen ad vos qui in re præsente versamini, ut id fiat quod æquius melius judicabitis.

De Denneterio nostro maximas Amplitudini vestræ habeo atque ago gratias, quod ad suam Majestatem tam diligenter perscripsit. Et sanè omnino convenit ut ita fiat, ne aut domino Cortevillio, aut Denneterio, aut mihi, aut quod præ omnibus est, Regi ac reipublicæ injuria fiat. Rex cùm heri vesperi epistolam Amplitudinis vestræ à me accepisset, diligenter se eam examinaturum respondit.

Tzommonis nostri casum vehementer doleo, & si Amplitudini vestræ videtur, vel cum sua Majestate ipsa, vel cum illustrissimo Duce Albano, vel cum Medinensi tractabo. Nisi fortè è re videtur, ut nisi hìc Rex negotium absolvere & advisum vestrum habere velit, in adventum Medinensis id reservetur, quanquam, qualis ille, ac maximè quidem circa retractationem eorum, quæ à Prædecessore facta sunt, futurus est, res docebit.

Ut summorum meritorum Amplitudinis vestræ summa ratio habeatur, omnibus modis, quantum quidem in me erit, procurabo, totique jam in hoc sumus ut justam distributionem facia-

mus (quod inter nos sit, nam ita Rex jussit) sed nescio an ante adventum Ducis Albani, quidquam absolutè statuetur. Nec scio an, quæ de Mepschio dicuntur, magnis nitantur fundamentis. Sed jam habebit novos amicos, nobis potentiores, postquam nihil ad nos scribit.

Pensiones super Viconiensi & Sancti Eligii Abbatiis assignatas, uti Amplitudo vestra curæ habere velit, vehementer rogo; simulque significare (nam ita Rex mihi jussit) utrum Langius noster, piæ memoriæ, ante suam pensionem constitutam obierit. Nam id si est, cupit sua Majestas de novo ea in re prospicere, siquidem Abbatia id ferre potest.

Chevariæ nihil aliud dedimus quàm literas pro adviso super revisione, (quas, ut ego hominem video, non præsentabit) & item alias super restitutione in integrum cum ejusmodi clausulis, ut, si bene intelligantur, nihil admodum laborabitur. Molitur autem longè majora, tam contra eos qui rem Principis tractant, quàm contra eos qui sententiam adversum eum tulerunt; nempe ut per hujus gentis homines de causa cognoscatur. Sed quoniam Rex ad me tandem referri rem jussit, dabitur opera ut omnia rectè se habeant.

De Inquisitione Burgundica scripsit ad me Boulinus; mirorque ipsos meas literas non accepisse. Nam una cum Regiis ad Ducem simul & meas ad ipsos dederam.

De decimo ac vicesimo denario, quàm potui diligentissimè cum sua Majestate egi, & verbo coram & scripto per literas, additis etiam vestris, prudentissimè meo judicio excogitatis; quæ in optimam partem Rex accipit. Nam hoc planè animadverto, me solum cum domino, haud paulò liberiùs quàm vos omnes cum ministro, posse agere. Perscripsit ad me Rex hesternâ nocte, se rem brevi velle absolvere, & per specialem cursorem rem velle mittere. Quid fiet, Deo volente videbimus. Ego certè, quantum ad me attinet, nihil studii & officii prætermitto.

De domino Noircarmio verissimum mihi videtur quod Amplitudo vestra dicit, nempe magno illum usui esse in Financiis. Sed quoniam ipse absolvi petivit, effeci quod jussit, eo ipso modo quod voluit; & de titulo illius augendo simul etiam brevi fortasse tractabitur. Quid autem suam Majestatem moverit ita de eo statuendi, non scio, nisi hoc unum bene memini, quod jam ab annis multis decretum apud Regem est, ne qui Financiis præsunt, Provincias in posterum gubernent. Porro ut hujus nationis aliqui in Financias intrent, hoc quoque agi, certò scio.

Ducem Medinensem jam ad mare esse putamus, nudiusque tertius omnia ad eum misimus, nempe instructiones (quæ si servabuntur, non admodum laborabitur); ordinationes Consilii Status, ad veteres expressas; & literas ad Status, & alios nostros Principesque vicinos. Quibus quidem, quia Dux suas literas addere debet, præcepit mihi Rex, ut ad Amplitudinem vestram perscribam, ut de iis cogitare velit, quo pacto, ac maximè quidem ad Imperatorem & Principes Germanos sint scribendæ.

De Consiliariis illi addendis, latè ad suam Majestatem retuli; sed nondum quidquam determinatum est, verùm priùs credo Andream isthuc quendam Cancellarium Mediolanensem venturum, qui Syndicatum in Vergianum Consilium, & alia exerceat. Velim autem principalium non minorem quàm accessariorum haberi curam.

Præter supradicta, hæc quæ sequuntur, particulatim ad Amplitudinem vestram perscribere Rex jussit. Primùm quænam Gubernatoris Generalis extraordinaria sint salaria, præter triginta sex mille florenos annuos ordinarios. Deinde quâ ratione effici poterit ut nostri pro sale in Andaluziam redeant; quam negociationem propter impositionem quamdam, quæ nunc sublata est, magna ex parte omiserunt. Meminique rogatu Amsterodamensium me, cum huc primùm venirem, retulisse. Et fortasse prodesset si supradictæ impositionis sublatio nostratibus innotesceret. Tum an ullo modo consilium videatur, ut Dux Holsatiæ Præfectus Maris Generalis creetur nomine Imperii, illique noster Admiralis pareat; quod suæ Majestati, primâ fronte, nullo modo probatur, ut latè ad Ducem scribit; sed speciatim petit ut Amplitudo vestra super eâ re cogitet, & suam sententiam perscribat.

Radbodi Regis effigiem posteriorem accepi, habeoque maximas eo nomine gratias. Et quod Amplitudo vestra dominum de Auxy mihi commendat, ut suo tempore ejus ratio habeatur curæ habebo.

De Molenarii nostri, viri optimi, morte doleo. Et quoniam cum Peckio Crypium nostrum & Huysmannum nostrum in ejus locum denominatos intelligo, quæso ut, si quis eâ occasione locus forte vacet, Marci nostri de Hertoghe ratio habeatur, quem Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendo.

Optima illa de bello Turcico nova jam non dubito quin ad vos sint perlata. Quæ quidem uti vera esse non dubitamus, ita

Domini

Domini Joannis manu jam confirmata esse valdè optaremus, quod in singula momenta expectamus.

De Folcardo, Reverende Præsul ac Patrone unice, jam Amplitudo vestra ex superioribus literis nostris intellexit, eum in morbum quemdam, hic tum temporis popularem (nullâ aliâ occasione) incidisse, cui postquam per dies quindecim omnia divina & humana officia adhibuimus, tam ipsi coram ego & uxor, quàm nostri omnes, nihil penitus diligentiæ aut studii omittentes; tandem placuit Deo optimo maximo, ad se illum (magno omnium nostrum dolore) decimâ quintâ morbi die, hoc est XXIV. Septembris, vocare. Juvenis sanctissimæ ac honestissimæ vitæ dum supereslet, eodem modo Sacramentis omnibus administratis piissimè mortuus est, voluitque apud filium meum Tydemannum in Ecclesia Religiosorum Sanctissimæ Trinitatis sepeliri; quod & factum est, nihilque omissum quod ad Religionem & honestatem pertineret. Interfuitque funeri tota Natio nostra & Burgundica, cum summo decore. Uterer autem verbis consolatoriis, nisi partim ipse consolatore indigerem, propter summam juvenis animi & corporis præstantiam, & erga me meosque observantiam: partim scirem cum Amplitudine vestra mihi rem esse, eo nempe homine qui Christianis & Philosophicis Doctrinis instructissimus, & rerum experientissimus, nihil ejusmodi opus habet; sed jam multo ante præmeditatum habet, eâ lege omnes homines nasci, ut tandem moriantur. Quod tum maximè est tempestivum, cum quàm minimis, sive per ætatem, sive aliter, quis gravatus est conscientiæ scrupulis, quod certè optimo illi juveni accidit.

Rationes per Denneterium perscribendas curabo, sive nunc sive proximo cursu, ubi & sexcentorum Regalium numerum, quos Montano Amplitudo vestra dedit, mentio fiet.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, & quid de nuptiis nepotis Amplitudinis vestræ cum consanguinea mea vidua tandem futurum sit, valde avidè expectamus.

Quod de literis Cæsaris ad fratrem Ferdinandum misistis, satis est; nam voluit sua Majestas scire (quæ ut ad Amplitudinem vestram sub confidentia liberè perscriberem jussit) anne Burgundiæ aliquam Cæsar faceret mentionem in literis suis ad fratrem. Qui scrupulus nunc exemptus est.

Dominus van Loo noster, quod parvulam illam pensiunculam

omisit, benè mihi fecisse videtur; & ut major propediem detur, omnibus modis operam dabo.

Quid tandem mihi remunerationis dabitur, cum patientia expectabimus, Rex certè, & verbis, & vultu, & omnibus rebus perbenignè me tractat. Ut autem ante generalem distributionem quid fiat, quæ in Ducis Albani adventum fortasse differetur (certum tamen non scio) vix puto. Quod Deo placebit ad id nòs accommodabimus, nihilque interim per ejus gratiam officii omittemus.

Quid Aggæus noster agat, quid moliatur, vehementer scire desidero, quem in tanta Amplitudinis vestræ erga eum affectione, ipsum sibi non defuisse vehementer optarem. Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, seque nobis ac reipublicæ per Dei gratiam quàm diutissimè conservet. Madriti 14. Novembris 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Ducissa Feriæ multum me rogavit ut fasciculus ad dominam de Hungerford & alii diligenter destinentur.

EPISTOLA CXXII.

ARG. *Filius natus Philippo Regi. Metus Hispanis ab Huguenotis Galliæ, instigante Turca. Regis verbis consolatur Viglium Hopperus de Folcardi morte.*

S. P. Reverende Præsul. Qui has perfert non alia de re mittitur, quàm ut de felicissimo Reginæ nostræ partu nova perferat. Itaque non mirabitur Amplitudo vestra si brevior fortasse videor. Peperit sua Majestas hoc mane post horam secundam cum quarta, filium, cum magno totius Hispaniæ applausu; valetque ipsa & filius: qua de re Rex scribit ad suam Excellentiam, mandans, ut ad eos, quos oportet, porro perscribatur, & tum quidem Deo gratiæ publicæ agantur, tum autem publicæ lætitiæ signa pro more edantur.

Literas Amplitudinis vestræ III. Novembris datas accepi; doletque plurimum quod de decimo & vicesimo denario, Trajectensibusque scribit; sed damus operam, ut, si non quantum velimus, certè quantum possimus moderationis adhibeamus. Et

fortasse paulò plus possemus, si aut illustrissimo Duci Albano isthic manendum esset, aut Medinensis isthuc appulisset; sed in portu adhuc hærere illum existimamus, nec quomodo ante proximum Martium proficisci poterit videmus, si tamen adhuc poterit. Nam si vera sunt quæ de Gallis Huguenotis huc adferuntur, non valde diuturnâ pace fruemur, maximè instigante eos Turca, & ob rem contra dominum Joannem ab Austria malè gestam properare jubente. Deus, ut quod optimum est det, orandus.

Nuptias inter Hectorem nepotem Amplitudinis vestræ, & cognatam meam Gratingani viduam felices ac faustas esse jubeo, nec omittam quin munusculum aliquod gratulatorium mittam; potestque nihil mihi esse jucundius quàm ut inter conjunctos Amplitudinis vestræ & meos, affinitates contrahi videam. Quod Deus etiam atque etiam secundet.

Langii nostri mortem multum dolui, ac plurimum quidem Folcardi piæ memoriæ, de quâ re nuper dolentissimè scripsi. Et si hoc ad consolationem etiam facit, jam Rex secundùm Amplitudini vestræ suo nomine condolere jussit: addens, ut, quod Deo placuit in bonam partem accipere velit. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant. Bene vale, reverende Præsul, optime patrone, & te nobis etiam atque etiam conserva. Raptim Madriti 4. Decembris 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Qui has perfert, vetus servitor Imperatricis, plurimum me rogavit, ut si qua fieri potest, pro læto hoc nuncio aliquid à Statibus illi detur. In quâ re si Amplitudo vestra aliquid potest, scio etiam Regi ipsi rem gratam futuram.

EPISTOLA CXXIII.

ARG. *Captivis, Exulibus, aliisque in Belgio gravioribus criminibus haud obnoxiis, venia data, ob Reginæ partum. Castigata parcimonia Ducis Medinæ-Cœli.*

S. P. Tametsi heri scripsi, reverende Præsul, quia tamen hodie secundum cursorem mittimus, cum reliquis literis ad Prin-

cipes Germaniæ, & alios Principes vicinos nostros, super felicissimo Reginæ partu; quas heri non potuimus absolvere : non volui omittere quin has illis jungerem. Et quidem secundis istis literis Regiis ad illustrissimum Ducem hoc quoque additum est, summâ Regis voluntate, ut præter supplicationes & lætitias publicas, gratia detur generalis, captivis, exulibus, & aliis, qui qualificatis & exemptis criminibus non sunt obnoxii. Sub qua gratia dicere possum Tzommonem nostrum esse comprehensum, quemadmodum & de præcedentibus dici potuit, nisi vos jam in possessione essetis omnia nostra ita restringendi, ut nullum aut certè perexiguum habeant effectum. Quin tamen summâ ratione omnia fiant, nihil dubito. Bene vale, reverende Præsul ac Patrone, & te nobis etiam atque etiam conserva. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant.

Ad Ducem Medinensem jam quintum cursorem misimus. Ille verò ex quo ad mare est (jam sunt quatuor & eo amplius septimanæ) nihil unquam ad Regiam Majestatem, nec ad quenquam mortalium scripsit; idque eâ re, credo, ut suâ illâ parcimoniâ (qua in suis rebus maxima utitur) Regem divitem faciat. Madriti raptim 5. Decembris 1571. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXIV.

ARG. *Salinæ Burgundicæ Regi acquisitæ. Dux Medinensis qui necdum ex Hispania solvit, mense Martio in Belgio se futurum sperat.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam toti in hoc sumus, ut post pauculos dies cursorem ordinarium mittamus, per hunc extraordinarium, qui in Galliam it dumtaxat, non aliud scribam, quàm literas vestras XXIV. superioris mensis datas, abhinc paucis diebus nos accepisse, magnâque nos voluptate ob bonam Amplitudinis vestræ & aliorum amicorum valetudinem affecisse.

Pergratum Majestati suæ fuit Magistrum Jacobum nostrum, opus suum tandem absolvisse. Jussitque mihi ad Amplitudinem vestram perscribere, ut, quæ restant, diligenter urgere velit, & supra omnia dispicere, quo pacto quàm securissimè huc apportari possit.

Cupit porro sua Majestas scire, si Salinæ Burgundicæ jam totæ suæ sunt, & à quibus, & quanti, portiones, præter Auraicensis portiones confiscatas, fuerint comparatæ, quod dominus Bavius noster credo poterit dicere, cui optimo & amicissimo, omnibusque officiis conjunctissimo, maximam cum uxore lectissima salutem, ego & uxor etiam atque etiam optamus.

Illustrissimus Dux Albanus sæpissimè ad me scripsit, ut confirmationem Officii generalis super Assecurationibus (quas vocamus) ab sua Majestate pro Didaco Gonzalez Gante impetrem. Super qua re, sæpissimè certè suam Majestatem compellavi, ut suæ Celsitudini quibuscumque rebus potero serviam, & Didaco, quem virum bonum esse audio, quantum queam prosim. Cæterum sua dicta Majestas hactenus rem semper distulit; nisi quod his proximis diebus mandavit ad Amplitudinem vestram scribere, ut secretò dispicere velit quidnam rei fit, & cujus valoris, & an conveniat, idque ad me perscribere; ut deinde videat quidnam factum sit opus. Oro Amplitudinem vestram ut hanc molestiam suscipere, & me quàm primùm certiorem facere dignetur.

Dux Medinensis Laredi est, dixitque mihi hoc vespere ejus filius, qui inde venit, sperare se extremo Februario fore omnia parata, sic ut Martio mense isthic poterit adesse. Bene vale, reverende Præsul ac Patrone, & nos, ut facis, ama. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm officiocissimè etiam atque etiam commendant. Raptim Madriti 22. Januarii 1572. stilo communi. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXV.

ARG. *Dux Albanus de re gravissima cum Viglio consilia communicare jussus. Ducis Medinensis profectio rursum procrastinata.*

S. P. Heri reverende Præsul accepi literas Amplitudinis vestræ XXV. & XXVI. superioris mensis datas, ad quas tamen nunc non respondebo, per cursorem hunc extraordinarium, qui literas Cambii pro illustrissimo Duce portat; sed per dominum de

Aschey, qui mox sequetur, plenè ad omnia, volente Deo, satisfaciam.

Scribit sua Majestas ad Ducem inter cætera de re quadam gravissima, & ut cum Amplitudine vestra, tanquam ejusmodi rerum, ut omnium, peritissima eam communicet. Non addam ampliùs, quia Amplitudo vestra videbit.

Ad Gonçali negotium Amplitudinem vestram respondisse vehementer lætor; Dux Medinensis ante Pascha non potest esse paratus; post autem mox putatur iturus; quod ita Deus velit & bene vertat. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ majorem in modum commendant, omniaque optima optant. Quod ut ita sit, beneque quàm diutissimè valeat, Deum omnibus votis iterum atque iterum oro.

Rediit heri dominus de Dieterstain ab Imperatore; qui se multa habere ait, quæ mihi communicet. Videbimus quid rei sit, Deo volente. Madriti 18. Februarii 1572. stilo communi. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXVI.

S. P. Reverende Præsul, quoniam Minister nobilis Principis d'Espinoy, qui de illius nuptiis huc venit, ad vos redit, non potui omittere quin has illi darem; non quidem ut quidquam scribam; sed nos totos in hoc esse, ut ad vos omnibus de rebus scribamus, significem. Nam determinatis jam omnibus, quæ plurima sunt, non aliud dies & noctes agimus quàm ut cuncta præparemus, quo cursorem hinc quàm primùm extrudamus; quod sub finem hujus septimanæ aut in principio sequentis, omnino, Deo adjuvante, approbanteque, est futurum.

Dum hæc scribo, adferuntur mihi literæ Amplitudinis vestræ XXIX. Januarii datæ, quæ, ut omnes, gratissimæ mihi fuerunt. Cæterum neque ad illas, neque ad ullas alias, nunc respondeo; quoniam propediem, ut dico, id per Dei gratiam sum facturus, & quidem luculenter.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant; jamque redeunt ab Hastiludio, in quo Arenbergius noster pro ætate præclarè se gessisse dicitur. Atque ita nunc cum Carnisprivio omnibus ludis absolutis, ad seria omnino redi-

bimus. Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, & me ut facit amet. Raptim Madriti 19. Februarii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXVII.

ARG. *Ad duodenas Viglii Epistolas, quibus jam responderat, brevis & iterata responsio. De decimo denario multæ multorum querelæ, cujus tamen vectigalis exactio à Rege urgetur. Hujus animus erga Belgas, Hoppero teste, nihilominus egregiè propensus; cui tamen testimonio arcana quædam interserit sermone patrio; quæ ex autographo, quâ licuit, accuratè describimus. Reginæ Angliæ orator, sive legatus, Geraldus, in Belgio. Visitatio Burgundica. Renovatæ querimoniæ de negotiis omissis vel protelatis. Comitis Megani mors, cujus præfecturas multi ambiunt. Plantini Typographi postulata. Rex Medicum, Chirurgum item & Confessarium, sibi è Belgio accersere cupidus.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi suis quibusque temporibus significavi quas ab Amplitudine vestra acceperim literas, pro quibus maximas etiam atque etiam gratias ago; è re tamen mihi fore mihi visum est, ad omnem scrupulum eximendum, ut quæ abhinc tribus mensibus plus minus ad manus meas pervenerint, conjunctim hìc ponam. Hæ autem sunt, quæ tum quidem Decembris II. III. VIII. X. XIV. XIX. XXI., tum autem Januarii IX. X. XV. & XXIX. scriptæ fuêre, omnes autographæ; cum quibus bina venêre exempla aliarum XXI. Decembris, & Calendis Januarii datarum.

Quanquam quidem ad nonnullas jam ante responsum est, ne quid tamen debiti officii, ut debeo, omittam, singula quoad potero attingam.

De Bugerianæ partu, Hectoris nuptiis & commigratione in domum Amplitudinis vestræ, & Idæ nuptiis plurimum gaudeo.

Nec minus me delectavit quod de Vibrandi felicissimo progressu in studiis ex Doctoris illius Dolani literis intellexi. Nec omittam quin Aggæo nostro propediem scribam, per eum, de quo paulò post dicam, per quem & de Folcardi (piæ memoriæ) rebus exactè perscribemus. Ac de Tzommone cogito sæpe ac multum, quonam modo res ejus afflictas quoquo modo juvare potero. Nec desistam antequam aliquid, Deo volente, effecero.

De decimo denario multas multorum accepi literas ac querelas, quanta ea res incommoda isthic parit ac magis paritura videtur; de quibus omnibus diligenter, cum omni reverentia, ut oportet, ad suam Majestatem retuli. Quæ perbenignis auribus omnia accepit, & ex animo regiones illas amare se ostendit. *Maer by dier is, bie'al te verre schrieu, dat me naet leauwe moet, dat Vus lioed dier sidze en dierom ist naet mugblyck bette te duaen. Het welk zuinde zeyde ik dat ben den belaafve sold, dat ick schriou, dat zyn bejerte zoe is, troch dien datter volle lioed oen twiften, wier op by my soech voer antwird dattet vuytmiete wol dien sil wesse, in hun seer liaef, dat al zyn tienners dier yn het beste dwaen, lyck by zyker wyt dat V. E. baet dien.* Adeo ut Amplitudo vestra certissimo cunctis affirmare possit, nullam ex omnibus regnis ac dictionibus regionem esse, erga quam Regia Majestas magis sit affecta, quàm erga nostram.

Ac quantum ad decimum denarium attinet, quoniam omnibus, omnem in partem expensis ac deliberatis, prout sua Majestas & prudentissima & justissima est, non alia ratio magis convenire visa est, & scio certò, pergratum illi fore, si omnes Ministri & alii viri boni, dant operam, ut, quod cœptum est, & ad effectum deduci possit: certò sibi persuadentes, neminem meliùs perspicere posse quid conveniat vel non conveniat, quàm suam Majestatem, quæ summam in republica locum tenet post Deum, in cujus manu cor Regis est, ac maximè quidem tam pii ac sancti, cujusmodi illum esse omnibus est manifestum.

De Anglia quid scripturi sitis valde expectamus, credoque jam dominum Geraldum Oratorem apud vos esse; quem sanè velim prudentiùs rem gessisse. De Schotia quid resolutum sit, Amplitudo vestra videbit, nec non de Bezantione, cujus causa mox post abitum hujus cursoris, ibit isthic dominus Daschay, domini Cardinalis Granvellani ex sorore nepos; per quem de iis

quæ

quæ se offerent plura scribam, & ad plures, ad quos publica negotia nunc non patiuntur scribere.

Velim gratiam, quam publicæ lætitiæ causâ illustrissimus Dux proponit, & nos concessam mittimus, laxiorem esse: sed tamen miror adhuc tantum concedi. Nam nuper cùm hinc quædam hujusmodi proponerentur, cœlum ruiturum videbatur, si vel latum unguem ab antiqua gratia recederetur; sed ita res est, quidquid hinc venit, sordet; quicquid isthinc, rectè. Sed non refert, dummodo bene fiat.

Non dubito quin Visitatio Burgundica magnas vobis molestias dabit. Atque haud scio, an ad tam minuta, quàm audio, descendere opus erat. Sed nec volo nec possum de iis, quæ ignoro, judicare. Certè dominus Cardinalis sibi non placuisse, semel atque iterum ad me perscripsit.

Est inter cæteros ab officio suspensus frater Tartarei hìc nostri; qui nihil aliud favoris petit quàm ut inter primas, fratris res, prout justum est, tractari possit. Quod ut ita fiat, rogo.

Quod Amplitudo vestra, dominus Præses Tysnacus & Cortevillius, mihi scripsistis, per vos non stare, quo minùs ad literas nostras respondeatur, verissimum quidem est; sed ego, cum quibus agam, alios non habeo; & plurima adhuc manent imperfecta negotia, quæ ego certò scio in consilio Turbarum non tractari, & in potestate Amplitudinis vestræ minimè esse. Sed velim nonnullos ea quæ ipsi non possunt, per alios saltem conficienda curare.

De Sale Betico pergratum fuit suæ Majestati quod Amplitudo vestra, & Amsterodamenses, ad me perscripserunt. Jussitque Rex quædam alia perquirere, de quibus proximè, Deo volente, scribam latiùs ad utrosque.

De domini Meghani morte plurimum dolui; vultque sua Majestas deliberare quem in ejus locum sit suffectura. Contenduntque non parum per literas dominus Berlaymontius, & domina Arenbergensis pro suis quique filiis. Et quantum ad Equitum Præfecturam, petunt etiam eam nonnulli, præter dominum de Havrecq, quem ipsius causâ magno velim non inconsulto Rege, aut certè Duce, nuptias contraxisse.

In negotio domini Episcopi Brugensis Druitii, omne perlibenter faciam officium, scribamque ad eum proximè de eo quod factu opus videbitur. Nec omittam, quin domini de Lycques rem in memoria habeam.

Ac quantum ad pensionem Langhii, piæ memoriæ, attinet, quam pro nepote quodam suo dominus Cortevillius petebat; eam Rex proprio suo motu Titelmanno nostro concessit, quod felix illi faustumque sit.

Scripsit illustrissimus Dux in favorem Plantini, ut Proto-typographiam possit Antverpiæ erigere. Quoniam autem sua Majestas nescit, nec ego possum dicere, quidnam rei sit, vellet Amplitudinem vestram in hoc inquirere, & ad me perscribere: addendo quidnam sibi videatur, quemadmodum & de officio Assecurationum nuper scripsi, quod Gonçalez Gante sibi confirmari petit; sed vult primum omnium Rex ab Amplitudine vestra instrui, an ex re publica videatur, & quæ sit ipsius de petita confirmatione sententia, quam Dux mirificè urget.

Cortevillius dubitare se ait, Duce huc redeunte, quidnam sit facturus: omnino tamen, si qua per valetudinem fieri potest, semel huc excursurum, sin minus in tempore significaturum.

Literas signiferi illius Hispani interceptas fuisse, verum est.

Dux Medinensis, Lareti est, classemque instruit. Nec dubito, si pro illius voto res cedet, quin statim ad vos sit advolaturus. Brevì quo res evasura sit, Deo volente, videbimus.

Absolutis quibusdam principiis studiorum, statui filium meum Gregorium, per Dei gratiam, mittere Duacum, (nisi secus Amplitudini vestræ videatur) cum linguæ, tum studii causâ; quod post deinde Lovanii eum velim perficere. Interea si Amplitudo vestra cum suo Capitulo perficere posset, ut aliquid illi subsidii dent ad studia, quod quidem alicujus sit momenti, longè gratissimum mihi est factura.

Uxor & liberi, laus superis, bene valent, jubentque Amplitudinem vestram quàm officiosissimè salutari.

Hoc momento accipio literas è Roma, quæ valde metui aiunt, ne-quid Rex Galliæ contra summum Pontificem moliatur: quod Deus avertat.

Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, cui omnia optima per plurimos annos opto, Deumque optimum maximum uti ita fiat, etiam atque etiam oro. Madriti 24. Februarii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Hodie Trajectensibus ea quæ Rex decrevit, puto me declaraturum: qua de re per proximas literas latiùs.

Quoniam Lomnius noster obiit, scribit Rex pro Medico, &

item Chirurgo, quos velim quàm optimos mitti. Scribit etiam pro Confessore, prout Amplitudo vestra videbit.

Est Lovanii Joannes Oliverius, Sacerdos Anglus, cui Rex centum aureos jubet per Ducem numerari pro libello quodam dedicato. Quæso ut Amplitudo vestra curam habere velit, ut ipse id sciat, & pecuniam recipiat. Scribam autem ad illum proximè.

EPISTOLA CXXVIII.

ARG. *Lindanus & Gravianus conqueruntur de assignatis sibi pensionibus, non solutis. De Frisiæ præfectura contendunt Berlaimontius, Arenbergensis, & Roblius.*

S. P. Toti quidem, reverende Præsul, in hoc sumus, ut dominum Daschey hinc extrudamus; sed quia tamen Westerholtius, Comitis Arenbergensis Gubernator, ad vos ibat, nolui interim omittere quin hæc tria verba illi darem, meque cum uxore & liberis Amplitudini vestræ quàm officiosissimè commendarem.

Nulla hic negotia attingam, nisi quod heri ab illustrissimo domino Cardinali Granvellano literas accepi, & cum iis literarum duo exempla, quibus apud illustrissimum Ducem & Vergam, majorem in modum conqueruntur Lindanus noster & Gravianus, sive Archidiaconus, sive Decanus. Ac maximè quidem de redditibus super bonis confiscatis debitis, miseris hominibus non persolutis; qua quidem de re suam Majestatem sæpiusculè ante admonui, tanquam ad conscientiam ejus pertinente, adeo ut jam bis ad illustrissimum Ducem super eo scriptum sit; sed nescio quid sit actum.

De Gubernatione Frisiæ dominus Berlaymontius & Comitissa Arenbergensis non parum contendunt; scripsitque ea quoque de re mihi Roblius; sed Rex hactenus nihil statuit, propediem tamen facturus, ut arbitror.

Mepschius noster mille quingenta annua ab Duce & filio sibi promissa ait, sed nihil hactenus recepisse; itaque rogat, ut ab sua Majestate res confirmari possit. Ego perlibenter officium faciam; sed vereor, ut seorsim, sine reliquis omnibus & expressis literis Ducis, quidquam Rex in eo sit acturus.

Dux Medinensis nondum quidem solvit, sed brevi soluturus putatur. Certi tamen nihil scitur. Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, quam ut Deus quàm diutissimè sanam salvam conservet, etiam atque etiam rogo. Madriti 14. Martii 1572. stilo communi. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quæso ut Amplitudo vestra fasciculum hic junctum mittendum curare velit; quod fieri maximè poterit per Andream Basston, quem Curia Brabantiæ ob jurisdictionis quæstionem captivum, ut puto, detinet.

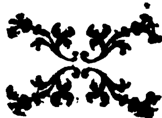
EPISTOLA CXXIX.

ARG. *Dominus d'Aschey proximè in Burgundiam abiturus; Dux item Medinensis in Belgium, & Hopperus, cum aula Hispanica, ut rumor fert, in Arragoniam.*

S. P. Quoniam dominus Daschey de die in diem videtur abiturus, ut jam sæpiusculè scripsi, non aliud quam salutationes à me uxoreque & liberis hæ continebunt; quas quidem dedi nepoti uxoris domini Damhouderii, qui hac ex Hispali faciebat iter.

Nudiustertius ad Ducem Medinensem cursorem misimus, qui, cum primùm ille vela dabit, ad vos curret, ut ventos prævertens, nuncium de adventu illius adferat. Forte ante has utrsque isthic aderit; fortasse etiam non erit.

De profectione nostra in Arragoniam mussitatur; quid autem fiet, Augustus dicet, Maius autem prænunciabit. Bene vale, reverende Præsul, cui omnia optima, à Deo optimo maximo, etiam atque etiam opto. Raptim Madriti 24. Martii 1572. stilo communi. Reverendæ Amplitudinis vestræ addictissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXX.

Arg. *Legati provinciæ Hannoniensis, & civitatis Insulensis, in Hispania. Oratori Regis Galliarum datum responsum.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ XVIII. superioris mensis datas, abhinc dies quinque accepi; ad quas nunc non respondebo, quoniam hæ non rectâ ad vos, sed per Franciam eunt. Respondebo autem & perscribam latè de omnibus per dominum de Aschey, quem hactenus detentum, Rex in suum reditum paratum esse jussit.

Venit huc ante aliquot dies dominus de Terlon, cum Pensionario Montensi. Sed Abbas sancti Gisleni nondum venit, nec scitur ubi sit. Insulenses autem in Hispania esse constat, sed huc nondum appulerunt. Brevì autem quid rei fiet, volente Deo, videbimus; nec omittam quin ejus Amplitudinem vestram statim faciam certiorem.

Dux Medinensis in procinctu se esse ait, nec ante iterum velle ad me scribere, nisi navem ascenderit. Ab omnibus paratus esse dicitur, excepto pulvere bombardico. Quid futurum erit, tempus docebit.

Mitto nunc ad suam Excellentiam responsum, quod Oratori Franciæ dedimus, super scripto quodam ejus, cujus exemplum jam ante misimus. Bene vale, reverende Præsul ac Patrone, uxorque ac liberi unà omnes se Amplitudini vestræ verbis quàm amplissimis ac officiosissimis commendant. Madriti 9. Aprilis 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA CXXXI.

Arg. *Dux Medinensis solvit ab Hispania, quum in portu naufragium pene fecisset. Legati Hannonienses & Insulenses à Rege leviter castigati, quod injussu ejus, ut & Albani Ducis, in Hispaniam venissent; post à Rege benignè auditi. Viglii officia commendata.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam brevì per dominum Dascheey, Deo volente, latiùs sum scripturus, hic pauca tantum

attingam. Dux Medinensis postquam in portu naufragium fere fecisset, tandem solvit ipsis calendis Maiis; cui Deus omnia det fausta ac fælicia.

Deputati Hannonienses & Insulenses post nonnullam reprehensionem per me jussu Regis factam, quod sine ipsius ac Ducis jussu venissent, mox audientiam habuerunt perbenignam. Confectoque deinde summario eorum quæ proponunt, & item quæ adversum ea dici possint; sua Majestas jam omnia habet in manu, brevique sine dubio rem absolvet. Ac quemadmodum quidem de summis Amplitudinis vestræ in hoc negotio officiis nunquam dubitavit, ita gratissima illi fuere quæ ego commemoravi; quæ ut continuentur, nec ante cessetur, quam res confecta sit, vehementer etiam atque etiam optat; & ut Amplitudo vestra per se pariter & amicos ita facere velit, (de quo non ambigit) postulat.

Mussitatur hic nescio quid de rebus Zelandicis & Hollandicis; sed quia nihil à vobis accipimus, vanum fore speramus. Ubi Dux Medinensis advenerit, uti literas ad ipsum meas, his junctas, illi tradendas Amplitudo vestra curare velit, oro.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm officiosissimè commendant. Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, & me, ut facit, amet. Raptim 5. Maii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXXII.

ARG. *Dux Medinensis tertiùm à mari repulsus, tandem vela facit. Duacenses, Brabanti & Arthesienses, in Hispania, sua certatim negotia commendaturi. Rex illis satisfactum quàm maximè cupit, aut certè cupere videri vult.*

S. P. Reverende Præsul, multas ab Amplitudine vestra accepi literas, proximo superiore Aprili & Martio datas, ad quas nunc non aliud respondebo quàm dominum de Aschey omnino brevi iturum. Nam nihil penitus aliud nunc agimus, quàm ut illum expediamus.

Gravissimè suam Majestatem affecere quæ isthic acciderunt, quibus ut remedium quàm primum adhibeatur valde optat; uti ex literis ipsius ad militem Germanum conducendum pertinentibus cognoscetur.

Dux Medinensis, tertium à mari repulsus, tandem abiit; quem, antequam hæ reddantur, adfore, omnino speramus.

Qui hic sunt nostrates, præter Hannonienses & Insulenses, Duacensesque, Brabanti & Arthesienses jam perbenignè auditi sunt ab sua Majestate; totique in hoc sumus ut quàm primum & quam contentissimos eos hinc dimittamus. Rex certè ita jubet, & ego in tantis occupationibus, quæ nunc concurrunt, operam do, ut fiat. Non addo plura, quoniam à summo mane usque ad hanc imam noctem, non aliud ago quàm ut scribam, & quàm primum de omnibus rebus vos certiores faciam. Bene valeat Amplitudo vestra, cui uxor & liberi omnes omnia bona dicunt, omniaque optima unà mecum optant. Madriti 20. Maii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ addictissimus ac paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXXIII.

ARG. *Rex malè affectus nunciis à Burgundia allatis. Visitatio Burgundica acceleranda. Mors Decani Trajectensis. Negotia privata.*

S. P. Reverende Præsul, quoniam ad literas Amplitudinis vestræ mense Februario scriptas respondi, (nam fratris Seldii negotium, secundùm quod Rex jussit, diligenter curabo; & fortassis non abs re esset, ut per oportunitatem ad me scriberet) nunc ad eas, quæ II. XXI. XXII. XXV. Aprilis, item XV. XVIII. & XXVI. Martii datæ sunt, respondebo, ultra eas quibus Ægidii Hofmanni negotium commendatur. In quo id factum est, quod hoc tempore fieri potuit, cum Amplitudinis vestræ causâ, tum confratris nostri domini Assonvilii, cui Majorem in modum me commendo.

Tandem it ad vos Aschæus noster, qui utinam non tardius veniat, quàm servitium Dei & Regis, bonumque publicum Bizontinum, totiusque adeo comitatus Burgundiæ requirat. Et

quidem quæ isthinc, proximis duobus mensibus, allata fuêre nova, graviter nos omnes, ac maximè quidem suam Majestatem, ut ipsamet mihi dixit ac scripsit, affecerunt, cui, quæ acceperam, omnia commemorans, (nam non omnia isthinc quæ oportet, & per quos oportet, perscribuntur) dicebam totam rem judicio prudentum in eo sitam esse, ut bonis quoquo modo fiat satis, populique animi sedentur: quo facto, à vi externa nihil esse metuendum.

Accepi quædam heri à Pratsio Secretario læta, ex quibus aliquid bonæ spei contra rebelles effulgere videtur; sed quidnam revera rei sit, tempus docebit.

Deputati omnes benignissimè ab sua Majestate fuêre auditi, viditque Rex ipse scripta eorum præcipua; quæ omnia ad me remisit, reservatis summariis, quæ feci, & considerationibus in utramque partem. Ait se nunc despicere quonam ordine consilii rem tractare velit. Suspicor autem, ubi redierit, jussurum, ut in Consilio Statûs proponatur.

Dicenti mihi minimè ex re videri, ac maximè quidem his temporibus, ut gubernamenta, ac potissimum Frisiæ, diù vacent: respondit, se statim ei rei provisurum.

Visitationem Burgundicam accelerari, sanè ex re esset, prout ad Ducem sua Majestas latiùs scribit. Quæ quidem ratum habere nullo modo voluit, quod circà Abbatiam de *Baulme les Nonnes* isthic est factum. Nec carere putat rem suspicione corruptelæ, & ideo mittit nominationem suam, ut Amplitudo vestra videbit.

Trajectensis Decani mortem sanè doleo, gaudeoque in illius locum suffectum Bruhesium nostrum, quem virum bonum judico. Vehemens quidem est; sed admittit postea rationem, qua sanè multa opus est in rebus illis, quæ nunc in manibus sunt, bene tractandis.

De Tzommone nostro juvando, seriò cogito, velimque occasionem dari qua & Wrdii (ad quem scribo) res aliquantulum augere possemus. Merentur enim ejus studia & virtus plurimùm.

Hesseliæ morbum, graviter sanè, & ex animo doleo; speroque Deum ipsam respecturum. Circa Hectorem autem & Bautam, tam rectè omnia esse, ut Amplitudo vestra iteratò ad me scribit, lætor sanè plurimum; sumusque jam in hoc ut nescio quæ munuscula ad omnes cognatas mittamus.

Dolet

Dolet Cortevillium tam afflicta esse valetudine; & tamen nisi hac æstate veniat, certè non video diutiùs ferri posse, ut sine Secretario hic simus.

De cura Amplitudinis vestræ circa Gregorii mei pensionem Gandavensem, magnas habeo gratias; statuique illum proximo autumno, Deo volente, Duacum mittere, ut post principia Artium hìc quoquo modo delibata, illic exercitio linguæ, & humanioribus ac philosophicis studiis seriò incumbat; indeque ad juris studium transeat. Scribo ad Venduvilium & Boëtium, ac Vibrandum, ut ubinam potissimùm collocari possit, dispiciant.

Privilegium amortisationis, quod Amplitudo vestra petiit, Rex libentissimo animo concessit; mittetque Denneterius formulam à nobis conceptam, ut eam Amplitudo vestra videat, & pro arbitratu suo corrigat.

Quoniam vereor dominum Van Loo nostrum abesse, cogor Amplitudini vestræ esse molestus, illique regias quasdam literas ad Ducem mittere de sex millibus florenorum ex reditibus bonorùm confiscatorum mihi numerandis. Rex formulam illam quam Amplitudo vestra videbit, voluit ex causa eligere, sed aliud, (quod penitus inter nos sit) subest. Oro autem Amplitudinem vestram majorem in modum, ut literas illustrissimo Duci, ad quem ea de rè scribo, tradere velit, vel ipsa, vel dominus Van Loo; & diligenter per suos operam dare, ut pecunia ab alterutro vestrum, quibus ad hoc plenum do mandatum, recipiatur. Quæ autem ex illa pecunia meo nomine dari debeant, & quibus, scedula his adjecta significabit; reliquis in manibus alterutrius vestrum manentibus, donec aliter per me statuatur.

Hic quidam est Vitrarius Regius, Hollandus, qui suam Majestatem oneratu pro armorum insignibus sibi conferendis. Jussit Rex ab Amplitudine vestra exquirere, ecquid ejusmodi hominibus arma concedi soleant, licet sine nobilitate.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ majorem in modum commendant, omniaque bona ei optant, gratulanturque Stinæ quod non esset Roterodami cùm Hispani milites illac iter facerent. Scribo ad dominum Jansonium de libro recepto, & Regi pergrato.

Bene valeat etiam atque etiam reverenda Amplitudo vestra, quam ut quàm diutissimè nobis conservet, Deum omnibus votis

precor atque oro. Madriti Calend. Jun. 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Dux Medinensis 14. Maii solvit è portu, unde jam illum isthuc appulisse speramus.

Quantum ad Romke Fouckes, quoniam ad scribendum otium non habeo, quæso ut Amplitudo vestra hanc adhuc operam (nam sunt molestissimi, sat scio) sumere velit, ut illis meo nomine denunciet, me quàm primum dispecturum quidnam rectè facere queam.

Thesaurarium Salinarum velim ad me scribere, ut eâ occasione Regem de ipsius negotio conveniam; qui statim ad Oeconomos eam remittet. Absque eo non ausim me alienis rebus immiscere.

Fuit mihi vehementer commendatus Jehan Lopez.... cujus causa & Rex ipse scribit. Placebit A. V. illum habere commendatum.

Amsterdamensium nostrorum binas literas accepi; ad quas non putavi hoc tempore convenire ut responderem. Sed rogatam habeo Amplitudinem vestram, ut id illis significare velit, meque omne officium facturum significare. Jussit Rex ut quid circa Sal Beticum fiat, mihi significetur; sed video istos tergiversari. Proximo cursu volente Deo potero perscribere.

EPISTOLA CXXXIV.

ARG. *Sollicitudo de rebus Belgicis. Dux Medinæ-Cœli nondum circa Belgii littora.*

S. P. Reverende Præsul. Hoc vespere plures accepi à Dominatione vestra literas VIII. IX. XIX. XXII. superioris mensis scriptas, quæ mihi, quantum ad Amplitudinem vestram attinet, non potuerunt non esse gratissimæ. Quantum autem ad res & earum isthic successum, certè in magnam nos sollicitudinem conjecerunt. Perscripsi autem omni de re ad suam Majestatem diligenter, quam non dubito quin & illustrissimus Dux de cunctis fecerit certiorem. Omnino autem speramus, ut si vera ineantur consilia, quæ tum quidem Sua Excellentia per se facile inveniet, tum autem Amplitudo vestra & alii optimi ac intelligen-

tissimi ministri libentissimè subministrabunt, fore ut brevì remedium adhibeatur. Quod ut ita fiat, & tandem privatis reputationibus (quas vocant) & ministrorum convassationibus (de quibus plus satis sua Majestas audivit) omissis, in verum Dei honorem, servitium suæ Majestatis, & bonum reipublicæ incumbatur, etiam atque etiam opto.

Properatio hujus cursoris mercatorum non fert plura. Itaque non aliud addam, quàm mortem Cortevillii nostri mihi doluisse plurimùm; nonnullisque videri mirum, illis schedas ipsius fuisse mandatas, ex quibus alter planè extraordinarius, alter nullo modo regiæ Majestatis est Minister. Sed non dubito, quin, ut reliqua omnia, ita & illud optimâ ratione fuerit administratum.

Ducem Medinensem nondum isthic tum temporis appulisse, miramur. Id autem nunc factum valde speramus; nec dubium, ut putamus, erit, quin, eo adventante, omnibus rebus, junctis viribus remedium adhibebitur. Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, quam ut Deus salvam ac incolumen conservet etiam atque etiam oro. Madriti 6. Junii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Ad Dominum Tysnacum & Van Loo non potui per otium scribere. Itaque quæso ut Amplitudo vestra me ipsis commendet, proximèque scripturum me denunciet.

EPISTOLA CXXXV.

ARG. *Ordinum legatis responsum a Rege datum perbenignum, ab Albano Duce propalandum, re prius cum Senatu communicata. Ab hoc responso levamen aliquod sperat Hopperus fessis Belgicæ rebus. Regio jussu quatuor Triremes adornatæ, quæ legatos in Italiam vehant, inde in Patriam terrestri itinere ituros. Cætera fere privata.*

S. P. Reverende Præsul. Litteras Amplitudinis vestræ XIII. hujus mensis & ante scriptas, heri accepi, de quibus summas etiam atque etiam habeo gratias. Sed nunc, ob cursoris properationem, ad eas non respondebo; latius id facturus, volente Deo, post biduum aut triduum, cum dominus de Terlon, recta, ut puto, ad vos ibit.

Heri convocatis ante suam Majestatem omnibus deputatis nostrorum statuum, responsum illis dedimus perbenignum, quod per hunc cursorem ad illustrissimum Ducem it Albanum, ut is primus id proferat, re ante omnia cum Senatu communicata. Ac quanquam quidem, si ante allatum fuisset, plus sine dubio profuisset; quin tamen etiam nunc magnum fructum sit allaturum, ad animos populi sedandos, majorem in modum spero, ac plane confido.

Literas his junctas, ne Amplitudo vestra e manibus suis dimittere velit, antequam Dux responsum Regiæ Majestatis promulgarit, vehementer oro; ne aliunde, quàm ipso, responsi Regii promulgatio proficiscatur; quod ut ita fiat, Rex sibi gratum fore ostendit.

Optimæ patriæ gravissimas calamitates, gravissimè dolemus; sed unà cum cæteris, quæ vos adhibetis, remedium, ut speramus, adferet. Supradictum responsum, & adventus domini de Terlon, & deinde cæterorum deputatorum; quibus, ne quid in Gallia periculi habeant, Rex pro sua summa benignitate quatuor Triremes adornari jussit, ut in Italiam eant, indeque domum remeent. Nec parùm ad rem faciet, adventus isthic Ducis Medinensis, de quo plurimum gaudemus.

Denneterio nostro Rex signaturam concessit, valdeque spero principale ipsum facile sequuturum, nisi vos magis idoneum isthic habetis : quod, uno Bertyo excepto, nequaquam existimo.

Uxor & liberi bene valent, seseque Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, una cum gratiarum actione de munere tam amplo misso; unde varia sibi ornamenta compararunt, quæ in Amplitudinis vestræ memoriam gestant.

Vironii nostri negotium, uti voluit, confectum est; brevique curabimus ut negotiis istis publicis soluti, diplomata mittamus.

Litteras scribit Regia Majestas ad omnes ordines, quas dominus de Terlon, vel Capitaneus Arrieta portabit. Bene valeat etiam atque etiam Amplitudo vestra, cui omnia optima a Deo opto. Meque iterum atque iterum commendo. Madriti, 27. Junii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Ad viduam Domini Cortevillii proximè scribam; quam bona spe Amplitudo vestra esse meo nomine jubere dignabitur.

Toti quoque in hoc sumus, ut nobiles nostros, qui hic sunt, honoratos ad vos remittamus.

De Camera Spirensi id diligentissimè procuravi, quod Ampli-

tudo vestra scripsit; euntque ea de re literæ Regis ad dominum Ducem.

EPISTOLA CXXXVI.

ARG. *Maturatur Profectio Legatorum. Arenbergensis, aliique Nobiles Belgæ, cum muneribus domum remittendi. Metus quorumdam in aula Hispanica ne qua oriunda simultas Ducem inter Albanum & Medinensem publicis negotiis officiat. Abbatum Parcensis & Gemblacensis, qui ambo in legatorum numero, levis morbus.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam ante triduum scripsi, & post biduum iterum per dominum de Terlon sum scripturus, hæ non nisi salutationem continebunt.

Hodie deputatis nostris scripto tradam responsum ab sua Majestate datum; quæ, ut hac septimana hinc Cartaginem eant, optat: unde in Italiam navigabunt; sumusque jam toti in hoc ut Arenbergensem, & alios Nobiles nostrates, honestè remuneratos ac decoratos, ad vos remittamus; ut pro patria, quemadmodum decet, pugnent.

Non desunt hic, qui, ne quid simultatis inter duos isthic Duces oriatur, verentur. Quod si fieret, magnum inde existere posset malum; maximè rebus tam turbulentis. Itaque suam Majestatem monuerunt, ut ei rei, si quâ fieri potest, in tempore provideat; prout proximè latius, volente Deo, scribam. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, & me, ut facit, amet.

Uxor & liberi se illi etiam atque etiam commendant, ut ex latore harum, qui Capitaneus Arrieta est, plenius intelliget. Madriti, Calendis Julii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Abbates Parcensis & Gemblacensis non bene valent; sed putantur tamen posse proficisci cum aliis.

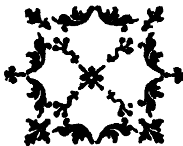
Negocia non ferunt ut ad dominum Berlaymontium, Van Loo, & alios amicos scribam; sed faciam id proximè; velimque nunc illos salutari.

EPISTOLA CXXXVII.

Arg. *Legati Belgarum, Rege ac Regina salutatis, læti dimittuntur. Bonorum consilia eventu probata. Rege Philippo nihil melius, nihil prudentius, aut diligentius, Hoppero teste.*

S. P. Reverende Præsul. Promiseram per dominum de Terlon plura scribere; sed certè tam sum fatigatus continentibus istis deputatorum & aliis laboribus, ut supplicare debeam Amplitudini vestræ, ut mihi ignoscat, & in abitum proximi cursoris, qui fortassis has antevertet, rem differri sinat: quod quidem eo magis condonandum est, quod nihil habemus hic novi aliud, quàm quod vestra bona nova expectamus, & quod dictus dominus de Terlon reliqua vobis referet. Reliqui deputati per mare eunt Mediterraneum, Genuam usque, indeque per Italiam & Sabaudiam. Heri Regi valedixerunt, & Reginæ; valde utrimque contenti, per Dei gratiam, suæ Majestates & ipsi: speroque, quod ab decimo denario exstiterat mali, plane conquieturum; dummodo & circa reliqua, quæ & ipsa bono remedio indigent, isthic fiat satis. Quod ita futurum omnino spero, &, ut fiat, Deum optimum maximum omnibus precibus oro.

Successus docent, recta fuisse consilia, quæ jam a multo tempore recti dederunt. Atque utinam etiam nunc ea illi sequantur ad quos illa res pertinet! Rege certè nihil nec melius, nec prudentius, nec diligentius reperiri potest; nec stat per illum, quin omnia quàm optimè fiant; quod Deus, ut plane confido, prosperabit. Bene valeat etiam atque etiam Reverenda Amplitudo vestra, cui uxor & liberi se plurimum ex toto, quod dicitur, pectore commendant. Raptim Madriti, 8. Julii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

EPISTOLA CXXXVIII.

ARG. *Spes læta, quæ Hoppero & Hispanis affulserat, à Batavis turbata. Suis, qui in Hollandia, metuit Hopperus. Saluberrima, sed sera, Hispanorum consilia. Hopperus Philippum Regem bene, uti semper, erga Belgas animatum prædicat; queriturque opportuna malorum remedia in Belgio executioni non mandari. Nova itaque adhibentur, eaque, ut autor ait, præsentissima; sed quæ* sine notis *perscribi non possint.*

Recentium malorum caussæ breviter, sed accuratè, perstrictæ. Acris atque iterata querimonia, de neglectis in Belgio salutis remediis. Hæc non solis armis quærenda. Reliqua fere minora.

S. P. Dici nequit, Reverende Præsul, quantopere me affligunt ea quæ isthinc adferuntur. Primum quidem religionis, & suæ Majestatis, (quam admirabiliter quoque affici video) optimæque Reipublicæ, ac patriæ causâ: deinde autem meorum, qui sunt in Hollandia; de quibus nihil non metuo, direptiones, mortes, calumnias, & alia id genus; ac maximè quidem, quod proximo cursu nihil a vobis accepi: quanquam spero id ea re factum, quod cursor clam fere omnibus dimissus videtur.

Quæ hic nunc inimus consilia, saluberrima olim, ante aliquot menses, fuissent; quantum autem nunc sint profutura, nescio. Oro autem Deum optimum maximum, ut plurimum. Certè Rex, qui nunquam suam benignitatem erga nostros clausit, (cujus rei ego oculatus sum testis) nihil paterni officii omittit quod ad rem componendam possit pertinere; dummodo vos in exequendo non deficiatis, quemadmodum semper est factum.

Quæ nunc mittuntur, non possunt sine notis perscribi; sunt enim luculentissima. Quibus si bene utimini, nihil video quod ad animos sedandos, & securos omni ex parte faciendos, supersit. Nam cum omne malum partim ex negligentia processerit, quod limites male provisos habuistis, dum intus populum, quo jure, quâ injuriâ vexatis: partim ex animorum exacerbatio-

ne, quam decimi denarii exactio, militaris insolentia, & justitiæ mala administratio, erga eos, quibus redditus ex bonis confiscatis debentur, cum similibus, peperit; unde factum est, quod, rebellibus & hæreticis vires sumentibus, vulgus eorum præsidio vires sumpsit, & magistratus suos oppressit; prout pridie ejus diei, quo tristissima hæc nova adferrentur, ex Amplitudine vestra, & aliorum optimorum literis, suæ Majestati retuleram: ad omnia ista, tum quidem per responsionem Deputatis Statuum datam, quam habetis, tum autem per ea quæ nunc mittuntur, luculenter est provisum; dummodo vos bene, secundum mentem suæ Majestatis iis utamini. Quod ne faciatis, valde vereor; dum ne unam quidem solam salubrem Regis jussionem vos executos fuisse, memoria repeto; uti autem faciatis, Deum optimum maximum omnibus votis precor atque oro. Nam ut per vim armorum, (quibus tamen carere minime oportet) omnia faciatis, neque fieri potest, neque si posset, justum esset; dum cum tot animarum, vitarum, & millionum dispendio, male potius facere studetis, quàm aliter bene; & quam vobis, animi errore, reputationem Deam vestram fingitis, pluris quàm honorem Dei, servitium Regis, & bonum Reipublicæ facitis.

De sex illis millibus quæ isthic mihi Rex dari jussit, non dubito quin diligenter Amplitudo vestra cum Loio nostro curam gerat ut persolvantur. Et certè cum ingentissimas summas hinc quotidie mittamus; non debet in tantillo mora mihi fieri, quo minus id, quod debitum est, persolvatur; scriboque ea de re iterato ad Ducem, & item ad Albernozium, qui omnem operam per suas literas mihi promisit.

Viduæ Domini Cortevillii piæ memoriæ diligentem operam navo & navabo; nec omittam quin, quod intendo, volente Deo, perfecero: qua de re per proximum cursorem certiores vos faciam, quod per istas turbas non licuit.

Cornetii præsagia nimis vera evasisse videntur; oroque Amplitudinem vestram majorem in modum, ut, quo pacto omnia ubique acta transacta sunt, scire possimus.

De Joanne Oliverio Anglo jam Regias literas isthuc perlatas puto, & quod sua Majestas jussit, persolutum.

De Montensibus, quidam civis illic, haud bona huc perscribit; sed ut Noircarmio potius quàm cuilibet alii credatur, effeci; in eamque sententiam ad illum præscribitur.

Quid circa totum negotium literarum receptarum actum sit, jam ex Antonio Meytingo Amplitudo vestra cognorit. Quam ob rem

ob rem plura hic addere supersedeo, donec ad ea, quæ per ipsum scripta sunt, fuerit responsum.

Ascheum tandem appulisse gaudeo; nec dubito, quin de re Bizontina omni, ea occasione prospici sit curatum

Brevem me faciunt infiniti labores & dolores, qui ut tot Amplitudinis vestræ amicissimis ac prudentissimis literis, tam breviter & quasi per puncta respondeam, fecerunt; quod ut mihi ignoscat, majorem in modum peto.

Per literas quas cras, volente Deo, scribam, quædam alia Amplitudini vestræ significabo; quæ minimè, quantum quidem ego puto, erunt aliena ad rem omnem restaurandam, & in ordinem suum pristinum reponendam.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant: & si quam rationem nostrorum isthic habere possit, uti ita faciat, quemadmodum certe faciet, majorem in modum rogant.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, & nos, ut facit, amet, cui omnia optima, omnibus votis a Deo optimo maximo optamus. Madriti, 21. Julii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXXXIX.

ARG. *Epistola commendatoria.*

S. P. Reverende Præsul. Quoniam dominus de Gaste, filius quondam Præsidis Marnier in Curia Dolana, ad Vos ibat, non potui omittere quin aliquid illi literarum darem; nam præterquam quod ipse id meretur, & ob insignem in rebus bellicis pro ætate præstantiam pergratus est Regi; tum etiam causa ejusmodi, ut merito debeat commendari. Nempe ut Amplitudo vestra post tanti temporis vacationem, negotium Abbatiæ de Rosieres in Burgundia, & quatenus æquum justum est fratris ipsius rationem habere velit, & ut quam primum ad Regem omnia transmittantur, curæ habere. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, & me, ut facit, amet. Madriti 22. Julii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA XL.

ARG. *Sollicitudo de publicis ac privatis rebus. Rei bellicæ, sed non uni, studendum. Caussæ, cur tantopere Hæretici ac Rebelles invaluerint, iterum enarratæ, nova pecunia in Belgium missa, præter eam quæ annis quinque proximè elapsis ad XXV.* milliones florenorum, *& ultra ascenderat. Sex florenorum millia, de quibus jam epistolâ præcedenti, Hoppero a Rege assignata. Spes nonnulla profectionis in Belgium.*

S. P. Scripsi heri, Reverende Præsul, per cursorem qui terrâ proficiscitur; nunc autem quia alium per mare Mediterraneum mittimus, cum iisdem mandatis, (nisi quod illa notis, hæc literis sunt exarata) non volui omittere quin has illi darem. Animi mei sollicitudo primum de publicis, tum privatis rebus, hoc est de Amplitudine vestra, & liberis rebusque meis, tanta est, ut nullam horam mihi videar interquieturus, nisi quid actum sit, intelligam, & quid tandem agendum sit, statuere possim.

Ut vis illata vi repellatur, plane necessarium est; & nisi armis superiores simus, nihil unquam rectè geri poterit. Cæterum præter hoc, ut & alia remedia adhibeantur, & ipsum quoque est necessarium; nempe ut quibus rebus malum invaluit, iisdem in contrarium actis, remedium quæratur.

Quod tantum Rebelles & Hæretici, aliique malè erga religionem regemque affecti, potuerunt, primùm per negligentiam effectum est, quod neque terra, neque mari, limites, uti oportebat, custodiebantur: deinde autem exacerbatione animorum, quam præter Decimi Denarii acerbam exactionem, insolentia militaris, & justitia malè pauperibus administrata, ac quodammodo denegata, peperit. Utrique rei remedium Rex adhibet, dummodo vos bene utamini. Ad bellum gerendum nunquam desinit aliam atque aliam pecuniam mittere, ultra viginti quinque milliones florenorum, quos proximis annis quinque accepistis. Ad alia bene gerenda, & Decimo Denario, & insolentiæ militum, & justitiæ administrandæ, modus est positus; dummodo vos, quemadmodum oportet, ea exequamini.

Quibus utrisque quia accedit remissio generalis, tam de præsentibus quàm præteritis delictis, nihil video quid amplius addi possit ad totam rem componendam : quanquam ab una parte, ne serum sit; ab altera, ne ita, uti convenit, omnia fiant; valde metuo. Oro autem Deum optimum maximum, ut cuncta, quemadmodum oportet, dirigat.

De sex millibus florenorum mihi assignatis, non dubito quin Amplitudo vestra, & dominus van Loo apud illustrissimum Ducem instent; utque ita faciant, vehementer oro. Quod quidem cum perfectum erit, toto anno, aut etiam biennio, ut spero, vobis non ero molestus; nisi fortasse Rex prius isthuc eat, nosque una cum ipso, quod non despero.

De viduæ Cortevillii nostri, piæ memoriæ, negotio, proximis literis, volente Deo, scribam; nihilque ad officium illi quàm optimum exhibendum prætermitto; quod ut interim Amplitudo vestra illi significet, oro.

Uxor, quæ mirificè his rebus se affligit, & liberi, se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, & me, ut facit, amet. Madriti 21. Julii 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXLI.

ARG. *Gratiæ actæ de quaternis Viglii Epistolis, quibus ipse Rex vehementer delectatur, accuratè scilicet & a viro optimo perscriptis. Sollicitudo de rebus Hollandicis. Responsum datum Legatis Belgarum, in caussa Decimi Denarii, probatur Duci Albano. Gaudium de re prosperè bello gesta; atque hinc spes nonnulla meliorum eventuum. De Præside Senatus Burgundici e Belgio advocando. De Anglicanis commerciis. Legati Belgarum, adhuc in Hispania, Carthagenæ. Bona verba, & Pacis nuntia, Dordracenis ac Goudanis dari vult Hopperus, sicque eorum animos emolliendos sperat. Quædam privatas res spectantia.*

S. P. Reverende Præsul, literas Amplitudinis vestræ III.

XIV. XVIII. & XXIX. Julii datas accepi; de quibus summas gratias habeo atque ago, quemadmodum & Rex facit, qui omnia vestra libentissimè videt & audit.

Et quæ ad Dennetérium scribit Capellanus, optimè intelligimus, & secundum ea consilia quoque nostra dirigimus.

De rebus Hollandicis & aliis generaliter vehementer doleo; vehementissimè autem, & specialiter, de Goudanis & Dordracensibus, de quibus jam secundo scribo ad Ducem, ut veritatis & æquitatis ratio habeatur: & ita coram & scripto retuli ad suam Majestatem, quæ in eam partem rem accipit... ut majores, culpas suas evidentes per *inculpationes minorum non* videantur excusaturi.

De Decimo Denario nihil illustrissimus Dux literis Gallicis, quæ ad meas manus pervenerunt, perscripsit; nisi quod ad me perfamiliariter, ut pro sua summa erga me benignitate *solet*, perscripsit, optimum sibi videri quod responsum fuit deputatis. Ac quoniam quidem per literas Hispanicas sua Excellentia scripserat, se per Gallicas de negotio Decimi Denarii scripsisse; significavi suæ Majestati nihil ejus rei ad manus meas pervenisse, sed fortasse properationem in causa fuisse, & per cursorem proximum venturum; quod & sua Majestas se opinari respondit.

De victoria, certè insigni, quantopere exhilarata fuerit sua Majestas, & nos omnes, dici nequit. Speramus enim omnino januam nobis apertam ad victoriam, dummodo per Dei gratiam bene utamur, & cum vino armorum, oleum quoque gratiæ, uti Rex jussit, misceamus. Quod vos ita facturos etiam atque etiam confido.

De sex millibus quos ibi Rex dari jussit, *iteratò* ad Ducem scribo, quem velim officium facere, *aut* certè quæ sua sententia sit, declarare. Nam ego vel magno damno meo malim aliunde pecuniam procurare, quàm iis, quos super ea pecunià assignavi, vel in minimo fraudem fieri. De quo ut Amplitudo vestra, & dominus van Loo, quam primum certiorem me faceretis velitis, vehementer oro.

Scribit sua Majestas de Præsidatu Burgundico, tametsi postea vestræ literæ eadem de re supervenerunt. Si ita videtur convenire, ut potius nostras ad tempus, quàm Burgundus Præses ibi constituatur, placebit Amplitudini vestræ dispicere, anne Wrdii nostri aliqua haberi possit ratio.

Non respondemus nunc ad ea quæ proximè a vobis vene-

runt, quoniam Rex abest ad Sanctum Laurentium; jussitque mihi, ut, ubi redierit, (quod mox post Ascensionem Divæ Virginis, ut putamus, erit,) de omnibus referam.

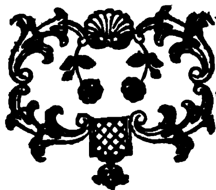
Dominus Geraldus Despes multa hic refert de rebus Anglicis; ac potissimum quidem de licentiis de pannis extrahendis, & aliis importandis, datis; ubi Doctor Mylius noster scire cuperet, an nomen suum intervenerit: quod non puto; nam cautiores sunt qui hujusmodi tractant, quàm ut ejusmodi in rebus se capi patiantur.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, & nos, ut facit, amet; uxorque & liberi, quam officiosissimè se ipsi commendant. Et quantum ad Deputatos nostros attinet, sunt adhuc quidem Carthagenæ, ut puto; sed brevi, & quidem feliciter, discessuri. Madriti 9. Augusti 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Quod aliquid bonæ spei de Dordracenis & Goudanis Amplitudo vestra præbere videtur, vehementer gaudeo. Et sane si vel minima pars æqui & boni a vestra parte iis & aliis dicatur, non dubito quin omnia mox rectè se habebunt. Sed uti quidam homines rebus adversis mox dejiciuntur; ita iidem paululum secundis mox ita efferuntur, ut nulla ratio cum iis possit iniri. Vos ita non fore, per Dei gratiam valde confido.

Viduam domini Cortevillii non satisfacere quod ex sigillo mihi debetur, ac maximè quidem ut pauperi cuidam Anglo satisfiat, qui ultro per .... suos mihi nummos obtulit, demiror. De ipsius autem negotio proxima relatione Rex tractari jussit; utque omnia quàm optimè fiant, curæ habebo.

Adjunxi his literas Regis ad tres Episcopos, qui bene officium circa Decimum Denarium fecerunt; & alias meas ad dominum de Gaste, quas velim bene reddi, & ejus vicissim rectè ad me perferri; nam permagni interest, ut ita fiat.

EPISTOLA CXLII.

ARG. *Noctes diesque de afflictis Patriæ suæ rebus cogitat Hopperus; & quorundam in aula Hispanica perpetuum, quod remedia attinet, procrastinandi studium minimè probat. Acceptis a Viglio Epistolis proximè se responsurum pollicetur. Interim enatam curam ac suspicionem, ac si, querente Hoppero,* (vide superiores litteras), *quod vera malorum remedia in Belgio executioni non mandentur, & ipse quoque Viglius culpæ obnoxius redderetur, a Viglio amovet. Consilium Regis, de Decimi Denarii vectigali abolendo, cum Belgarum Legatis communicatum; sed dilatum tantisper responsum quod iis, qui Ordinum Brabantiæ Deputati venerant, dandum est.*

De rebus Frisicis ac Hollandicis, & quis futurus sit exitus obsidionis Montensis, Hispanorum exspectatio. Gaudium Regis de Admiraldo Collignio, *aliisque Calvini asseclis, in Gallia occisis, die illo festo S. Bartholomæi, celebri apud omnes hodie gentes ac pene nefasto. Mors inopina Cardinalis Spinosæ.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi toti in hoc simus, ut certum cursorem nostrum mittamus, cum omnibus quæ a vobis missa in manibus habemus, & jam sunt determinata : : ne tamen hic cursor Cæsareus vacuus eat, non volui omittere quin aliquid illi literarum darem.

Ita res nostrates me affligunt, ut neque dies neque noctes possim quiescere; versoque animum in omnes partes, ut, si quid restat veri remedii, per Dei gratiam inveniatur. Rex pro summa sua prudentia, & virtute vigilantiaque, idem mandat; ac quanquam quidem de re inter nos, quibus negotium commissum est, satis conveniat; plerique tamen in hoc inclinant ut, quid isthinc adferetur, expectandum censeant. Qua quidem re ego futurum video, ut, dum aliud semper ex alio expecta-

bitur, nunquam verum remedium, quod ego unicum puto, adhibeatur. Quicquid autem erit, non omittam, quin Amplitudinem vestram de omnibus certiorem faciam.

Dum hæc scribo, commodum cursor vester, qui 23. Augusti inde profectus videtur, venit multas ab Amplitudine vestra adferens literas, quæ mirificè me recrearunt, quod ab Amplitudine vestra venerunt; cætera autem sunt hujusmodi, cujusmodi hic rerum tristis fert status; ad quas non nunc, sed proximè, volente Deo, luculenter respondebo. Interim de diligentia circa meos sex mille florenos exhibita, de quibus & Albernotius mihi scribit, summas etiam atque etiam gratias ago.

Quæ superioribus meis literis ita scripta sunt, quasi omnes isthic comprehendant, sic ab Amplitudine vestra accipi velim, ut censeat ab se ea quàm longè esse alienissima, nec nisi ad rerum, de quibus agitur, authores dirigi; a quibus quantum Amplitudo vestra pro sua summa virtute ac prudentia semper dissenserit, nemini, magis quàm mihi, est cognitum, & per me Regiæ Majestati minimè incognitum; quæ in optimam partem ea semper accepit, & accipit.

Miror ante reditum Deputatorum, cum Statibus isthic agi cœptum; nam scio illos multum boni officii posse agere, ex iis, quæ primum ab illis malè intellecta post melius intellexerunt; & quanta Regis erga optimas ditiones suas affectio sit, cognoverunt. Et quod isthic Decimum Denarium penitus deleri optant, dixi ego hic, jussu Regis, Deputatis, idem proponentibus, quoniam plerique omnes in suis libellis supplicibus aiunt, multas esse vias præter Decimum Denarium, quibus necessitatibus suæ Majestatis æquè commodè subveniri potest; & sua Majestas contenta est, ut omisso Decimo Denario, ea si qua est ineatur: per se consequens esse, illâ inventâ, utique Decimum Denarium cessare: quod est totum, quod ego asserui, & non aliud; prout qui adfuerunt omnes possunt testari.

Ac quantum particulatim ad Brabantiam attinet, quoniam Deputati hic libellum exhibuerunt, super impossibilitate sua, circa quotam suam in duobus millionibus annuis; noluit hic illis sua Majestas respondere; sed ibit libellus proximo cursu ad Ducem, cum suæ Majestatis literis.

Uti omnia generaliter, ita particulatim Res Frisicæ & Hollandicæ, ac nominatim Goudanæ, mirificè me sollicitant; avidèque omnes expectamus, quis tandem obsidionis Montensium

erit exitus, quem felicem fore valde speramus; estque dictu mirum, quantopere Regem exhilararint nova Gallica, de Admiraldo & aliis Huguenotis occisis, unde aliquid ad nos boni redundare posse, valde speramus.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui uxor & liberi quàm officiosissimè, & verbis quàm amplissimis, se etiam atque etiam commendant.

Cardinalem nostrum Spinosam nudiustertius subita mors sine sacramentis & testamento abstulit. Requiescat in pace. Madriti 7. Septembris 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Sunt hic in studiis duo filii domini Blaserii, quibus argentum suppeditat quidam vir bonus Georgius Criter, nostras, mercator Medinensis, absque quo fame morerentur, ut videtur. Et sanè alter eorum vel mortuus est, vel non longè ab eo abest, magna ex parte præ inedia. Placeat Amplitudini vestræ ea in re prospicere apud patrem, ut quod æquum est, fiat. Cognosco eum ejusmodi ut, ubi rem cognorit, nullam partem boni & æqui sit prætermissurus.

EPISTOLA CXLIII.

ARG. *Angor ac dolor Hopperi de misero rerum statu. Solo hoc intuitu ægrum animum sôlatur, quod nullo non tempore veritatem, etiam non amantibus, dixerit; præ Dei cultu, Regis ac patriæ utilitate, cætera omnia parvi pendens. Sed vera remedia, ante menses aliquot profutura, nunc cassa ac supervacua.*

S. P. Reverende Præsul. Scripsi superioribus diebus nos totos esse in cursore mittendo, quod omnino post dies tres aut quatuor, per Dei gratiam, est futurum. Interim dum per istum cursorem Gallicum quædam mittimus, non potui omittere, quin uno verbo Amplitudinem vestram salutarem, omniaque per Dei gratiam circa nos rectè esse significarem, quantum ad corpus attinet. Cæterùm, quantum ad animum, non possumus non languere, donec aliqua meliora isthinc, tam generaliter quàm particulariter, adferantur; prout omnino fore planè confidimus. Una

Una res me maximè consolatur, quod hoc semper in me Deus procuravit, quod nunquam desii veritatem dicere, & quidem suo tempore, ut adhuc facio. Sed quæ ante paucos menses vera erant remedia, nunc nulla sunt, aut perexigua. Non ignoro nonnullos non in optimam partem accipere nonnulla; sed apud me tanti est bonum publicum, quod in honore Dei, servitio Regis & salute Patriæ consistit, ut reliqua particularia parvi faciam, ad quod etiam ipse Rex pro summa bonitate sua plurimum me juvat.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui ego & uxor, liberique, nos majorem in modum commendamus. Madriti, 18. Septembris 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ addictissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXLIV.

ARG. *Ad IV. Epistolas Viglii responsum. Dolana Academia Hoppero curæ futura, tum rei ipsius caussâ, tum Viglii rogatu. Confessarii, Medici, Chirurgi, qui omnes e Belgio vocantur, stipendium in dies singulos, non ita magnum. Decimi Denarii vectigal, Belgis tantopere detestatum, abolitum iri, quum initæ fuerint rationes aliæ, inveniundæ pecuniæ; quod difficile non esse, ipsi Belgæ prædicant. Non cum iis sentit Hopperus, qui ab una hæresi turbas omnes in Belgio ortas putant: pars maxima illarum & caussa solus princeps Orangius, cum asseclis ac fautoribus; tum qui de plebe novitiis dogmatibus seducti sunt, malorum instrumentum. Cordatè in primis, & unus de multis præclare hac de re apud Hispanos sentit Hopperus, in Belgio Viglius. Enatam Viglio curam, de qua in Epist. superiori, iterum amovet. Perduellium II. millia occisa, apud Montes Hannoniæ. Mechlinia occupata & afflicta. Datum Viglio in mandatis, ut cum Albano Duce dispiciat, num Bona Admiraldi Franciæ, quæ in Burgundia, His-*

paniarum Regis Fisco addicenda sint, nec ne. Domestica negotia interspersa.

S. P. Reverende Præsul, litteræ Amplitudinis vestræ, ad quas nunc respondebo, II. V. XVII. & XX. Augusti, (nam ad superiores omnes respondi) scriptæ fuere.

Dolanam Universitatem, ubi res ad nos perlata fuerit, omnibus rebus quibus queam poteroque, libenter juvabo; idque non solum studiorum causâ (quanquam ea res per se maxima est), verum etiam Amplitudinis vestræ, & Vibrandi nepotis, cujus optima studia non possum non ambabus ulnis amplecti.

De Confessore, Medico & Chirurgo, cum Amplitudo vestra jam idoneos aliquos inventos esse perscribet, facile procurabo ut honestum viaticum illis detur. Estque Medici salarium triginta stuferorum in singulos dies, Confessoris viginti, Chirurgi autem quindecim. Et si probe se gerant, munereque suo rectè fungantur, non difficile fit, ut aliquid extra ordinem subinde adjiciatur.

De Muytingi negotio, credo literis Hispanicis esse perscriptum, quas nondum vidi. Ut autem ratio aliqua ineatur, quâ creditoribus satisfiat, semper urgeo.

Terlongium salvum sanum ad vos pervenisse, gaudeo. Et quidem quod de Regis erga deputatos benignitate commemoravit, longè verissimum est; velimque illos jam adesse, (hærent autem adhuc Barcinone, brevi inde soluturi), ut omnia coram vobis commemorare, & quæ suæ Majestatis circa Decimum Denarium, & alia, sententia sit, exponere possent. Perscripsique jam ad Amplitudinem vestram, quid cum illis ego egerim; nempe quoniam omnes uno ore dicebant, multas præter Decimum Denarium, rationes esse inveniendæ pecuniæ, & Rex jam permisit, ut aliam rationem ineant : fore, ut ea inventa, Decimus Denarius ultro cesset; quæ est suæ Majestatis & fuit semper sententia.

Inventuros autem vos rationem, quâ, quæ Rex super Decimo Denario, gratia generali, litibus ad confiscationes pertinentibus, insolentia militum, & aliis, mandavit, rectè mandentur executioni, valde confido; speroque eam rem ad populum sedandum (nisi jam serum sit, ut & Amplitudo vestra scribit), haud parum adjumenti allaturam. Quanquam sunt qui vehe-

menter contendant, (nam illorum intereſt ut ſic faciant), non inde, ſed ab una hæreſi, omnes turbas ortas eſſe, & quotidie oriri. Qua de re illuſtriſſimus Dux pro ſuo favore ſcribit ad me prolixiſſimè; cui breviter, ſuccinctèque reſpondeo : cauſam formalem mihi videri, Principem Orangiæ cum ſuis rebellibus : materialem autem, nonnullos de populo, hæreſibus infectos. Inter quas aliæ cauſæ mediæ interjectæ, quibus vulgus offenſum ac commotum eſt, locum feciſſe videntur, quod forma & materia ſe conjungerere potuerint, unde Ilias hæc malorum. Quibus tamen illum facile remedium inventurum confido, poſtquam tantum exercitum habeat; ſic ut ſuperbos debellare, humilibus autem veniam dare poſſit, quibus duobus totam rem contineri exiſtimo.

In his tantis malis, unum me conſolatur, quod, quemadmodum Amplitudo veſtra iſthic fecit, & ad me ſæpè perſcripſit, ego hic nunquam omiſi ſuo tempore verum dicere, veraque remedia in medium proponere; quod adhuc facio. ſed vereor ne nimium differendo, omnia tandem ſana conſilia pereant, nec aliud niſi una vis armorum reſtet; quæ utinam ſufficiat! Sed dolendum eſt, cum tot prompta, certa, & minimè ſumptuoſa remedia ſint ad manum, nos malle tarda, incerta, & quæ infinitis animabus, vitis, & pecuniis conſtabunt, eligere. Sed putandum eſt non ſine Dei numine ob peccata noſtra id evenire.

Nihil eſt quod Amplitudo veſtra vereatur, cùm in ſuperioribus literis meis *Vos* dico, ipſam contineri; id enim longiſſime abeſt, conſtatque apud omnes mortales, quàm invitâ Amplitudine veſtra illa fiant, & quidem per eos, qui toto orbe ſunt noti.

Friſiam noſtram, virtute Bilii, hactenus rectè ſe habere; plurimum gaudeo; & Rex perlibenter audivit, addens ſe in memoria id habiturum, nec Præſidis Igrammi noſtri vigilantiam neglecturum; quod quæſo ut utrique Amplitudo veſtra ſignificare dignetur.

Rem pecuniariam meam eo loco eſſe, quo literis XX. Auguſti datis Amplitudo veſtra ſcribit, plurimum gaudeo. Nec dubito operam vos libenter daturos, ut, quæ reliqua ſunt, brevi conficiantur; quod ut ita fiat majorem in modum rogo atque oro.

De Præpoſitura Trajectenſi majore, jam dixi Regi quid ſit, addens, niſi coadjutor officium faciat, omnino fore neceſſarium,

ut de alio idoneo prospiciatur, ubi Buchonem nostrum minimè omisi. Dignabiturque Amplitudo vestra de omnibus mihi diligenter perscribere, ut secundum ea consilia dirigam. Ac quoniam quidem filius meus minor in expectatione est Præbendæ Oirschotensis, velim scire quonam loco ea res sit. Nam dominus de Grobbendoncq valde apud me instat, ut amico cuidam suo id juris cedere velim. Quod nescio an consultum videatur, maximè hoc rerum statu.

De valetudine Amplitudinis vestræ dixi Regi quidnam rei sit, qui sane se dolere ostendit, & cogitaturum, rebus paulo melioribus, quonam modo voto Amplitudinis vestræ possit satisfacere.

De genero meo & liberis, nihil certi exploratique haberi vehementer dolemus; & quidem ita ut neque dies neque noctes quiescere possimus. Quanquam ipsum publicum ita me afficit, ut cogitandi de privato vix ullum spatium habeam, majusque minus totum pene offuscet.

Quemadmodum urbis Mechliniensis, aliorumque oppidorum Brabantiæ deditio, nos penitus conservaverat; ita contra quæ de Rebellium duobus millibus apud Montes Hannoniæ occisis, allata fuere mirificè nos recrearunt, & in certissimam prope spem victoriæ, (ita enim hic sumus), nos erexit. Quod ut ita fiat, Deum omnibus votis precor atque oro.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ majorem in modum commendant, nec non Stinam salutatam & consolatam cupiunt. Quod eo sane facilius admittere debet, quod prope omnes, quotquot sunt, hoc malum involvit.

Illustrissimus Cardinalis Granvellanus, quantum *ex literis* ipsius intelligo, bene valet; sed hoc illi cum *omnibus* bonis est commune, quod optimæ patriæ casum graviter luget; & quidem magis faciet, ubi sedem suam Metropolitanam tam miserè occupatam & afflictam intellexerit.

Cuperem ego quidem ad amicos in Frisia, Hollandia, Geldria, Mechliniæ, Lovanii scribere; sed hic omnia itinera locaque ita obsessa feruntur, ut nullus pateat transitus. Quare si quid de illis Amplitudo vestra habeat, velim nobis significare dignetur.

Bene vale, Reverende Præsul, & te Reipublicæ, nobisque, etiam atque etiam conserva. Quod ut ita fiat, Deum omnibus votis rogo atque obsecro. Madriti 26. Septembris 1572. Re-

verendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De negotio viduæ domini Cortevilii scribitur jam ad illustrissimum Ducem, quem velim quàm primum respondere ut totam rem statim conficere possimus, in quo omnem operam navabo.

Admiraldus Franciæ defunctus multa reliquit Bona in Comitatu Burgundiæ. Ac quoniam quidem certo constare putatur, illum multa hostilia contra Regem tentasse, jussit mihi sua Majestas ad Amplitudinem vestram perscribere, ut ad illustrissimum Ducem ea de re referat; & utrum bona illa apprehendenda ac confiscanda videantur, nec ne, diligenter dispiciatur.

EPISTOLA CXLV.

ARG. *Patriæ, suorumque calamitatem iterum deplorat Hopperus, angiturque in primis qnod jam nullum in Belgio sanis consiliis locum esse videat. Dum malorum autoribus impune est, in concives & innoxios animadvertitur, Rege ipso dolente, & mitiora consilia nequicquam probante; atque hinc denuo scribi jubet ad Albanum Ducem. Gaudium de Montensi Hannoniæ oppido, Mechlinia, aliisque locis recuperatis. Res a Roblio, & Præside Frisiæ, bene gestæ, ac Regi probatæ. Rumor de suborta simultate Ducem inter Albanum & Medinensem, ut & Noircarmium ac Berlamontium. Viglii Epistolæ maximum Hoppero atque ipso Regi in rebus agendis adjumentum. Laus Covarruviæ, Segoviensis Episcopi, quem Consilii Regii Præsidem in Cardinalis Spinosæ locum Rex suffectum cupit, Episcopo recusante, ni ab Episcopali onere absolvatur. Non creditum verbis Reginæ Angliæ.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ XVI. & XXII. Septembris, & III. Octobris datas, accepi; quæ, ut ab Amplitudine vestra profectæ, non possunt non esse gratissimæ, & sunt ad res gerendas maximo mihi semper adjumento;

cætera autem, earum rerum sunt plenæ, quæ neque dies neque noctes me sinunt quiescere. Nam cum ab una parte tum quidem totius regionis, tum autem optimæ patriæ nostræ Frisiæ, & rerum nostrarum propinquorumque calamitas me cruciat: & quidem ab iis ex parte illata, qui tantum Amplitudini vestræ & mihi debent: tum ab altera, dici nequit quantum me affligat, quod sanis consiliis nullum isthic video esse locum; & dimissis impune iis, qui omnis hujus mali authores sunt & fuerunt, (loquor autem de comite Ludovico), in proprios nostros cives, eosque multos innocentes, (de quo Rex in quodam suo ad me scripto graviter conquestus est), sæviri.

Ego hic ab *optimo* ac sanctissimo Principe, *literis Amplitudinis* vestræ & aliorum amicorum munitus, quidvis facile impetro, quod ad rem leni via componendam possit pertinere. Sed isthic, (nescio quo consilio, de quo meum non est judicare), nulla fit executio. Quod quidem sua Majestas animadvertens, *nunc* iterato ad illustrissimum Ducem scribit, ut, quid de gratia, insolentia militari compescenda, scripto illo, & aliis superioribus mensibus missis ac perscriptis, factum sit, significet; & non tam vi & armis, (quæ tamen omittenda non sunt), quam æquitate ac lenitate ditiones suas pacare studeat. Oro Deum optimum maximum, ut effectum aliquem notabilem habere possit.

De Montibus, Mechlinia, & aliis urbibus recuperatis valde gaudemus, nec dubitamus quin & aliæ omnes facile recuperabuntur; dummodo cum vino oleum Evangelicum, ut jam secundo ad Illustrissimum scribo, misceatur.

Libenter cognovi quæ apud Snecam, Stauriam, & Himlum, tres patrias meas, contra Geusios feliciter gesta sunt.

Quid de amicis Lovanii, Mechliniæ, in *Hollandia* & Frisia, particulatim actum sit, valde aveo *cognoscere*. Scripsitque iterato Rex, proprio suo motu, virtutem Roblii, & Præsidis Frisiæ, sibi longè esse gratissimam, eorumque gratam se habiturum memoriam. Nescio an otium erit ut id ipse ad illos perscribam; sin minus, quæso Amplitudinem vestram ut meo nomine scribere velit.

Fertur hic, sed rumore incerto, &, ut spero, falso, inter duos Duces nescio quid esse simultatis. Quod si ita est, magni alicujus mali posset esse causa. Jam inde ab initio, cum hinc abiret, admonui suam Majestatem, ut ei rei provideretur; quæ ita se facturam respondebat.

Aiunt quoque inter Berlamontium & Noircarmium intercessisse aliquid, super Mechlinia in prædam danda, vel non danda; sed nec id verum esse spero.

Ne autem deprædationes factæ, & tempus hybernum imminens, circa urbes recuperandas moram nobis faciant, valde metuo, si tamen vera remedia adhibeantur, brevi omnia composita iri valde confido.

Maximo autem usui mihi semper sunt scripta Amplitudinis vestræ; nam cum Gallicè pauca perscribantur, Hispanica autem non omnia mihi semper communicentur; & in iis nonnulla subinde, (ut mihi sæpè Rex dicit), omittantur: illa, tum quidem ad res gestas intelligendas, tum autem ad consilia capienda, summum nobis præstant usum; frequenterque sua Majestas vel ultro a me quærit, quidnam ab Amplitudine vestra acceperim.

Amortizationes Amplitudinis vestræ jam mittit Denneterius; fitque diploma Vironii nostri, ut proximè vel ad vos recta eat, vel ad illustrissimum Cardinalem Granvellanum, (quod Sagunta contendit), ut ab illius manu beneficium procedat.

In Cardinalis Spinosæ, piæ memoriæ, locum, summa omnium approbatione electus est in Præsidem Consilii Regii Covarruvias, Episcopus Segoviensis; cujus scripta Amplitudo vestra viderit. Aiunt illum recusare, nisi Episcopatum sibi deponere liceat; quoniam in Concilio Tridentino semper cum aliis asseruit, residentiam Prælatorum de jure esse divino. Est vir bonus & doctus, summâque mihi amicitiâ conjunctus.

Quod de Medici, Confessoris & Chirurgi salario nuper præscripsi, post diligentius didici; invenique Medici quidem salarium triginta stuferorum esse in singulos dies; sed Confessoris & Chirurgi duodecim dumtaxat. Ne tamen detrimentum patiantur, aliâ viâ haud difficile procurabo.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm officiocissimè commendant, Stinamque unà mecum etiam atque etiam salutant.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, & te nobis ac Reipublicæ quàm diutissimè conserva; quod ut ita sit, Deum omnibus votis præcor atque oro. Madriti, ultimâ Octobris 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Uti Rollemæ scelus execror, ita Burgerii & uxoris casum dodoleo; sed dabit his Deus quoque finem.

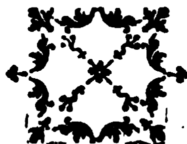
Regina Angliæ, multa dat nobis bona verba; sed nos verba tantum esse credimus, facta autem plane esse diversa.

Oravi illustrissimum Ducem ut sororem meam, viduam Doctoris Reyneri, a militibus liberam servare velit; qua in re ut Amplitudo vestra suam operam quoque impartiri velit, vehementer rogo.

EPISTOLA CXLVI.

ARG. *Comes Arenbergensis in Belgium cogitat. Illius elogium, & decreta a Rege præmia, Hoppero majora postulante.*

S. P. Tametsi quidem, Reverende Præsul, hodie cursorem mittimus, per quem latius sum scripturus: quia tamen Comes Arenbergensis ad vos it, non potui non aliquid ei literarum dare. Dedimus quidem omnem operam ut in cubiculum Regis adsciscеretur, & vel *Harcherorum*, vel Provinciæ alicujus præfecturam obtineret; sed tota res in aliud tempus dilata est, datis octodecim millibus florenorum in sumptus, additâque Legatione ad Regem Galliæ, ut ei de filia nata congratuletur. Est facillimis moribus, & pectore plane candido; sed quia Gubernatorem non habuit satis asperum, effudit se paulo solutius. Cæterum malo edoctus, in posterum, ut spero, cavebit; ut autem Amplitudo vestra commendatum ipsum habere velit, valde rogat, & ego sane majorem in modum oro. Plura non addo; nam reliqua ex ipso Amplitudo vestra intelliget. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, quod & ego facio; utque ipsam quàm diutissimè nobis conservet, Deum optimum maximum omnibus votis oro. Madriti 28. Novembris 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPIST.

EPISTOLA CXLVII.

ARG. *De Lovaniensibus cura Hoppero; cura etiam de resarcienda utcumque jactura, quam Mechliniæ & Teneramundæ passi sunt viri boni, nullâ suâ culpâ. Hopperi Vaticinia, de rerum exitu, quamquam sinistra, eventu confirmata. De Remberti Dodonæi, celebris Medici, stipendio. Decimi Denarii negotio supersedendum, dum qui a Belgarum ordinibus in Hispaniam Legati, in Belgio reduces fuerint. Bilius Regi se probat. Captâ, quæ capienda speratur, Zutphaniâ, Dux Albanus exercitum dividet.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ XIII. superioris mensis datas, IV. hujus accepi, de quibus maximas habeo atque ago gratias; eruntque mihi maximo usui, ubi primùm Rex in urbem redierit, quod cras erit, Deo volente. Nam e re mihi videtur ut omnia sciat; quod ut fiat, semper do operam.

De Lovaniensibus meo hortatu Rex ipse sua manu ad Ducem scripsit, ne quid illis desiat; poteroque certiora de tota re scribere, ubi de ea retulero; quod propediem fiet.

Tantundem erit & de Mechliniensi Tenremondensique negotio, nam horribilia sunt quæ perscribuntur; cogitavique anne qua bonis fieri posset recompensatio ex bonis malorum, quorum causâ in hæc mala inciderunt.

Quæ de gratia generali Regiæ Majestatis sit voluntas, nescio utrum vos videritis; ipsa certè clarè ea de re ad illustrissimum Ducem nuper perscripsit. Sed doleo me tam veracem fuisse vatem; cujus Amplitudo vestra optimus est testis.

De Remberto, cujus sane fortunam non possum non gravissimè dolere, scripsi nudiustertius ad Regem; inter cætera, ecquid fortasse stipendium, quod Vesalius habebat, illi dare placeat, qui sunt trecenti floreni annui, ultra triginta stuferos in singulos dies. Videbimus quid sit responsurus.

Ab Legatis ex Genua literas habui XX. superioris mensis datas, ita ut nunc eos isthuc venisse planè suspicer; scripsitque

Rex, non abs re sibi videri, ut communicatio super Decima cesset, donec illi advenerint.

De Bilio, ejusque egregiis factis, jam sæpiusculè retuli ad suam Majestatem, quæ benignissimè sane respondit; ut ad Amplitudinem vestram, ipsumque Bilium, & Præsidem Frisiæ, ejus jussu, perscripsi.

Si quid Amplitudo vestra de nepote in coadjutorem assumendo me cum Rege agere velit, libentissimè sum facturus; tentaboque rem proxima audientia, perscribamque quid tulerim responsi.

De genero & liberis meis, Burgimagistroque Dordracensi, ad utrumque Ducem scripsi, & dominum Fadricum; & in tantis malis publicis & privatis, quibus unà cum Patria urgemur; nihil est quod me ac uxorem magis sollicet. Spero tamen Deum brevi bonum aliquem finem daturum.

Illustrissimus Dux scribit, capta Sutphania; quod brevi fore putat, partem exercitus in Hollandiam, partem in Transisselaniam se missurum. Quidnam autem factum erit, valde expectamus; neve anni tempus, multum impedimenti rebus adferat, metuimus. Proximo cursu, Deo volente, rem omnem intelligemus, nec non de Frisia nostra quid agatur.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone. Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, proque ipsius salute Deum perpetuis precibus orant. Madriti, 28. Novembris 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CXLVIII.

ARG. *Lætitia de recuperata Geldria, & provinciis aliis: Cura Hopperi de genero & liberis, ut & de Bibliotheca quam in Goudano Oppido reliquerat. Libros omnes vetitæ lectionis igne cremari jubet. Dissensio inter Duces Hispanos, Belgii moderatores.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ II. hujus mensis datas; & quasdam alias præcedentes accepi, de quibus summas etiam atque etiam habeo gratias. Sed non respon-

debo ad illas per hunc cursorem Gallicum; verum per nostrum, qui brevi sequetur.

Unum hoc nunc dicam, de recuperatione Geldriæ, Transissulaniæ, & optimæ patriæ nostræ Frisiæ, Regem & nos omnes plurimum gaudere; nec dubitamus quin de Hollandia, per Dei Gratiam idem fiat, aut jam factum est; rogoque majorem in modum Amplitudinem vestram, ut cum Gouda recuperata erit, statim Soinelium meum, aut quem alium, eo mittere velit, qui (uti ad illustrissimum Ducem scribo) res meas salvas faciat, & in his Bibliothecam, separando, & igni tradendo eos libros, qui, prout Amplitudo vestra aliquando ad me scripsit, post abitum meum interdicti fuere, & alii qui causa muneris Fiscalis apud me remanserant, quos cremari jusseram: sed nescit uxor utrum factum sit, nec ne.

De genero & liberis plurimum omnes solliciti sumus, de quibus jam sæpius scribo ad Ducem, ut non ex incertis præsumptionibus, vel falsis delationibus, sed ex veritate, quam auditis partibus ex veris testimoniis cognoscere oportet, rem dijudicare velit; speroque, Deo volente, eum omnino ita facturum. Ad Regem jam retuli, nihil hactenus nos rescire potuisse, quo pacto res gesta sit; ubi autem rescivero, referam quid sit, despiciamque ut consilium pro re capiatur.

Morbum Loæi nostri gravissimè dolemus omnes, sed quoniam Amplitudo vestra aliquid bonæ spei dare videtur, & ipsi meliora speramus. Scribam ad illum si potero; sin minus, excusabit me apud eum Amplitudo vestra, usque in proximum illum cursorem nostrum.

Discessio Ducum unius ab alio variè hic suam Majestatem & totam Aulam affecit; toti autem jussu Regis in hoc sumus, ut remedium oportunum quàm primum inveniatur. Quod utinam Deus dare velit! Nam ex ejusmodi scintillis magnum sæpe incendium nasci solet.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui unà mecum uxor & liberi hæc festa Natalitia, aliaque omnia felicia & fausta optant; quod & facit Præses Covvaruvias, cujus literæ ad Rodam & Olsignanum his junctas, uti Amplitudo vestra cum meis salutationibus quàm officiocissimis mittere velit, valde rogo. Raptim Madriti, ipsis natalitiis Domini 1572. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De domini Blaserii filio jam feci quod postulavit, ut proximè perscribam; speroque Regem ad aliquod tempus impensas suppeditaturum.

EPISTOLA CXLIX.

Arg. *Epistola commendatoria Nobilis Angli Georgii Tirrelli, Reginæ Mariæ olim a Cubiculis.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi nihil faciam libentius, quam generaliter omnibus qui suæ Majestatis subsidio opus habent, servire & prodesse: illud tamen mihi jucundissimum est iis quam queam operam navare, qui pro sacro-sancta fide catholica patiuntur, ac maximè quidem Anglis, propter cognationem quam cum nostra habent natione Frisonica. Quod institutum secutus, quoniam huc venit vir Nobilis Georgius Tirrellus cum suo filio Roberto, qui de Cubiculo olim ipse fuit Reginæ Mariæ, quem Rex isthuc mittit, ut, quemadmodum oportet, ei prospiciatur: non potui omittere, quin Amplitudini vestræ eum commendarem; quam, quia scio omnem operam libenter navaturam, non addam his plura, nisi id omnino gratissimum mihi futurum. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui etiam atque etiam me commendo. Madriti 13. Januarii 1573. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CL.

Arg. *Mors optimi, & Hoppero maxima necessitudine conjuncti viri,* VAN LOO. *Viduæ ejus II. millia florenorum donata à Rege. Cura perpetua Hopperi de liberis, ac genero. Viglii & Granvellani optima consilia, de modo quo afflictis in Belgio rebus succurri queat. Regis ad omnia paratus animus; sed bonis consiliis non nullus obex aliquando objectus in Hispania, maximus vero in ipso Belgio, ubi quæ rectè cogitata sunt, executioni non mandantur. Lovaniensi Academiæ*

ſedulam operam navat Hopperus; Mechlinienſibus item & Snecanis ſuis. Amſterodamenſes à Viglio meritò commendati; Roblius ab Hoppero, Regi. Regina Hiſpaniæ prægnans. Rumor de itinere Regis, numquam tamen futuro, prius in Italiam, inde in Belgium. Cætera minora.

S. P. Reverende Præſul. Plurimæ Amplitudinis veſtræ apud me ſunt literæ, (de quibus maximas etiam atque etiam habeo gratias), ad quas per hunc curſorem mercatorum non reſpondebo; ſed per noſtrum, quem cum pecuniis ad Illuſtriſſimum Ducem paramus. Tantum hoc dicam graviſſimè me ac omnes meos affeciſſe, mortem communis amici Van Loo, optimi, & omnibus officiis conjunctiſſimi viri, qualem certò ſcio me poſt Amplitudinem veſtram nunquam inventurum. Et ſane, ſi quid potero, non minus pro vidua ipſius (ad quam proximè ſcribam), & liberis laborabo, atque pro meis. Eſtque res per relationem meam apud ſuam Majeſtatem jam eò deducta, quod Illuſtriſſimo Duci (ad quem jam quoque ea de re ſcribo) mandabit, ut diligentiſſima eorum ratio habeatur. Et pro aliquo principio jam duo millia florenorum dedit ac conceſſit, prout per ſupradictum curſorem latius & particulatè magis perſcribetur.

Dici non poteſt quantopere me & uxorem affligant res liberorum noſtrorum, & generi, nec non optimi ſenis, & aliorum amicorum in Hollandia, de quibus nunquam ad Ducem ceſſo ſcribere. Et quidem ſupra omnia admiror, poſtquam gener, (ut Amplitudo veſtra ſcribit) Coloniæ eſt, quî fiat quod nihil ab eo literarum accipio, ex quibus utique aliquam rationem inire poſſem, quâ rebus quoquo modo queat ſuccurri. Spero autem proximè per vos aliquid boni me accepturum; quod ut ita fiat, Deum omnibus precibus oro.

Poſt Harlemum obſeſſum, curſores veſtros tamdiu tardare valde miramur. Hodie e Gallia ab Oratore noſtro literæ allatæ ſunt; ſed quia nihil dicitur, dubito ecquid boni ſit.

Toti in hoc ſumus, ut de rebus noſtratibus aliquid tandem magni ſtatuatur, quod ad veram Reipublicæ compoſitionem & pacem poſſit pertinere. Circa quam rem illuſtriſſimus Cardinalis Granvellanus plurima nobis egregia, poſt Amplitudinem veſ-

tram, subministrat. Et sane Rex pro summa sua virtute ac bonitate paratissimum se ostendit ad omnia optima consilia ineunda, meque hortatur, cum gratiarum actione, ut omnes nervos in id intendam meos; quod sane per Dei gratiam, quantum in me est facio; sed uti hic nonnunquam non desunt obstacula, ita vos in possessione estis, nihil eorum facere quæ hinc salubriter præcipiuntur.

Responsum Amplitudinis vestræ, & domini Præsidis Tysnaci, huc misit illustrissimus Dux Albanus. Et quidem quoniam scriptum, quo de agitur, ita conceptum est, ut quæ de gratia generali, justitia gravatis administranda, & extraordinariis tollendis, Rex præceperat, jam executioni mandata esse præsupponat, est in eadem vobiscum sua Majestas opinione, non convenire, ut antequam id factum sit, publicetur; scribitque in eam sententiam ad Ducem luculenter, prout ante non semel factum est.

De Lovaniensibus sæpe, & quidem quàm sollicitissimè, egi cum sua Majestate, atque item cum Duce, per literas. Uterque perbenignè mihi respondit, certumque habeo periculum penitus abesse. Tantum restat metus, quem spero sublatum iri per literas Regis ad Ducem, quarum his exemplar junctum est. Et si quid hoc etiam ad rem facit, perscripsi quoque ea de re diligenter ad Ducem, gratias agens de humanissimo responso mihi dato; & unà etiam rogans, ut reliqua quàm citissimè confici possint: prout ad dominum Leoninum, qui hanc rem nomine Universitatis mecum agit, proximè latius perscribam.

Merito Amsterodamenses laudat Amplitudo vestra, & curabo ut sua Majestas per literas gratias illis agat; expectaboque quid de voluntate Remberti nostri accipiemus, nec non quo loco res nostræ Frisicæ sunt, quarum nomine Roblium nunquam apud suam Majestatem laudare cesso. Rogoque Ducem, ut Snecanorum meorum aliquam rationem benignam habere velit.

Scripserat mihi Cornelius Faber meus quædam Rollemani Frivola apud se mansisse, orareque ut Rex sibi ea dare velit. Qui respondit, si quidem æstimatione Amplitudinis vestræ summam centum Ducatorum non excedant, placere.

Ad Blaserii literas proximè, volente Deo, respondebo. Bona spes est, Regem filio, ex relatione mea jam facta aliquid daturum. Interim apud mercatorem fidem meam interposui, ad centum usque florenos illi dandos, quod se facturum recepit.

Ut autem rebus Mechliniensium, & quidem bonorum, succurratur, omnem do operam, planeque confido aliquid me effecturum.

Del Ryo nostro literas debeo, quas proximè omnino, Deo approbante, exsolvam, unàque procurabitur Vironii nostri negotium; in quo nihil aliud, quàm ut diploma mittatur, restat agendum.

De Coadjutoria Gandavensi, nec non de negotio quodam Financiarum arduo, & item de Nicolao Heller, qui Regis in Germania cupit esse Pensionnarius, proximis literis scribam, prout Rex mandavit.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ majorem in modum commendant, omniaque bona illi optant.

Reginam prægnantem esse pro certo habetur. Ordines Castellæ Principi juraturi dicuntur, inde in Arragoniam ad Comitia nos ituros, unde in Italiam transmittentes, ad vos recta ibimus. *Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ* (a).

Bene vale, Reverende Præsul, & te Reipublicæ nobisque etiam atque etiam conserva; quod ut ita fiat, Deum omnibus votis precor atque oro. Madriti 4. Februarii 1573. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CLI.

ARG. *Omnia in Hollandia jam diu finem fuisse habitura, si Regiis jussis obtemperatum esset. Continuus Hopperi labor, ut vera rerum pacandarum ratio ineatur, Rege omnia probante. Apologeticum ab Albano Duce ad Viglium & Præsidem Tysnacum missum. Consilium Catonianum, de Urbibus denudandis, à Byllio datum. Viglii sententia expetita de negotio a Præfectis Ærarii in Belgio perscripto. VI. millia Florenorum ex pecunià Regis in Belgium missà, Hoppero solvenda.*

S. P. Reverende Præsul. Literas Amplitudinis vestræ XIII. superioris mensis scriptas, decima hujus accepi, post præceden-

(a) Versus hic Virgilianus perperam adductus. Aliud omnino sonat, quàm quod in mente habet Hopperus.

tes, ad quas si potero respondebo; sin vero minus, per proximum, Deo volente, fiet Tabellarium.

Ad Wrdium, qui minimè à scopo aberrare mihi videtur, rescribo, neç non ad Dodonæum; de quo Rex scribit, prout Amplitudo vestra videbit. Reliqua vobis committo.

De Hollandiæ velim aliquid boni tandem ad nos post tantam moram perferri. Et sanè omnes prudentes & Reipublicæ amantes viri in eadem cum Amplitudine vestra sunt sententia; nempe si Regiis jussis obtemperatum fuisset, jam omnia fore confecta. Sed vos non parituros, jam tum prædicebam.

Magno nunc studio in hoc sum, ut vera tandem Reipublicæ componendæ ratio ineatur; qua de re & loquor cum Rege, & scribo ad eum sæpius, agitque mihi summas ea de re gratias. Jussitque ut simul hic cursor abierit, statim de omnibus quàm diligentissimè in Consilio tractetur. Deum oro ut tandem aliquid boni effici possit; nec omittam quin Amplitudinem vestram de omnibus faciam certiorem.

De scripto justificationis ab Illustrissimo Duce ad Amplitudinem vestram & dominum Tysnacum transmisso, superioribus literis me scripsisse memini. Rem trium oppidorum Frisiæ, de quibus, & quidem præcipuè de patria mea Sneca, ad suam Excellentiam antea perscripseram, ita exposui suæ Majestati, ut plane diligenter ad Ducem de ea scribat, prout Amplitudo vestra videbit. Ad quem Ducem iterato, ne quid pro patria officii prætermittam, scribo. Hujus consilii Catoniani, denudandarum urbium, (de quo, cum id olim legerem, eram admiratus), animadvertere mihi videor Byllium fuisse authorem; sequente senatu daturum autem se operam, ut, *quantum* ad Snecam, mitigetur, ad me scribit. Rex autem melius ei rei prospexit, si mandatis ejus parebitur.

Ad Hemeliani Monasterii nostri restaurationem Rex sexcenta contulit; plura collaturus, ubi opus cœptum fuerit.

Præses Covvaruvias his diebus fasciculum Italicum his junctum ad me misit, cum multa excusatione, quod insciens superiorem ejus partem aperuerat, interioribus clausis manentibus, ut adhuc sunt. Fueruntque illi gratissimæ literæ Amplitudinis vestræ, ad quas omnino cupit respondere, sed Hispanicè; quoniam usum scribendi Latinè habere se negat. Misi hoc vespere domum ipsius, si quid vellet fortasse literarum dare; sed aberat.

Quoniam Nicolaus Heller, Amplitudinis vestræ vetus famulus;

lus, cupit Pensionarius fieri suæ Majestatis, & in rebus Germanicis illi inservire, jussit ut ab Amplitudine vestra rescifcam, ecquid ad id idoneus, & quidnam faciendum videatur.

Menses sunt aliquot, quod domini Financiarum suis de rebus amplissimè ad Regem perscripserunt; de quibus sua Majestas sæpe mecum gravissimè deliberavit; tandemque, ut antequam quidquam certi statuat, Amplitudini vestræ res communicetur, jussit, cujus sententiam omnino cupit intelligere.

Negotium Coadjutoriæ Gandavensis cupivissem equidem conficere absolutè; sed quoniam Regi aliter videbatur, non potui refragari. Itaque mitto literas ea de re scriptas, de quibus Amplitudo vestra statuet, quod videbitur. Et si non censeat præsentandas, mihi dignabitur significare, ut aliam rationem ineam ad rem conficiendam; quod etiam atque etiam opto.

Quoniam Rex ad Ducem scribit, quandoquidem de bonis confiscatis mihi non satisfit, ut ex pecuniis quæ nunc mittuntur, sex millia mihi numerentur, rogo Amplitudinem vestram ut per Cappellanum suum ea recipere, (prout ad Ducem perscripsi) dignetur. Sollicitationis negotium Faber habebit, nec non repetet cedulam a vidua Van Loo, ut sciatur quomodo erunt eroganda, sic ut nihil omnino molestiæ Amplitudo vestra sit habitura, nisi ut authoritatis & melioris custodiæ causâ apud Capellanum ipsius, vel Stynam sit pecunia; numerabitur siquidem.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone; Deumque oro ut Amplitudinem vestram quàm diutissimè incolumem conservet. Uxor & liberi quam plurimam ipsi salutem dicunt. Madriti, 24. Februarii 1573. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Literæ ad Adrianum de Montoja valde ab amico quodam mihi fuere commendatæ; itaque quæsò Amplitudinem vestram ut rei procurationem diligenter suis mandare velit, & ut mihi quid rei sit significetur.

EPISTOLA CLII.

ARG. *Litteræ majoris momenti exspectari jussæ. Hopperi filius Duacum a patre missus, more modoque Belgarum illic instituendus. Salmanticæ ac Compluti omnia fastu Hispanico. Denneterius melancholia laborans.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi hic cursor ex inopinato proficiscitur, (*nam alium paramus, qui propediem est abiturus*), non potui tamen omittere quin has illi darem.

Præter res Burgundicas, Sancti Vedasti, Cambron, & alias, quæ jam omnes sunt confectæ, alias quoque, ut spero, mittemus, haud paulo majoris momenti, prout tum Amplitudini vestræ latius significabo.

Hodie hinc misi filium, Duacum versus, partim linguæ latinæ causâ, (cujus hic nullus est usus), partim linguæ Gallicæ; ac maxime quidem, quod nullam nec Salmanticæ nec Compluti potui invenire rationem, quâ pro moribus nostris, in obedientia & humilitate posset enutriri; nisi quod omnes etiam amicissimi affirmabant, ad minus præceptorem, cum ancilla & sex famulos illi esse dandos. Quod quidem quia nullâ ratione mihi placuit; visum est, (quoniam quod a me habere illum volui, jam accepit), ut Duacum illum mitterem, & pro vitæ nostræ ratione, instituendum curarem; prout, ubi Deo volente appulerit, Dominus Vendevilius latius ad Amplitudinem vestram perscribet; probavitque rationem meam Regia *Majestas*, quæ brevi aliquid se amplius daturam dixit.

Denneterius noster male valet, & ad solitum morbum tendere videtur; sed damus omnem operam ut quàm optimè illi fiat, & melancholia, quod ejus fieri potest, discutiatur.

De filio procuravi, ut si Duaci minus tutè degatur, Parisiis statim ad Collegium Becodianum transferatur, reliqua Deo optimo maximo committens.

Bene vale, Reverende Præsul ac Patrone, uxorque & liberi se Amplitudini vestræ quam officiosissimè commendantes, Deum optimum maximum omnibus precibus unà mecum orant, ut quàm diutissimè salvus & incolumis esse possit. Madriti, 18. Mar-

tii 1573. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Junxi his literas Episcopi Segobiensis, Præsidis Consilii Regii, ad Amplitudinem vestram. Is nullis negotiis aliis quam sui Consilii hactenus se immiscuit.

EPISTOLA CLIII.

ARG. *Litterarum omnium, ab mense Decembri Bruxellis à Viglio acceptarum, brevis enumeratio. Abbatiæ S. Vedasti, & Cambronensi, Antistes datur; provisum etiam Abbatiarum Hemelensis & Nizellensis restaurationi. Pamelius in Burgundia rerum civilium Præses; eique in mandatis datum, ut de publico Religionis ac Politiæ statu quàm sæpissimè in Hispaniam scribat. Reliqua fere privata.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi nullæ Amplitudinis vestræ apud me sint literæ, ad quas non particulatè respondisse me existimo; placet tamen eas quas accepi jam inde a mense Decembri, hic enumerare, partim ut Amplitudo vestra intelligat eas perlatas ac redditas esse; partim ut maximas gratias etiam atque etiam agam, quod tantos meo nomine labores suscipit, meque tam exactè instruit de iis quæ ad servitium Regis & bonum Reipublicæ, his tam difficilibus temporibus possunt pertinere; quod & suæ Majestati longe gratissimum accidit, ac sunt autem, quæ Decembris I. II. XII. XIX. XXIII.; Januarii XXVII. Februarii XIV. scriptæ fuere; ultra quas non alias reperio, nisi fortasse inter schedas meas, ex quibus ad Regem retuli, quædam lateant. Quod ideo addo, ne si fortasse aliæ missæ fuerint, Amplitudo vestra vereatur aliquid iis accidisse.

Jam totum mensem, & eo amplius, sine ullis literis sumus, publicis pariter & privatis; non tamen sine cursoribus, & aliis illustrissimi Ducis internunciis specialibus; per quos, quid isthic rerum geratur, subinde intelleximus. Ut autem quam primum boni aliquid terrâ pariter & mari a vobis gestum accipere possimus, Deum omnibus votis etiam atque etiam oro.

Mittuntur nunc provisiones Abbatiarum Sancti Vedasti & Cambron, secundum sententiam & advisum vestrum; nisi quod pro restauratione Abbatiæ nostræ Hemelensis, Abbatiæ Sancti Vedasti quingenti floreni, (ultra alios quingentos pro Nizellensi), semel numerandi imponuntur. Oro autem Amplitudinem vestram, ut tam circa hujus summæ quam alterius sexcentorum florenorum, super bonis confiscatis in Frisia, solutionem, auxilio nobis esse velit, ne Abbatia tota pereat, quod Deus avertat.

Pro Pamelio duas commissiones mittimus, unam Consilii Secreti, alteram Præsidatus Burgundiæ, circa quem sua Majestas majorem in modum optat ut Amplitudo vestra quàm diligentissimè eum instruere velit, & ut quam primùm eat efficere; item ut non omittat, quin (quemadmodum dominus de Vergy facit), omnibus occasionibus omnibus de rebus ad me scribat; ut quo pacto sacrosancta Religio Catholica Romana, administratio justitiæ, & totus status Reipublicæ se habeat, sua Majestas quàm sæpissimè & exactissimè intelligat.

De sollicitudine ac cura Amplitudinis vestræ circa generum, ingentes iterum atque iterum habeo gratias; atque uti ita semper continuare velit, majorem in modum rogo. Mirorque nihil me ab ipso, nec ejus nomine accipere, ut quid rei sit intelligam, & de idoneo remedio quærendo dispiciam.

Vironium nostrum commissionem filii jam ab illustrissimo Cardinali Granvellano accepisse existimo. Ad illum enim miseram, ut ab eo, tamquam capite post Regem, beneficium proficiscatur.

Abbatissæ Orientis preces, Rex in optimam partem accepit; speroque aliquam bonam operam me cum tempore ipsi navaturum.

Filium jam in itinere esse Duacum versus, superioribus literis perscripsisse me memini, velimque Venduvilium de Pædagogo illi prospicere; qua de re ad ipsum scribo.

Denneterii Medicus hodie ad me venit, affirmans melancholiam tam magnam & pertinacem esse, ut ad eam discutiendam non aliud videat remedium, quam tractum temporis. Deum quæso, ut opem illi ferat; nos nihil officii, quantum in nobis est, prætermittimus.

Dum hæc scribo, supervenit Licentiatus Spinosa, qui se Amplitudini vestræ quàm officiosissimè, & verbis quam amplissimis commendat. Quod & ipsum uxor facit, & liberi, totaque

adeo familia, quæ nunquam cessat pro valetudine & longa vita Amplitudinis vestræ apud Deum intercedere.

Bene valeat Amplitudo vestra, & me, ut facit, redamet; seque nobis Patriæque conservet. Madriti, 2. Aprilis 1573. stilo communi. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

His scriptis, & nobis in iis consignandis occupatis supervenerunt literæ Amplitudinis vestræ 20. Martii datæ, ad quas non aliud nunc dicam, quam optimè Amplitudinem vestram respondisse. Ac quantum ad coadjutoriam attinet, ego rem per Dei gratiam expediam. Rem Harlemensem ita trahi, graviter doleo; boni tamen aliquid aliquando nos accepturos spero.

EPISTOLA CLIV.

ARG. *Hopperus sive negotiorum mole obrutus, seu tædio affectus, multa se responsurum affirmat potiùs, quàm promissa exsequitur. Variæ ejus litteræ, de quibus hic mentio, interciderunt. Increpat Belgas de neglectis circa Deum exorandum ante victoriam, Regiis mandatis. Rex Philippus Magno apud Mechlinienses Consilio satisfactum cupit.*

S. P. Reverende Præsul, dies jam agitur septimus quod plurimas ab Amplitudine vestra accepi epistolas de quibus maximas etiam atque etiam habeo gratias. Respondebo autem ad eas per Dei gratiam brevi, additis nonnullis, quæ hic subinde accidunt, nam cum qui has perfert, non noster sed extraordinarius sit cursor, non censui per eum quidquam rei seriæ tractandum. Illud tantum dicam, quæ de publicatione gratiæ generalis & circa Consilium Turbarum & Decimum Denarium, propositione accepimus, pergrata quidem omnibus accidisse; sed quod de Statua allatum est, tam gratum fuit omnibus (dico istis hominibus) ut reliqua poenè obscurarit.

Aliquid fortasse brevi accidet, quod itidem magis erit gratum, ut superioribus meis literis 26. Junii scriptis, attigisse me existimo. Deum rogo atque obsecro, ut ad pacem ac tranquil-

litatem res noſtras tandem dirigere velit. Vos de victoria, gratias luculenter Deo egiſſe nihil dubitamus; ante autem illum publicè oraſſe, aut etiam nunc id facere, prout Rex juſſit, nondum audivimus. Quæ autem circa eam rem formula ſervatur, ex ſchedis his junctis videre licet: ubi quod Pappa pro Papa ſcribitur, ſciendum eſt non inopiâ ſed abundantiâ eruditionis fieri, uti author ipſe mihi retulit.

Uxor & liberi ſe Amplitudini veſtræ etiam atque etiam commendant, utque res noſtras ac noſtrorum quemadmodum ſemper, curæ habere velit iterum atque iterum rogant. Ac quoniam quidem Receptor *confiſcationum jam ſolvere cœpit & reliqua brevi ſolvere* promittit, quæſo ut omnibus quamprimum ſatisfiat ac maximè quidem Thomæ Florentio mercatori, nec non Prætſio noſtro.

Scripſit mihi Scharenbergius noſter, ſe magnæ aliquid habere rei quod ad me mittat ſuper Principum quorumdam conſpiratione valde gravi. Id velim rogatum eum ut quam primum faciat; nam & aliunde aliquid ejuſmodi ſubolfecimus, & quo res ſit tutior, notis deſcribi poterit.

Baro quidam Anglus, hanc mihi ſchedulam obtulit: circa quam rem quid fieri oporteat, dignabitur Amplitudo veſtra mihi ſignificare. Bene valeat reverenda Amplitudo veſtra, cui omnia felicia ac fauſta a Deo optimo maximo omnibus votis opto. Madriti 3. Julii 1573. Reverendæ Amplitudinis veſtræ paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

De Conſilio Magno noſtro Mechlinienſi nihil per vos reſponderi, valde miror; nam cupit ſanè Rex illic quàm optimè fieri. Sunt & alia multa de quibus iſtinc ſcripſimus, ad quæ nunquam reſpondetur.

EPISTOLA CLV.

ARG. *Pecunia festinè in Belgium missa. Rex querelis omnibus obviam ire cupit. Commendator Requesenius, qui non ita pridem Albano Duci in Belgio suffectus fuerat, & ipse incusat tarditatem consiliorum Hispanicorum. Hopperi negotia domestica.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi qui has perfert, nondum est verus ille; quem cum veris remediis adornamus, (solum enim cum pecunia subito mittitur), non potui tamen omittere, quin has darem; nempe ut Amplitudo vestra intelligat, nos totos in hoc esse, nec aliud suam Majestatem dies & noctes agere, quàm ut omnibus tandem omni ex parte satisfiat. Et quidem verissimum esse censeo, quod Amplitudo vestra scribit, nostram tarditatem non parum authoritati domini Commendatoris detrahere, quod & ipse tacitè suis in litteris satis mihi significat. Nec parum nos sollicitos habet, quod bona vestra nova Middelburgensia tantopere tardant; ventura tamen aliquando, etiam atque etiam per Dei gratiam speramus.

Atque hoc puncto, dum hæc scribo, veniunt mihi litteræ ab sua Majestate, quibus scribit, proprio motu, se sine dubio mihi mox vera illa, quæ dixi, missuram. Quod Deus faxit ac fortunet!

Unà etiam ibunt, Deo favente, sine ullo dubio expeditiones Buchonis & Gerbrandi, qui ne hilum quidem eorum sciunt quæ aguntur; sed accipient omnia de manu Amplitudinis vestræ, uti par est.

Quoniam neque meum de sex millibus, neque generi negotium Dux Albanus absolvit, (nec verò aliud ipse expectabam; sed conveniebat amicè cum eo agere), scribit super utroque Rex ad dominum Commendatorem majorem, prout per copiam hic junctam Amplitudo vestra videre * placebit: additis porro copiis literarum, quas sua Majestas ad Ducem Albanum scripsit, tum quidem super dictis sex millibus, ultra alias Hispanicas, tum vero super dicto negotio generi mei, quas ex causa nunquam censui ad Ducem mittendas, donec de voluntate illius

* f. poterit.

plenius mihi constaret, medio quo tempore abiit, quod expectabam. Ac est quidem voluntas Regis absoluta, prout ipsamet post mihi declaravit, & res etiam per se ostendit, ut liberè & sine impedimento gener in ditionibus nostris esse possit, suumque munus facere & exercere, & causam suam tractare. Et quod Rex sua manu addidit, non alio pertinet quàm ad ultimam epistolæ clausulam; nempe ut non huc res mittatur, sed isthic tractetur, si opus est, quod spero non fore. Commendo autem utrumque negotium ex toto pectore Amplitudini vestræ, quam scio dominum Commendatorem plenissimè informaturam; quod ipsam facturam ad suam Excellentiam perscripsi. Nam ut tam particulatè *cum ipsa* agerem non visum est *mihi convenire*. Ac scribens his de rebus ad Castellanum, in genere dico, ut secundum ea quæ a parte Amplitudinis vestræ intelliget, se gerat.

Quoniam autem mihi nunc non est otium, ut ad filii Pædagogum scribam de literis testimonialibus, quæso Amplitudinem vestram, ut id Capellano suo mandare velit, & ne omittatur, quin quàm primum mittantur. Scripsitque mihi aliquando magister Bucho se formulam illis reliquisse; quâ fieri debeant.

Bene valeat reverenda Amplitudo vestra, cui omnia felicia & fausta a Deo optimo maximo opto; quod & uxor & liberi etiam atque etiam faciunt. Madriti, 21. Februarii 1574. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Plurimas ab Amplitudine vestra habeo literas, ad quas proximè particulatè, Deo volente, respondebo.

De Albano nondum quidquam intelleximus, quod miramur. Stynam una cum vidua van Loo omnes salutamus. Diutinæ istæ Regis absentiæ faciunt, ut nihil prope rerum *privatarum* absolvamus; ut tamen fiat, omnem do *operam*; scribitque mihi Rex se brevi huc venturum, & *omnia* absoluturum.

De rebus nostris Frisicis, & aliis, nihil scribo, quia in id tempus Rex omnia rejecit.

Proximis literis, Deo volente, ad magistrum Rembertum scribam, nec non ad Wydium, quorum res non minus quàm meas habeo cordi.

EPISTOLA

EPISTOLA CLVI.

Arg. *Fatiscens pene sub negotiorum mole Hopperus. Rerum bene agendarum maxima spes in Viglio. Mali ominis nuntia Zelandica, ut & Germanica. Omnia ex Requesenii sententia fiunt in Hispania. Cantores in Philippi aulam accersiti e Belgio. Frisiæ partem vicinum mare inundat. Mechliniensis Senatus, ut & Lovaniensium ac Trajectensium negotia, curante Hoppero, recte composita. Hispani homines in Belgas parum munifici.*

S. P. Reverende Præsul. In tantum me fatigarunt expeditionis hujus continentes per tres septimanas labores, ut vix manum movere, aut alicui rei adhiberi possim. Itaque ignoscet mihi Amplitudo vestra, si brevior videar, nec ad alias literas, quas habeo plurimas, quàm XV. superioris mensis datas respondeo; sum enim id amplissimè, Deo volente, facturus, cum duplicato quod brevi ibit, (& cum eo utriusque nepotis expeditio), cum quo & omnibus porrò amicis omni ex parte satisfaciam.

De iis quæ nunc mittimus nihil dico, nam Amplitudo vestra omnia, non dubito, videbit. Tamen hoc addam, suam Majestatem & heri & hodie mihi scripsisse, summam se spem rerum bene dirigendarum in Amplitudine vestra habere; quod ut perscriberem, iteratò mandavit, & quanti ipsam faciat, amplissimis verbis ostendit.

Mirificè nos omnes perculerunt nova Zelandica, nec minus Germanica; quæ utraque grave malum nobis minari videntur, nisi Deus provideat: quod ut ita fiat, ipsum etiam atque etiam rogamus. Et sane Dominus Commendatarius valde apertè scribit de omnibus, & quæ animi sui sit sententia, quam per omnia sequimur. Utinam tempestivè!

Responsum Prælatorum & Nobilium Brabantiæ accepi, curoque in Gallicum transferendum, ut Rex intelligat; misitque Dominus Commendatarius querelas eorum ad quas se referunt,

Quæ ſane permagni momenti mihi videntur. Ac quoniam quidem petiit copias ſupplicationum Statuum, quorum Deputati hic fuerunt, & reſponſum hic datum ſibi mitti; non potuimus per anguſtiam temporis, (nam nudiuſtertius primum veſtram accepimus), aliud quàm reſponſum nunc dare; reliqua cum duplicato, Deo volente, datur : quod ipſi velim Amplitudinem veſtram ſignificare, ſi eſt opus.

De meis ſex millibus, & generi negocio, jam ſpero per Dei gratiam factum, prout per ſuperiorem curſorem fuit perſcriptum. Nam Amplitudinem veſtram non minus utrumque cordi habere ſcio, atque ego habeam; qua de re ſummas etiam atque etiam habeo gratias.

Quoniam Rex inter cætera de Cantoribus ſibi mittendis ſcribit, ſignificavit mihi Magiſter Capellæ, Baſſis (quos vocant), præcipuè ſe habere opus tribus; quod poſt ſua Majeſtas juſſit ut ad Amplitudinem veſtram perſcriberem, ut velit id dicere iis, ad quos ea res pertinebit.

De Friſiæ noſtræ inundatione vehementer doleo; ſcribuntque ad me plerique omnes rem eſſe quaſi deploratam. Petrum Buygerium noſtrum patrem factum, ſocerumque Vibrandum reſuſcitaſſe, plurimum gaudeo, ſperoque & Baukiam noſtram, quoniam ſemel peperit, minimè ſterilem futuram, maximè tali marito, qualis eſt Hector. Ad omnes amicos Friſiæ proximè, approbante Deo, ſcribam; nunc autem non poſſum.

Quemadmodum iſthic, ita & hic, ob graviſſimas Regiæ Majeſtatis occupationes, & abſentias prope continentes, ita accreverunt negotia, ut vix videam quomodo finis iis poſſit imponi.

Senatus noſtri Mechlinienſis, & Trajectenſium Lovanienſiumque negocia, in eum locum, (bonum ſane), redacta eſſe, quem Amplitudo veſtra videbit, plurimum lætor. Nec ſane quidquam ſtudii & officii omiſi, ut ita fieret; eſtque nominatim comprehenſus Secretarius noſter Vander Aa, cujus libellum ſupplicem, quoniam ad manum non erat, omiſi; ſed ipſe poterit ſupplere.

Uxor & liberi ſe Amplitudini veſtræ etiam atque etiam commendant, omniaque fælicia ac fauſta ei optant. Bene valeat Reverenda Amplitudo veſtra, quam ut Deus quàm diutiſſimè incolumem nobis ſervare velit, omnibus votis oro. Madriti, 13. Martii 1574. Reverendæ Amplitudinis veſtræ Paratiſſimus ſervitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Doctor Mylius Memoriale hic junctum (*a*) hoc momento ad me misit, cupiens scire quid suis in rebus ab Duce Albano sit actum. Ego illi sæpe dixi, me certissimo animadvertisse, istos homines nunquam suis servitoribus nostratibus bene fecisse, nisi quoad victum & amictum, & non amplius; & ita res est.

EPISTOLA CLVII.

ARG. *Præsidis Viglii, & Card. Granvellani una sententia, serò paratam in Hispania malorum Belgicæ medicinam. Res in summum discrimen deducta. Dux Albanus, & Filius ejus Fredericus, malè à Rege accepti. Hic, ut & Jo. Vergas, ab aulâ abstinere jussus; atque adeo non imminuta tantùm, sed fracta omnino Albani autoritas. Cætera privata.*

S. P. Reverende Præsul. Nondum res ferunt, ut ad alias, quàm proximas Amplitudinis vestræ literas II. & XII. Martii datas possim respondere. Et quidem verissima sunt quæ de verorum remediorum tarditate in utrisque continentur; nec aliud scribit Dominus Cardinalis, prout Regi inter cætera ostendi. Quid rerum isthic agatur, & quæ consilia secundum ea quæ mali moliuntur, & nos ad vos subinde mittimus, capiatis, valde expectamus. Nam in summum discrimen prope res deducta videtur; quam ut in optimam partem dirigere velit, Deum omnibus votis oro.

Scribam fortasse post tres dies, Deo volente, amplius; nunc autem illud dicam, in summo discrimine res nobis positas videri venisseque huc Ducem Albanum abhinc triduum, sub horam noctis nonam. Ut intraverat Complutum, sexto hinc miliario, venit inexpectato ab Rege nuntius, ne Dominus Fredericus Filius in aulam intraret, sed ad suam Commendam rectâ iret, & ut Joannes Vergas quinque miliaribus ab aula abstineret. Ita jussum, ita factum est, nec facile mutabitur. Venit Dux Madritum tristis, tristior factus postquam Regem adiit. Sua Ma-

(*a*) Scriptum hoc, perbreve licet, & idiomate Hispanico exaratum, ideò hic resecandum duximus, quod nonnisi hominis privati reculas tractaret.

jestas heri hinc discessit; Dux hodie Albam profectus est, per Sanctum Laurentium tamen transiturus. Conveni illum in ordinem redactum, nec plus posthac quàm quisquam nostrum poterit, fortasse paulo minus. Hoc clarè dicam, Regiam Majestatem plenam puramque veritatem eorum, quæ isthic facta sunt, cupere cognoscere, & quod justum est, facere, prout proximè ad Amplitudinem vestram latiùs, Deo volente, sum scripturus. Nam quædam sunt in manibus, quæ ad hoc usque tempus reservantur.

Utriusque nepotis diplomata mitto; in quibus si quid mutandum videbitur, mox fiet: quanquam de re exigua non putem multum laborandum, ne nodus in scirpo quæri videatur. Omnino tamen id fiet quod Amplitudini vestræ videbitur.

Meum & generi mei, liberorumque negotia tantopere Amplitudini vestræ curæ esse, plurimum lætor, maximasque eo nomine habeo gratias, nec quidquam peto quam quod debitum, justum, & rationabile est: in quo, uti certo scio Amplitudinem vestram omnia facere, (qua de re summas etiam atque etiam ago, ut dico, gratias) ita uti perurgeat, majorem in modum rogo; ne plus possit falsum quàm verum, & ut calumnia, quemadmodum decet, humilietur.

Quæstoris Flandriæ Filium, pro merito promoveri valde velim; jamque accepi literas eorum qui in Præsidis defuncti locum vellent succedere. Nec desinam curam habere eorum, pro cujusque merito. Qui secundum ea quæ A. V.... ad Hanoniæ gubernationem aspirant, ut id fiat quod oportet. Videbitque Amplitudo vestra quid circa Drenthiam & Lingium sua Majestas decrevit.

Plura velim scribere, sed tam sum lassus plurium hebdomadarum labore, ut nihil possim nunc amplius, scribens hæc mediâ nocte, nec fortasse ante mane cessaturus. Scribam tamen, Deo volente, per proximum, ut dixi latiùs.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui uxor & liberi se etiam atque etiam commendant. Omniaque optima à Deo optimo maximo optant. Madriti 3. Aprilis 1574. Reverendæ Amplitudinis vestræ paratissimus servitor Joachimus Hopperus.

Viduæ Van Loo negotium quàm commendatissimum habeo, ut debeo. Perfectumque jam est, & valde bene, quod vidua Valteri petiit, nec non Naves, ut Amplitudo vestra videbit. Estque & Vellemani postulatis satisfactum, & de Quaderebbio quæsitum, quidnam fieri rectè poterit.

Scharenbergio nostro queso ut Amplitudo vestra me excuset; non enim possum nunc amplius. Ipse autem optimè facit officium; & ut famulus ejus huc evocetur, plurimum laboro; nam absque aliquo ejusmodi sustinere amplius res Germanicas non possumus.

EPISTOLA CLVIII.

ARG. *Victoriam Hispanicam Militaris tumultus subsecutus. Classis festinè adornatur, sub Maji finem vela datura. Domestica aut minora.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi toti in hoc sumus ut Baptistam de Tassis hinc extrudamus, qui omnia, quæ nunc in manibus habemus non pauca, post triduum aut quatriduum hinc asportabit: nolui tamen Aldanam hinc ad sponsam proficiscentem vacuum dimittere, ut, quæ per Dei gratiam circa nos sunt, vobis coram possit commemorare.

Victoriam tam luculentam tumultus militaris mox subsecutus, non parum obfuscavit; compositum tamen eum esse, plurimum gaudemus. Nec parum ad res magis ac magis componendas ponderis habituram publicationem gratiæ generalis speramus, cum qua & hinc, ut spero, aliqua conjungentur, quæ minimè displicebunt. Classis nostra cum summa diligentia paratur, sic ut in fine hujus mensis vela datura speretur.

Generi & Filiæ curam Amplitudinem vestram habere nihil dubito, miror que Dominum Commendatorem nihil illi communicasse, nisi forte sub gratia generali omnia complecti velit. Omninò autem Deum optimum maximum oro, ut quod tantopere me afflixit, negotium ad optatum finem perveniat; quod etiam atque etiam confido.

Filiolos quoque Amplitudini vestræ per opportunitatem curæ esse, satis certo scio; deque re pecuniaria ad Fabrum scribo, quam & ipsam semel velim explicari.

Apud suam Majestatem planè constitutum est, veritatem eorum, quæ istic gesta sunt, cognoscere, & quod jure debitum est, facere; prout brevi latius, volente Deo, intelligetis.

Utrum omnia quæ ad Dominum Commendatorem transmissa fuerunt, vobis communicata fuerint, nondum satis quivimus in-

telligere; proximo autem cursu intellecturos speramus, per quem simul etiam fortasse cognoscemus, quid à Statibus videatur expectandum.

Ut hunc Aldanam, novum maritum, Amplitudo vestra commendatum habeat, nosque socrui & novæ nuptæ commendari faciat, vehementer rogo. Jamdiu est, quod neque à Domino Joanne ab Austria, neque à Domino Cardinali Granvellano quidquam novi habemus, brevi autem habituros speramus. Bene valeat Amplitudo vestra, cui ego & uxor liberique nos totos commendantes, omnia optima maxima à Deo optamus. Raptim Madriti, 12. Maii 1574. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

Literas Amplitudinis vestræ XIX. Aprilis scriptas accepi, & anteriores omnes, ad quas proximè, volente Deo, respondebo.

EPISTOLA CLIX.

ARG. *Dennetérii morbus omnium negotiorum Belgicorum molem in Hopperum rejicit, tanto oneri haud diu futurum parem. Literæ ad Episcopos Belgii de gratiis Deo ob partam victoriam agendis. Belgæ & Hispani uno eodemque sarcasmo increpiti de neglectis ad Deum precibus. Sollicitudo de Hispano milite apud Antverpiam tumultuante, Rege & Requesenio ægerrimè militarem hanc arrogantiam ferentibus. Jo. Austriacus, Mediolani. Classis Hispana jam jam solutura. Rex Philippus Albani causam instruit. De privatis rebus multa.*

S. P. Reverende Præsul. Tam sum lassus continenti labore, ut vix sciam an vires sufficerent ut quidquam scribam. Dennetérii nostri gravis & continens morbus omnia in me rejicit, nec video quis tandem erit finis; nam aliud illi semper ex alio malum tam animi quàm corporis, adeò ut dubitem nonnumquam anne de alio Secretario erit cogitandum; sed de hoc alias.

Quæ autem nunc ad vos mittimus, primum sunt literæ ad Episcopos, de gratiis pro victoria agendis, (quæ utinam tam luculenta sit quàm primus rumor sparsit), & precibus pro bono

rerum successu faciendis. De qua re cùm toties Rex pro summa sua pietate ad vos scripserit, tam sub hoc quàm superiore gubernamento, miramur vos nunquam respondisse; nisi fortasse usque adeo Hispanizatis, ut contra reputationem esse putetis, Deum orare.

Mittimus quoque diversas provisiones Bendarum, nec non procuratorium circa res Anglicas, quæ eodem semper revolvi mihi videntur. Nam ab Anglis nihil unquam boni sperandum esse, & Amplitudo vestra, & omnes prudenter semper prædixerunt.

Quid de Tumultu militari apud Antverpiam agatur, valde anxiè expectamus; miramurque, quod ad me de re composita perscriptum erat, non confirmari. Certè Rex ægerrimè horum militum fert insolentiam, quod & Dominus Commendatarius in suis ad Regem literis, multis verbis ostendit; ita ut meritò de illo non sit conquerendum. Quod tamen nonnullos facere, huc est perlatum.

De meis sex millibus, quid boni factum erit, proximo cursu, Deo volente, expectabo; nec non de publicatione gratiæ generalis, spero vos ita perscripturos ut aliqua tandem spes rerum componendarum affulgebit. Et quidem, si ea res differatur, velim quantum ad particulare generi mei negotium attinet, Amplitudinem vestram cogitare, anne conveniret ut Cornelius aliquam super literis per Regem scriptis resolutionem sollicitaret; sed spero ut dico, per Dei gratiam, ob generale remedium, nihil hujusmodi fore opus.

Liberos meos tam Amplitudini vestræ curæ esse, maximas etiam atque etiam habeo gratias. Quod & ipsum de Marco de Hertoghe facio, quem & sua Majestas Domino Commendatori per literas commendat, quas ad sororem mitto, ut eas de Amplitudinis vestræ consilio exhibendas curet.

Scribit quoque sua Majestas, ne milite soror gravetur; de qua & ipsa re mitto illi literas, quas Amplitudini vestræ commendo.

Ut Domino Richebe satisfiat, per literas hic junctas mandatur. Et si qua alia in re ullam ei operam navare queam, perlibenter sum facturus.

Dominum Joannem ab Austria jam Mediolani esse suspicamur, secundùm ea quæ Dominus Cardinalis Granvellanus, & alii, proximis literis perscripserunt.

Classis nostra perbellè instruitur; eamque brevi solutum, omninò speramus.

Ut rerum præteritarum veritas sciatur, omnino Rex urget; qua de re brevi fortasse aliquid audietur, quod nondum licet proferre.

Dedit Rex Demeterio extra ordinem mille florenos isthic solvendos, ut proximè scribemus, & sexcentos hic.

Quoniam sua Majestas scribit ad Dominum Commendatorem super negotio fratris du Tartre: rogavit idem me, ut scriptum hic junctum ad Amplitudinem vestram mitterem, unàque rogem, ut negotium commendatum habere velit.

Fuit hic nobilis quidam Arthesiensis, Nedoncel cognomine, cui Rex fraterna bona confiscata dedit. Rogo Amplitudinem vestram majorem in modum ut illum commendatum habeat; nam est perhonestus.

Idem rogo nomine Domini Decani Sancti Petri, qui est hic, cujus fratrem ad Præsidatum Cameræ Rationum Brabantiæ Rex iteratis literis de bona nota commendat.

Quoniam video Dominum de Grobbendoncq optare, ut ad Consilium Status possit promoveri, libenter illi omnem, quam queam, operam navabo: speroque vos idem isthic facturos, ut mutuâ ope & operâ eum, quoad ejus fieri queat, juvemus.

Scribit Rex inter cætera in favorem viduæ Contvilii, liberorum Magistri Joannis de Langhe, viduæ Domini de Chassey, Provincialis & aliorum Ordinis Prædicatorum, Domini de la Thieuloye, Nicolai Baert Receptoris generalis, Franciscanorum Antverpiensium, & Monialium de Sion ex Anglia: quæ omnia licet ad manus Amplitudinis vestræ pervenient, si tamen ea in re aliqua esset mora, putavi non abs re fore ut quàm primum id sciat.

Mitto porro literas Regias in favorem trium pauperum Monasteriorum Lovanii ad sororem ibi meam; quas, cùm perferentur, quæso ut Amplitudo vestra habeat commendatas.

Nihil scribo de rebus meis propriis, nec ad Frisiam nostram pertinentibus, quoniam illis solis totum cursum proximum, per Dei gratiam, destinavi. Nunc publica pleraque omnia, & aliena, quæ in manibus sunt, absolvo.

Enecat me noster Eleëmosinarius, homo peramicus & picturæ amantissimus, ut perspectivæ quàm optimæ duas tabulas habere possit; quas credo Cornelium meum apud Joannem Frisium Antverpiæ non difficile inventurum.

Proximè

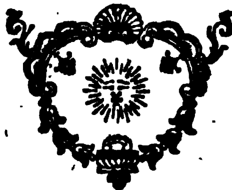
Proximè mittemus vobis formam orandi impressam per totam Hispaniam, pro fælici rerum successu; quam manuscriptam nunc mitto jussu Regis ad Dominum Commendatorem majorem, ut dispiciatur an aliquid, quod isthic usui sit, decerpi possit.

Diu est quod non scripserim quas literas proximè ab Amplitudine vestra acceperim. Hæ autem sunt quæ VI. & XXV. Decembris, VII. & XVII. Januarii, XXI. & XXX. Martii, I. VII. XV. & XIX. Aprilis scriptæ sunt; ad quas plerasque omnes puto suis temporibus me respondisse.

Ac quod ad negotium Dominæ de Noircarmes attinet, quod toties & tam enixè Amplitudo vestra mihi commendat, certè non desino nec desinam omne quod potero facere officium; tum quidem ipsius defuncti, tum vero fratris ipsius Domini de Selles causâ, cui ob diutina optimaque servitia plurimum Rex debet, qui optimam sane suam voluntatem erga eos esse ostendit. De utroque scribit suâ propriâ manu ad Dominum Commendatorem; qui quoniam cum Amplitudine vestra omnia est communicaturus, non dubito quin quàm commendatissimam omnem rem habebit: ac nominatim quidem quod de gubernamento Sancti Odomari, sine detractione territorii Tornehemensis illi incorporati, nec non de commissione Flandrica Dominus de Selles petit: cujus, ut amicissimi hominis postulata, Amplitudini vestræ etiam atque etiam singulariter commendo.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ quàm enixissimè commendant, Deumque pro salute ipsius quotidie rogant.

Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, quam ut quàm diutissimè Deus nobis conservet, omnibus votis oro. Madriti 20. Maii 1574. Reverendæ Amplitudinis vestrae Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

EPISTOLA CLX.

ARG. *De iis quæ in Belgio aguntur, per sesquimensem, non sine cura, nuntii exspectati. Regis animus ab Albano aversus, atque hinc spes hujus omnes subversæ, & non parva animi suborta ægritudo. Albani adversarius Episcopus Cordubensis.*

S. P. Reverende Præsul. Si vos vivitis, quod sane nescimus, nam hodie agitur dies XLVI. quod nihil à vobis accepimus, bene est; nos per Dei gratiam bene valemus, cum maxima expectatione boni aliquid isthinc speramus. Nos hic classem jam paravimus, quæ brevi est abitura. Sua Majestas pro summa sua bonitate, prudentia & vigilantia, tota in hoc est, ut omnia quàm optimè fiant, & veritas eorum quae peracta sunt intelligatur. Et qui huc venerat vetus gubernator cum suis, putans regnum se obtenturum, in summa est confusione, videns Regis penitus aversum ab se animum, nec ab aliis in ullo precio se haberi, & quæ porro ad veritatis inquisitionem pertinent, cum summa diligentia præparari.

Venit hac nocte Episcopus Cordubensis, ejus adversarius, ab sua Majestate evocatus; reliqua brevi per Dei gratiam intelligetis. Ego cum Rege hoc semper do operam, ut in veritate, justitia & æquitate omnia tractentur.

Diuturnum vestrum silentium valde nobis est suspectum; ac quanquam quidem secreto quædam veniant, non tamen nobis per omnia satisfaciunt, & quod peius est, majorem suspicionem injiciunt. Hæc scribo *stans pede in uno*, per Oratoris Gallici cursorem, qui non mihi dat unum amplius momentum.

Uxor & liberi se Amplitudini vestræ etiam atque etiam commendant, & quid nostri isthic valeant & agant, valde expectant. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, quam Deum optimum maximum oro ut quàm diutissimè nobis conservet. Raptim Madriti 26. Junii 1574. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

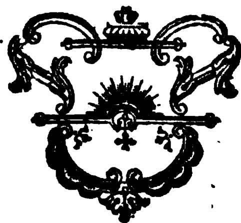
EPISTOLA CLXI. ET ULTIMA.

ARG. *Brevis hæc Epistola, quam in codice nostro nulla alia Hopperianarum subsequitur, vel ideo hic describitur quia postrema. Cæterum non nisi sollicitam rerum gerendarum exspectationem continet.*

S. P. Reverende Præsul. Tametsi brevi cursorem profecturum putamus, quia tamen, qui has perferet, proficiscitur nepos Billii nostri, optimus sane juvenis, non potui omittere quin hæc tria verba per illum scriberem. Quo loco res nostræ isthic sint, ac quem fructum publicatio gratiæ generalis fecerit, & quàm bene fuerit applicata, valde expectamus, inter spem & metum hærentes. Omnino autem in Deo confidimus, aliquid boni nos brevi audituros.

Ubi autem minutas commissionum Frisiæ & Groninghæ, pro quibus Rex scripsit, acceperimus, ut commissiones ipsæ statim ad vos perferantur procurabimus, nec quidquam quod ad servitium supradicto Domino de Billy, & Patriæ Charissimæ faciendum pertinere poterit, omittemus. Bene valeat Reverenda Amplitudo vestra, cui à Deo optimo maximo omnia bona etiam atque etiam opto. Raptim Madriti, 13. Julii 1574. Reverendæ Amplitudinis vestræ Paratissimus servitor JOACHIMUS HOPPERUS.

FINIS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

